

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

CHATAŘENÍ V OKRESE TŘEBÍČ
(VÝVOJ, ÚZEMNÍ ROZLOŽENÍ A TYPOLOGICKÁ ROZMANITOST)

Radim VÁLEK

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. RNDr. Jan Kubeš, CSc.
České Budějovice, 2009

Chtěl bych touto formou poděkovat vedoucímu diplomové práce panu doc. RNDr. Janu Kubešovi, CSc., vedoucímu Katedry geografie na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích za jeho odborné vedení, připomínky a trpělivost, kterou věnoval při zpracování této práce. Dále bych chtěl poděkovat Mgr. Jaroslavu Karpíškovi za jeho odbornou pomoc a rady při digitalizování map v prostředí ArcGis.

ANOTAČNÍ LIST DIPLOMOVÉ PRÁCE

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Autor: Radim Válek

Katedra: Geografie

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obory: Učitelství zeměpisu pro 2. stupeň ZŠ

Učitelství přírodopisu pro 2. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: doc. RNDr. Jan Kubeš, CSc.

Název: Chataření v okrese Třebíč (vývoj, územní rozložení a typologická rozmanitost)

Druh práce: diplomová práce

Rok odevzdání: 2009

Počet stran: 258 (včetně příloh)

Anotace:

Předložená diplomová práce se zabývá chatařením v zájmovém území okresu Třebíč. Na základě vlastního terénního průzkumu byla stanovena datová základna poskytující údaje a informace o chatových osadách v zájmovém území. Celkem bylo sečteno 3788 chat seskupených do 150 chatových osad, které se nacházejí v sedmi chatových oblastech. Byly zjištěny chaty rekreační, zahrádkářsko – rekreační, zahrádkářské, rekreační domky a architektonicko – stavebně specifické chaty. Diplomová práce obsahuje analýzu územního uspořádání chatových osad a jejich typologie. Sledované charakteristiky jsou zaneseny v přehledných tabulkách a v souboru tématických map, které tvoří přílohu práce. Součástí diplomové práce je také kapitola, která se věnuje historii vývoje trampingu a budování trampských osad na řekách Jihlavě, Oslavě a říčce Chvojnici. V závěru práce je vypracována analýza územně – plánovacích a rozvojových problémů chataření v řešeném území a porovnání chataření v okrese Třebíč s chatařením v okrese Jihlava.

Summary:

The thesis deals with cottage keeping in interest area of the region of Třebíč. On the basis of own off-road survey there was determined data basis providing indications and information about cottage settlements in this territory. On the whole there was added together 3788 cottages aggregated into 150 cottage settlements which are to be found in 7 cottage precincts. There were found recreation, garden – recreation, allotment – gardener, recreation shanties and architectural – structurally specific cottages.

The thesis contains the analysis of the territorial arrangement of cottage settlements and their typology. Observed characteristics are registered in synoptical charts and in files of thematic maps which form the appendix of the work. The component part of the thesis is also a chapter which is devoted to the hike development history and the construction of camping settlements on the river Jihlava, Oslava and little river Chvojnice.

In the close of my work there is a worked out analysis of territorial – planning and developing cottage keeping problems in solved area and the comparison of the cottage keeping development in the region of Třebíč to the stage of the region of Jihlava .

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně, a to pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

V Českých Budějovicích, dne 11. 12. 2009

.....

podpis

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v podobě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích, dne 11. 12. 2009

.....

podpis

OBSAH:

1. ÚVOD.....	1
2. ROZBOR LITERATURY.....	8
2.1. Literatura charakterizující geografické prostředí řešeného území.....	8
2.2. Literatura pojednávající o chataření jako formě druhého bydlení v České republice.....	9
2.3. Literatura zabývající se historií budování českého trampingu a historií budování tramských osad v údolích řek Jihlavy, Oslavy a říčce Chvojnici...18	
3. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ.....	22
3.1. Poloha a vymezení.....	22
3.2. Fyzicko – geografická charakteristika.....	23
3.2.1. Geologická charakteristika.....	23
3.2.2. Geomorfologická charakteristika.....	25
3.2.3. Klimatická charakteristika.....	27
3.2.4. Hydrologická charakteristika.....	29
3.2.5. Pedologická charakteristika.....	31
3.2.6. Charakteristika životního prostředí.....	32
3.3. Sociálně – geografická charakteristika.....	34
3.3.1. Obyvatelstvo a osídlení.....	34
3.3.2. Zaměstnanost a výrobní aktivity.....	37
3.3.3. Doprava.....	40
3.4. Charakteristika rekreace a cestovního ruchu.....	41
4. GEOGRAFIE CHATAŘENÍ – TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	48
4.1. Chataření a chata.....	48
4.2. Funkční typy chat.....	49
4.3. Architektonicko – stavební typy chat.....	52
4.4. Chatová osada a funkční a architektonicko – urbanistické typy chatových osad.....	57
4.5. „Krajinné“ typy chatových osad.....	62
4.6. Chatová lokalita a chatová oblast.....	69
5. DATOVÁ ZÁKLADNA A METODIKA PRÁCE.....	71
5.1. Terénní dotazník pro chatové osady.....	71

5.2. Terénní sběr dat o chatových osadách v řešeném území.....	73
5.3. Řízené rozhovory s pracovníky veřejné správy a chataři v řešeném území....	74
5.4. Metody zpracování dat do tabulek a tematických map.....	76
6. ANALÝZA CHATAŘENÍ V ŘEŠENÉM ÚZEMÍ.....	79
6.1. Analýza územního uspořádání chat, chatových osad a chatových lokalit.....	79
6.2. Analýza typové rozmanitosti chat a chatových osad.....	81
6.2.1. Architektonicko – stavební typy chat v chatových osadách.....	81
6.2.2. Funkční typy chatových osad.....	85
6.2.3. Architektonicko – urbanistické typy chatových osad.....	87
6.2.4. Půdorysné typy chatových osad.....	89
6.2.5. Terénně – polohové typy chatových osad.....	92
6.2.6. Vegetační typy chatových osad a jejich okolí.....	95
6.2.7. Typy chatových osad z hlediska možnosti trávení volného času chatařů.....	99
6.2.8. Velikostní typy chatových osad.....	103
6.3. Analýza vývoje chataření.....	104
6.4. Shrnutí územně – plánovacích, ekologických a dalších problémů spojených s chatařením v okrese Třebíč.....	110
6.5. Prognóza rozvoje chataření a dalších forem rekreace a cestovního ruchu v okrese Třebíč.....	116
6.6. Porovnání chataření v okrese Třebíč a v okrese Jihlava.....	118
7. HISTORIE VÝVOJE TRAMPINGU A BUDOVÁNÍ TRAMPSKÝCH OSAD NA ŘEKÁCH JIHLAVĚ, OSLAVĚ A ŘÍČCE CHVOJNICI.....	123
7.1. Tramská historie řeky Jihlavy.....	124
7.2. Tramská historie řeky Oslavy.....	134
7.2.1. Tramská historie řeky Oslavy – Řeka Oslava – Ketkovický hrad.....	134
7.2.2. Tramská historie řeky Oslavy – Divoká Oslava – Údolí Klondike.....	145
7.2.2.1. Tramské sruby v Údolí Klondike.....	148
7.2.3. Tramská historie řeky Oslavy – Dlouhá Oslava – Údolí Sosen...	154
7.3. Tramská historie říčky Chvojnice.....	157
7.4. Současnost a perspektivy tramského hnutí.....	160

8. ZÁVĚR.....	163
9. SEZNAM LITERATURY.....	166
10. PŘÍLOHY.....	172

1. ÚVOD

Diplomová práce se zabývá problematikou chataření v územních strukturách okresu Třebíč, které je chápáno jako užívání objektů druhého bydlení, za které jsou považovány rekreační chaty, zahradní, rekreační a zahrádkářsko – rekreační domky, ale také architektonicko specifické chaty a podrobně se zabývá nejen jeho typovými rozmanitostmi, ale zkoumá i dobu, prostředí a okolnosti jeho vzniku.

Důvodem, proč jsem si vybral toto téma, je skutečnost, že pocházím z okresu Třebíč, kterým protéká řeka Jihlava, jejíž romantické kaňonovité údolí mezi Vladislaví a Mohelnem se stalo kolébkou trampinku a posléze chataření v celém regionu. Zaplavením tohoto chatařského a trampského ráje vzniklo 22 km dlouhé přehradní jezero, Dalešická přehrada, která umožnila rozvoj rekreace v tomto území a s ním spojený vznik stovek rekreačních chat.

Na jednu z těchto chat, kterou roku 1980 postavili moji rodiče, ve volných chvílích pravidelně jezdím. Mám tedy praktické zkušenosti s touto zálibou, která ovládla nezanedbatelnou část naší populace a podstatným způsobem tak ovlivnila její život. I když jsem znalý místních poměrů, chtěl jsem prohloubit své znalosti za účelem většího poznání problematiky spojené s chatařením v tomto zajímavém regionu a zároveň přispět k pochopení a lepšímu poznání rozmanitostí typologické struktury chataření, jeho vývoje a dopadů na okolní přírodu.

Pojem chataření, který je typickým představitelem druhého bydlení, je jakýsi fenomén druhého bydlení v České republice, srovnatelný pouze snad s některými skandinávskými zeměmi, Kanadou a USA (Vágner, 2004). Češi jsou národem chatařů. V přepočtu na jednoho obyvatele nás ve světě předstihnou pouze Švédové. Chataření v České republice má bohatou a dlouholetou tradici sahající až do období první republiky. Za bezprostředního předchůdce dnešního chataření můžeme považovat trampské hnutí a osady s jejich boudami a sruby, které se začaly budovat v průběhu dvacátých let 20. století (v období první republiky), a to nejen v krásných a kaňonovitých údolích řek okolo hlavního města Prahy, ale později i v okolí Třebíče na řece Jihlavě nebo řece Oslavě, či říčce Chvojnici. Významnou okolností, která sehrála svoji roli při vzniku chat, byla hospodářská krize konce dvacátých a začátku třicátých let, která přinesla sice ztrátu zaměstnání pro velkou skupinu obyvatelstva, zvláště pak mladých, ale na druhou stranu přinesla i více volného a nevyužitého času.

Snad i proto v době první republiky začaly vznikat první chaty, a to zejména v romantickém údolí řek Sázavy (Zlatá řeka), Vltavy (Velká řeka), Kocáby (Hadí řeka), Berounky (Stará řeka) a jejich přítoků, vytvářející tzv. „zlatý kříž“ rozvoje chataření.

V pozdějších letech na ně navazovaly další oblasti, jako např. Podbrdsko, Mnichovsko, Třebíčsko aj. Poměrně velmi významnou roli také sehrála železniční doprava, a to tratě kopírující výše uvedená údolí. Právě charakter tohoto typu dopravy umožnil masový rozvoj rekreační dojížděky i nižším vrstvám (Vágner, 2004). Ještě dnes jsou na těchto místech dochovány původní objekty druhého bydlení, které obývaly zejména dělnické vrstvy.

V době druhé světové války nastalo velké utlumení v rozvoji a výstavbě objektů druhého bydlení, a to jak z ekonomických tak i z psychologických důvodů.

V poválečné době dochází k postupnému, ale zatím mírnému nárůstu v počtu nově postavených objektů druhého bydlení (výjimku tvoří konec 50. let).

Za skutečný boom v masové výstavbě chat můžeme označit až druhou polovinu 20. století, a to zejména 60. léta, 70. léta a také nástup 80. let 20. století., kdy každé desetiletí tomuto fenoménu v podobě chataření vždy více přineslo, než – li ubralo.

Příčiny rozvoje chataření šedesátých let (s mírnou návazností na konec předešlého desetiletí) byly v zásadě tři. První příčinou bylo postupné legislativní uvolňování určitých předpisů na stavbu chat a větší benevolence ze strany stavebních úřadů, které vydávaly a schvalovaly stavební povolení. Druhou příčinou byla stoupající tendence životní úrovně, kdy lidé měli oproti 50. létům více volných finančních prostředků a měli tak možnost stavět chaty. S tím souvisela i možnost zakoupení dopravních prostředků, kterými se na chaty dopravovali. Pro sociálně slabší občany zde stále převládala státem dotovaná železniční a autobusová doprava. Poslední a zároveň nejdůležitější příčinou rozmáhajícího se chataření byl růst volného času, který souvisel se zkracováním pracovní doby v podobě volných sobot, které byly zavedeny v roce 1967 – 1968. Do této doby se v sobotu pracovalo šest hodin. Kromě výše uvedených důvodů, které v této době přály chataření, sehrál klíčovou roli i nedostatek vhodných tuzemských rekreačních ubytovacích zařízení.

V 70. letech zaznamenává chataření další rozvoj, a to v důsledku nastupující normalizační politické vlny, která zapříčinila zvýšený zájem o individuální rekreaci. Chata se pro drtivou většinu lidí stávala místem, kde se mohli (na rozdíl od svého zaměstnání) svobodně realizovat a kde jejich rodina strávila i více než třetinu roku (prodloužené víkendy, svátky, dovolená). Enormní zvýšení počtu rekreačních objektů od počátku 70. let v ČSSR byl odrazem specifického působení řady různých politicko – ekonomických činitelů, které se odrážely do života městských domácností. Jedním z nich byla pak skutečnost, že se lidé snažili vymanit z přelidněného bytovému zázemí nevyhovující šedi panelákového sídliště. Další významný činitel normalizačního charakteru, který se významně podepsal na rozvoji

chataření, byl zájem lidí pečovat o svůj „soukromý“ majetek, který byl komunistickým režimem, vedle majetku v socialistickém vlastnictví, považován za druhořadý.

Rozvoj chataření s sebou přinášel i negativní jevy. Málo regulovaná výstavba chat vedla ke vzniku rozsáhlých, architektonicky neuspořádaných a často přehustěných chatových osad a lokalit (Vágner, 2001a). Velké zvýšení počtu chat zapříčinilo problémy v podobě rozsáhlé rekreační dojížděky, a to i na větší vzdálenosti, zejména v letní sezóně, která způsobovala zejména u velkých měst, kolony a zácpy.

Sedmdesátá léta a počátek let osmdesátých můžeme označit za období vrcholu výstavby objektů druhého bydlení v ČSSR. V období mezi léty 1970 až 1991 se počet objektů individuální rekreace v našich podmínkách zdvaapůlnásobil, což nemá ve světovém měřítku obdoby (Vágner, 2001a).

Počátek 80. let můžeme považovat za postupné ukončování vrcholového období výstavby chat. Nové chatové osady vznikají zejména v okolí vodních nádrží s dobrým rekreačním zázemím s možností trávení volnočasových aktivit (viz. Vodní dílo Dalešice) nebo rybníků, či na jiných exponovaných místech, ale již s poměrně dobře řízenou regulovanou výstavbou chat.

Na přelomu 90. let nastala transformace společensko – ekonomických podmínek, která se nevyhnutelně promítla i do oblasti druhého bydlení.

Fenomén chataření byl velice dlouhou dobu spojován mimo jiné i s omezenými možnostmi trávení volného času, které s sebou přinesl komunistický totalitní režim, a tak podle mnohých prognóz z úst sociologů a psychologů zaznívalo, že v průběhu 90. let chataření v České republice zanikne. Počítalo se s tím, že chaty jsou projevem a přežitkem totality, kdy lidé utíkali z městského prostředí, z důvodu nemožnosti vlastní mimoprofesionální seberealizace a úniku do soukromí. Další argument, který hrál proti chataření byl ekonomického charakteru. Ekonomové se domnívali, že pro mnoho vlastníků chat bude ekonomicky příliš nevýhodné a nákladné financovat dvě domácnosti (placení daně z nemovitostí, elektřiny, vody, náklady na údržbu a dopravu). Dále se domnívali, že lidé svůj volný čas budou moci trávit jiným způsobem v souvislosti s rozšiřujícími se možnostmi a také že oblast svého zájmu budou soustředit do tehdy u nás rozjíždějící se podnikatelské činnosti.

Dalším faktorem, který měl snížit zájem o chataření, byl podle sociologů a psychologů pád železné opony a s tím související otevření hranic, kdy lidé mohli svůj volný čas trávit například cestováním nebo pobytem v zahraničních destinacích. Zejména u mladých lidí se vycházelo z předpokladu, že nebudou ochotni trávit své volné víkendy stále na jednom místě

na chatě, respektive nebudou ochotni akceptovat rekreační dojížděku, kdy v pátek budou opouštět svá bydliště v přeplněných kolonách, se stejným nedělním návratem.

Pravdou je, že vlivem výše uvedených skutečností došlo na počátku 90. let k poklesu zájmu lidí o chataření, ale to trvalo pouze několik málo let. Ve druhé polovině 90. let nastává určitý zlom a „vystřízlivění“, kdy lidé vyrovnali dlouholetý deficit, související z omezeními předlistopadové doby, začali být nasyceni zahraniční rekreací, či jinými novými, módními aktivitami a převážná část se jich opět začala vracet k osvědčenému trávení volného času, a to na svých chatách. Převažuje názor, že velkou roli zde sehrály zvyklosti a tradice. Tato skutečnost vychází zejména z toho, že chaty jsou převážně rodinnou rekreační záležitostí a dědí se z generace na generaci. Děti svých rodičů mají k chatám vytvořené určité emocionální pouto, pramenící z toho, že je navštěvovaly v době svého mládí a mají tak důvod se na ně v době svého středního věku opět vracet, a to se svojí rodinou se svými dětmi, kdy se prostřednictvím chataření vrací ke svým vzpomínkám a dobrodružstvím, prožitých v dobách svého mládí a spolu s dětmi je znovu prožívají.

Přes pokles zájmu o chataření v 90 letech, další vývoj ukázal, že chataření zůstává českým svébytným fenoménem trávení volného času, jako životního stylu podstatné části českého obyvatelstva. Souhrně řečeno, vývoj chataření v průběhu 90. let, poslal výše uvedené prognózy sociologů, psychologů a ekonomů do oblasti neuskutečněných teorií.

V současné době je stoupající tendence měnit a předělávat chaty – objekty druhého bydlení, určené primárně k rekreaci, na objekty trvalého bydlení. Tato tendence je patrná zejména u lidí důchodového věku, kteří opouštějí města s výhledem na možnost příjemného strávení důchodu v těchto objektech.

Tolik na úvod. Předložená diplomová práce má standardní podobu. Je sestavená z deseti kapitol a subkapitol, jak teoretických, tak datově metodických a analytických. Přílohou diplomové práce jsou podrobně rozpracované tabulky, tématické mapy provedené v prostředí programu ArcGis a bohatá fotodokumentace.

Metodika práce je podobná jako v diplomových pracích Bartesová, Hadrava, Hulešová, Kapicová a Zouhar z čehož vyplývá, že lze srovnávat chataření v několika okresech. Vlastní metodika byla vytvořena doc. Janem Kubešem např. (**CHAAZR – zahrádkářsko – rekreační chata** /většinou zděná malá chata („zahradní domek“) s místností v nadzemním podlaží a s ložnicí v podkroví, půdorysná plocha původně 16 m², pozemek nebou pouze celá osada jsou oploceny, leží většinou v suburbanizační zóně města a aglomerací; *subtypy: zděná bílá CHAAZR se šikmou střechou, - zděná dvoupodlažní CHAAZR s rovnou střechou, - dřevěná CHAAZR, - typově nevyhraněná CHAAZR*).

Hlavní datová základna, týkající se počtu chat, je tvořená z údajů provedených při Sčítání lidí, domů a bytů v roce 1991. V roce 1991 bylo úřední cestou zjištěno sčítacími komisáři, při revidovaném terénním průzkumu na území okresu Třebíč, 2 328 chat. Při tomto sčítání však byly vynechány chaty v zahrádkářských a zahrádkářsko – rekreačních osadách, které jsou neodmyslitelnou součástí objektů druhého bydlení. Prvořadým úkolem se tady stalo zjištění počtu chat v těchto zahrádkářských osadách a jejich připočtení k datové základně chat, zjištěných v roce 1991. Dalším úkolem bylo identifikování nově postavených chat a rekreačních domků po roce 1991 a stanovení tak celkového počtu objektů druhého bydlení v šetřeném území. Datová základna z roku 1991 je sice 18 let stará, ale jiná, která by poskytla informace o sčítání chat, není k dispozici. Při posledním Sčítání lidí, domů a bytů v roce 2001 se objekty individuální rekreace (OIR) nesčítaly, a to z důvodu použití jiné statistické metodiky.

Stěžejní část diplomové práce se opírá o údaje a informace, které jsem nasbíral při terénním průzkumu v řešeném území okresu Třebíč v době od konce června až do začátku října roku 2008. Kromě vlastního terénního průzkumu jsem získával potřebné informace prostřednictvím řízených rozhovorů nejen s kompetentními pracovníky stavebních úřadů a referátů životního prostředí, kteří mi podali informace v otázce územně – plánovacích a rozvojových problémech chataření v řešeném území, ale i od majitelů chat znalých místních poměrů. Vedle živého zájmu chatařů o tuto problematiku jsem se bohužel setkal i s nezájmem a neochotou ze strany řady starostů obcí, poskytnout mi informace týkající se této problematiky. Z množiny obecních a městských úřadů, oslovených elektronickou poštou, mi odpověděla necelá čtvrtina. Přitom informace, které jsem po nich požadoval nebyly žádného citlivého charakteru a nespádaly v žádném případě k režimu utajení. Z legislativního hlediska zákon ukládá povinnost starostům jednotlivých obcí podávat informace fyzickým či právnickým osobám a vybavil je k tomu účelu i drahou výpočetní technikou, kterou bohužel buď neumí nebo nechtějí využívat.

I přes nízkou vstřícnost obecních úřadů se mi podařilo získat dostatek informací a údajů z terénního průzkumu, pomocí něhož jsem sestavil podrobné tabulky a vypracoval tématické mapy dokreslující současný stav objektů druhého bydlení v zájmovém území okresu Třebíč.

Řešeným územím diplomové práce je katastrální území okresu Třebíč, před odloučením šesti obcí, které změnilo svoji příslušnost k jinému okresu. Důvodem k započtení těchto šesti obcí a uvedení současného území okresu Třebíč do stavu před změnou v administrativním uspořádání hranic, stojí lépe porovnatelná data a informace týkající se

typologické rozmanitosti chataření se sousedním okresem Jihlava, který byl zvolen pro porovnání.

Před vlastním zahájením mého terénního průzkumu v řešeném území okresu Třebíč jsem stanovil několik vstupních hypotéz:

- Vycházím z předpokladu, že chataření v okrese Třebíč je velmi územně koncentrované kolem vodních toků, a to zejména kolem řeky Jihlavy, která protéká napříč zájmovým územím a také okolo řeky Oslavy.
- Domnívám se, že další velká územní koncentrace chat bude okolo vodních ploch, zejména pak v blízkosti Vodní nádrže Dalešice a dále pak okolo četných rybníků nacházející se v severovýchodní části zájmového území.
- Předpokládám, že většina chatových osad kolem řek a potoků v zájmovém území budou mít liniový charakter, naopak rekreační chatové osady v lesních komplexích budou mít hromadný charakter, podobně jako zahrádkářské chatové osady.
- Domnívám se, že rozptýlených chatových osad bude málo.
- Vycházím z domněnky, že největší počet zahrádkářských osad bude vázáno na městská sídla a do jejich nedaleké blízkosti. V zájmovém území se jedná o města Třebíč, Náměšť na Oslavou, Moravské Budějovice a Jemnici.
- Domnívám se, že větší počet chat, které leží mimo města a jejich blízkého okolí budou rekreačního typu.
- Vycházím z předpokladu, že všechny chaty v zájmovém území, až na výjimky, byly vybudovány po druhé světové válce, tzn. ve druhé polovině 20. století.
- Předpokládám, že v důsledku s výstavbou nových komunikací, komplexů rodinných domků a se stavbou průmyslových zón ve městech, hlavně v Třebíči, dochází k postupné likvidaci a zániku některých zahrádkářských osad.
- Domnívám se, že v řešeném území nelze počítat do budoucna s masovou výstavbou nových chat.
- Předpokládám, že nové chaty budou stavěny a situovány do již stávajících chatových osad nebo na jiná exponovaná a chatařsky atraktivní místa.
- V souvislosti s vyjímáním zemědělských pozemků ze zemědělského půdního fondu a jejich převedením k jiným účelům, například stavebním, nelze vyloučit možnost se vznikem nové chatové osady.

Ve své diplomové práci jsem se pokusil splnit níže uvedené cíle:

- Zachytit územní rozložení chat, chatových osad a chatových lokalit v zájmovém území okresu Třebíč.
- Popsat funkční, architektonicko – stavební, urbanistickou, krajinnou a jinou rozmanitost a pestrost chat a chatových osad v zájmovém území.
- Popsat vývoj chataření v okrese Třebíč.
- Prostřednictvím kontaktů s kompetentními pracovníky a orgány veřejné správy a také na základě vlastního terénního průzkumu a řízených rozhovorů v zájmovém území identifikovat a definovat současné stávající problémy spojené s chatařením a zhotovení prognózy jejího dalšího rozvoje.
- Popsání historie vývoje trampingu a budování trampských osad na řekách Jihlavě, Oslavě a říčce Chvojnici.
- Srovnat chataření v zájmovém území okresu Třebíč s chatařením v okrese Jihlava.

2. ROZBOR LITERATURY

V níže napsaných třech kapitolách se hlouběji věnuji takovým knižním publikacím, článkům a příspěvkům, které souvisejí s tématem diplomové práce. Úplný výčet použité literatury je uveden v kapitole 9.

2.1. Literatura charakterizující geografické prostředí řešeného území

V knize **Demek a kol. (1965)** najdeme kompletní přehled charakterizující geomorfologické poměry v Českých zemích. Celé studované území je z geomorfologického hlediska rozděleno na dvě provincie, které se dále dělí na soustavy a podsoustavy geomorfologických celků a podcelků. Jednotlivé geomorfologické celky jsou navíc popsány po stránce jejich geneze, rozlohy, polohy, geologického složení a nezbytnou součástí jsou také informace o jejich nejvyšších vrcholech. Dále jsou zde uváděny typické tvary zemského povrchu, které byly vytvořeny působením exogenními a endogenními geomorfologickými činiteli.

V práci **Kolektiv (1980)** – „Třebíč - Příroda Třebíčsko“ jsou zachyceny údaje, které se vztahují k vymezení řešeného území po stránce jeho geomorfologických poměrů, geologické stavbě a pedologických poměrů. Velmi pečlivě je zpracována kapitola, ve které se autoři věnují vegetačním, floristickým a faunistickým poměrům v řešeném území s bohatou doprovodnou fotodokumentací.

Další informace jsem získal z brožury **Kolektiv (1987)** ve které se kolektiv autorů zaměřil na komplexní fyzicko – geografickou a socioekonomickou charakteristiku řešeného území. Pro účely této práce jsem převzal data a informace zabývající se přírodními poměry v okrese Třebíč, a to s důrazem na jeho geologický vývoj a klasifikaci hornin. Z kapitoly vztahující se k životnímu prostředí v okrese Třebíč jsem použil informace zabývající se chráněnými územími a významnými parky.

V knize **Kolektiv (2002)** – publikované Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky ve svazku VII. věnované Jihlavsku jsou uvedeny charakteristiky jednotlivých okresů s důrazem na výskyt jejich chráněných území. Nezbytnou informací u každého okresu je jeho popis z hlediska jeho polohy, rozlohy, geologických, geomorfologických, klimatologických, hydrologických, faunistických a floristických poměrech. Pro potřeby diplomové práce jsem čerpal informace vztahující se k okresu Třebíč.

V knize **Lysák (2005)** – „Pooslaví a Pojihlaví“ jsem čerpal doplňující informace zabývající se zeměpisnými a přírodními poměry v zájmovém území. Důraz jsem kladl zejména na klimatické poměry a v podrobnějším rozdělení na jednotlivé klimatické oblasti. Dále jsem použil informace týkající se hydrologických poměrů ve studované oblasti. Po úvodní fyzicko – geografické charakteristice Pooslaví a Pojihlaví je zbývající převážná část publikace zaměřena na vlastivědné vycházky s detailním uvedením popisu a zajímavostmi u každé trasy.

Primárním zdrojem dat a informací charakterizujících řešené území po stránce sociálně – geografické, byl internetový server Českého statistického úřadu **www.czso.cz**, na kterém jsem vyhledával a následně z něj čerpal příslušné statistické charakteristiky zabývající se sídelním složením a rozmístěním, obyvatelstvem, hospodářstvím, průmyslem, zemědělstvím, dopravou a v neposlední řadě také službami.

Pro napsání kapitoly 3.3, týkající se charakteristiky rekreace a cestovního ruchu, jsem použil informace, které mi byly sděleny při návštěvě **Městského informačního centra v Třebíči**, dále pak z cíleně zaměřených propagačních letáků a v neposlední řadě mi byly doplňkovým zdrojem informací internetové stránky města Třebíče, a to **www.trebic.cz** a také regionální informační servis **www.risy.cz**. Jako dalším zdrojem informací mi posloužila publikace **Kolektiv (1987)** ze které jsem zpracoval informace pojednávající o kulturních památkách v okrese Třebíč.

2.2. Literatura pojednávající o chataření jako formě druhého bydlení v České republice

V této kapitole se zabývám literaturou, která řeší chataření v území České republiky a uvádím k ní stručný komentář.

Anděl (2003) ve své práci detailně řeší a analyzuje velkou chatovou lokalitu Brnná, nacházející se v malebném údolí řeky Labe na předměstí města Ústí nad Labem. Autor zde mimojiné popisuje vývojové změny, kterými chatová lokalita Brnná prochází. Tyto vývojové změny jsou na jedné straně zejména charakteru zkvalitňovacího v podobě již stávajících chat (přístavby, přestavby, úpravy) a na straně druhé jsou charakteru postupného poklesu výstavby nových chat v chatové lokalitě. Autor zde aplikoval dotazníkové šetření, které bylo uskutečněno v letech 2001 a 2002. Neopomenul zde uvést dopady chataření na životní prostředí. Na konci práce autor nepřímou spojuje negativní trendy chataření, které s sebou přináší komerční cestovní ruch.

Diplomová práce **Bartesová (2008)** charakterizuje chataření v území okresu Pelhřimov. Autorka se v ní zabývá vývojem, územním rozložením a typologickou rozmanitostí chataření v zájmovém území. Diplomová práce má jak část teoretickou tak část zachycující data a informace pocházející z terénního průzkumu a v neposlední řadě je také obohacena o informace od příslušných stavebních úřadů a referátů životního prostředí. V závěru práce je uvedena analýza vývoje chataření a specifické problémy související s chatařením. Nezbytnou součástí je provedení porovnání chataření v okrese Jihlava a v okrese Pelhřimov.

V příspěvku **Bičík (1998)** jsou uvedena všechna základní zjištění, týkající se Sčítání objektů druhého bydlení provedeného při SLDB v roce 1991, které bylo provedeno na základě předešlých sociologických šetření druhého bydlení v zázemí Prahy. Zároveň autor upozorňuje, že počet sečtených objektů druhého bydlení z roku 1991 je třeba především navýšit o chaty v zahrádkářských a zahrádkářsko – rekreačních osadách, které jsou nedílnou součástí objektů druhého bydlení. V mém zájmovém území okresu Třebíč mohou tuto skutečnost jen potvrdit, a to důkazem o navýšení počtu tohoto typu chat o zhruba 41 %.

V článku **Bičík (2001)** je detailně analyzováno postavení druhého bydlení v systému cestovního ruchu, změny a perspektivy druhého bydlení v Česku. Autor zde pro názornou představu porovnává aspekty druhého bydlení ve vybraných zemích pomocí přehledných tabulek a navíc dodává, že druhé bydlení se stává v České republice neodmyslitelnou součástí životního trendu jeho obyvatel. Autor zde neopomněl poukázat na změny ve struktuře druhého bydlení, které s sebou přineslo otevření hranic po roce 1989 a také porovnání výhod či nevýhod, které druhé bydlení přináší.

V další práci **Bičík (2002)** analyzuje oblast Neveklovska, která se nachází v blízkosti Slapské přehrady, která se stala předmětem zájmu pro uskutečnění a naplnění jedné z vůbec prvních forem chataření. Dále se zde autor zabývá dopadem výstavby Slapské přehrady na objekty druhého bydlení s ohledem na jejich přemísťování v průběhu vývoje a v neposlední řadě přeměnou okolní krajiny. Součástí práce je také kapitola, která se zabývá hledáním cest a způsobů potencionálního využívání objektů druhého bydlení.

V článku **Bičík, Fialová (2001)** se autoři věnují šetření rekreačních objektů v zázemí města Prahy v časovém období mezi léty 1991 – 1997. Autoři se zde pokusili navrhnout, sestavit a poté i vyzkoušet dotazník, který zachycoval problematiku skrývající se pod označením rekreace v objektech individuální rekreace, kde předpokladem úspěchu bylo jednoznačné definování otázek a variant možných odpovědí s možností zjištění v praxi.

Výsledky z dotazníkového šetření jsou považovány za přesvědčivé a jsou způsobilé pro hlubší analyzování problematiky, které s sebou přináší druhé bydlení.

V příspěvku **Bičík, Simoníková (2001)** podrobně řeší chaty v chatových lokalitách nacházející se v těsném zázemí města Prahy, které prodělaly transformaci z objektů druhého bydlení na objekty trvalého bydlení. Autoři se věnují možným způsobům a úpravám, které vedou k přeměně na objekty trvalého bydlení a v neposlední řadě také problematice vyplývající z těchto přestaveb. Velká pozornost je věnována rozdílným v počtu chat podle Sčítání lidí, domů a bytů uskutečněného v roce 1991, podle evidence obcí, podle evidence katastrálních úřadů a v neposlední řadě také podle vlastního terénního šetření. Velkou roli v procesu sčítání objektů individuální rekreace hraje i obyvatelstvo, a to z důvodu rozdílných názorů na využívání a polohu objektů v prostoru.

V článku **Drahošová, Vágnér (2004)** zevšeobecňují poznatky vzniklé na základě již dříve prováděných průzkumech. Upozorňují na skutečnost, že čím dál tím více zájemců z řad zahraničních návštěvníků projevuje zájem o využívání objektů druhého bydlení v České republice. Z nedávno prováděných šetření vyplývá nebývale vysoká poptávka po pronajímání rekreačních chat. Vyšší zájem o pronájem těchto objektů nese rizika v podobě střetu s tamějšími trvale žijícími lidmi a také mezi provozovateli komplexů zařízení cestovního ruchu.

Fialová (2001) poukazuje na skutečnost v nesrovnalosti v datové základně, a to jako podkladu pro šetření územního rozložení objektů individuální rekreace v České republice. V článku jsou vysvětleny jednotlivé definice objektů individuální rekreace. Stěžejním tématem článku je problematika slučování dat a informací o objektech druhého bydlení, které pocházejí z různých zdrojů. Zcela zásadní problém vidí autorka v tom, že data a informace publikované Českým statistickým úřadem, jsou vztažena na základní sídelní jednotku a data pocházející od katastrálních úřadů se vztahují k příslušnému katastrálnímu území. Přes snahu o sjednocení těchto různých typů dat, tak dochází k problémům, a to z toho důvodu, že se statistiky opírají o chybné počty chat. Rozdíl mezi daty, které pochází z oficiální statistiky a mezi daty zjištěnými v terénním průzkumu je poměrně velký. Při sčítání objektů druhého bydlení je nejlépe aplikovat vlastní terénní průzkum s následným porovnáváním a vyhodnocováním již dříve provedených statistických šetření.

V dalším článku **Fialová (2004)** vysvětluje okolnosti, jež podmínily vznik a vývoj druhého bydlení v České republice. Mezi základní okolnosti patří zejména odsun obyvatelstva německé národnosti z pohraničních oblastí a jejich znovu osídlování českým a slovenským obyvatelstvem. Mezi další okolnosti pak patří tzv. socialistická industrializace, středisková

soustava sídelní struktury, pozvolný nárůst fondu volného času a v neposlední řadě omezení volného pohybu mimo území republiky. Dopady výše uvedených okolností mohou však být různé. V závěru článku se autorka zabývá problematikou dopadu druhého bydlení na životní prostředí.

V článku **Fialová, Vágner (2001)** dvojice autorů vychází z poznatků dotazníkového šetření objektů druhého bydlení a také z dílčí studie Rekreace a cestovní ruch v povodí Kocáby. Autoři staví do popředí tamější poměrně vnitřně heterogenní prostředí, které umožňuje typovou rozmanitost chat v jednotlivých chatových osadách, které prošly dlouholetým obdobím vývoje. Je zde charakterizováno architektonicko – urbanistické zastoupení jednotlivých typů chat, které zde díky dlouhodobému vývoji dosáhly pestré rozmanitosti. Autoři se také věnují bližší charakteristice jednotlivých chatových lokalit, a to od ústí Kocáby proti jejímu proudu. Další část článku je věnována porovnání druhého bydlení v chatových lokalitách „Údolí“ a „Nad Údolím“, které se od sebe odlišují vlivem rozdílného reliéfu. V závěru článku je uvedena podrobně rozpracovaná SWOT analýza, která popisuje silné a slabé stránky regionu. Autoři varují před možnými hrozbami pro region a v neposlední řadě navrhuje možnosti lepšího využití rekreace a cestovního ruchu v kontextu se životním prostředím.

V příspěvku **Gardavský, Ryšavý (1978)** se autoři věnují individuální, volné a vázané ubytovací rekreaci a cestovnímu ruchu na příkladu Liberecka. Zároveň přitom vypracovali ucelenou regionální geografickou analýzu využití rekreace na Liberecku. V první řadě se autoři zabývali problematikou objektů druhého bydlení a vyplývající dopady na práci katastrálních úřadů. Dalším předmětem zájmu se stala disperze objektů druhého bydlení a disperze a charakter objektů volného a vázaného cestovního ruchu. Ve druhé části autoři prostřednictvím barevných kartodiagramů udávají počty objektů druhého bydlení. Součástí práce bylo také zmapování a vyhodnocení využívání objektů druhého bydlení během letní sezóny.

Diplomová práce **Hadrava (2007)** se zabývá chatařením v území okresu Jihlava. Předmětem práce je vývoj, územní rozložení a typologická rozmanitost chataření v zájmovém území. Diplomová práce obsahuje teoretickou část, dále obsahuje data informace z terénního průzkumu, která slouží jako hlavní datová základna a také se opírá o informace z příslušných stavebních a katastrálních úřadů. Na konci práce je provedeno shrnutí územně – plánovacích, ekologických a ostatních problémů plynoucích s chatařením a je zde položena prognóza příštího rozvoje chataření. Nezbytnou součástí práce je srovnání chataření v chatové oblasti Lipno s chatařením v okrese Jihlava. Z této diplomové práce jsem použil data a informace,

kteřé se týkají chatových osad v okrese Jihlava a které se zároveň staly podkladem pro srovnání s chatovými osadami v okrese Třebíč.

V práci **Havrlant, M. (1974)** je analyzováno rozmístění chat s důrazem na krajinnou únosnost chataření a ostatních ubytovacích rekreačních objektů a vázaného cestovního ruchu v rámci Beskydské oblasti. Tato práce je opřena o data a informace pocházející od příslušných katastrálních úřadů, statistických úřadů a zároveň pocházející z vlastního terénního průzkumu. Autor ve své práci použil respektive stanovil tři základní ukazatele míry zatížení katastrálních území vázaných cestovním ruchem a chatařením a na základě toho určil hodnoty krajních limitů tohoto zatížení.

V článku **Havrlant, J. (2004)** se dozvídáme o historii a vývoji druhého bydlení v Moravskoslezských Beskydech. Autor zde uvádí důvody oblíbenosti Beskyd po stránce hojného využívání chatařů a v neposlední řadě vysvětluje důvody rozvoje chatařského osídlování. Jedním z hlavních argumentů, který autor uvádí, je únik tamějšího obyvatelstva pocházejícího z velkých měst (Ostrava, Karviná, Orlová a Bohumín) před silně znečištěným životním prostředím a také potřebu si odpočinout od fyzicky namáhavé práce. Autor zde dále upozorňuje na negativní a nekontrolovatelnou výstavbu objektů druhého bydlení v 60. až 70. letech, která vyústila v následném desetiletí v přísnou regulaci ve výstavbě nových chat. Autor uvádí, že v průběhu 70. let 20. století se počet chat na Beskydsku zdvojnásobil a v některých oblastech se dokonce zčtyřnásobil. Uvádí, že musela být vydána stavební uzávěra kolem vodárenských nádrží na řekách Ostravice a Moravice a dále velmi cenných lokalitách CHKO Beskydy. V závěru článku autor uvádí, že z důvodu nárůstu nových ubytovacích kapacit v různých soukromých hotelích a penzionech nedochází k nové výstavbě objektů druhého bydlení a nedochází tak ve velké míře k pronajímání chat.

V diplomové práci **Hulešová (2006)** je řešeno chataření v České republice s důrazem na jeho rozmístění a typologii územních struktur. Autorka práce provedla podrobný popis a vymezení všech chatových oblastí v České republice s nezbytnou typologií územních struktur. Současně provedla digitalizaci map, a to v prostředí ArcGIS, kde jsou graficky znázorněny výsledky práce.

V příspěvku **Hynek, Sedláček (2004)** se dvojice autorů zaměřuje na vývoj druhého bydlení v zázemí Brna. Poukazují, že Brno splňuje dva významné předpoklady v prostorové disperzi rekreačních objektů. Autoři si dále všímají skutečnosti, že objekty druhého bydlení jsou umístěny na kontaktu a lemu homogenního osídlení Brna, a proto je dojížděková vzdálenost minimální. V neposlední řadě si autoři také všímají skutečnosti, že chataření je velmi těsně propojeno se zahrádkařením. V závěru příspěvku se autoři zabývají postupnou

výstavbou objektů individuální rekreace. Uvádějí, že v první polovině 20. století bylo v zájmovém území objektů individuální rekreace velmi poskromnu, ale během 50. let a hlavně 60. let 20. století nastal masový rozvoj ve výstavbě nových objektů. Součástí příspěvku je popis osmi hlavních koncentračních míst v rámci chatových lokalit Brna.

Diplomová práce **Kapicová (2004)** sleduje a analyzuje chataření v chatové oblasti Lipno. Práce je rozdělena jak na část teoretickou tak na část praktickou, která obsahuje data a informace z vlastního terénního průzkumu autorky. V práci jsou jasně definovány problémy související s chatařením a položeny prognózy dalšího rozvoje zájmového území. Nezbytnou součástí práce je porovnání chatové oblasti Lipno s chatovou oblastí Soutok Malše a Stropnice a Vltavy nad Českými Budějovicemi.

Kubeš (2004a) vypracoval detailní analýzu zabývající se strukturou chataření v bezprostředním zázemí Českých Budějovic. Vymyslel a jasně definoval pojmy důležité pro identifikaci problematiky chataření. Tyto pojmy tvoří hierarchickou posloupnost prvků chataření, mezi které patří chata, chatová osada, chatová lokalita a chatová oblast. Dále vymyslel a vytvořil příslušné typologie chat a chatových osad, kterými jsou velikostní, funkční, architektonicko – urbanistická, půdorysná, terénně – polohová, vegetační a typologii z hlediska možnosti trávení volného času chatařů. Díky této práci jsem mohl převzít a čerpat všechny definice zabývající se geografii chataření a která zároveň tvoří teoretická východiska pro moji diplomovou práci.

Kubeš (2004b) se ve své práci zabývá historií chataření v bezprostředním i ve vzdálenějším zázemí města České Budějovice, a to ve specifických obdobích vývoje. Jedná se nejprve o období meziválečné, tedy o období první republiky, dále o období nepříznivé pro rozvoj chataření, a to období válečné. Následují období vývoje chataření mezi léty 1946 – 1969, na ně navazuje období mezi léty 1970 – 1989 a konečně období po roce 1989. V jednotlivých obdobích se autor zaměřuje na faktory, které ovlivnily či naopak pozastavily rychlost vývoje chataření v zázemí Českých Budějovic a také se zabývá společenskými a socioekonomickými souvislostmi chataření. Dále lokalizuje chatové osady a uvádí k nim příslušnou typologii. Jsou tak rozpoznány a charakterizovány architektonicko – stavební typy chat, funkční typy, půdorysný typ uspořádání chatových osad, krajinné typy chatových osad a v neposlední řadě příslušné volnočasové aktivity v chatové osadě.

V příspěvku **Kučera (2001)** je popsán vznik, průběh a výsledky úhrnu objektů druhého bydlení zjištěných během Sčítání lidu, domů a bytů v roce 1991. Autor příspěvku uvádí důvody, které vedly k tomu, že objekty druhého bydlení se staly předmětem sčítání. Autor se dále v příspěvku vrací ke sčítání objektů druhého bydlení, a to k rokům 1970 a 1980

a v závěru příspěvku vyzdvihuje SLDB z roku 1991, neboť data získaná o objektech druhého bydlení z tohoto sčítání jsou statisticky cenná a stávají se výchozím podkladem pro mapování a výzkum druhého bydlení v České republice.

V článku **Pecháčková (2004)** je popsán a zmapován vývoj druhého bydlení v zázemí města Liberce. Autorka se v úvodu příspěvku věnuje vývoji tramského hnutí na Liberecku a sleduje ho od počátku jeho vzniku, a to v době první republiky, přes jeho válečný útlum, až po jeho renesanci v době 60. let 20. století. Dále se zmiňuje o tom, že další dvě desetiletí, až po rok 1989, znamenala pro tramské hnutí výrazné utlumení aktivity. Ve druhé části příspěvku autorka argumentuje pomocí faktů výhodnost výstavby objektů individuální rekreace a také uvádí jejich počty v zázemí Liberecka. Do popředí staví zejména tzv. „divoký odsun“ německého obyvatelstva a následné dosídlování obyvatel z vnitrozemí. Z tohoto důvodu jsou v řešeném území jasně dominující chalupy nad rekreačními chatami, které tvoří 72 % všech objektů individuální rekreace.

V diplomové práci **Plucha (2006)** jsou analyzovány a řešeny chatové oblasti České republiky s důrazem na jejich vymezení, typologii a s nezbytným uvedením počtu chat. Autor ve své diplomové práci přebírá data a informace z terénních šetření zahrádkářského chataření uskutečněného doc. Kubešem v Českých Budějovicích a také z terénních šetření uskutečněných M. Hadrovou v okrese Jihlava a M. Zouharem v okrese Hodonín. V závěru práce uvádí své výsledky analýzy chataření v chatové oblasti České republiky prostřednictvím velice dobře zpracovaných map a přehledných tabulek.

V článku **Procházka (2001)** je velice podrobně analyzován a následně popsán pohyb za rekreaci v České republice. Autor zde poukazuje na fenomén českého městského obyvatele, který se železnou pravidelností podstupuje každý pátek vyjížďku do svého objektu individuální rekreace. Dále dodává, že tento zvyk má své prvopočátky již v době první republiky, kdy první rekreační nejezdili do dřevěných nebo zděných objektů individuální rekreace, ale pouze pod stan. Pro demonstraci autor použil mapku do které zakreslil nejdůležitější mimookresní dojížděčky do objektů individuální rekreace a navíc vše zanesl do přehledných tabulek.

Ptáček (2004) se ve svém článku zabývá možnostmi trávení volného času na Olomoucku. V úvodu článku popisuje způsoby rekreace tamějších německých obyvatel do roku 1946 a vedle toho se zaměřuje i na možnosti využívání různých objektů či letních bytů určených pro rekreaci. Dále popisuje, že méně movité české obyvatelstvo z řad legionářů a skautů bylo považováno za první průkopníky druhého bydlení na Olomoucku, a to zejména v údolí vodního toku Bystřice v době 1. republiky. V dalším historickém vývoji se zaměřuje

na období od konce druhé světové války až do počátku 70. let, kdy docházelo k dynamickému rozvoji počtu chat a hlavně uvolňování bytového fondu transformací na rekreační chalupy, a to díky odsunu německého obyvatelstva. Dále upozorňuje na to, že v období mezi léty 1970–1980 docházelo k nešetřné a nekontrolovatelné výstavbě nových rekreačních objektů, jehož výsledkem byl počet objektů druhé bydlení, který se zvýšil na dvaapůlnásobek. V závěru článku se autor zabývá fenoménem výstavby nových rekreačních domků a velkých rekreačních objektů v těsném zázemí města Olomouce v průběhu 90. let 20. století a dále poukazuje na prolínání objektů trvalého bydlení s objekty druhého bydlení v intravilánech města Olomouce.

Vágner (2001) řeší problematiku střetávání zájmů chatařů a chalupářů v návaznosti s dalším územním rozvojem, který spatřuje v potencionálech vázaného a volného cestovního ruchu a také v agroturistice pražských obyvatel. Řešené území je zasazeno do podhorské oblasti Hostovicko. Autor tohoto článku zhotovil velice účelnou a cílenou SWOT analýzu, ve které se zaměřuje na perspektivity rozvoje regionu Hostovicka. Navíc je tato SWOT analýza opřena o rozbor přírodního prostředí, které předurčují možnosti výstavby nových rekreačních objektů. Tato analýza obsahuje všechna tradiční kritéria, a to v podobě slabých, silných stránek regionu na straně jedné a na straně druhé v podobě ohrožení a míry příležitostí pro region.

V příspěvku **Vágner (2001)** se autor zabývá vývojem druhého bydlení v české republice. V úvodu příspěvku se autor vrací ke kořenům vzniku druhého bydlení, a to až do doby Karla IV. Dále se zabývá charakteristikou jednotlivých období vývoje typických pro druhé bydlení. V těchto obdobích vývoje se autor zaměřuje zejména na typické oblasti, vzniku druhého bydlení a uvádí zde také přibližné počty těchto objektů. Uvádí, že vývoj objektů druhého bydlení v České republice vychází z kořenů budování českého trampingu. V závěru příspěvku autor řeší další vývoj rekreačních objektů po roce 1990 v souvislosti s liberalizací a demokratizací společnosti včetně změn v životním stylu.

V jiném článku **Vágner (2004)** komentuje, že v jednotlivých státech jsou odlišné definice, typologie, kritéria a klasifikace pro druhé bydlení. Dále upozorňuje na skutečnost, že aktuálnost a přesnost dat a informací může být odlišná, což ztlačně komplikuje možnost porovnání objektů individuální rekreace. Ve svém článku dále rozebírá a kvantifikuje objekty individuální rekreace ve vybraných zemích a dodává, že druhé bydlení je velmi hojně rozšířené ve Skandinávii, ve Francii, Španělsku, Portugalsku a také v České republice. Z neevropských zemích jsou na prvních místech v počtu objektů individuální rekreace zejména USA, Kanada a Austrálie. V závěru článku navíc autor uvádí, že pro druhé bydlení

v České republice je typické, že ho vyznává a využívá hlavně nižší a střední vrstva obyvatelstva pro kterou je to významný prvek ve svém životním stylu a také způsobu trávení volného času.

Dvojice autorů **Vágner, Fialová (2004)** se zaměřuje ve svém článku na okolnosti podmiňující genezi a průběh druhého bydlení v České republice. Za výchozí zdroj dat a informací posloužily údaje ze Sčítání lidí, domů a bytů v roce 1991. Prostřednictvím této datové základny mohli provést a zhodnotit disperzi a denzitu objektů druhého bydlení v České republice. Výsledky byly interpretovány za velice přesvědčivé a průkazné. Z šetření vyplynulo, že zhruba polovina z celkového počtu půl miliónu objektů druhého bydlení tvoří rekreační chaty a domky, a druhá polovina tvoří chalupy. Dále z šetření vyplynulo, že 20% objektů druhého bydlení tvoří všechny obytné stavby v České republice. Součástí šetření bylo zjištění lokalizačních faktorů, a to především prostředí koncentrace a rekreační dojížděky.

V diplomové práci **Voráček (2003)** je analyzováno chataření v nedalekém zázemí Českých Budějovic, a to území asi do vzdálenosti 20 km od města. Důraz byl kladen na vývoj, územní rozložení a typologickou rozmanitost chataření. Nezbytnou součástí práce jsou vytvořeny obsáhlé tabulky, tématické mapy a schémata.

Předmětem článku **Vorel (2004)** je výstavba nových rekreačních objektů v České republice. Je zde vysvětleno, že tento trend je stimulován hlavně přílivem zahraničního kapitálu. Mezi hlavní regiony výstavby nových rekreačních objektů patří Podkrkonoší a Broumovsko, které jsou atraktivní zejména pro investory z Holandska. Prostřednictvím těchto investic tak vznikají celé rekreační parky určené hlavně pro zahraniční klientelu, ale i pro tuzemské rekreanty. Díky těmto zahraničním investicím, které se jistě promítají v rozpočtu příslušného obecního úřadu, může vzkvétat zázemí a infrastruktura obce v jehož katastru jsou rekreační objekty s rekreačními parky budovány. V závěru článku autor uvádí další možný příliv zahraničních investic do dalších atraktivních regionů v České republice s výhodnou polohou či jinými potenciály přírodního prostředí, a to například Český Les, Orlické hory, Vysočina a další. Zahraniční rekreanty lze do budoucna očekávat z Německa, Rakouska či Belgie.

V práci **Vystoupil (1978)** je pojednáno o charakteristice individuální chatové rekreace a pravidlech pro regulování výstavby chat v chatových osadách na příkladu Brněnska. Předmětem zájmu se zde stává výstavba a vývoj rekreačních objektů v průběhu jednotlivých desetiletí. Autor uvádí a vysvětluje důvody pro zavedení stavební uzávěry ve výstavbě dalších rekreačních objektů v řešeném okrese, a to s důrazem na ta místa, kde se má projevit další výstavba města. Řešení vidí ve výstavbě rekreačních objektů pouze v zázemí nestřediskových

venkovských sídel, a to v místě chatových osad již existujících. Na druhé straně však dalším problémem, který autor spatřuje je přivedení kvalitní zpevněné příjezdové komunikace a zavedení elektrifikace do jednotlivých chatových osad. Zároveň však navrhuje, aby další výstavba chatových osad probíhala v okresech Žďár nad Sázavou a Třebíč.

V dalším příspěvku **Vystoupil (1983)** je řešen problém a příčina velkého nárůstu (boomu) rekreačních objektů v průběhu 70. let 20. století. Autor se v článku zároveň zabývá prognózami dalšího vývoje ve výstavbě rekreačních objektů v časovém horizontu mezi lety 1990 – 2000. Pro své prognózy použil datovou základnu ze Sčítání objektů druhého bydlení provedeného v roce 1971. Zhotovil příslušné logistické křivky, které doplnil o data a informace vycházející z postupně plynoucích trendů druhého bydlení. Pomocí těchto logistických křivek tak mohl položit prognózy zabývající se vývojem v počtu rekreačních objektů až do konce 20. století. Navíc autor stanovil příslušné změny a směry, kterými se do budoucna bude v příslušných větších městech České republiky fenomén chataření ubírat.

V diplomové práci **Zouhar (2008)** je velmi detailně analyzováno chataření, zahrádkaření, záhumenkářství a vinařství v území okresu Hodonín. Dále je charakterizován vývoj, územní rozložení a typologická rozmanitost chataření v řešeném území. Součástí práce je analyzování územně plánovacích, ekologických, a jiných problémů spojených s chatařením s uvedenými možnostmi řešení. Nezbytnou součástí diplomové práce je bohatá fotogalerie příkladů objektů druhého bydlení a také velmi pečlivě zhotovené tematické mapy a vypracované tabulky.

2.3. Literatura zabývající se historií budování českého trampingu a historií budování trampských osad v údolích řek Jihlavy, Oslavy a říčce Chvojnici

V knize „Dějiny trampingu“ se zabývá autor pod přezdívkou Bob Hurikán vlastním jménem Josef Peterka (**Hurikán, 1990**) charakteristikou jednotlivých období vývoje trampingu v Čechách a na Slovensku. V úvodu knížky se věnuje průkopníkům trampingu, kteří vyráželi do blízkého zázemí hlavního města Prahy, a to do Prokopského údolí a také proti proudu toku řeky Vltavy. V další části se autor zaměřil na popis jednotlivých období trampingu. Jedná se především o „dobu divokých skautů“, které trvalo do roku 1918. Hlavním motivem a vzorem pro toto období budování trampingu byly filmy a knižní publikace s tematikou „amerického divokého západu“. Z knížek zejména od autorů Karla Maye nebo Jacka Londona. V této době byl trampung vykreslován jako ztotožnění se s přírodou, které je výrazem a prostředkem pro spřátelení se a neřízenou tvorbu svobodných part mladých lidí.

Druhým obdobím, které se datovalo od roku 1918 až do roku 1927 byla „doba cowboyská“. V rámci této druhé etapy v roce 1919 vznikla prvá tramská osada (tramský srub) „Ztracená naděje“, a to na břehu Velké řeky (Vltavy) na Svatojánských proudech. Posledním výrazným obdobím ve vývoji trampingu, kterým se autor zabývá je „doba kanadská“. Je charakterizována zejména po stránce stylu výzbroje a výstroje. Tramping se v této době rozšiřoval z Prahy, a to především jižní cestou do dalších měst a pronikal také na venkov. Zároveň se tramské osady tvořené zpravidla z jednoho srubu začaly postupně integrovat do většího počtu rodinných chat. Nosným tématem knihy je popis činností jednotlivých tramských osad nacházející se v romantických údolích řek v Čechách. Jsou to zejména Velká řeka (Vltava), Stará řeka (Berounka), Zlatá řeka (Sázava) a Hadí řeka (Kocába). Menší pozornost pak autor věnoval v popisu vývoje trampingu na Moravě, kde bez povšimnutí pak nechal zejména řeky Jihlavu a Oslavu. V závěru knížky se věnuje také trampingu na Slovensku. Autor, Bob Hurikán se neopomněl zmínit o vlivu a dopadu výstavby chatových osad, které začaly vyrůstat podél údolích řek. Tento trend charakterizuje s jistým nadhledem v duchu romantismu a sentimentalismu.

Cancák Jura (1997) popsal v brožuře tramskou historii řeky Jihlavy podle zápisů ze starých tramských kronik, podle vyprávění kamarádů a také podle vlastních vzpomínek. Brožura se zabývá částí úseku toku řeky Jihlavy, a to od Vladislavi po Kramolín od počátku 20. let 20. století až do zatopení úseku vodami Dalešické přehrady. Je zde popsáno postupné zakládání prvních třebečských tramských osad, které sem do tohoto překrásného údolí řeky Jihlavy jezdily. Dále se věnuje úloze několika mlýnů postavených po obou březích řeky Jihlavy, které sloužily kromě své obvyklé činnosti zejména jako přístřešek pro mnohé trampy. Zmiňuje se o zakládání neznámějších tramských osad, jejich členech a také o provozované činnosti včetně nezapomenutelných potlachů. Vyzdvihuje zde nejkrásnější místo na řece Jihlavě, kam jezdilo nejvíce kamarádů, a to pod hrad Holoubek a ke splavu Svobodova mlýna. Celé toto místo a přilehlé louky obklopující řeku se nazývalo „Jokohama“. Dále se zde zmiňuje neznámější tramskou hospodu na řece Jihlavě, trampy nazývaná „U Báby“, která byla místem nespočet tramských zábav, plesů nebo mikulášských bálů. V závěru se věnuje smutnému ukončení trampování na řece Jihlavě v 70. letech 20. století, spojených s výstavbou nedaleké jaderné elektrárny a s vybudováním Dalešické přehradní nádrže, která nenávratně pohltila svými vodami překrásná kaňonovitá údolí na řece Jihlavě v délce vzdutí 22 km.

Další informace jsem získal z knihy **Kolektiv (2008)**, ve které je charakterizován vývoj trampingu na řece Jihlavě. Tato kniha je rozdělena na tři části toku řeky Jihlavy, která protéká na svém horním toku Jihlavou – část Jihlavsko, dále ve svém středním toku Třebíč –

část Třebíčsko a na dolním toku Ivančicemi – část Ivančicko. Pro potřeby diplomové práce jsem použil informace věnující se trampování v části Třebíčsko. Je zde velice věcným a faktickým způsobem popsán tramping na řece Jihlavě od svého počátku do zaplavení vodami Dalešické přehrady. V závěru je uvedena prognóza dalšího vývoje trampingu pod názvem „trampský novovek“ a nechybí zde ani přehled třebíčských trampských osad, které se nesmazatelně zapsaly do historie třebíčského trampingu.

Kamarád **Lucan (2004)** v knize „Trampská historie řeky Oslavy“ píše o zakládání a budování jednotlivých trampských osad, které jezdily na řeku Oslavu a kde si stavěly po celé délce zhruba 10 km úseku řeky Oslavy, své první trampské boudy a sruby. Kniha je rozdělena do čtyřech kapitol, ve kterých se kamarád Lucan věnuje jednotlivým úsekům řeky Oslavy. V první a zároveň nejrozsáhlejší kapitole vyzdvihuje krásný úsek řeky Oslavy pod Ketkovickým hradem (Levnov), který se stal prvním útočištěm trampských osad, které sem jezdily ve velice početném obsazení a pořádaly zde mnoho potlachů a osadních ohňů. Dále se zabývá vývojem trampských osad v průběhu jednotlivých desetiletí s důrazem na vyjmenovávání jednotlivých kamarádů, kteří se nesmazatelně zapsali do historie řeky Oslavy.

Ve druhé kapitole se věnuje objevování a následného osídlování trampskými osadami nádherného meandrujícího a kaňonovitého úseku řeky Oslavy pod Sedleckým hradem a především pod hradem Lamberk. Kamarád Lucan se opět zaměřil na historii vývoje trampování v tomto úseku řeky Oslavy, který trampové nazvali „Údolí Klondike“ a které je dále rozděleno na Orlák a Kančí Louku. Zmiňuje zde i vývoj výstavby trampských srubů a boud v „Údolí Klondike“. V předposlední kapitole se věnuje říčce Chvojnici, která se vlévá z levé strany u Senoradského mlýna hned pod Ketkovickým hradem do řeky Oslavy a která byla místem pobytu mnoha trampských osad. Mezi ně patřily zejména trampské osady „Hradáci“, „Zlaté Údolí“ a mnoho dalších nezapomenutelných osad. V poslední kapitole se kamarád Lucan zabývá zhruba dvaapůl kilometrovým rovným úsekem řeky Oslavy, který se jmenuje „Dlouhá Oslava“ a v rámci něho se nachází „Údolí Sosen“ ve kterém charakterizuje historii výstavby jednotlivých chat a trampských srubů. Dále se zmiňuje o osadním životě a provozovaných sportovních činnostech.

V další knize **Lysák (2006)** se věnuje trampským vzpomínkám z údolí řek Oslavy a říčce Chvojince a jejich stručnou charakteristikou. Dále se věnuje popisu vzniku prvních trampských srubů a chat v údolích těchto řek. Velmi unikátní je popis trampských osad založených v době mezi lety 1938 – 1946 s uvedením jmen členů trampských osad se zaměřením na porovnání jejich sportovní činnosti.

V knize **Makásek (2001)** – „Poselství Svatojánských proudů“ se autor věnuje rané historii skautingu, vodáctví a trampingu ve středních Čechách, a to na Velké řece (Vltavě). Ačkoliv je toto celé legendární území Svatojánských proudů nenávratně ztraceno pod vodami Slapské přehrady, autor velice citlivě vylíčil příběhy opřené o svědectví pamětníků a vzácných kronik, které mu byly nápomocny pro napsání této knížky. V úvodu se zmiňuje o zakladateli a průkopníkovi sportů spojených s vodní turistikou a veslováním, a to Josefu Rosslerovi – Orebskému. Dále se zabývá počátky trampingu ve svatojánských proudech s důrazem na tramské osady „Trošičníci“, „Ztracenci“, „Albatros“, „Hiawatha“, „Iroquois“ a mnohé další s nezbytným popisem jejich činností a jmenným výčtem členů. V závěru dává čest památce „bardům“, kteří prožili a nesmazatelně se svými skutky zapsali do historie Svatojánských proudů, které dnes již neexistují.

V „Zaplavených vzpomínkách“ se autor **Smejkal (2000)** zabývá postupnou výstavbou rekreačních chat v překrásném a kaňonovitém údolí řeky Jihlavy od Vladislavi až po Kramolín. Jedná se především o období 30. let 20. století, kdy započala výstavba prvních tramsko – rekreačních chat a poté rekreačních chat. Dále se věnuje době válečné, kterou společně s předešlou etapou nazývá jako „divoká“ a nekontrolovatelná výstavba chat. Ve své charakteristice pokračuje dobou poválečnou a ukončuje ji v 60. letech 20. století, a to přesně v roce 1962, neboť v této době byla zastavena výstavba nových chat v záplavovém území z důvodu chystané výstavby Dalešické vodní přehrad. Nedílnou součástí při charakteristice výstavby chat je uvedení jmen všech původních majitelů, dále uvedení přibližné velikosti objektů, materiálu ze kterého byly budovány a také vybavenosti těchto chat. V neposlední řadě se zabývá popisem chatařské činnosti a vzájemné komunikaci a spolupráci mezi jednotlivými chataři. Součástí publikace je přehledná mapa se zakreslením a uvedením všech původních majitelů chat.

V příspěvku **Vágner, Procházka (2004)** se autoři zabývají vývojem českého trampingu a budováním tramských osad v romantických údolích českých a moravských řek. V úvodu příspěvku autoři charakterizují jednotlivé etapy vývoje tramského hnutí. Jsou zde uvedeny právě „prvopočátky“ vývoje českého trampingu s důrazem na dobu indiánskou, kovbojskou a kanadskou. Dále se autoři věnují popisu budování prvních tramských osad a vysvětluje důvody jejich vzniku podél romantických údolích vodních toků. Jsou zde uváděny příklady řek – „Velké řeky“ (střední tok Vltavy), „Zlaté řeky“ (Sázavy), dále pak „Hadí řeky“ (Kocáby) a v neposlední řadě „Staré řeky“ (Berounka). V závěru příspěvku je uveden současná stav českého trampingu a jeho další vývoj. V závěru příspěvku je uvedeno zhodnocení stavu českého trampingu s výhledem jeho dalšího vývoje a perspektivit.

3. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

3.1. Poloha a vymezení

Okres Třebíč se nachází v jihovýchodní části Českomoravské vrchoviny, a to v jižním cípu kraje Vysočina a je okresem, který se zároveň celý nachází na Moravě. Na severu sousedí s okresem Žďár nad Sázavou, na západě s okresem Jihlava, na jihozápadě se dotýká Jihočeského kraje, a to okresu Jindřichův Hradec, na jihu sousedí s krajem Jihomoravským, a to s okresem Znojmo a s okresem Brno – venkov. Vznik třebíčského okresu se datuje až do druhé poloviny 19. století, a to do roku 1855, kdy vznikl jako správní jednotka a město Třebíč se zároveň stala sídlem smíšeného okresního úřadu. Díky postupně rostoucímu významu okresního města, které se stalo průmyslovým centrem regionu, bylo v roce 1868 v Třebíči vyhlášeno okresní hejtmanství. Od roku 1868 až do roku 1960, tedy v průběhu 92. let se rozloha třebíčského okresu měnila jenom nepatrně, a to připojením nebo odloučením několika mála obcí. K zásadní změně došlo k 1. červenci 1960, kdy se datuje novodobé vyhlášení okresu Třebíč, který vzniká územní reorganizací z bývalého třebíčského okresu integrací 70 obcí ze zrušeného okresu Moravské Budějovice, 36 obcí okresu Velká Bíteš, 14 obcí okresu Velké Meziříčí, 11 obcí okresu Dačice, 7 obcí okresu Moravský Krumlov a 2 obcí okresu Třešť. K poslední výrazné změně v administrativním uspořádání hranic v okrese Třebíč došlo od 1.1. 2007, kdy obce Brtnička, Hrutov a Kněžice změnily svoji příslušnost a staly se součástí okresu Jihlava, obce Oslavička a Tasov, které se staly součástí okresu Žďár nad Sázavou, a to vše v rámci kraje Vysočina a obec Senorady, která se přičlenila k okresu Brno – venkov, který spadá pod Jihomoravský kraj. V současné době dle správního členění se v území okresu Třebíč nachází 167 obcí, z toho je 6 měst a 8 městysů. Svoji rozlohou, která čítá 1463 Km², stav k 31.12.2008 je okres Třebíč druhým největším okresem v kraji Vysočina (po okrese Žďár nad Sázavou). Okres Třebíč se člení do menších územně samosprávných celků, kterými jsou SO ORP Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou a Třebíč. Přirozenou osou okresu Třebíč je řeka Jihlava, která přitéká na jeho území u obce Bransouze a opouští ho na nejnižším místě okresu, a to pod obcí Lhánice. Nejvyšším bodem okresu je Mařenka (711 m.n.m.) nacházející se nedaleko obce Želetavy. Nejnižší bod leží v jihovýchodní části okresu u Lhánic (239 m.n.m.). Průměrná nadmořská výška činí zhruba 400 m.n.m.

Obrázek 1. Poloha okresu Třebíč v rámci ČR. Zdroj: www.czso.cz.

3.2. Fyzicko – geografická charakteristika

3.2.1. Geologická charakteristika

Z geologického hlediska – viz. Kolektiv (1987) – patří celé území okresu Třebíč k Českému masívu, který je reprezentován dvěma hlavními geologickými jednotkami, a to tzv. *moravským moldanubikem*, který náleží naprosté většině okresu a *moravikem*, vystupující pouze při severovýchodním okraji okresu.

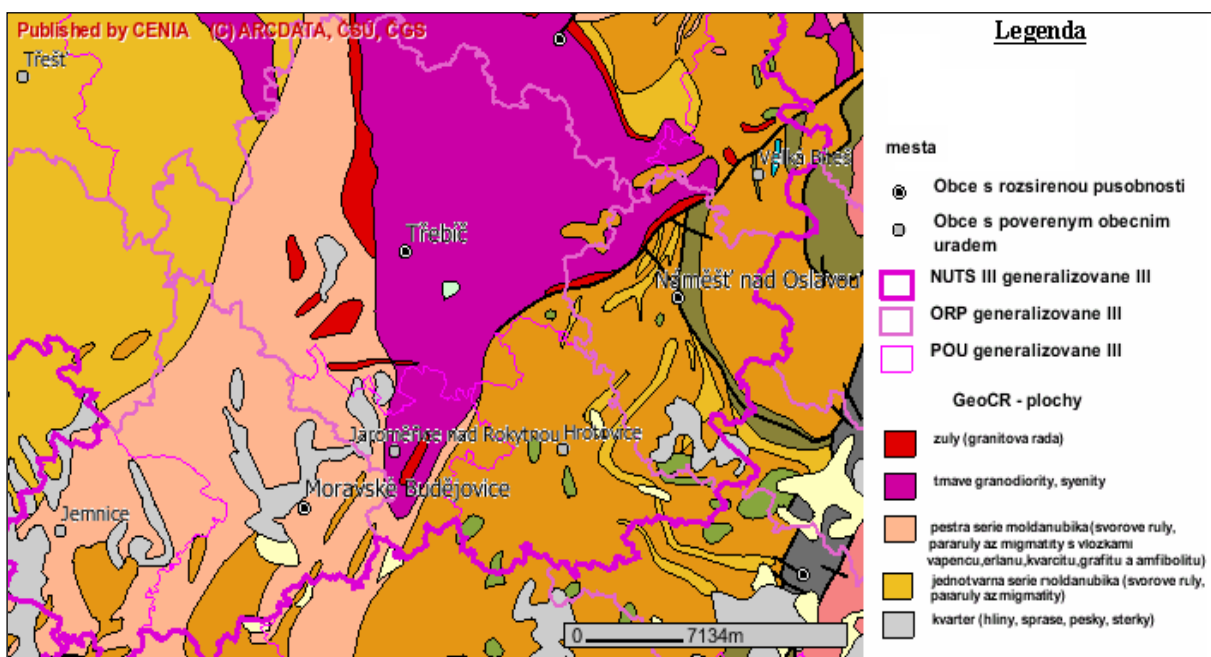
Na obou geologických jednotkách – viz. Kolektiv (1987) – spočívají převážně malé výskyty třetihorních a čtvrtohorních usazenin, a to především na jihu území. Obě geologické jednotky prošly složitým tektonickým a metamorfním vývojem, který není dosud plně objasněn.

Geologický podklad třebíčského okresu – viz. Kolektiv (1987) – tvoří horniny *moldanubika* a *moravika*. *Moldanobikum* je tvořeno převážně krystalickými břidlicemi. Jde o komplex přeměněných a vyvřelých hornin. V rámci přeměněných hornin *moldanubika* rozeznáváme jednotvárnou skupinu, v níž jsou zastoupeny převážně pararuly a pestrá skupina vltavsko – dunajské oblasti s vložkami dalších hornin. Jednotvárná skupina vystupuje jen při západní hranici okresu, a to v podobě pararul, které na jihozápadě obsahují drobná tělesa turmalínových ortorul (Jemnice, Želetava). V rámci pestré skupiny vltavsko - dunajské oblasti lze rozlišit pararuly s vložkami kvarcitu, mramoru, erlanu a amfibolitů, nalézající se západně od třebíčského masívu. Častou příměsí kvarcitů může být i tuha – grafit. V minulosti byl těžen u Jemnice, Mastníka a Římova.

Vyvřelé horniny *moldanubika* – viz. Kolektiv (1987) – jsou zastoupeny převážně žulami a jejich žilnými ekvivalenty. Nejvýznamnější je třebíčský (žulosyenitový) masív. Masív je složen v hlavní mase z poměrně jednotvárných hlubinných hornin eruptivních, které dnes označujeme souhrnným názvem žulosyenity.

V rámci *moravika*, – viz. Kolektiv (1987) – na okrese Třebíč, lze rozlišit skupinu moravské svorové zóny, skupinu olešnickou a skupinu bítešskou. Všechny tři skupiny jsou tvořeny krystalickými břidlicemi bez větších těles vyvřelin. Mají nižší stupeň přeměny než horniny *moldanubika*. Nejrozšířenější horninou *moravika* v okrese Třebíč je bítešská rula.

Po mineralogické stránce – viz. Kolektiv (1980) – je zájmové území poměrně bohaté. Nejvýznamnějším minerálem nacházející se v řešeném území je výskyt moravských vltavínů. Na okrese Třebíč se nejvíce nalézají vltavíny jižně od řeky Jihlavy, a to v třebíčské kotlině. Přímo v bezprostředním okolí města je velké nahromadění jejich známých a slavných lokalit. Mezi nejznámější lokality ve výskytu moravských vltavínů patří Třebíč (Vídeňský rybník, Terůvky), Krochoty u Kožichovic a Slavice. Mezi nejzápadnější lokality v třebíčské kotlině jsou Kojetice a Říпов, nejvýchodnějšími pak Vladislav, Číměř a Střížov. Mezi další významné minerály vyskytující se v okrese Třebíč jsou pestrobarevné opály nacházející se v místní části Borovina a minerály vyskytující se v krystalickém vápenci. Dalšími minerály pak jsou zejména ametyst a záhněda nacházející se v lokalitách Hostákov a Bochovice. Ve 14. století se ve městě Jemnici na jeho jihozápadním okraji v lokalitě Podolí těžily stříbrné rudy.

Obrázek 2. Geologická charakteristika okresu Třebíč. Zdroj: www.portal.gov.cz

3.2.2. Geomorfologická charakteristika

Podle geomorfologického členění – viz. Demek a kol. (1987) – patří zájmové území do systému Hercynského, subsystému hercynského pohoří, provincie Česká vysočina, subprovincie Česko - moravská a do oblasti Českomoravská vrchovina.

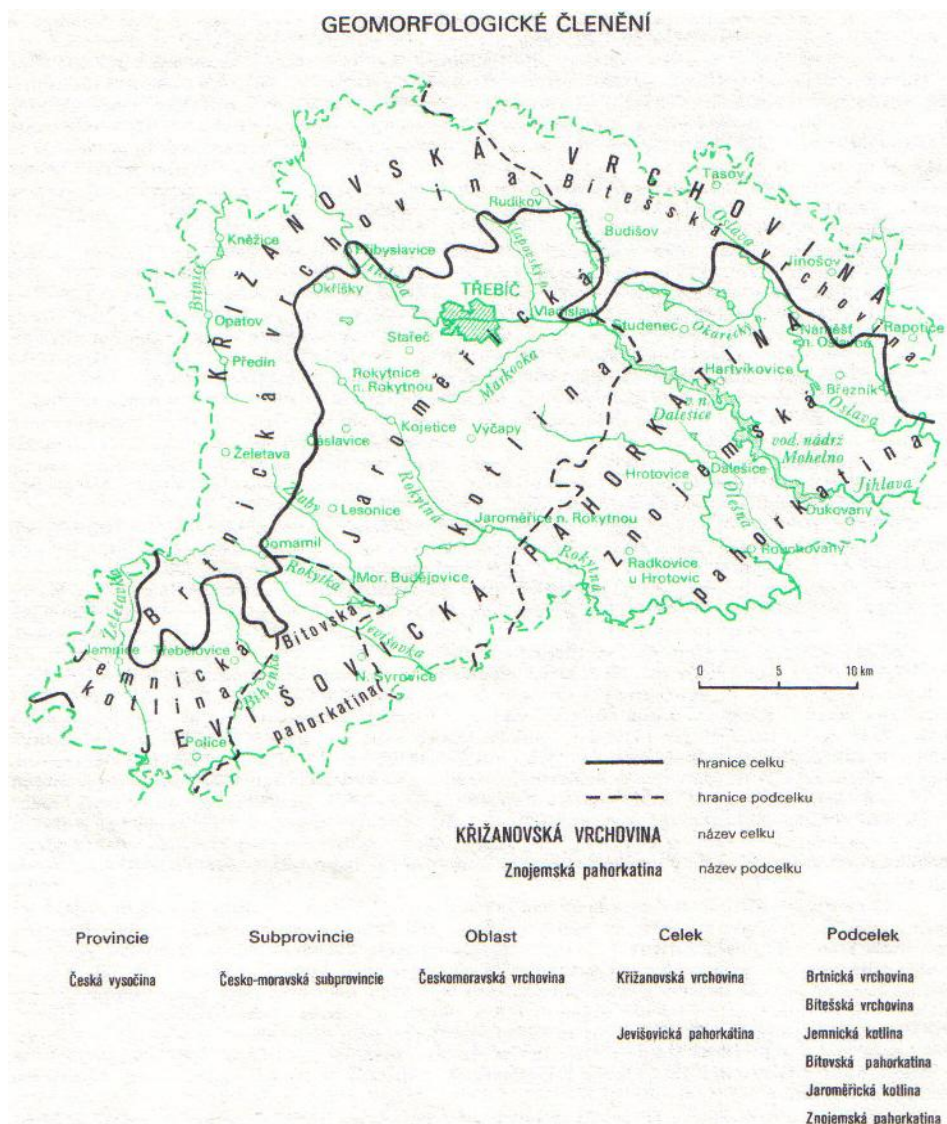
V rámci okresu Třebíč – viz. Kolektiv (1987) – sem zasahují dva geomorfologické celky. Jihovýchodní část území náleží k větší Jevišovické pahorkatině, která tvoří podstatnou část okresu a severozápadní část území náleží k menší Křižanovské vrchovině, která v úzkém oblouku lemuje na území okresu Třebíč Jevišovickou pahorkatinu.

Jevišovická pahorkatina – viz. Kolektiv (1987) – se dále člení na čtyři podcelky, které na území okresu zasahují svými převážně severními částmi. V jihozápadní části okresu jsou to především dvě rozsáhlé kotliny, a to *Jemnická* a *Jaroměřická*, které od sebe dělí úzký klín *Bítovské pahorkatiny* a *Znojemské pahorkatiny*, která zaujímá větší, východní část okresu. Severní část Jevišovické pahorkatiny je budován horninami třebíčského masívu, tvořeného granitem až syenitem. Východní část Jevišovické pahorkatiny se skládá převážně z granulitů s četnými tělesy hadců a amfibolitů.

Křižanovskou vrchovinu – viz. Kolektiv (1987) – tvoří podcelky *Brtnická* a *Bítešská vrchovina*. Její západní část je budována převážně rulami moldanubika a její východní část je složená z žulosyenitu třebíčského masívu a z části též z bítýšských rul moravika. Jihovýchodní část řešeného území tvoří mírně zvlněné pahorkatiny Českomoravské vrchoviny do kterých se zařezávají hluboká údolí s místy až kaňonovitého charakteru vodních toků Jihlavy, Oslavy a Rokytne s relativní nadmořskou výškou 150 – 200 m a místy s nucenými meandry. Severozápadní část území, která náleží geomorfologickému celku Křižanovské vrchovině, a to podcelku Brtnická vrchovina, má odlišný reliéf. Jedná se o plochou vrchovinu se střední nadmořskou výškou 578 m a převládající výškovou členitostí 150 – 300 m. Mezi obcemi Dolním Smrčným a Přibyslavicemi je prořezána hlubokým údolím řeky Jihlavy s jejími dalšími přítoky.

Druhým podcelkem Křižanovské vrchoviny je Bítešská vrchovina, která má výše položený reliéf. Její západní část je tvořena žulosyenity třebíčského masívu, a proto se zde nacházejí podobné tvary zvětrávání – skupiny zaoblených až kulovitých balvanů. Unikátní skalní útvary se nacházejí i na strmých svazích údolí Oslavy (viz. Kolektiv 1987).

Jádrem území okresu – viz. Kolektiv (1987) – je *Jaroměřická kotlina*, jeden ze čtyř podcelků Jevišovické pahorkatiny, která zaujímá centrální postavení jak geograficky, tak svou nižší polohou. Ostatní území okresu leží po jejím obvodu. *Jaroměřická kotlina* má protáhlý tvar podle severojižní osy.

Obrázek 3. Geomorfológické členění okresu Třebíč. Zdroj: Kolektiv (1987):
Okres Třebíč – Vlastivědná mapa 1: 100 000.

3.2.3. Klimatická charakteristika

Po stránce klimatické charakteristiky leží celé zájmové území okresu Třebíč podle E. Quita (Quitt 1971) v *mírně teplé klimatické oblasti*. Při podrobnější zkoumání zjistíme, že v rámci okresu Třebíč můžeme vyčlenit další klimatické oblasti, které sem zasahují svými částmi a vyznačují se specifickými klimatickými poměry.

Východní část řešeného území (Znojemská pahorkatina) spadá do *mírně teplé klimatické oblasti č. 11*, kterou lze charakterizovat s relativně dlouhým, teplým a suchým létem (viz. Kolektiv 1987). Krátké a mírně teplé jaro s rovněž krátkým a mírně teplým podzimem. Zimu je možno charakterizovat jako mírně teplou, suchou s krátkým trváním sněhové pokrývky a s relativně krátkého trvání.

Od Jaroměřické kotliny v rámci Brtnické vrchoviny přechází výše uvedená klimatická oblast v *mírně teplou klimatickou podoblast č. 9 a č. 5* (viz. Kolektiv 1987). Léto zde bývá normální a krátké, mírně až mírně chladné a poměrně suché. Jaro a podzim je možno charakterizovat s mírným teplotním vývojem typické pro tato roční období a normálním až dlouhým trváním. Zima je normálně dlouhá, mírně chladná někdy suchá a s normální dobou trvání sněhové pokrývky.

Výše položené oblasti v rámci Brtnické vrchoviny okolo obcí Předína, Opatova a Štěměch nacházející se na západní straně řešeného území a na severu položená místa okolo obcí Svatoslav a Čechtína jsou již zahrnuty do *mírně teplé klimatické oblasti č. 3* (viz. Kolektiv 1987). Léto je možné charakterizovat za mírné až mírně chladné, suché a krátkého trvání. Průběh jara a podzimu je opět normální, tj. mírným jarem a podzimem. Zimní období je možno popsat za normálně dlouhé, mírně chladné a někdy s relativně dlouhým obdobím v pokryvu sněhové pokrývky.

Vybrané klimatické charakteristiky	mírně teplá oblast			
	MT3	MT5	MT9	MT11
Počet letních dnů	20 - 30	30 - 40	40 - 50	40 - 50
Počet mrazových dnů	130 - 160	130 - 140	110 - 130	110 - 130
Průměrná teplota v lednu v °C	-3 - -4	-2 - -3	-2 - -3	-2 - -3
Průměrná teplota v červenci v °C	16 - 17	16 - 17	17 - 18	17 - 18
Srážkový úhrn ve vegetačním období v mm	350 - 450	350 - 450	400 - 450	350 - 400
Srážkový úhrn v zimním období v mm	250 - 300	250 - 300	250 - 300	200 - 250
Počet dnů se sněhovou pokrývkou	60 - 100	60 - 100	60 - 80	50 - 60

Tabulka 1. Charakteristika vybraných klimatických oblastí. Zdroj: Kolektiv (1987):

Okres Třebíč – Vlastivědná mapa 1: 100 000.

V okrese Třebíč – viz. Kolektiv (1987) – se pohybuje průměrná roční teplota vzduchu okolo 7,5 °C, což je mírně nad celorepublikovým průměrem, který činí 7,2 °C. Nejvyšší průměrné roční teploty jsou naměřeny ve Znojenské pahorkatině. Ve výškách 350 m.n.m. na hranicích okresu Znojmo se pohybují kolem 8°C (Rouchovany). Ve výškách 400 m.n.n až 450 m.n.m. se pohybují okolo 6,9 °C až 7,5 °C. V nejméně chladném měsíci roku, a to lednu, se průměrná teplota vzduchu pohybuje od -3,1 °C na jihovýchodě okresu až do -4,0 °C na

severovýchodě. V červenci, tedy nejteplejším měsíci roku, činí průměrná teplota 18,0 °C v jihovýchodní části a 16,0 °C v severozápadní části okresu.

Roční srážkové úhrny – viz. Kolektiv (1987) – jsou v celém okrese Třebíč nižší, než by odpovídalo jeho nadmořské výšce. Je to způsobeno zejména srážkovým stínem podcelkem Jihlavských vrchů v rámci oblasti Českomoravské vrchoviny. Průměrný roční srážkový úhrn se v řešeném území pohybuje okolo 510 mm, což je hluboko za celorepublikovým průměrem, který představuje zhruba 640 mm srážek. Nejvíce srážek spadne v letních měsících, a to v červenci (Rouchovany 80 mm a Třebíč 79 mm) nejméně pak koncem zimy a počátkem jara (25 – 34 mm). V okrese Třebíč za rok sněží v průměru 36 až 45 dnů v roce. Nejvíce je takovýchto dnů v lednu, následovaným únorem a prosincem. Velké množství sněhových srážek přichází zejména s chladným východním vzduchem.

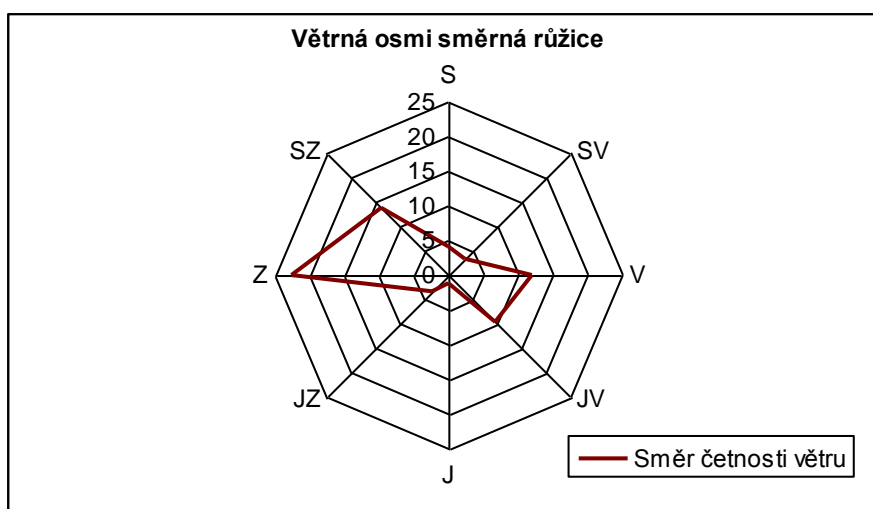
Z hlediska povětrnostních podmínek – viz. Kolektiv (1987) – pak je pro okres Třebíč charakteristické převládající ZSZ proudění o četnosti 30 %. Druhým převládajícím směrem je VJV s četností kolem 20 %. V letním období se četnost ZSZ směru větru zvyšuje asi na 40 %. V zimě naopak narůstá četnost VJV proudění.

Roční průměrná četnost větru naměřená ve stanici Náměšť nad Oslavou v roce 2006
v (%)

S	SV	V	JV	J	JZ	Z	SZ	Bezvětří
4,2	3,2	12,2	9,5	1,2	3,6	22,5	13,5	30,1

Tabulka 2. Charakteristika ročních průměrných četností větru v Nám. nad Osl. v roce 2006.

Zdroj: ČHMÚ.

Graf 1. Roční průměrná četnost větru naměřená ve stanici Náměšť nad Oslavou v roce 2006. Zdroj: ČHMÚ.

3.2.4. Hydrologická charakteristika

Území třebíčského okresu – viz. Kolektiv (1987) – přísluší k povodí řeky Dunaje, tj. k úmoří Černého moře. Z jeho větší části (1127 km², 77 % rozlohy celého území) jsou odváděny vody řekou Jihlavou a jejími přítoky, a to zejména Oslavou a Rokytinou. Pouze menší část, jihozápadní okrajová část okresu, (336 km², 23 % rozlohy celého území) je odvodňována levostrannými přítoky Dyje do tohoto toku.

Okres Třebíč – viz. Kolektiv (1987) – patří k nejméně vodnatým oblastem v České republice. Z hlediska velikosti odtoku je možné jeho území rozdělit na dvě části. Jihovýchodní oblast, která zahrnuje část povodí řeky Jihlavy od vodní nádrže Dalešice po hranici okresu, téměř celá povodí jejích přítoků Oslavy a Rokytne na jeho území, tak i menší části povodí Želetavky a Jevišovky. Druhou částí je severozápadní oblast, to je povodí řeky Jihlavy nad vodní nádrží Dalešice, dále nevelkých pramenných částech povodí Rokytne a Jevišovky a také sem spadá téměř celé povodí Želetavky.

Hlavním a nejvýznamnějším tokem řešeného území je řeka Jihlava, jejíž horní část povodí je na území okresů Jihlava a Pelhřimov. Řeka Jihlava je vodním tokem 4. řádu. Do třebíčského okresu přitéká nad soutokem se svým pravostranným přítokem Brtnicí u Střížova – Přímělkova. Řeka Jihlava protéká okresem Třebíč přibližně ve směru od SZ k JV a odvádí přítom vody z části Brtnické vrchoviny, Jaroměřické kotliny a Znojenské pahorkatiny. Na území okresu Třebíč přibírá řeka Jihlava některé významnější přítoky. První z nich je přímo v Třebíči zprava přitékající Stařečský potok. Pod Třebíčí přitéká do Jihlavy zleva nejprve potok Lubí, označovaný též jako Ptáčovský potok a dále pak Klapovský potok. U Vladislavi přitéká do hlavního vodního toku zprava potok Markovka a dalším levostranným přítokem je Mlýnský potok.

Severovýchodní část okresu v Bítešské vrchovině a severní okrajová část Znojenské pahorkatině jsou odvodňovány řekou Oslavou jejími přítoky. Řeka Oslava přitéká do okresu Třebíč nedaleko obce Tasov u Panského mlýna. Řeka Oslava protéká řešeným územím pouze v krátkém úseku a přibírá přitom jen několik malých přítoků, z nichž největší je zprava přitékající Okarecký potok. Při východní hranici okresu přitéká do Oslavy významný levostranný přítok, a to říčka Chvojince, z jejíhož povodí pouze část v řešeném území.

Z poměrně velké střední části třebíčského okresu – viz. Kolektiv (1987) – jsou odváděny vody řekou Rokytinou s jejími přítoky. Tento pravostranný přítok řeky Jihlavy má v řešeném území horní a střední část povodí o rozloze 424 km², tj. 72 % z celkové plochy. Rokytná pramení jižně od obce Chlístov v nadmořské výšce 575 m.n.m. Protéká ve směru od

SZ k JV Jaroměřickou kotlinou a Znojemskou pahorkatinou. Z nejvýznamnějších přítoků ústí do Rokytne v Jaroměřicích nad Rokytnou zprava Rokytka a zleva u Tulešic Rouchovanka.

Jižní část okresu patří k povodí Želetavky a Jevišovky, které jsou levostrannými přítoky řeky Dyje, která odvodňuje území patřící k Jemnické kotlině a Bítovské pahorkatině. Želetavka pramení na hranici třebíčského okresu, avšak převážnou část povodí má na jeho území. Z nejvýznamnějších přítoků přibírá pouze zprava Bihanku. Jevišovka pramení u Komárovic a na území okresu Třebíč má pouze horní část svého povodí, jakož i většinu povodí pravostranného přítoku, a to Syrovického potoku.

V okrese Třebíč nejsou žádné přírodní vodní nádrže, tj. jezera, zato byl však na jeho území vybudován poměrně velký počet rybníků. Kromě toho byly vybudovány na vodních tocích vodní nádrže sloužící k vodohospodářským účelům.

Celkem – viz Kolektiv (1987) – se v řešeném území nachází okolo 250 rybníků různé velikosti. Z tohoto počtu je 17 rybníků, které mají zatopenou plochu větší než 10 ha. Největší počet rybníků je na levostranných přítocích řeky Jihlavy, a to zejména na Klapovském a Mlýnském potoku nacházející se východně od Třebíče. Poměrně velké množství rybníků se také nachází na Okareckém potoku, kde jich je 20. V samotné Třebíči se vyskytuje celá kaskáda pěti vzájemně propojených rybníků, sloužící zejména pro chovné účely. Největším rybníkem v řešeném území je rybník Nový u Háje západně od Moravských Budějovic, který má plochu hladiny 27,7 ha a objem zadržené vody 245 000 m³. K rybníkům nad 20 ha patří ještě Dubovec, Studenecký a Velký Bor.

Dále se v řešeném území nacházejí dvě velké vodní nádrže vybudované na řece Jihlavě v sedmdesátých letech 20. století. Jedná se o vodní nádrž Dalešice a vyrovnávací nádrž Mohelno. Obě vznikly vybudováním přehradních hrází a zatopením překrásného kaňonovitého romantického údolí řeky Jihlavy v délce 29 km od Číměře po Mohelno. Vodní nádrž Dalešice je přečerpávací vodní nádrž, která byla vybudována v letech 1970 – 1978. Její primární účel je energetický a také slouží jako zdroj chladicí vody pro nedalekou Jadernou elektrárnu Dukovany a jako zdroj vody pro průmysl. Kromě toho slouží k ochraně, respektive ke zmírnění a zachycování povodňových vln, k vyrovnávání průtoků v řece Jihlavě, k odebírání vody pro zemědělské závlahy, dále slouží k rekreačním účelům, zejména při jejím levém břehu, ke sportovnímu rybaření, plachtění a navíc od 1. července roku 2007 byla zavedena na vodní nádrži Dalešice, jako jediné v kraji Vysočina, pravidelná lodní doprava, která se těší z velkého zájmu veřejnosti. Vodní nádrž Dalešice má celkový objem 127,3 mil. m³ vody, délka vzduší vodní hladiny je 22 km a sahá od obce Číměř až ke Kramolínu, kde se nachází naše nejvyšší sypaná hráz s jílovým těsnícím jádrem, která měří od paty hráze až ke

koruně hráze rovných 100 m. Délka hráze v koruně je 300 m a šířka 8 m. Přehradní jezero zabírá plochu 480 ha a největší hloubka je u hráze, která činí 85,5 m. V důsledku přečerpávání kolísá výška hladiny během dne v rozmezí asi 1 m.

Vyrovňovací nádrž Mohelno byla dokončena v roce 1978. Rovněž je využívána pro energetické účely, neboť slouží jako vyrovnávací nádrž pro elektrárnu Dalešice. Břehy nádrže jsou místy tvořeny velmi romantickými skalnatými strmými srázy, kde však platí zákaz vstupu, rybaření a koupání.

V okrese Třebíč – viz. Kolektiv (1987) – se dále ještě nachází jedna malá vodárenská nádrž, a to na potoce Lubí, postavená v roce 1962. Nádrž má stejný název jako potok a nachází se asi 1 km severovýchodně od Třebíče. Má plochu pouze 4,3 ha a maximální objem vody je 125 000 m³. Z této vodní nádrže město Třebíč odebíralo pitnou vodu od roku 1962 do roku 1967. V současné době je nádrž využívána hlavně ke sportovnímu rybaření a k rekreaci. V důsledku rychle stoupající populace v 70. letech, vznikla potřeba vybudování kvalitního bytového zázemí v podobě výstavby několika panelových sídlišť a s tím i zvýšený odběr kvalitní pitné vody, který již nestačil být uspokojován z vodní nádrže Lubí. Od konce 60. let je tedy město Třebíč zásobeno kvalitní pitnou vodou ze tří hlavních zdrojů, a to z vodní nádrže Mostišť, Vranovské vodní nádrže a vodního zdroje Heraldice.

V řešeném území se na vodních tocích nacházejí čtyři profesionální hydrologické stanice, které patří Českému hydrometeorologickému ústavu. Na řece Jihlavě je to stanice Třebíč - Ptáčov nacházející se asi 2,5 km východně od Třebíče. Byla zřízena v roce 1954. Další stanice jsou na Rokytné v Příštpu, a to od roku 1957 a na Želetavce v Jemnice, která slouží již od roku 1928. Poslední, nejmladší vybudovaná stanice, se nachází pod vyrovnávací nádrží Mohelno a byla uvedena do provozu v roce 1981.

3.2.5. Pedologická charakteristika

Z hlediska zastoupení jednotlivých půdních typů – viz. Kolektiv (1987) – v řešeném území jednoznačně převládá hnědá půda. Tato půda je vázána na východní a jižní část okresu, ve vrchovinné části okresu je pak dominantním půdním typem. Dalším významným půdním typem nacházející se v okrese Třebíč je pseudoglej. Tento půdní typ je nejvíce zastoupen v jihozápadní části okresu, především v Bítovské pahorkatině a Jaroměřické kotlině. V nivách vodních toků převažují zejména glejové půdní typy, které jsou do značné míry ovlivněny výškou hladiny podzemní vody. Dále jsou zde zastoupeny i amfigleje (nivní půdy glejové). Posledním významným půdním typem, jsou illimerizované půdy, které se vyvinuly z polygenetických hlín a svahovin. Nacházejí se v jihozápadní a jižní části okresu, a to

v Jemnické kotlině a v jižní části Jaroměřické kotliny. Hnědé půdy jsou v okrese vysoce zkulturněny a je jich využíváno jako orné půdy pro pěstování méně náročných obilovin, okopanin a píceňin bramborářského výrobního typu. Poněkud horší podmínky pro pěstování těchto plodin poskytují illimerizované půdy a odvodněné pseudogleje. Půdy, které se nacházejí podél vodních toků, zejména glejové půdy, jsou využívány jako trvalé louky a pastviny.

Po stránce charakteristiky půdních druhů nese půda v řešeném území znaky vyluhování, s mělkou ornici průměrně 20 – 25 cm mocnou, slabě až velmi slabě humózní, tak jak se původně vytvořila pod pokrývkou kyselého (surového) lesního humusu (viz. Kolektiv 1987).

Z půdních druhů na většině území převládají lehké - hlinitopísčité půdy (viz. Kolektiv 1987).

Na území okresu Třebíč – viz. Kolektiv (1987) – jsou nejúrodnější půdy v jeho východní a jihovýchodní část, tj. ve Znojenské pahorkatině v rámci geomorfologického celku Jevišovická pahorkatina a ve východní části Bítešské vrchoviny v rámci celku Křižanovské vrchoviny. V této oblasti jsou horniny krystalinika překryty spraší a polygenetickými hlínami. Z těchto substrátů se vyvinuly půdotvorným procesem illimerizace převážně hnědé půdy.

3.2.6. Charakteristika přírodního prostředí

Podle regionálně fyto geografického členění České republiky – viz. Kolektiv (1987) – zasahují na území Třebíčska tři okresy, a to *Českomoravská vrchovina*, *Moravské podhůří Českomoravské vrchoviny* (oba náleží k oblasti vegetace a květeny pahorkatin a vrchovin zvané *Mezofytikum*) a *Znojensko – brněnská pahorkatina* (náležící k oblasti teplomilné vegetace a květeny úvalů a nižších pahorkatin zvané *Termofytikum*). Území okresu Třebíč je tak rozděleno na tři fyto geograficky odlišné části. Jedná se o *severozápadní*, *jihovýchodní* a *údolí řeky Jihlavy u Mohelna*. Fyto geografické členění vychází ze stupňovitosti vegetace. V řešeném území jsou tak zastoupeny tyto vegetační stupně: *podhorský* (stupeň jedle a buku), *vyšší pahorkatinný* (stupeň dubu a buku) a okrajově také *nižší pahorkatinný* (stupeň dubu).

Podmínky prostředí se odrážejí i ve složení živočišstva. V řešeném území můžeme pozorovat tři základní biotopy s rozdílným složením zvířeny. Tyto formace se liší nejenom v druhovém složení živočišných společenstvech, ale i rozdílným floristickým pokryvem či geomorfologickými poměry.

Svojí největší rozlohou – viz. Kolektiv (1980) – zaujímá biotop *lesů vyšších poloh s pasekami, potoky a mokřými loukami*. Tento biotop vymezují lesy mezi obcemi Trnavou a

Radošovem v severovýchodní části řešeného území. V jižní části okresu je vymezen pásem lesů, který se táhne mezi obcemi Číchov až po Klučov. Biotop je bohatý zejména na kopytníky, které reprezentuje zejména srnec obecný, z černé zvěře prase divoké. Z šelem je hojná liška, místy lasice kolčava, lasice hranostaj či kuna lesní a další.

V jádrové části řešeného území – viz. Kolektiv (1980) – se vyskytuje biotop s *nízko položenou oblastí rybníční*, který se táhne od obce Heraltice po obec Valdíkov. V tomto biotopu se nachází velké množství rybníků, zejména je známá kaskáda studeneckých rybníků nebo rybníků u obce Valdíkov. Tento biotop je znám především pestrou druhovou skladbou avifauny, a to zejména vodního ptactva. Hnízdí zde potápky (potápka malá, potápka černokrká nebo potápka roháč), z vrubozobých pak kachna divoká, polák velký a polák chocholačka. Na rybnících je hojný racek chechtavý méně volavka popelavá a bukáček malý.

Posledním biotopem – viz. Kolektiv (1980) – v Třebíčském okrese jsou *teplé lokality stepního rázu*, které však nejsou souvislé. Největší lokality jsou na nezalesněných, k jihu orientovaných svazích levých břehů řeky Jihlavy. Tyto drobné lokality jsou roztroušeny po celém území okresu Třebíč na holých kopečcích, skalních výchozech s charakterem lesostepí. Tento biotop, ačkoliv je po faunistické stránce nejzajímavějším a posledním refugiem¹ teplomilné a suchomilné zvířeny, je bohužel ve své existenci následkem rychle postupujícího hospodářského procesu nejvíc ohrožen a jistě by bylo vhodné navržení dalších chráněných území. Biotop je bohatý zejména na herpetofaunu. Z ještěrek se na celém biotopu vyskytuje ještěrka obecná a slepýš křehký, na lesostepních lokalitách v jižně exponovaném údolí řeky Jihlavy se ojediněle vyskytuje dokonce ještěrka zelená. Na výslunních stránkách v jižních částech místy žije užovka hladká a byl zaznamenán i výskyt užovky stromové v kaňonovitém údolí řek Jihlavy a Oslavy. Místy se vyskytuje i zmije obecná.

Po stránce ochrany přírody a krajiny v rámci řešeného území sem spadají tyto kategorie chráněných území. Jedná se především o maloplošná chráněná území typu *národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, přírodní památky a přírodní parky*. V území okresu Třebíč je pouze jedna NPR, a to Mohelenská hadcová step, vyhlášená v roce 1952 na k.ú. Mohelno. Jde o unikátní území na hadcovém podkladě v meandru řeky Jihlavy rozkládající se na jižně orientovaných svazích. Hadcový podklad vyhovuje jen omezenému počtu rostlinných druhů, mnohé druhy se hadcům vyhýbají, jiné se přizpůsobují vytvářením tzv. nanismů².

---

¹ území rozšíření reliktu

² trpasličí a zakrslé formy rostlinných druhů

V rámci této NPR byla zbudována naučná stezka, která seznamuje návštěvníky se zajímavostmi této význačné rezervace. Skládá se ze dvou částí, a to z jarního okruhu (dlouhý 2 km) se šesti panelovými zastávkami, který představuje návštěvníkům typické jarní rostliny stepi. Podzimní okruh (dlouhý 2,5 km) s pěti zastávkami představuje zajímavé podzimní rostliny hadcového území.

V řešeném území se vyskytuje 12 přírodních rezervací, z nichž nejrozsáhlejší a nejvýznamnější je Údolí Oslavy a Chvojnice vyhlášené v roce 1974. Je tvořeno kaňonovitými údolními řeky Oslavy a říčky Chvojnice. Dále se zde vyskytuje 9 přírodních památek. Za zmínku stojí zejména Syenitové skály u Pocoucova vyhlášené přírodní památkou již v roce 1950. Je hezkou ukázkou balvanitého rozpadu syenitu na okraji plošiny budované třebíčsko – meziříčským masívem.

Mezi další přírodní památky patří Ptáčovský kopeček založený v roce 1948 na k.ú. Ptáčov. Tato přírodní památka je krajním západním bodem rozšíření chráněného koniklece velkokvětého.

Posledním maloplošně chráněným územím v okrese Třebíč je 6 přírodních parků, z nichž nejznámější je Přírodní park Střední Pojihlaví, který zahrnuje poslední nezatopený úsek středního kaňonovitého toku řeky Jihlavy se zachovalými lesními společenstvy na příkrých svazích, vyhlášený v roce 1988 a také Přírodní park Třebíčsko založený v roce 1982, který se nachází severně od Třebíče. Přírodní park je z části tvořen třebíčským žulosyenitovým masívem s typickým balvanitým rozpadem. Krajinný reliéf tvoří balvanité ostrůvky zvané remízky s lesíky a křovinami v mírně zvlněné pahorkatině. V rámci Přírodního parku středního Pojihlaví byla zřízena naučná stezka, která spojuje zajímavá místa údolí řeky Jihlavy a končí v rodišti významného básníka Vítězslava Nezvala v Biskoupkách.

3.3. Sociálně – geografická charakteristika

3.3.1. Obyvatelstvo a osídlení

K 30. červnu 2009 žilo v okrese Třebíč 113 880 obyvatel což odpovídá druhému nejvyššímu počtu obyvatel mezi okresy v kraji Vysočina. Ženy z toho tvoří přibližně 50,6 %. Svojí rozlohou 1463 km² (stav k 31.12.2007) a hustotou obyvatel na 1 km², která činí 77 obyvatel (stav k 1.1. 2008) se opět řadí na druhé místo mezi okresy v kraji Vysočina, hned za okresem Žďár nad Sázavou. Mezi města s největším počtem obyvatel se řadí na první místo okresní město Třebíč s 38 717 obyvateli (stav k 1.1. 2008), které je po krajském městě Jihlava s 51 079 obyvateli (stav k 1.1. 2008) druhým největším městem v kraji Vysočina. Mezi další

velká města patří Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou, Jemnice nebo Želetava. V rámci celého okresu žije zhruba 53,3 % obyvatel (60 786 obyvatel) ve městech (viz. www.czso.cz).

Se vznikem průmyslové výroby – viz. Kolektiv (1987) – se zvyšoval počet obyvatel v městech, zejména v Třebíči, která se od 80. let 19. století stala průmyslovým centrem okresu. V roce 1900 ze 104 182 obyvatel okresu žilo ve městech již 24,0 %, v Třebíči samotné pak rovných 13,0 %. Přírůstek zaznamenaly kromě Třebíče (o 6000) i Moravské Budějovice (o 1100), avšak v Jemnici a Jaroměřicích nad Rokytnou obyvatel nepřibýlo a v Náměšti nad Oslavou se počet obyvatel dokonce snížil. V roce 1900 byla hustota osídlení okresu 69 obyvatel na 1 km². Do roku 1950 se počet obyvatel okresu snížil na 100 526. Výrazně ubylo obyvatel v obcích. Tímto odlivem se počet malých obcí do 200 obyvatel zdvojnásobil. Ve městech žilo již 30,7 % obyvatel, v Třebíči samotné 18,0 % . Hustota osídlení v okresu byla 68 obyvatel na 1 km². V posledních 30 letech příliv obyvatelstva do měst pokračoval. Od roku 1970 (tehdy ve městech žilo 34,8 % obyvatel) se v důsledku výstavby energetického komplexu vodní dílo Dalešice – jaderná elektrárna Dukovany a také v souvislosti se vznikem letecké základny u Náměště nad Oslavou počet obyvatel v městech, zejména v okresním, prudce zvýšil. Do Třebíče přibýlo 14 603 obyvatel, do Moravských Budějovic 3 441, do Náměště nad Oslavou 1 937, do Jemnice 2 287 a do Jaroměřic 1 417 obyvatel. Celkový nárůst obyvatel měst v okrese od roku 1970 činí 23 685, avšak ve venkovských obcích pouze 8 272.

Při charakteristice demografického vývoje obyvatel v okrese Třebíč – viz. www.czso.cz – vyplývá, že mezi lety 1991 – 2005 docházelo k mírnému depopulačnímu vývoji, jehož výsledkem byl celkový úbytek obyvatelstva, a to průměrně o – 74 obyvatel (hodnota byla vypočtena aritmetickým průměrem z údajů mezi lety 1991 – 2005), drobnou nancí jsou pouze roky 1991, 1992, 1994, 1996, kdy docházelo k celkovému kladnému přírůstku. Přirozený úbytek obyvatel ve vymezeném časovém období v řešeném území byl zaznamenán již v roce 1995 a jeho trend pokračoval až do roku 2005. Ke konci vymezeného časového období se přirozený úbytek obyvatelstva začal pomalu snižovat, z důvodu postupného se navyšování počtu živě narozených dětí, které přiváděly na svět silné ročníky ze 70. let 20. století. Nejvyšší přirozený úbytek obyvatel byl zaznamenán v letech 1997 (- 165) a v roce 1999 (-177), výjimkou byly roky 1991 až 1996, kdy doházelo ke kladnému přirozenému přírůstku obyvatel.

Po stránce vývoje přirozeného přírůstku, v řešeném území byl zaznamenán již od roku 1995 jeho plynulý přechod z kladného přirozeného přírůstku, který byl v letech 1991 až 1995,

k zápornému přirozenému přírůstku, který trvá do současnosti a odráží tak celkový demografický vývoj v okrese Třebíč (viz. www.czso.cz).

Z hlediska migrace obyvatelstva bylo zaznamenáno kladné migrační saldo, tj. rozdílu mezi přistěhovalým a vystěhovalým obyvatelstvem ve sledovaném období v letech 1992, 1994, 1996, 1998 až 2001. Do konce sledového období pak dochází k zápornému migračnímu saldu (viz. www.czso.cz).

Vývoj počtu sňatků opět odráží postupný klesající trend, kdy největší počet sňatků bylo uzavřeno v letech 1992 (830) a 1993 (802), poté došlo k významnému propadu, který vyvrcholil rokem 2003 s počtem 496 uzavřených sňatků. Ke konci sledovaného období byl zaznamenán mírný nárůst v počtu uzavřených sňatků, a to v roce 2005 činilo 592. Charakteristickým rysem při uzavírání manželství je zvyšující se věk novomanželů (viz. www.czso.cz).

V okrese Třebíč se za posledních 15 let zvýšil průměrný věk obyvatel o 2 roky z 37,8 let na současných 39,8 let. U mužů činí průměrný věk 38,4 roků a u žen 41,1 roků (viz. www.czso.cz, stav k 31.12. 2006).

Naděje na dožití neboli střední délka života se pohybuje při narození u mužů v řešeném území okolo 73, 5 let a u žen okolo 79,5 let (viz. www.czso.cz, stav k 31.12. 2006).

Z věkové struktury obyvatelstva v okrese Třebíč vyplývají tyto následující charakteristiky (viz. www.czso.cz, stav k 31.12.2007). Procentuální podíl obyvatel v předproduktivním věku ve věkové kategorii 0 – 14 let je 14,9 % obyvatel (17 008 obyvatel), v produktivním věku 15 – 64 se nachází 70,6 % obyvatel (80 592 obyvatel) a postproduktivním věku 65 a více je 15 % obyvatel (16 552). Pro příznivý demografický vývoj je dobré, aby byla co možná největší základna v podobě obyvatel v předproduktivním věku a postupné snižování základny v podobě obyvatel v postproduktivním věku, aby se zamezilo stárnutí obyvatelstva. Při sledování rozvrstvení obyvatel do pětiletých věkových kategorií tak nejpočetnější jsou skupiny ve věku od 15 do 35 let, a to zejména od 25 do 35 let.

Při pohledu na národnostní složení můžeme konstatovat, že okres Třebíč je regionem homogenním (viz. www.czso.cz). Ze (SLDB 2001) vyplývá, že se k české národnosti přihlásilo 100 126 obyvatel což je 85,3 %, k moravské národnosti 12 793 obyvatel což je 10,8 % a slezské národnosti se přiznalo 21 obyvatel. Z dalších národností je nepočtenější skupinou slovenská s 940 obyvateli, ukrajinská se 139 obyvateli a vietnamská s 88 obyvateli.

V okrese Třebíč z hlediska náboženského vyznání (SLDB 2001) je 40,1 % obyvatel věřících, v absolutním vyjádření to představuje 38 182 obyvatel, což překračuje celorepublikový průměr. Z celkového úhrnu věřících se nejvíce hlásí k církvi římskokatolické

89,7 %, jedná se o 34 250 věřících. Na druhém místě s velkým odstupem lidé vyznávají církev československou husitskou 2 %, tuto církev vyhledává 769 obyvatel. Bez vyznání žije v okrese Třebíč 46,4 % obyvatel, což v absolutním vyjádření představuje 44 081 obyvatel. U zbývajících 12 777 obyvatel, jedná se o 13,4 % obyvatel se nepodařilo zjistit jejich postoj k víře.

Z hlediska vzdělanostní struktury (SLDB 2001) na základě podílu obyvatel ve věku 15 let a více podle ukončeného vzdělání (96 524 obyvatel, 82,2 %) vyplývá, že největší procentuální podíl v počtu absolventů je zastoupeno ve vzdělání střední odborné bez maturity (včetně vyučených) 39,9 % o úhrnu 38 513 osob. Dále následuje úplné vzdělání s maturitou 26,6 % o úhrnu 25 675 osob. Na třetím místě je vzdělání základní (včetně neukončeného) 25,7 %, což představuje 24 806 osob. Vysokoškolsky vzdělaných osob v okrese Třebíč je 6,8 % o úhrnu 6 563 osob. Je to dáno zejména absencí vzdělávacích zařízení v okrese Třebíč, zejména pak vysokoškolských v době probíhajícího výzkumu. V dnešní době je situace poněkud příznivější, neboť od roku 2003 funguje v Třebíči soukromá Západomoravská vysoká škola.

V řešeném území se nachází celkem 167 obcí, z nichž 6 je měst (Hrotovice, Jaroměřice nad Rokytinou, Jemnice, Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou a Třebíč) a 8 městysů (Budišov, Dalešice, Heraltice, Mohelno, Okříšky, Opatov, Stařeč a Vladislav).

Z hlediska struktury domovního a bytového fondu (SLDB 2001) bylo v okrese Třebíč celkem sečteno 29 357 domů, z tohoto množství připadlo 27 492 domů na rodinné domky (93,6 %), 1 499 domů na bytové domy (5,1%) a 366 domů na ostatní domy (1,2 %). Z celkového úhrnu 29 357 domů bylo trvale obydlených 24 162 domů (82,3%) a trvale neobydlených domů 5 195, což je (17,7%).

3.3.2. Zaměstnanost a výrobní aktivity

Míra registrované nezaměstnanosti v okrese Třebíč činila k 31.10.2009 11,1% (celorepublikový průměr 8,6 %, stav k 30.9.2009). Toto nepříznivě vysoké číslo dlouhodobě odráží špatný stav hospodářského sektoru v okrese Třebíč, pramenící ve špatné transformaci a restrukturalizaci majetku s přechodem na tržní ekonomiku s příchodem 90. let. Jediným možným řešením z této špatné situace je příchod výrazného zahraničního partnera, který by zajistil dostatečné množství pracovních míst. V současné době je těsně před dokončením nová Průmyslová zóna zbudována na jižním okraji okresního města směrem na výpadovku na Znojmo, která má za úkol nabídnout nová pracovní místa. Vysoká míra registrované nezaměstnanosti je nejenom odrazem vývoje minulých let a špatné dopravní dostupnosti

okresu, ale i odrazem současné globální ekonomické krize, která riziko ze ztráty zaměstnání jenom prohlubuje. Výše průměrné hrubé mzdy se v okrese Třebíč pohybovala okolo 15 380,- Kč (stav k 31.10.2009), což představuje šestou nejnižší hodnotu z okresů České republiky. Celorepublikový průměr hrubé mzdy za první pololetí 2009 činil 22 992,- Kč.

V okrese Třebíč (SLDB 2001) bylo zaregistrováno 57 704 ekonomicky aktivních obyvatel (EAO), což při relativním vyjádření představuje 49,2 % pracujícího obyvatelstva. Z celkového úhrnu ekonomicky aktivních obyvatel, ženy tvořily 44 %, což při absolutním vyjádření odpovídá 23 393 pracujících žen (viz. www.czso.cz).

Výrazně se snížil počet pracujících v primárním sektoru národního hospodářství, a to v zemědělství a lesnictví, naproti tomu můžeme pozorovat pozvolný rostoucí trend v sekundéru, kde počet pracujících se zvyšuje zejména ve stavebnictví a dopravě. Nejrychleji se rozvíjejícím odvětvím národního hospodářství je terciér, který reprezentují v řešeném území zejména služby, školství, peněžnictví a pojišťovnictví.

Po stránce zaměstnanosti EAO (SLDB 2001) dle struktury národního hospodářství tak v rámci priméru pracuje 10 % obyvatel. V zemědělství pracuje 8 %, což překračuje celorepublikový průměr a 2 % obyvatel pracuje v lesnictví a rybolovu. V sekundéru, který je reprezentován zpracovatelským průmyslem je zaměstnáno 28 % obyvatel a ve stavebnictví 10 % obyvatel. V dopravě je zaměstnáno 6 % obyvatelstva. V terciéru, a to ve sféře služeb je zaměstnáno 46 % obyvatel. Více než polovina pracovních míst je soustředěna do okresního města. Mezi klasická odvětví průmyslu v okrese Třebíč patří strojírenský (kovodělný), energetický, textilní a oděvní průmysl, dále pak průmysl dřevozpracující, následovaným průmyslem nábytkářským a potravinářským (viz. www.czso.cz).

Při podrobnější charakteristice z hlediska odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ) v okrese Třebíč pracovalo ve zpracovatelském průmyslu 16 426 osob, což představuje 28 % EAO (SLDB 2001). Pro srovnání s rokem 1985 zde bylo zaměstnáno až 38 % EAO s 21 462 pracujícími. Mezi nejvýraznější odvětví zpracovatelského průmyslu patří zejména lehké strojírenství (strojírenský průmysl), který zaměstnává 5 017 osob a který je reprezentován zejména První brněnskou strojírnou (PBS), Unipletem, který se zabývá výrobou malopřůměrových pletacích strojů pro punčochové zboží, ZO OS KOVO Motorpal, a.s. Jemnice zabývající se výrobou vstříkovacích zařízení pro naftové motory, MANN + HUMMEL, s.r.o. Nová Ves., která vyrábí filtry do osobních automobilů nebo firma TEDOM, která vyrábí v průmyslové zóně v jižní části okresního města nízkopodlažní ekologické autobusy, které jezdí na stlačený zemní plyn. Mezi další významná odvětví zpracovatelského průmyslu patří potravinářský průmysl zaměstnávající 2 386 osob a který je reprezentován

výrobou nealkoholických sycených nápojů „ZON“, Drůbež – Vysočina spol.s.r.o., JMB družstvo Jednota Moravské Budějovice nebo Želetavské sýrárny. Dalším odvětvím zpracovatelského průmyslu je textilní a oděvní průmysl reprezentovaný zejména Habitatem v Náměšti nad Oslavou a Altrevou v Třebíči. Významným nábytkářským závodem je v okresním městě Jitona – Tuskulum, který po „fúzi“ v roce 2007 nese jediný název Jitona, a.s. a závod Třebíč se tak stal součástí významného seskupení největších výrobců nábytku v ČR. Dřevozpracující průmysl je zastoupen zejména v Přibyslavi, kde působí významná firma Huhtamaki, a.s (viz. www.czso.cz).

V rámci stavebnictví mezi největší stavební firmy v okrese Třebíč patří V STAV s.r.o., Pozemstav s.r.o., AGSTAV TŘEBÍČ a.s., S.O.K. Třebíč nebo firma Qutulný s.r.o.

V dopravě patří k největším a nejvýznamnějším zaměstnavatelům TRADO Holding, a.s. a také TRADO – MAD, s.r.o.

Významným postavením v energetickém průmyslu má energetický komplex Dalešice – Dukovany.

Ve sféře služeb (SLDB 2001) v okrese Třebíč pracuje 26 543 EAO a více než 80 % veškerých služeb je lokalizováno právě do zázemí okresního města, které z hlediska svého územního uspořádání obsluhují celý okres. Významným postavením v rámci sféry služeb má zejména maloobchod a opravy spotřebního zboží, následovaný veřejnou správou sociálního zabezpečení a školstvím.

Mezi největší zaměstnavatele k okrese Třebíč patří zejména Jaderná elektrárna Dukovany, organizační jednotka ČEZ, a.s. kde pracuje na 1 330 zaměstnanců. Dalšími velkými podniky v okres Třebíč jsou nábytkářský závod Jitona, a.s., MANN + HUMMEL, s.r.o. Nová Ves., Huhtamaki, a.s. závod Přibyslav, První brněnské strojírny závod Třebíč, a.s., ZO OS KOVO Motorpal, a.s. Jemnice nebo TEDOM.

Podle struktury druhů pozemků v okrese Třebíč je obhospodařováno 96 617 ha zemědělské půdy, což je 64 % z celkové rozlohy okresu (viz. www.czso.cz, stav k 31.12.2006). Z celkové výměry zemědělské půdy z toho připadá 87,4 % (84 443 ha) na ornou půdu, na trvalé travní porosty, louky a pastviny 10,1 % (9 758 ha), na ovocné sady a zahrady 2,5 % (2 415 ha). Vinice a chmelnice v okrese se nevyskytují. Procento zornění (87,4 %) ve srovnání s průměrem s krajem Vysočina (77,4 %) a zejména se sousedními okresy Jihlava (75 %), a Žďár nad Sázavou (71,7 %) je vysoké. Za posledních 15 let se zvýšilo o 3 %. Nezemědělská půda v okrese Třebíč zabírá plochu 54 296 ha, což představuje 36 % z celkové rozlohy okresu. V rámci nezemědělské půdy zabírají lesní pozemky 75,4 % (40 939 ha), vodní plochy 4,5 % (2 443 ha), zastavěné plochy 3,6 % (1 954 ha) a na ostatní plochy

připadá 16,5 % (8 959 ha). Lesy v okrese Třebíč zaujímají plochu 40 939 ha, což na celkové rozloze okresu představuje 27 % území okresu. Lesnatost je tedy nižší než je celostátní průměr (33 %). Okres Třebíč patří k lepším bramborářským okresům Českomoravské vrchoviny. Jeho bonitní číslo (58,3) je z okresů Českomoravské vrchoviny nejvyšší (okres Žďár nad Sázavou má číslo 47,1, okres Jihlava 45). Intenzita výroby, měřená výši hrubé zemědělské výroby na 1 ha zemědělské půdy, dosahuje zhruba průměru ČR. Zemědělsky je okres značně přebytkový. Podstatný význam pro rostlinnou výrobu v okrese mají obiloviny, které se pěstují na 51,5 % orné půdy. Nejlepší předpoklady k rostlinné výrobě, zejména k pěstování obilovin jsou jihovýchodní části okresu, tj. na Hrotovicku a Moravskobudějovicku. Brambory se pěstují na 7 % orné půdy, a to zejména v severní a západní části okresu.

3.3.3. Doprava

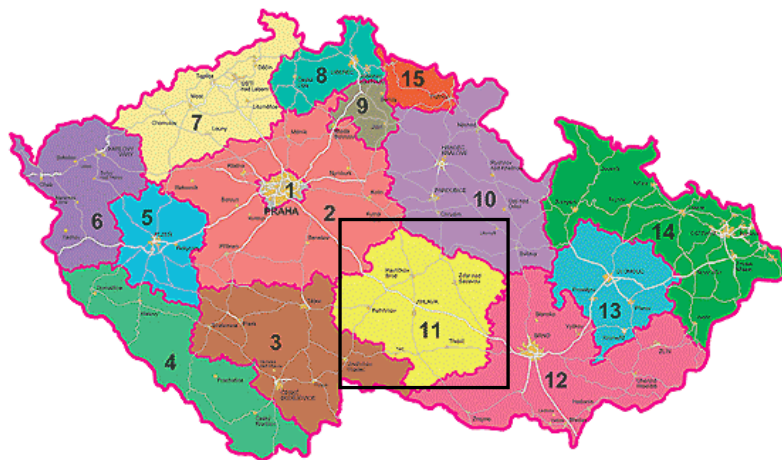
Nejvýznamnějšími komunikačními tepnami okresu jsou železnice a silnice. Železniční síť – viz. Kolektiv (1987) – tvoří dvě hlavní jednokolejné trati a dva lokální spoje. Okresem prochází trať č. 240 Brno – Jihlava, která spojuje Náměšť nad Oslavou – Třebíč-Okříšky. Tato trať není elektrifikovaná, neboť to neumožňuje profil a výškové poměry na trati a navíc z finančního hlediska by výstavba byla značně nerentabilní. V Okříškách, kde se nachází menší železniční uzel, odbočuje trať č. 241 do Jaroměřic nad Rokytnou – Moravských Budějovic – Znojma. V Moravských Budějovicích trať č. 243 navazuje do Jemnice. K lokálním spojům patří ještě odbočka z trati č. 240 Studenec – Velké Meziříčí – Křižanov, č. 252. Délka železnic okresu činí celkem asi 150 km.

Územím okresu prochází celkem 1 137 km silnic – viz. Kolektiv (1987) – , z nichž je zařazeno do I. třídy 71 km, do II. tř. 370 km a do III. Tř. 696 km. Z uvedeného počtu vyplývá, že hustota silniční sítě je dostatečná. Bohužel zásadním nedostatkem je neutěšená kvalita silničního povrchu, a to i přesto, že 99 % veškerých silnic má živičný povrch. Problém spočívá v nedostatku volných finančních prostředků na údržbu silničního povrchu. Velice závažným nedostatkem pro město Třebíč, který bránil do jeho rozvoji a příchodu nových investorů či firem, bylo chybějící kvalitní napojení na dálnici D1 u města Velké Meziříčí vzdálené od Třebíče 20 km a nedostačující kvalitní propojení silniční sítí s krajským městem Jihlava. V současné době je již zcela dokončeno kompletní spojení v podobě kvalitní silnice II./360 s obchvaty obcí na dálnici D1 u Velkého Meziříčí. Silnice II./405, která spojuje Třebíč s krajským městem v dnešní době prochází výraznou rekonstrukcí, jejíž cílem je rozšíření a napřímení vozovky.

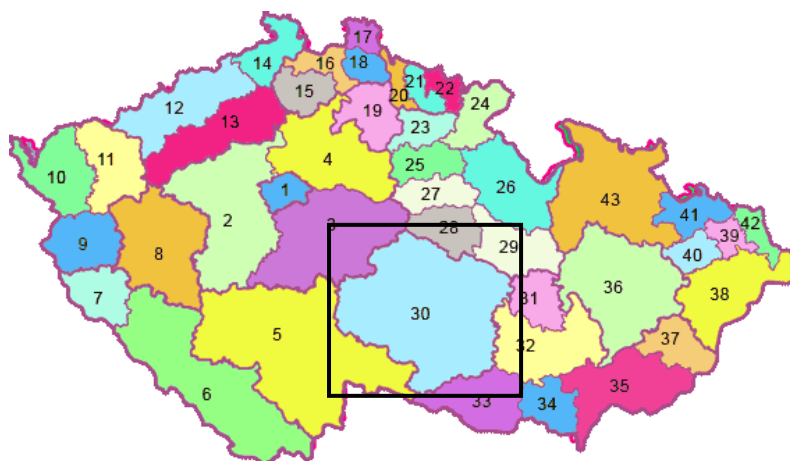
Kromě výše uvedených dopravních tahů – viz. Kolektiv (1987) – jsou dalšími hlavními silničními tepnami okresu Třebíč silnice I/38 – E59 Praha - Jihlava – Znojmo - Vídeň, která probíhá okreselem v délce 22 km ze směru severozápad – jihovýchod, silnice I/23 Pisárecký tunel – Kývalka – Třebíč – Předín (I/38) – Jindřichův Hradec, která prochází v délce 49 km okreselem ve směru západ – východ přes okresní město. Mezi významné silnice nižšího řádu patří II/351 Chotěboř – Třebíč – Dalešice a II/410 Třebíč – Jemnice – státní hranice Rakouska.

3.4. Charakteristika rekreace a cestovního ruchu

Třebíčský okres bývá označován jako předhůří Českomoravské vrchoviny a z důvodu své malebnosti, do značné míry zachované a ekologicky poměrně málo zatížené krajiny s řadou přírodních, kulturních a historických památek mu tento jeho ráz umožňuje příznivě ovlivňovat předpoklady k možnostem naplnění potencionálního rozvoje v oblasti rekreačního a cestovního ruchu v letním i zimním období. Charakter přírodních a klimatických podmínek umožňuje využít oblasti nejen k dlouhodobé i krátkodobé rekreaci, ale i celoročně, zejména ve významné letní sezóně. Podle rajonizace cestovního ruchu v ČSSR (Kolektiv 1987) je třebíčský okres zařazen do 2. kategorie v oblastech 35 (Třebíčsko) a 41 (okolí Náměště nad Oslavou). Z hlediska zařazení do turistických regionů, kterých je v území ČR celkem 15 rozčleněných Českou centrálou cestovního ruchu (ČCCR), spadá okres Třebíč do turistického regionu č. 11 – Vysočina. Turistické regiony se dále člení do turistických oblastí, kterých je v území ČR celkem 43. Okres Třebíč spadá do turistické oblasti č. 30 – Vysočina. (viz. www.tourism.cz).

Obrázek 4. Vymezení turistických regionů v ČR. Zdroj: www.tourism.cz

Obrázek 5. Vymezení turistických oblastí v ČR. Zdroj: www.tourism.cz

Podle přehledu kapacit hromadných ubytovacích zařízení se v okrese Třebíč mohou potencionální návštěvníci ubytovat v některém z 61 ubytovacích zařízení (viz. www.czso.cz, stav k 31.12.2005).

Podle počtu hromadných ubytovacích zařízení se okres Třebíč zařadil až na třetím místě v kraji Vysočina (za okresem Žďár nad Sázavou a Pelhřimov).

Poptávka potencionálních zájemců o volný cestovní ruch je v okrese Třebíč uspokojována v 11 hotelích (z toho v okresním městě je 5 hotelů), 14 penzionech, 17 turistických ubytovnách a 8 kempů (viz. www.czso.cz, stav k 31.12.2005).

Počet hostů v hromadných zařízeních v okrese Třebíč (viz. www.risy.cz, data za rok 2001) byl 48 662. Jedná se o nejnižší návštěvnost hromadných zařízení mezi okresy v kraji Vysočina.

V průběhu letní rekreační sezóny má návštěvník možnost využít koupání v 4 veřejných koupalištích, 8 veřejných víceúčelových nádrží a 18 rekreačních rybníků. K nejkrásnějším místům v okrese Třebíč s pestrou nabídkou služeb patří veřejné tábořiště Harvíkovická pláž umístěná na levém břehu vodního díla Dalešice, 1 km od obce Hartvíkovice. Je zde klidné prostředí, neopakovatelná přírodní scenérie a možnost provozování vodních sportů, rybolovu a od 1. července 2007 zde byla zahájena jako na jediném místě v kraji Vysočina pravidelná lodní doprava, která se těší velkému zájmu návštěvníků. Dalším významným veřejným tábořištěm je Mohelno, které je situováno v údolí řeky Jihlavy, 2 km od obce Mohelno. Pobyt na tomto veřejném tábořišti umožňuje návštěvníkům jedinečnou možnost prohlídky NPR Mohelenská hadcová step i umožňuje seznámení se s romantickým údolím řeky Jihlavy. Mezi veřejné tábořiště s nejrozšířenějšími

službami v okrese Třebíč patří autokemp Rouchovny. Poskytuje rozmanité způsoby trávení volného času rekreatantů (koupaliště, půjčovna loďek a šlapadel, restaurace, možnost houbaření a sběru lesních plodin v rozsáhlých lesích údolí řeky Rokytné). Rekreační rybníky jsou roztroušeny po celém okrese Třebíč. Zvláštní postavení zaujímají jednak rybníky sloužící příměstské rekreaci (Zámiš, Steklý, Hrachovec, Rathan, Kuchyňka), jednak rybníky umístěné v Přírodním parku Třebíčsko (Opatůvka, Březina, Pyšelák). Zimní rekreace je soustředěna zejména na turistické středisko Jalovec. Středisko je umístěno na severním svahu vápencového masívu v nadmořské výšce 500 m, 2 km západně od obce Číchov. V areálu jsou lyžařské sjezdové tratě a upravené běžecké tratě v délce 15 km. Možnost ubytování je v penzionu nebo v přilehlých chatkách (viz. Kolektiv 2000).

Od 3. července 2003 kromě výše uvedených aktivit se okres Třebíč (po okrese Jihlava a Ždár nad Sázavou) může pyšnit velkým magnetem cestovního a rekreačního ruchu v podobě zápisu do seznamu světového a přírodního dědictví UNESCO. Do tohoto významného a prestižního seznamu byly zapsány tři trebičské památky, a to Bazilika svatého Prokopa, bývalá židovská čtvrť a židovský hřbitov. Poslední dvě jmenované trebičské židovské památky jsou jedinými, které leží mimo území Izraele a jsou zapsány do seznamu UNESCO.

Okres Třebíč patří k vyhledávaným místům zejména pro bohatství kulturních a historických památek, především v oblasti architektury. V nepřerušném sledu jsou zde zastoupeny stavební památky všech slohových období, počínaje 11. stoletím slohem románským. V řešeném území je bohatě zastoupena románská církevní architektura.

Stopy po gotické architektuře – viz. Kolektiv (2000) – jsou v řešeném území zachovány pouze v několika fragmentech v podobě městských štítových domů, které lemovaly náměstí a ulice v Třebíči, Moravských Budějovicích a Jemnici. V Moravských Budějovicích je to pozdně gotický dům č. 32 na náměstí, v Třebíči pouze několik kamenných portálků a mázhauzů v některých domech na náměstí. Na území se nachází i několik zřícenin gotických hradů.

Středověkou architekturu – viz. Kolektiv (1987) – v řešeném území reprezentují stavby drobných zemanských sídel – tvrze. Za zmínku stojí dobře patrná tvrz v Nárámči a v Pyšelu. Zcela mimořádný evropský význam má však tvrz v Kralicích nad Oslavou, místo vzniku Bible kralické.

Z renesančních památek se může pyšnit okresní město dvěma domy, a to dům měšťana Jana Rábla z roku 1619, zvaný Černý, s figurální sgrafitovou (psaníčkovou)

výzdobou na fasádě a tzv. Malovaný dům z konce 19. století se sgrafitovou výzdobou, zcela rekonstruovanou v roce 1903 (viz. Kolektiv 2000).

K barokním skvostům v řešeném území neodmyslitelně patří zámek v Jaroměřicích nad Rokytnou, který spolu s kostelem patří k typickým ukázkám příkladům barokního sídla nové pobělohorské šlechty. Navíc zde byla uvedena v premiéře první původní česká opera, jejíž autorem byl zdejší zámecký kapelník a tenorista František Václav Míča (1694 – 1744). V této době vznikl i barokní most přes řeku Oslavu (viz. Kolektiv 2000).

K dalším významným objektům, které přitahují a lákají návštěvníky třebíčského okresu patří také stavby romantizujícího proudu, které jsou reprezentovány Glorietem, Vlčím kopcem nacházející se na řece Oslavě, nedaleko obce Kladeruby nad Oslavou.

Dalším možným lákadlem pro potencionální turisty v řešeném území je výskyt mnoha dominantních a architektonických staveb či technických památek (viz. www.trebic.cz). Významnou dominantní stavbou okresního města je zdaleka viditelná, 75 m vysoká městská věž, která patří ke kostelu sv. Martina (původně součást městského opevnění) s největšími věžními hodinami na evropském kontinentě (po Londýnském Big Benovi) s ciferníkem o průměru 5,5 m, jejíž ochoz je zpřístupněn pro veřejnost. Z dalších dominantních staveb, které se dochovaly do dnešní doby, v okresním městě je třeba uvést Přední a Zadní synagogu, ležící v Židovské čtvrti, která je zapsaná v seznamu UNESCO. Mezi další stavbu respektive památku představuje jeden z největších židovských hřbitovů v republice, po pražském starém židovském hřbitově, který se rozkládá na ploše 11 678 m² s téměř 3 000 kamennými náhrobky, z nichž nejstarší pochází z roku 1625. Židovský hřbitov je spolu s židovskou čtvrtí a bazilikou sv. Prokopa zapsán v seznamu světových a přírodních památek UNESCO.

Významnou technickou památkou je Babylon u Kramolína, nejstarší kamenná rozhledna postavená na Moravě Jindřichem Vilémem Haugwitzem pro potřeby zemského měření v roce 1831 (viz. www.namestsko.cz). Tato stavba, která nyní měří 40 metrů byla původně o jedno patro vyšší. Podle dobových pramenů v době prusko – rakouské války v roce 1866 byla snížena. Při jasném slunném počasí lze vidět z rozhledny Pálavské vrchy, někdy dokonce i zasněžené vrcholky Alp.

Z pozoruhodných staveb v okrese Třebíč je ještě nutné uvést energetický komplex Dalešice – Dukovany. Jedná se zejména o hráz vodního díla Dalešice, která je nejvyšší sypanou hrází v České republice, dosahující výšky od paty ke koruně hráze rovných sto metrů a jedernou ekekrárnu Dukovany, jejíž chladicí věže dosahují výšky 125 metrů a jsou tak výraznou panoramtickou dominantou okolí a jsou zdaleka vititelné ze všech světových stran.

Z dalších zajímavostí v okrese Třebíč patří návštěva zámku v Budišově, kde je umístěna stálá zoologická expozice Moravského zemského muzea a v Třebíči samotné pak Západosmoravské muzeum umístěné v bývalém benediktínském klášteře, následně přebudovaném na zámek nabízející mimo jiné stálé expozice třebíčských lidových betlémů, dýmek a moravských vltavínů, minerálů a hornin (viz. www.trebic.cz). Dále se zabývá třebíčskou historií dolování a řemesel. Předposledním významným muzeem v okrese Třebíč, které stojí za návštěvu je muzeum Rakousko – Uherského pivovarnictví, nacházející se v Dalešickém pivovaru, známém z filmových Postřižin, který byl znovu uveden do provozu v roce 2002. V muzeu stojí za zhlédnutí dobové technické vybavení, funkční parní stoj, sladovnické věže a v neposlední řadě také expozice věnovaná Menzlovým filmovým Postřižinám, které se v prostorách Dalešického pivovaru natáčely v roce 1980. Posledním muzeem, které by návštěvníci určitě neměly vynechat je Památník Bible kralické. V Kralicích nad Oslavou, kde je památník situován se nacházejí zbytky gotické tvrze, kde se nacházela tajná tiskárna Jednoty bratrské ve které byla v letech 1574 – 1594 Kralická bible vytištěna. Muzeum návštěvníky seznamuje s předměty původní tiskárny, a to světovým unikátem, který představuje na 4 000 zachovalých kovových liter.

Z kulturních akcí pořádaných každým rokem v řešeném území je významný a proslulý Mezinárodní hudební festival Petra Dvorského, konaný v srpnu na státním zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou (viz. www.trebic.cz). K méně významným kulturním akcím pak patří Třebíčský zvonek, což je třebíčský letní festival etnické hudby, pořádaný od roku 2001 na přelomu června a července na nádvoří třebíčského zámku. Dále pak Šamajim – festival židovské kultury, který se koná pod záštitou Arnošta Lustiga v sadní synagoze a v prostorách židovské čtvrti v Třebíči. Z dalších významných kulturní akcí pořádaných v okrese Třebíč je od roku 1997 hudební open air festival Zámostí, který nabízí pestrou mozaiku hudebních stylů přes alternativní až po tvrdší nebo Třebíčské bramborobraní, což je podzimní kulturní festival konaný od roku 1998 v Třebíči. K posledním významným kulturním akcím patří ještě divadelní festival pod názvem Divadlo 2-3-4 herců konaný v březnu v Národním domě v Třebíči jehož patronem je třebíčský rodák Miroslav Donutil nebo mezinárodní hudební festival klasické hudby Concentus Moraviae.

Mezi společenské akce patří zejména Náměšťská placka pořádaná každoročně v květnu v zámecké jízdárně v Náměšti nad Oslavou (viz. www.trebic.cz). Významnou akcí jsou Středověké slavnosti konané k oslavě zápisu města Třebíče do seznamu UNESCO uspořádané na sklonku letních prázdnin na podzámecké říční nivě a v centru města. Jedná se o průvod historických postav s vhodnou prezentací míst, které jsou zapsána do seznamu

UNESCO. Ze společenských akcí je třeba ještě uvést Třebíčské slavnosti piva pořádané od roku 1996, které nabízejí návštěvníkům k ochutnání 60 druhů piv a řadu doprovodných kulturních akcí.

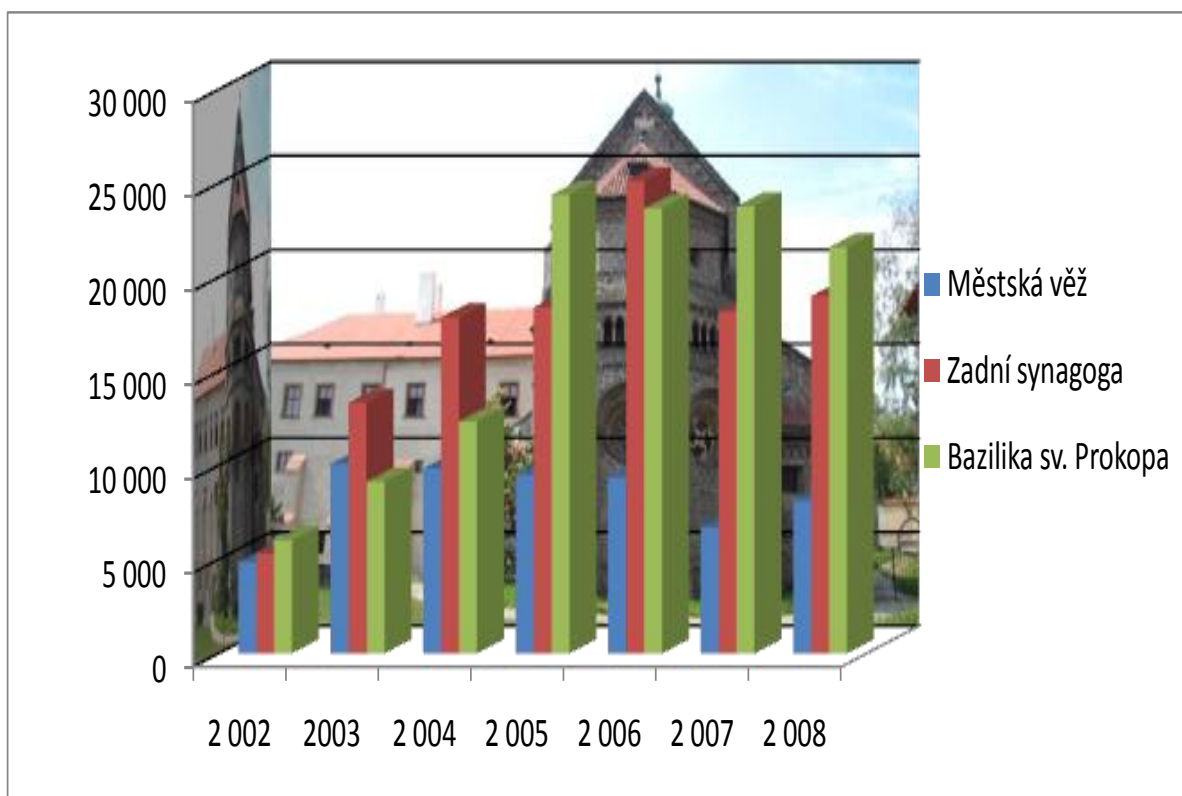
Ze sportovních akcí je známá Horácká rally každoročně konaná v říjnu od roku 1990. Trasa soutěže s rychlostními erzetami vede v okolí města Třebíče se startem a cílem na Karlově náměstí v Třebíči. Od roku 2006 je soutěž zařazená do FIA evropského poháru. Další významnou motoristickou akcí jsou Automobilové závody do vrchu pořádané v Náměstí nad Oslavou. Zámecký vrch je situován do krásného okolí náměšťského zámku, kde se diváci těší z tradičních soubojů naší domácí jezdecké špičky. Nedaleko Náměště nad Oslavou se jezdí známé motokrosové závody pod názvem Jedovské stráně nebo motokrosové závody pořádané ve Studenci (viz. www.trebic.cz).

Nejvyhledávanější a nejrozšířenější formou rekreace v řešeném území je zejména chataření, jehož počátky sahají až do doby první republiky. Jednotlivé činnosti z hlediska možnosti trávení volného času chatařů jsem znázornil do tématické mapy číslo 8. V současné době zažívá cestovní ruch v okrese Třebíč renesanci jehož důkazem je aktivní cestovní ruch, který se stává významnou kladnou příjmovou položkou do rozpočtu obcí, a to hlavně v okresním městě, které hlavně těží ze zápisu do světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Problémem však stále zůstává nízká úroveň poskytovaných služeb a nedostatečně vytvořená infrastruktura. Tyto problémy by se měly do budoucna postupně odstraňovat v souvislosti s čerpáním peněz z evropských strukturálních fondů a postupným zažádáním dotací v oblastech rozvoje cestovního ruchu.

Památka	Turisté v roce 2002		Turisté v roce 2003		Turisté v roce 2004	
	Tuzemští	Zahraniční	Tuzemští	Zahraniční	Tuzemští	Zahraniční
Městská věž	4 706	156	9 850	230	9 517	317
Zadní synagoga	4 755	554	12 148	1 187	15 911	1 955
Bazilika sv. Prokopa	5 249	765	7 486	1 643	10 605	1 737

Turisté v roce 2005		Turisté v roce 2006		Turisté v roce 2007		Turisté v roce 2008	
Tuzemští	Zahraniční	Tuzemští	Zahraniční	Tuzemští	Zahraniční	Tuzemští	Zahraniční
9 164	339	9 011	365	6 305	403	7 678	454
16 068	2 333	22 476	2 653	15 302	2 874	16 054	2 952
20 359	4 028	18 783	4 874	18 128	5 652	15 145	6 459

Tabulka 3. Počet tuzemských a zahraničních návštěvníků v Třebíči.
Zdroj: MKS Třebíč, 2002 až 2008.

Graf 2. Návštěvnost památek v Třebíči. Zdroj: MKS Třebíč, 2002 až 2008.

4. GEOGRAFIE CHATAŘENÍ – TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Níže napsané definice pojmů vztahující se ke geografii chataření a jednotlivé druhy typologií chat a chatových osad, které jsou uvedeny v jednotlivých kapitolách byly použity z práce Kubeše (2004a).

4.1. Chataření a chata

Chataření je jednou z forem rekreace, která se odehrává na chatě a v jejím blízkém okolí. Spočívá především v odpočinkovém pobytu (s přespáním), který je často spojený s různými volnočasovými aktivitami, jako je zahrádkaření, sportovní rybaření, sběr lesních plodin, koupání, apod. S chatařením bývají spojeny i některé společenské aktivity, a to především „trampsko – osadní“ aktivity, setkávání širší rodiny, známých a chatařů navzájem. Chataření řadíme mezi nekomerční, individuálně – rodinnou a převážně letní víkendovou a prázdninovou formu rekreace (možný je však i zimní pobyt, celoroční víkendové a prázdninové navštěvování, první bydlení a na přechodnou dobu stálé bydlení).

Chata (CHA) je stavebním objektem určeným pro chataření, zařízeným k přespání, pobytu a eventuálně i k některým dalším volnočasovým aktivitám spojeným s chatařením. Bývá určena především pro letní rekreaci (zařízení k vytápění není podmínkou, ale je běžné), někdy však stavební a technické parametry chaty umožňují i zimní, lépe řečeno celoroční využívání chaty. Chata je v osobním (rodinném) vlastnictví a není spojena s komerční rekreací (výjimky – viz. schéma 1.). Z hlediska architektonicko – stavebního je chata menším, převážně soliterním (dvojchaty jsou přípustné), uzavřeným a uzamykatelným stavebním objektem. Jedná se o objekty relativně nové (1920 +) a od počátku jejich výstavby jsou určeny výlučně k rekreaci. Půdorysná plocha chaty, vyjma „trampských boud“, které jsou jednopodlažní o ploše 6 až 15 m², se pohybuje většinou v rozmezí 16 až 50 m². Chata mívá jedno až dvě nadzemní podlaží. Elektrina je dnes do chaty přivedena téměř vždy v některých případech dokonce i voda, stejně tak i dvoustopá cesta k chatě. Chata bývá pozemkově a stavebně zaregistrovaná (výjimkou jsou například trampské sruby a boudy).

Odlišným objektem než chaty je např. tzv. „horská chata“, napojená na komerční či podnikový cestovní ruch s proměnlivou klientelou a s velkou kapacitou rekreatantů. Odlišným objektem je i chatka v kempech, či dětských táborech, nebo objekt v individuálním vlastnictví, sloužící k rekreačním aktivitám, ale neumožňující přespání (výjimky – viz. schéma 1.). Podobnou funkci jako chata má i chalupa. Chalupa je ovšem starším stavebním objektem, který původně sloužil k trvalému bydlení a většinou i zemědělskému hospodaření a

až později se uplatnil v rámci „rekreačního druhého bydlení“. Přejedem mezi chatou a chalupou je tzv. „rekreační domek“ (viz. dále), který je následujících kapitolách v této diplomové práci považován za chatu.

4.2. Funkční typy chat

V následující kapitole jsou podrobně popsány pouze takové funkční typy chat, které jsou zastoupeny v řešeném území.

Rekreační chata (CHAFR) má v území okresu Třebíč a jistě i v rámci celé ČR největší zastoupení v souboru chat. Její funkce je spojena s volnočasovými aktivitami typu – odpočinkový pobyt, koupání, sportovní rybaření, sběr lesních plodin – tedy s aktivitami, které se provozují v přírodně hodnotné krajině, především u vodních ploch a toků a u lesních komplexů. Může být využívána i jako první (převažující) bydlení, kdy se z ní chatař přestěhovává do svého městského bytu jen na zimní období. Rekreační chaty se většinou nenacházejí ve městě a v jeho nejbližším okolí, stejně tak v územích s intenzivním zemědělstvím, či ve venkovských sídlech.

Zahrádkářsko – rekreační chata (CHAFZR) se obvykle nachází v rámci zahrádkářsko – rekreačních chatových osad. Organizacím zahrádkářů byly především v 80. letech přiděleny velkovýrobně neobdělávatelné zemědělské pozemky s cílem založit zde zahrádky a vystavět malé zděné chatky (tzv. zahradní domky) a tím zlepšit zásobení obyvatel zeleninou a ovocem. Menší část těchto chat a osad se však postupně odklonila od zahrádkaření a jsou dnes využívány jako rekreační chaty a osady (zařazení do CHAFZR jsme však zachovali). Stísněnější prostorové podmínky těchto chat se někdy řeší přístavbami (pak eventuálně přesun do CHAFR). Další zahrádkářsko – rekreační chaty a osady, resp. jejich vlastníci, provozují zahrádkaření dále, většinou však s menší intenzitou. Zahrádkářsko – rekreační chaty se nacházejí především v příměstské zóně velkých měst, dále také na kraji městysů a vesnic a v územích podél silničních komunikací směřujících z měst. Vzhledem k malé obytné ploše a poloze (příměstská krajina) jsou zahrádkářsko – rekreační chaty využívány k přenocování a k odpočinku v průběhu roku méně často než rekreační chaty (neplatí vždy, ložnice v podkroví je zastoupena). Bývají však naopak využívány v průběhu pracovních dní, většinou leží blízko bydliště.

Zahrádkářská chata (CHAFZ) má především zahrádkářskou (eventuálně ovocnářskou) funkci. V současnosti nemusí být toto zahrádkaření intenzivní. Společně s dalšími doplňkovými objekty na zahrádce (kůlny, skleníky, seníky, ...) slouží jako základna pro zahrádkaření, současně má však také funkci druhého rekreačního bydlení. Zahrádkářské

chaty se v teplejším období roku využívají i v pracovních dnech (blízkost k bydlišti, potřeba zalévání), vzhledem k blízkosti trvalého bydliště nebývá přenocování tak časté jako u rekreačních chat. Zahrádkářskými chatami nejsou různé boudy s altánky nesplňující parametry chaty. Rozhodnout, zda se jedná o chatu či nikoli, je často obtížné. Obtížné je také rozlišit zahrádkářské chaty od rekreačních chat, které vznikly ve starších zahrádkářských osadách.

Rekreační domek (CHAFRD) má podobnou funkci jako rekreační chata, leží ovšem většinou v intravilánech venkovských sídel. Rekreační domek lze celoročně obývat, proto bývá využíván i k zimní rekreaci, k prvnímu bydlení, nebo je později, či po určitou dobu, používán jako stélé bydlení. Chataři v rekreačních domcích jsou zapojeni do komunity lidí v sídle společně s trvale bydlícími a chalupáři. Na rozdíl od chalupy je rekreační domek novostavbou. Architektonicky a urbanisticky dotváří a obnovuje zástavbu venkovských sídel a krajiny, většinou horských a podhorských sídel (urbanistická funkce).

Potencionálně mobilní rekreační chata (CHAFMR) má podobnou funkci jako rekreační chata. Odlišnost je pouze v tom, že tato chata (resp. objekt s chatařskou funkcí) byla nebo je potencionálně přemístitelná. Toto přemístování se ovšem odehrává zcela výjimečně a mobilní rekreační chaty jsou lokalizovány na stálém místě a toto umístění je zpravidla legislativně ošetřeno. Chata může mít podobu karavanu, obytného automobilu, maringotky, návěsu, výjimečně i stavební buňky, ale také hausbótu (umístěného na souši či ve stálém kotvišti) nebo velké obytné jachty, dokonce i železničního vagónu na kolejích (pro zaměstnance ČD). postupné úpravy mobilní chaty mohou vést až ke ztrátě její mobility a k přesunu do typu CHAFR. Tento typ chaty není pevně spojen se zahrádkářstvím. Jednotlivé chaty tohoto typu. se vyskytují osamoceně na okraji rekreačních chatových osad a také ve specifických chatových osadách (například v rámci kempů).

Výše popsané funkční typy chat mají velmi pestré zastoupení v celkovém počtu chat. V řešeném území okresu Třebíč jsou nejvíce reprezentovány rekreační chaty (CHAFR), na druhém místě z celkového počtu chat jsou zastoupeny zahrádkářsko – rekreační chaty (CHAFZR) s větším odstupem pak následují zahrádkářské chaty (CHAFZ) vázány na okraje větších sídel a v menší míře pak rekreační domky (CHAFRD) následovány potencionálně mobilními rekreačními chatami (CHAFMR). Zbylé funkční typy chat se v řešeném území vyskytují pouze ojediněle a vzácně tvoří funkčně jednotnou chatovou osadu.

Schéma 1. Funkční typy chat (CHAF) – dle Kubeš (2004a)

- 1 – **CHAFR – rekreační chata** /chata pro rodinnou pobytovou rekreaci, téměř vždy bez zahrádkaření, bez možnosti přemístění, v osobním vlastnictví, neuplatňuje se ve volném nebo vázaném cestovním ruchu, je obvykle u vody a lesních celků/
- 2 – **CHAFMR – potencionálně mobilní rekreační (rybářská) chata** /potencionálně mobilní rekreační objekt (chata) v individuální vlastnictví, umístěný většinou na pronajatém pozemku u vody, nebo na vodě, u větších vodních toků a přehradních nádrží, většinou slouží rekreačnímu sportovnímu rybaření, nebo pouze pobytu u vody, jde především o maringotky, přívěsy, nákladní auta, .../
- 3 – **CHAFRD – rekreační domek** /novější rekreační dům (chata), obvykle v intravilánech venkovských sídel, rekreační dům zapadá do zástavby sídla, celoroční využitelnost, snadná přeměna na první nebo stálé bydlení, kontakty s trvale bydlícími v sídle, někdy zahrádkaření, subtypy – rekreační domek podhorský, přehradní, zahrádkářských osad, tvarově nevyhraněný/
- 4 – **CHAFZR – zahrádkářsko – rekreační chata** /malá, většinou zděná chata (CHAAZR), na rozdíl od CHAFR má omezenou ubytovací kapacitu, bývá blíže místu bydliště, menší okolní pozemek má podobu trávníků, záhonů, jsou zde nižší ovocné stromy a keře, zahrádkářská funkce může být v současnosti značně oslabena/
- 5 – **CHAFZ – zahrádkářská chata** – /chata se zahrádkářskou funkcí, na rozdíl od zahrádkářské boudy či altánu umožňuje přespání a pobytovou rekreaci, leží většinou na území města a v jeho nejbližším okolí, okolní pozemek se záhony, ovocnými stromy, skleníky, trávníky; nemá podobu CHAAZR a funkci CHAAFZS/
- 6 – **CHAFZS – specifická zahrádkářská chata** /většinou provizorní, často potencionálně mobilní chata, poloha viz. CHAFZ, zahrádkářská funkce chaty a pozemku různě významná; subtypy – *parcelní chata na pozemku s výhledovou stavbou domu, parcelní chata na enklávě restituovaného pozemku, pevná zděná zahrádkářsko – garážová chata*/
- 7 – **CHAFH – zájmová chata** /chata v osobním vlastnictví, určená především pro hobby chovy – chata s chovem včel, chata s chovem koní, chata – bašta u soukromého rybníka/
- 8 – **CHAFO – chata spolků** /chata ve vlastnictví spolků a organizací provozující aktivity ve volné krajině, je využívána stálým společenstvím o víkendech a prázdninách – některé objekty hnutí dětí a mládeže, organizací myslivců, ochránců přírody, rybářského svazu, horolezců, sportovníchletců a některých tělovýchovných organizací, zejména jachtařů, .../
- 9 – **CHAFT – trampský srub, bouda** /uzavřená dřevěná chata (sруб, bouda) určená k pobytu a přespání společenství novodobých (1965+) trempů, umístěná obvykle samostatně ve skryté a nepřístupné poloze u vodních toků, obvykle stavba bez povolení/
- 10 – **CHAFPR – podnikově – rodinná rekreační chata** /chata ve vlastnictví podniku nebo organizace veřejných služeb, využívaná k pobytové rekreaci o víkendech a prázdninách stále stejnými zaměstnanci a jejich rodinnými příslušníky – chata, chatka, stavební buňka, maringotka, karavan, často v podnikovém souboru typizovaných chatových objektů/
- 11 – **CHAFDR – dlouhodobě pronajatá rekreační chaty** /chata dlouhodobě pronajímaná stálému nájemci, většinou v souborech chat jednoho vlastníka v rekreačně atraktivních místech/
- 12 – **CHAFCR – chata s doplňujícími pronajímáním** /viz. CHAFR, CHAFRD, eventuelně i CHAFZ, navíc příležitostné pronajímání v rámci volného cestovního ruchu/
- 13 – **CHAFP – chata s doplňující podnikatelskou funkcí** / viz. CHAFR, CHAFZ, CHAFZS, navíc skladová funkce, řemeslná funkce, kancelářská funkce, omezený prodej potravin či občerstvení pro chatáře a rekreanty, ne CHAFDR nebo CHAFCR/

4.3. Architektonicko – stavební typy chat

V rámci řešeného území okresu Třebíč jsou zastoupeny všechny níže popsané architektonicko – stavební typy chat.

Rekreační chata (CHAAR) je nejhojnějším architektonicko – stavebním typem chat v řešeném území. Z hlediska použitých stavebních materiálů a architektury se jedná o velice různorodé objekty. Tato architektonicko – stavební rozmanitost je dána především obdobím výstavby rekreační chaty. Při podrobnější analýze, zaměřenou na architektonicko – stavební rozmanitost chat, lze určit a odlišit určité vzory, které jsou vodítkem pro stanovení stavebních slohů chat (rekreační chata ze 30., 50., 70. a 80 let, montovaná dřevěná chata, chata se stanovou střechou, apod.). Určování architektonického – stavebního typu chat na základě těchto vzorců může být nepřesné a zavádějící, neboť dochází k tomu, že straší chaty jsou různě přestavovány a rekonstruovány.

Nejstarším subtypem rekreační chaty, která je zastoupena v řešeném území jsou chaty ze 30. let. Tyto chaty zpravidla vznikaly postupným vývojem a přestavbou (resp. přístavbou) z trampských srubů. Jedná se o objekty, které mají poměrně malý obdelníkový půdorys, většinou o ploše 20 – 30 m² (původní plocha), současně zahrnující také volnou vstupní verandu. Původní chaty byly v naprosté většině opatřeny prkennými (méně často z kulatiny roubené) stěnami, které byly natírány tmavě zelenou nebo tmavě hnědou barvou, obklopující 1 až 2 místnosti. Nejčastější střešní krytinou, která pokrývala poměrně nízkou střechu bez podkroví byla lepenka (dehtový papír). S odstupem času docházelo k nahrazování této střešní krytiny v podobě lepenky za kvalitnější plechovou střechu (pozdější úprava). Pokud se chata nachází v rovině je postavena na nízké podezdívce. Komín je vždy umístěn mimo vlastní zástavbu objektu, suchý záchod se nachází ve větší vzdálenosti od objektu. K přenocování slouží tzv. palandy zpravidla umístěné nad sebou z důvodu úspory místa v objektu. Okolní pozemek většinou nebývá ve vlastnictví chataře.

Dalším subtypem jsou rekreační chaty pocházející z 50. let. Mimo dřevěné objekty se vyskytují i zděné, jednopodlažní stavby často stavěné na vysoké podezdívce, někdy i podsklepené. Malý zastavěný prostor zpravidla zaujímá plochu v rozmezí 20 – 30 m². Hlavním znakem je prosklená veranda, zpravidla orientovaná na jižní stranu, která zaujímá buď jednu stranu nebo roh půdorysu objektu s mřížovými strukturami tabulového skla. Barva fasády je většinou bílá a dodává se stejně laděnými okenicemi kontrastního nádechu. Z důvodu nízkého sklonu střechy je zde absence podkroví. Střecha bývá pokryta šablonovým vlnitým eternitem, později vlnitým plechem nebo asfaltem. Uvnitř objektu se již nachází

komín a WC, ale stává se, že sociální zařízení může stát mimo zastavěnou plochu objektu v podobě suchého záchodu (latríny).

Subtypy rekreačních chat z let 70. – 80. let. jsou reprezentovány mnoha velikostními a tvarovými podobami, nejčastěji však s obdelníkovým půdorysem o zastavěné ploše 40 – 50 m². Charakteristickým rysem pro tyto subtypy je sedlová eternitová střecha, pod kterou se nachází ložnice s jednou nebo dvěma místnostmi. Někdy mohou být objekty opatřeny i menším půdním prostorem. Stavba je již dvoupodlažní, zděná a většinou podsklepená a zahrnující i garáž. Rekreační chata bývá pobita palubkami a je opatřena verandou, která může být umístěna i ve štítě. Vlastní interiér objektu zahrnuje kuchyň, obytnou místnost a sociální zařízení s vlastní kanalizační jímkou. Komín je umístěn vždy uvnitř objektů. Pozemek okolo rekreační chaty bývá zpravidla ve vlastnictví majitele, je obehán živým plotem velmi pečlivě udržovaným a často se na něm vyskytují i okrasné dřeviny. Ke většině objektů vede příjezdová komunikace se zpevněným povrchem. Chaty pocházející z 80. let mívají větší rozměry a mohou sloužit jako objekty k trvalému bydlení.

Zcela jiným architektonicko – stavebním subtypem rekreační chaty jsou dřevěné, převážně montované chaty z 60. – 90. let. Tyto chaty byly vyráběny mnohými socialistickými dřevařskými závody a jsou populární ještě dnes. (např. typ Lada, Milada, Radka Gisela a Poniklec). Stavba byla během krátké doby smontována z dílů stavebnice z dřevěných prefabrikátů, a to na předem připravené betonové desce opatřené komínem. V dnešní době se vyrábějí již v menší míře. Tyto objekty se zpravidla skládají ze dvou nebo tří obytných místností v závislosti na sklonu střechy, která je většinou pobitá eternitem. V objektu se dále nachází kuchyňka a sociální zařízení. Venkovní plášť objektu je zhotoven z dřevěných nebo dřevotřískových panelů, které jsou většinou pobitymi lakovanými palubkami. K ochraně oken slouží okenice, které jsou rovněž opatřeny pobitymi lakovanými palubkami. Z důvodu celodřevěné stavby byl komín do konce 70tých let většinou umístován vně (protipožární opatření). Procentuální podíl výše uvedeného architektonicko – stavebního typu chat na celkovém počtu rekreačních objektů nebývá vysoký, avšak někdy vzniká problém v odlišení toho subtypu od jiných dřevěných staveb. Během terénního průzkumu v řešeném území jsem narazil na další architektonicko – stavební subtyp rekreační chaty typu Javorina. Jedná se o vysokohorskou chatu se stanovou a velmi šikmou střechou, sahající téměř na zem. Pod stanovou střechou jsou zpravidla umístěny dvě patra a třetí je v podobě vestavěné půdičky. Nevýhodou však zůstává relativně menší obytný prostor. V tímto subtypem chaty jsem se setkával zejména ve větších chatových osadách vzniklých v 80. letech 20. století. Z důvodu

solitérního začlenění mezi ostatní rekreační chaty standardního provedení v chatových osadách vyvolávaly rozporuplný dojem, pramenící z nešetrného architektonického nesouladu.

Rekreační domek (CHAARD) je zpravidla odlišným architektonicko – stavebním typem chaty. Jedná se o zděný objekt, obdelníkového půdorysu o ploše 40 až 60 m², se světlými omítkami, někdy vystavěn na starých kamenných základech dřívějších domů. Střecha je středního sklonu, reprezentovaná střešní krytinou v podobě pálených tašek (eventuelně šindelem), pod kterou se nachází ložnice a v přízemí jsou dvě až tři místnosti o velikosti 1+1 až 1+2 se sociálním zařízením. Rekreační domek opatřen kvalitní technickou infrastrukturou, včetně napojení na inženýrské sítě, je opatřen dobrou tepelnou izolací a vytápěcím tělesem, které umožňuje celoroční obývání s výhledem na trvalé bydlení. Pozemek okolo objektu je obehnan klasickým dřevěným plotem nebo živým plotem v sídle obvyklým a mohou na něm být okrasné dřeviny či zcela pokrytý udržovaným trávníkem. Je zcela nezbytné, aby celý rekreační domek zapadal do přirozeného koloritu intravilánu venkovského osídlení a nenarušoval tak jeho vzhled. Pokud je stavba povolena na území CHKO nebo dokonce národního parku, jsou všechny výše uvedené požadavky kladené a spjaté s kolaudačním řízením a následným užíváním stavby daleko přísnější.

Zahrádkářsko – rekreační chata (CHAAZR), někdy se používá i název zahradní domek je v krajině velice snadno rozpoznatelným vzorem chaty odlišitelným od ostatních. Masová výstavba, která probíhala většinou dle jednotného projektu, proběhla převážně v průběhu 80. let. Tyto objekty se nacházejí v suburbanizační zóně města a aglomerací. Společným znakem či jmenovatelem u těchto staveb je jejich zastavěný čtvercový půdorys o rozměrech 16 m², bývají podsklepené, nad sklepem je pouze jedna obytná místnost, jejíž součástí je i malá kuchyňka. Z této obytné místnosti vedou poměrně příkré schody do podkroví, kde se nachází ložnice. Střešní krytinou bývají zásadně eternitové (vlnité) šablony standardního typu. Vnější obvodové zdi jsou opatřeny bílou omítkou, která pokrývá i štít. Komín je zpravidla umístěn uvnitř objektu, ale může být i vně. Pokud se objekt nachází v členitějším terénu (na svazích, stráních apod.) je opatřen kvalitním stavebně – technickým podlažím. Na okolním pozemku bývají ve sklenících či záhoncích pěstovány nejrozmanitější druhy zeleniny. Kromě ovocných stromků může být pozemek pokryt i dobře udržovaným trávníkem. Krásným příkladem vysokého počtu těchto (CHAAZR) objektů je suburbanizační zóna města Třebíče, kde jsou seskupeny do velkých zahrádkářských osad.

Zahrádkářská chata (CHAAZ) je pod vlivem své charakteristiky do značné míry totožná s rekreační chatou. Zahrádkářská chata může nabývat rozmanitých architektonicko – stavebních typů vlivem období ve kterém byla chata stavěna, způsobem organizací

zahrádkářských osad a také vlivem rozmanitých přestaveb a úprav, které nebyly vždy citlivě vedené. Zpravidla se jedná o dřevěnou chatu postavenou z prken, palubek či desek, někdy i zděnou a jednopodlažní. Dalším společným znakem těchto staveb je kromě jejich vzhledu a funkce také do jisté míry umístění na okraje větších městských sídel či městysů, kde se seskupují do zahrádkářských osad. Díky benevolenci ze strany stavebních úřadů ohledně dalších úprav či přístavků v souladu se zručností stavitelů nabývají zahrádkářské chaty (CHAAZ) opravdu rozmanitých podob. Okolo pozemku opět bývá velice pečlivě obhospodařovaný záhon s různými druhy pěstované zeleniny nebo pěstované ve sklenících. Klíčovou úlohu k úschově výpěstků u objektů tohoto typu plní sklep. Součástí pozemku může být ještě kůlna. Jednotlivé pozemky v zahrádkářské osadě nemusí být od sebe striktně odděleny ploty.

K typu **architektonicky – specifická chata (CHAAS)**, se řadí všechny chaty architektonicky a stavebně specifické, výše neuvedené chaty a objekty, které z důvodu svého vzhledu stojí na pomezí mezi chatami a jinými objekty. Do tohoto typu zahrnujeme například různé přívěsy, maringotky, často i s přístavbami, speciálním opláštěním nebo dokonce i s vylepšenou střechou.

Schéma 2. Architektonicko – stavební typy chat (CHAA) – dle Kubeš (2004a)

- 1 – CHAAR – rekreační chata** /chata rozmanitého architektonického a stavebního provedení (viz subtypy), která nemá podobu následujících typů, je pevně spojena s pozemkem, pozemek je většinou neoplocený s trávníky, event. lesem, leží většinou mimo intravilánu, v kvalitním přírodním prostředí, je většinou skladebnou částí rekreačních chatových osad; subtypy: - dřevěná trampská bouda z 20let., - dřevěná trampskorekreační chata ze 30. let, - zděná rekreační chata s prosklenou verandou z 50. let, - zděná rekreační chata se sedlovou střechou ze 70. – 80. let, - montovaná dřevěná rekreační chata ze 60. let, - rekreační chata se stanovou střechou ze 60. – 80. let, - nevyhraněný typ rekreační chaty ze 30. a 40. let, - z 50. let, - ze 60. let, - ze 70. – 80. let, - z 90. +let, - částečně přestavěná a rozšířená dřevěná rekreační chata ze 30. – 40. let/
- 2 – CHAARD – rekreační domek** /relativně nový, většinou zděný rekreační domek(= chata), většinou se sedlovou s třechou středního sklonu a s obdélníkovým půdorysem, lokalizovaný většinou v intravilánech venkovských sídel, napojený na TI sídel, provedený ve stylu okolní zástavby zemědělských usedlostí a chalup, pozemek většinou bývá oplocen; - zděný historizující CHARD, - roubený historizující CHAARD, -CHAARD typově nevyhraněný/
- 3 – CHAAZR – zahrádkářsko – rekreační chata** /většinou zděná malá chaty („zahradní domek“) s místností v nadzemním podlaží a s ložnicí v podkroví, půdorysná plocha původně 16 m², pozemek nebo pouze celá osada jsou oploceny, leží většinou v suburbanizační zóně města a aglomerací; subtypy: - zděná bílá CHAAZR se šikmou střechou, - zděná dvoupodlažní CHAAZR s rovnou střechou, - dřevěná CHAAZR, - typově nevyhraněná CHAAZR/

- 4 – CHAAZ – zahrádkářská chata** / nejčastěji dřevěná chata z prken, palubek či desek, někdy zděná, jednopodlažní, architektonicky a stavebně rozmanitá chata, s hospodářskými a obytnými částmi, střecha většinou mírného sklonu, pozemek oplocen, na pozemku záhony, trávniky, ovocné stromy, skleníky, většinou se nachází v zahrádkářských osadách; lze odlišit subtypy – *dřevěná zahrádkářská chata ze 30. – 50. let, dřevěná montovaná zahrádkářská chata ze 70. – 80. let, zděná je dvoupodlažní zahrádkářská chata ze 60. – 80. let, dřevěná montovaná zahrádkářská chata z 90. let +, nejnovější zastoupení má zahrádkářská chata typově nevyhraněná/)*
- 5 – CHAAS – architektonicky specifická chata** /chaty architektonicko stavebně rozmanité, výše nezařaditelné; subtypy: tramský srub (bouda), dřevěný, méně často zděná menší budova či bouda jako *terénní základna hnutí dětí a mládeže, chata – včelín, lovecký srub, dlouhodobě zaparkovaný karavan nebo maringotka (většinou s verandou), hausbót na souši nebo na vodě se stálým kotvištěm, upravený nákladní či osobní železniční vagón či motorový vůz (různě upravený skelet, umístěný mimo koleje i na kolejích), upravený skelet tramvaje, autobusu či nákladního automobilu, zahrádkářsko – garážová chata, stavební buňka*

Na výše uvedenou typologii navazuje typologie **chat z hlediska období jejich vzniku** (CHAH). Jednotlivé chaty posuzujeme a určujeme pomocí jejich architektonicko – stavební podoby (nebo zásadní přestavby). U typu zahrádkářsko – rekreační chata je velice snadné určovat jejich stáří, neboť období jejich vzniku se váže na určitý časový interval. Vybavení těmito odbornými znalostmi včetně provádění řízeného rozhovoru s tamními obyvateli znalými místních poměrů je snadné určit do jakého časového období spadá výstavba chat. Při vnějším vizuálním posuzování je třeba dávat pozor na riziko v podobě klamavého dojmu ze stáří chat. Při delším nevyužívání objektu se může jevit jako starší, ačkoliv je novějšího data a naopak. Těmto omylům při terénním průzkumu je potřeba se vyvarovat.

Schéma 3. Typy chat z hlediska období jejich vzniku (CHAH) – dle Kubeš (2004a)

- 1 – CHAH20–45 – chata z let 1920–45**
2 – CHAH46–59 – chata z let 1946–59
3 – CHAH60–69 – chata z let 1960–69
4 – CHAH70–79 – chata z let 1970–79
5 – CHAH80–89 – chata z let 1980–89
6 – CHAH90–99 – chata z let 1990–99
7 – CHAH00–08 – chata z let 2000–08

4.4. Chatová osada a funkční a architektonicko – urbanistické typy chatových osad

Chatová osada je shlukem, či řetězcem pěti a více nedaleko od sebe ležících chat které jsou rozloženy ve specifickém krajinném prostředí. Chaty a chatové osady mají společnou historii vzniku a rozvoje, mají většinou stejnou specifickou rekreačně chatařskou funkci a mají společnou infrastrukturu. Určitá homogenita architektonicko – stavební podoby chat v chatové osadě bývá běžná, ale není podmínkou. Běžnější je v tomto smyslu jednotota ve specifické funkci chat. Chatová osada je chataři trvale bydlícími v okolí vnímána jako základní podstata chataření v území, stejně tak chápána v tomto výzkumu.

Chatové osady se od ostatních „sídelních útvarů“ v území odlišují svou funkcí, svou fyziognomií a dalšími rysy a vlastnostmi. Typová různorodost chatových osad je dána jejich specifickou chatařskou funkcí, obdobím vzniku a dalším rozvojem, charakterem krajinného prostředí chatové osady a jejího okolí, eventuálně i skladbou chatařů a dalšími faktory.

V krajině se také nacházejí jednotlivé chaty, nebo jejich shluky do čtyř chat. Tyto chaty a malé shluky zahrnujeme do souboru **chaty ležící mimo chatové osady** (ZBCHACHL).

V následujících jednotlivých kapitolách se věnuji typologiím chatových osad v území okresu Třebíč. Detailně jsou rozebrány pouze takové typy chatových osad, které jsou zastoupeny v řešeném území.

Schéma 4. Funkční typologie chatových osad (CHSF) – dle Kubeš (2004a)

1 – CHAFR – rekreační chatová osada /výrazně převažují rekreační chaty (CHAFR); subtypy: <i>standartní rekreační chatová osada – a, rekreační chatová osada s větším zastoupením prvního, stálého i trvalého bydlení – b, jiná rekreační chatová osada – c/</i>   2 – CHSFMR – chatová osada potencionálně mobilních rekreačních chat /výrazně převažují potencionálně mobilní rekreační chaty (CHAFMR); subtypy: <i>osada z maringotek nebo karavanů (rybářská) – a, kotviště hausbótů – b, jiná osada potencionálně mobilních rekreačních chat – c/</i>   3 – CHSFRD – zóna sídla s rekreačními domky /výrazně převažují CHAFRD; subtypy: <i>zóna s rekreačními domky venkovských sídel nížin a pahorkatin – a, vrchovin a hornatin – b, viz. předchozí, ale v náročných podmínkách ochrany přírody a krajiny – c, rekreační domky vytvářející nové (obnovené) sídlo v rekreačně atraktivních územích – d, jiná zóna s rekreačními domky – e/</i>   4 – CHSFZ – zahrádkářská osada s chatami /výrazně převažují CHAFZ; subtypy: <i>zahrádkářská osada s chatami ..... , zahrádkářská osada s chatami malých pozemků zahuštěná 1980 – c, zahrádkářská osada s větším zastoupením prvního, stálého i trvalého bydlení (v zahradních domech, v zahrádkářských chatách, event. v rekreačních chatách a rekreačních domcích) – d/</i>

- 5 – CHSFZR – zahrádkářsko – rekreační chatová osada** /výrazně převažují CHAFZ;
subtypy: *zahrádkářsko rekreační chatová osada s významnou zahrádkářskou funkcí – a,*
s méně významnou zahrádkářskou funkcí – b/
- 6 – CHSFZS – specifická zahrádkářská osada s chatami** /výrazně převažují CHAFZS;
subtypy: *osada parcelních chat na pozemcích s výhledovou výstavbou rodinných domků*
– a, osada zahrádkářsko – garážových chat – b, jiná specifická zahrádkářská osada
s chatami – c/
- 7 – CHSFS – jiná funkčně specifická chatová osada**
- 8 – CHSFK – funkčně kombinovaná chatová osada**

Rekreační chatové osady (CHSFR) jsou nejhojnějším typem chatových osad v řešeném území, které jsou převážně složeny z velké části z rekreačních chat typu (CHAFR, CHAAR). V těchto rekreačních chatových osadách chataři provozují různé volnočasové aktivity s výjimkou zahrádkaření, které je typickou aktivitou v následujících typech chatových osad.

Zahrádkářsko – rekreační chatové osady (CHSFZR) jsou takové, kde vedle převažující zahrádkářské funkce se uplatňuje ještě aktivita chatařů spojená s rekreací a **zahrádkářské osady s chatami** (CHSFZ) jsou takové, kde se chataři výlučně zabývají zahrádkařením (eventuelně ovocnářstvím nebo chovatelstvím). Z hlediska velikosti uplatnění se zahrádkaření rozděluje do těchto dvou uvedených subtypů. Díky architektonicko – urbanistickému hledisku a četnosti výskytu CHSFZR a CHSFZ v chatových osadách je možné tyto dva subtypy od sebe odlišit.

Zóna sídla s rekreačními domky (CHSFRD) je zpravidla lokalizovaná v intravilánech venkovských sídel. Chataření se většinou prolíná chalupařením a s trvalým bydlením. Díky svým architektonicko – stavebním parametrům lze po drobné úpravě sloužit jako objekt k trvalému bydlení na rozdíl od běžných rekreačních chat.

Chatová osada potencionálně mobilních rekreačních chat (CHSFMR) se odlišuje od jednotlivých funkčních typů chatových osad především tím, že její objekty jsou potencionálně mobilní – což umožňuje chatařům nespornou výhodu kdykoliv změnit místo trávení chataření. Nejrozšířenějším subtypem jsou chatové osady, které jsou reprezentovány dlouhodobě zaparkovanými přívěsy a karavany.

V řešeném území se poměrně hojně vykytují **funkčně kombinované chatové osady** (CHSFK), které zahrnují různé funkční typy chat. Poměrně častá kombinace chat je například CHAFZS s CHAFZ nebo CHAFZR, CHAAR s CHAFZR, CHAFZ s CHAFZR.

Architektonické a stavební řešení jednotlivých chat v chatové osadě bývá velice pestré, což je způsobeno půdorysnou a prostorovou kompozicí, díky použitým různorodým stavebním materiálům, vnitřní dispozici chat a nebo také odlišností jednotlivými úpravami okolních pozemků a doplňujících objektů. Architektonicko – stavební vlastnosti jednotlivých typů chat a jejich souvisejících pozemků jsou zachyceny do tzv. **architektonicko – urbanistické typologie chatových osad**. Mezi architektonicko – urbanistickou a funkční typologií chatových osad existuje úzká souvislost a provázanost. V níže napsaném textu jsou uvedeny pouze takové typy chatových osad, které jsou zastoupeny v řešeném území okresu Třebíč.

Do **rekreační chatové osady** (CHSAR) zahrnujeme především rekreační chaty (CHSAR) s různorodým architektonicko – stavebním provedením. Celkový obraz rekreační chatové osady není odrazem pouze její architektonicko – urbanistické podoby, ale také souhrnem výskytu jednotlivých chat a jejich vzájemného uspořádání v prostoru a okolní krajině nebo také společně sdílenou sítí infrastrukturních zařízení v chatové osadě. Po stránce urbanistického řešení a uspořádání chat v chatové osadě, tak velkou roli sehrává zejména morfologie terénu. Po stránce vizuálního vzhledu pak vhodné zakomponování nově postavených chat mezi stávající chaty s návazností na další rozvoj chatové osady. V Subtypu „a“ a „b“ nejčastěji bývají rozvolněné, menší a spíše liniové chatové osady s dokonalým začleněním do okolní krajiny a vegetace, která je bezprostředně obklopuje. Subtyp „c“ reprezentuje hlavně novější chaty, které pocházejí z velkovýroben dřevařských závodů a bývají často montované. Negativním faktorem zde bývá poměrně velká hustota těchto rekreačních chat, která se odráží na celkové uniformitě chatové osady s dojmem šedi a v neposlední řadě se zde projevuje nevhodně vyřešená společná infrastruktura. Do subtypu „d“ se zahrnují takové chaty, které vznikaly v různých časových obdobích, a proto v chatové osadě můžeme spatřit rozdílné architektonické provedení u jednotlivých chat.

Nejlépe rozpoznatelným typem chatové osady je **zahrádkářsko – rekreační chatová osada** (CHSAZR). Zpravidla vykazuje charakter uniformní a stereotypní chatové osady. Z hlediska architektonicko – stavebního jsou veškeré chaty stavěny podle jednotného vzorce. Jsou s malým zastavěným půdorysem, většinou zděné chaty s bíle natřenými vnějšími obvodovými zdi a se sedlovitou šablonovitou střešní krytinou mírného sklonu. V chatové osadě jsou pak rozmístěny na přibližně stejně velkých pozemcích s jednotným geometrickým uspořádáním, a to buď v řadě nebo šachovnicově. Ačkoliv jsou chaty po stránce architektonicko – urbanistického uspořádání uniformního vzhledu, působí zpravidla kladným estetickým dojmem nežli rušivým. Celý areál chatové osady je obehnaný plotem s hlavní

vstupní bránou. Technická infrastruktura a vybudované inženýrské sítě jsou zpravidla na dobré úrovni.

Zahrádkářské osady s chatami (CHSAZ) vykazují obdobné charakteristiky jako chaty rekreační, z důvodu svého rozmanitého architektonického, urbanistického a stavebního provedení. Rozmanitost je dána především obdobím výstavby zahrádkářské osady, společnou a řízenou prací členů zahrádkářského sdružení a v pozdějších letech i benevolencí ze strany stavebního úřadu po stránce úpravy chat v podobě menších přístavek. Rozmanitost je také dána členitostí reliéfu a okolní vegetací. Hlavní rozdíly mezi výše uvedeným typem chatové osady spočívají zejména velikosti pozemků určených pro zahrádkářské účely, na kterých můžeme nalézt kromě záhonů s kvalitní zeleninou nebo pěstovanou ve sklenících i zastoupení ovocných a okrasných dřevin, ale zejména existenci altánů, kůlen a také skutečnost, že pozemky uvnitř zahrádkářské osady mohou být oplocené. Poslední rozdíl spočívá v nedostatečné elektrifikaci zahrádkářských osad a také v nedostatečném zásobování vodních zdrojů. V zahrádkářské osadě zpravidla bývá nádrž s užitkovou vodou určenou primárně k zalévání zahrádek.

Zóna sídla s rekreačními domky (CHSARD) je zastoupena chatami, resp. rekreačními domky a ostatní zástavbou sídla. Rekreační domky musí splňovat určité charakteristiky a kritéria po stránce architektonicko – stavebního řešení, která jsou plně v souladu s původní zástavbou. (velikost objektu, sklon, střešní krytina, velikost objektu, jeho půdorys nebo barva omítek apod.). Tento zmiňovaný typ se má v sídle (zpravidla v horském, podhorském či jiném atraktivním sídle) nacházet tak, aby podněcoval a rozvíjel původní architektonickou zástavbu sídla. Všechny rekreační domky jsou napojeny na kvalitní technickou infrastrukturu a inženýrské sítě, avšak i ta může být nedostatečně kapacitně ošetřena pro napojení moderních a nových rekreačních domků. V průběhu 80. let se počet těchto chatových osad výše uvedeného typu postupně zvyšuje, a to zejména v horských a podhorských či jiných atraktivních oblastech, kde je přítomnost takovéto zóny rekreačních domků.

Architektonicky specifická rekreační chatová osada (CHSARS) není po stránce svého výskytu častá, ale z hlediska architektury je poměrně zajímavým typem. V častých případech jde o mobilní chaty, které jsou reprezentovány různými maringotkami, přívěsy, rozmanitými skelety vlaků, nákladních automobilů eventuelně hausbótů. Možnosti přemísťování mohou být různé. Subtyp „a“ je zastoupen standartními montovanými chatkami, stavebními buňkami a dlouhodobě zaparkovanými karavany nebo maringotkami, které vykazují pravidelné půdorysné uspořádání.

Ve většině případů se jedná o tzv. kolektivní chataření. Chataře žijící v této komunitě zpravidla stmeluje určitá zájmová volnočasová aktivita jako např. sportovní rybaření, plachtění, jachting hrůzné míčové hry, a to především volejbal či nohejbal. Za dobrý příklad může posloužit chatová osada Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY12.Z.21.). Jde o chatovou osadu, která je tvořena převážně z maringotek a dlouhodobě zaparkovaných karavanů a hlavní volnočasovou aktivitou je sportovní rybaření.

Kromě výše uvedených architektonicko – urbanistických typů chatových osad se může v řešeném území vyskytovat chatová osada **architektonicko – urbanisticky kombinovaná** (CHSAK), ve které se objevují rozdílné architektonicko – stavební typy chat.

Ostatní typy chatových osad – CHSARS, CHSAZS, CHSAS se v území okresu Třebíč nevyskytují a jsou zastoupeny pouze ve schématu 5.

Schéma 5. Architektonicko – urbanistická typologie chatových osad (CHSA) – dle Kubeš (2004a)

1 – CHSAR – rekreační chatová osada výrazně převažují CHAAR; subtypy: rekreační chatová osada s chatami ze 30. let (50 % a více chat) – a, chatová osada ze 30. let a z 50. let (1920 – 1959), 50% a více chat) – b, chatová osada ze 60. – 80. let (50% a více chat) – c, chatová osada vzniklá po roce 1989 – d, chatová osada z různých období – e, jiná osada – f/   2 – CHSARS – architektonicky specifická rekreační chatová osada /menší neoplocené shluky a řetězce, velmi často u vodních nádrží; subtypy: rekreační chatová osada z dlouhodobě zaparkovaných karavanů anebo maringotek – a, z typizovaných podnikověrodinných rekreačních chat – b, z hausbótů na souši – c, z hausbótu na vodě – d, ze skeletů vagónů – e, jiná architektonicky specifická rekreační chatová osada – f/   3 – CHSARD – zóna sídla s rekreačními domky /výrazně převažují CHAARD většinou ve venkovských sídlech, v územích s větším rekreačním významem; subtypy: zóna zděných rekreačních domků venkovských sídel hornatina a vrchovin – a, – rovin a pahorkatin – b, jiná zóna sídla s rekreačními domky – c/   4 – CHSAZ – zahrádkářská osada s chatami /výrazně převažují CHAAZ; leží obvykle na obou stranách intravilánů města; subtypy: starší zahrádkářská osada (založená 1920 – 1960) se staršími i novými zahrádkářskými chatami a většími pozemky – a, novější založená po roce 1960) s novějšími zahrádkářskými chatami a s většími pozemky – b, zahrádek obsazena rozmanitými zahrádkářskými chatami, jinde jen boudy a altány) – c, jiná zahrádkářská osada s chatami – d/   5 – CHSAZR – zahrádkářsko – rekreační chatová osada /výrazně převažují CHAAZR; nejčastěji ve shlucích v suburbanní zóně měst a aglomerací; subtypy: zahrádkářsko – rekreační chatová osada chat standartního projektu (zděné bílé CHAAZR se šikmou střechou) – a, nestandardního projektu – b/   6 – CHSAZS – specifická zahrádkářská osada s chatami /výrazně převažují CHAAZS; obvykle v územích plánovaných pro výhledovou výstavbu rodinných domů/   7 – CHSAS – jiná architektonicko – urbanisticky specifická chatová osada   8 – CHSAK – chatová osada architektonicko – urbanisticky kombinovaná

4. 5. „Krajinné“ typy chatových osad

Dalším předmětem zájmu zkoumání chatových osad v řešeném území, který se poměrně snadno vyhodnocuje je **půdorysná typologie chatových osad**. Tato typologie je založena na tom, jak jsou jednotlivé chaty v rámci půdorysu chatové osady uspořádány. Dalším faktorem, který vymezuje a určuje půdorysné uspořádání chat je zejména podoba okolní krajiny a období jejich výstavby.

Posledním faktorem, který se uplatňuje při půdorysné typologii je přímá souvislost s funkcí chatové osady a objevují se zde i některé další charakteristiky vzniku a rozvoje chatové osady. Půdorysné uspořádání chat v rámci chatové osady lze poměrně snadno určit, a to díky pomocí turistických map nebo osobním terénním průzkumem. Do této typologie zahrnujeme liniové typy, hromadné typy a rozptýlené typy chatových osad. Jednotlivé typy se dělí ještě na několik subtypů.

Liniová chatová osada (CHSPL) je taková ve které jsou chaty uspořádány podél nějaké linie. V roli linie zde může být pozemní komunikace nebo vodní tok. Nespornou výhodou tohoto uspořádání je skutečnost, že naskýtá chatařům sdílet bezprostřední kontakt s okolním přírodním prostředím, které se dotýká ze dvou stran s jejich chatou a pozemkem. Z důvodu zhoršených terénních poměrů a podmínek je budování technické infrastruktury poněkud finančně náročnější. Subtyp „a“ a „b“ je spojován a kladen do období rozvoje a vzniku trampingu chataření, neboť přírodní prostředí a pobytové podmínky se jeví jako velice atraktivní.

Tyto chatové osady umístěné v linii vodních toků bývají vystavovány nebezpečí v podobě hrozících povodní, a to zejména v jarních měsících. Jediným východiskem je zákaz povolování výstavby rekreačních objektů ze strany stavebního úřadu v rizikových místech v podobě vydávání stavebních uzávěr.

Chatové osady spadající do subtypu „c“ a „d“ vznikaly v pozdějším časovém období a zpravidla bývají chatařsky velmi cenné, neboť naskýtají kontakt na vodní plochy v podobě rybníků nebo přehradních nádrží, které jsou vhodné k trávení volnočasových aktivit (zejména sportovní rybaření a koupání).

Subtyp „f“ zahrnuje chatové osady, které bývají uspořádány v linii, která kopíruje místní pozemní komunikaci. Na okrajích intravilánů venkovských sídel v průběhu 80. let vznikaly linie chatových osad, tvořené malými shluky zahrádkářsko rekreačních chat, které zahrnujeme do subtypu – „g“. Společným znakem chatových osad, které patří do subtypu – „f“ a „g“, jsou malé chatové osady.

Hromadná chatová osada (CHSPH) je zcela jinak uspořádána než předchozí typ chatové osady. V rámci této typologie máme dva subtypy. Chatová osada subtypu „a“ je geometrického uspořádání, a to do pravoúhlých či podobných bloků, které jsou rozděleny sítí příjezdových komunikací. Chatová osada subtypu „b“ je půdorysně neuspořádaná a je složená ze shluku jednotlivých chat. Neuspořádaná hromadná forma chatové osady vzniká díky členitějšímu reliéfu, kde nebylo umožněno vést přímé linie přístupových komunikací.

Rozptýlené chatové osady (CHSPR) se objevují hlavně v podmínkách členitějšího reliéfu. Výhodou tohoto typu chatové osady je skutečnost, že sousední chatařské pozemky nemusí spolu přímo souviset, ale přitom by neměly být od sebe vzdáleny více než 200 – 300 metrů. V těchto chatových osadách zpravidla bývá společná dopravní či jiná infrastruktura. V rámci této typologie rozlišujeme dva subtypy, a to z hlediska toho, zda je chatová osada rozptýlena v neurbanizované, především volné krajině – subtyp „a“ nebo se jedná o hromadnou chatovou osadu nacházející se uvnitř zástavby domů a chalup.

Větší chatové osady mohou vykazovat kombinaci půdorysného uspořádání chat, které souvisí hlavně díky rozdílnému období vzniku členitému terénu. Tento typ chatové osady se jmenuje **půdorysně kombinovaná chatová osada** (CHSPK).

Schéma 6. Půdorysná typologie chatových osad (CHSP) – dle Kubeš (2004a)

1 – CHSPL – liniová chatová osada /subtypy: <i>liniová chatová osada potoční – a, říční – b, břehů rybníků – c, břehů přehradních nádrží – d, lesních okrajů – e, podél komunikací – f, okrajů intravilánů – g, pod vedením vysokého napětí – h, jiná liniová chatová osada – i/</i>   2 – CHSPH – hromadná chatová osada /subtypy: <i>chatová osada geometrického uspořádání – a, hromadná chatová osada neuspořádaná – b/</i>   3 – CHSPR – rozptýlená chatová osada /subtypy: <i>chatová osada rozptýlená v neurbanizované krajině – a, uvnitř zástavby domů a chalup – b/</i>   4 – CHSPK – půdorysně kombinovaná chatová osada

V níže napsané části je popisována typologie rozmanitosti krajiny chatových osad a jejich blízkého okolí. V důsledku členitého reliéfu se jedná především o terénně – polohovou rozmanitost chatových osad a vegetační rozmanitost osad a jejich okolí.

V rámci **terénně – polohové typologii** lze rozdělit chatové osady do dvou, popřípadě do třech základních skupin typů, a to na chatové osady nacházející se na zarovnaných površích, chatové osady ležící na svazích a nebo nacházející se na vrcholech hřbetů či kopců.

Do první skupiny typů chatových osad patří **chatová osada rovin** (CHSTR). Roviny jsou reprezentovány rozsáhlejšími zarovnanými povrchy, které dosahují šířky větší než 1 000 metrů, nebo o méně rozsáhlé zarovnané povrchy začleněné do okolního členitějšího terénu.

Nespornou výhodou je poměrně usnadněná výstavba chatové osady, a to především díky dobré dostupnosti.

V rámci této skupiny sem spadá ještě **chatová osada nivy toků** (CHSTN), která se nachází na zarovnaném povrchu okolo vodního toku v šířce do 500 metrů od řeky nebo potoku. Pokud je niva přístupná je budování chat v této chatové osadě opět výhodou. Jednotlivé subtypy jsou potom odstupňovány šířkou nivy.

Druhá skupina typů chatových osad se nachází na svazích. Zahrnujeme sem **chatovou osadu svahů údolí toků** (CHSTSÚ). Důležitým rysem pro tento typ chatové osady je, že leží v dolní části svahu údolí v blízkosti vodního toku nebo údolní vodní nádrže. Tato chatová osada se nachází mimo pásmo ohrožení povodněmi, ale nevýhodou v důsledku zhoršených terénních podmínek je nesnadné vedení dopravní infrastruktury a inženýrských sítí.

Dalším typem chatové osady, která se nachází na svazích a je vzdálena příliš od vodního toku se nazývá **chatová osada táhlých svahů vzdálená od vodních toků** (CHSTST). Chatové osady spadající do tohoto typu nejsou vázány s výskytem vodního toku. Jednotlivé subtypy jsou pak odstupňovány z hlediska členitosti reliéfu. Subtyp „a“ leží v krajině členitějších hornatin a vrchovin, subtyp „b“ v krajině pahorkatin a konečně subtyp „c“ se nachází na svazích u přehradních nádrží. Po stránce výstavby, přivedení dopravní infrastruktury a krajinného rázu jsou podobné jako předchozí typ.

Třetí a velice málo početně zastoupenou skupinou chatových osad, které se nacházejí ve vrcholové poloze jsou **chatové osady vrcholů kopců, hřbetů a sedel** (CHSTV). Jejich výhodou zůstává poměrně dobrý výhled do okolní krajiny na druhou stranu jsou tyto chatové osady vystaveny zhoršeným klimatickým podmínkám, a to zejména zvýšenému výskytu množství srážek a větší intenzitě větrnému proudění. Další nevýhodou zůstává obtížnost přivedení dopravní infrastruktury v návaznosti na výstavbu chat a také zdroj vody.

Kromě výše uvedených typů chatových osad ještě existují takové chatové osady s odlišnou terénní polohou. Jedná se o **chatovou osadu specifické terénní polohy** (CHSTS).

Může se stát, že jedna chatová osada se nachází ve dvou či více rozdílných terénních podmínkách, potom mluvíme o **chatové osadě terénně kombinované polohy** (CHSTK). Její výstavba je vázána především do různých období, a to např. zvětšováním z údolí až do zarovnaného povrchu.

Schéma 7. Terénně – polohová typologie chatových osad (CHST) – dle Kubeš (2004a)

- 1 – **CHSTR – chatová osada rovin** /subtypy: *chatová osada nížinná – a, osada pánevní – b, osada dolní části brázdy, kotliny, dna značně širokého údolí (u dna více než 500 m) – c, osada náhorní plošiny – d, chatová osada jiného zarovnaného povrchu mimo nivu – e/*
- 2 – **CHSTN – chatová osada nivy toků** /subtypy: *osada poněkud širší údolní nivy řek (150 – 500 m) – a, osada úzké údolní nivy řek (do 150 m) – b, osada úzké údolní nivy potoků – c/*
- 3 – **CHSTSÚ – chatová osada svahů údolí t oků** /subtypy: *osada svahů méně hlubokých údolí – a, osada dlouhých svahů hlubokých údolí, přičemž osada je v dolní části svahu nedaleko vodního toku – b; (mírný svah -, prudký svah/)*
- 4 – **CHSTST – chatová osada táhlých svahů (vzdálená od vodních toků)** /subtypy: *osada táhlých svahů hornatin a vrchovin – a, osada táhlých svahů pahorkatin – b, osada jiných táhlých svahů – c, osada táhlých svahů u přehradních nádrží; (mírný svah -, prudký svah/)*
- 5 – **CHSTV – chatová osada vrcholů kopců, hřbetů a sedel**
- 6 – **CHSTS – chatová osada specifické terénní polohy**
- 7 – **CHSTK – chatová osada terénně kombinované polohy**

Druhou typologií, která charakterizuje rozmanitost chatových osad a jejich blízkého okolí se jmenuje **vegetační typologie**. Tato typologie vychází z vegetačního pokryvu v zázemí chatové osady a sleduje zastoupení dřevinné a bylinné vegetace v její těsné blízkosti. Pro popis a charakterizování jednotlivých sybtypů chatových osad je důležitá jejich lokalizace vzhledem k blízkosti lesního porostu a dále pak v otevřené krajině nebo v intravilánech.

Prvním typem je **chatová osada lesů a remízů (CHSVL)**, která se nachází uvnitř lesní vegetace. V rámci této typologie rozeznáváme několik subtypů. Subtyp „a“ se vyskytuje uvnitř lesního porostu, chatová osada subtypu „b“ je vázána na větší křovinaté nelužní remízky v otevřené krajině, subtyp „c“ pak na lužní lesy převážně se nacházející v nivě vodních toků, avšak tato niva zpravidla bývá porostlá lesní vegetací. Navíc pro tento typ je příznačná přítomnost typických dřevin, která je reprezentována olší, vrbou, břízou nebo topolem atd. a také poměrně vysokou hladinou podzemní vody. Posledním subtypem chatové osady je subtyp „d“, který zpravidla bývá pokrytý specifickou dřevinnou vegetací. Z důvodu umístění chatových osad uvnitř lesa, které způsobují zacloňování zde převládají specifické mikroklimatické podmínky. V letních měsících jsou hlavně projevem menší vlhkosti vzduchu a v zimním období pak méně příznivějšími sněhovými podmínkami oproti osadám ležícím mimo souvislý pás lesu. Lesní porost, který se nachází v rámci chatové osady a je obhospodařován se může stát předmětem sváru mezi lesní správou či soukromými majiteli lesa a vlastníkem chaty.

Chatová osada lesních okrajů (CHSVLO) je takovou osadou, která je v kontaktu alespoň svojí jednou stranou s lesním porostem a z druhé strany je otevřená do nezalesněné neurbanizované krajiny. V rámci tohoto typu sem můžeme zahrnout chatové osady nacházející se na rozhraní lesního i nelesního prostředí, tak i takové, které jsou zasazeny do lesního prostředí, které je na vnější hranici pozemků kolem chat. Jednotlivé subtypy chatových osad jsou od sebe odlišovány z hlediska charakteru lesa v lesním okraji a také z hlediska výskytu vodního prostředí. Poloha chatové osady, lépe řečeno jejich jednotlivých chat na rozmezí lesního a bez lesního porostu naskýtá chatařům příjemné podmínky a možnosti, v podobě výhodného využívání zacloňování dřevinné vegetace, tak i osluněných ploch. Tato skutečnost je závislá na expozici chat vůči jednotlivým světovým stranám. Navíc pokud je v zázemí nebo v bezprostřední blízkosti chatové osady vodní prostředí jedná se o vůbec jednu z nejatraktivnějších a chatařsky velmi cenných poloh. Z globálního hlediska lze hodnotit tento typ chatové osady (CHSVLO) pro účely chataření a potencionální rekreaci jako velmi vhodný.

Vhodné zázemí pro účely chataření nabízí další vegetační typ, a to **chatová osada luční nivy s oboustrannou lesní doprovodnou vegetací** (CHSVNL). Typ této osady je uspořádán do úzkého pásu luční nivy vodního toku, a to od 10 – 200 metrů po obou březích toku. Vlivem zvětšující se vzdálenosti od vodního toku přechází plynule luční niva ve svahy, které jsou již porostlé lesním porostem. Tento typ chatové osady je v našich zeměpisných podmínkách poměrně častý. V dřívějších dobách tyto luční nivy byly sedláky intenzivně vysekávány. V době socialistického kolektivního zemědělství byly tyto luční nivy ponechávány ladem, neboť nebyly předmětem zájmu zemědělského využívání, proto se zamokřovaly nebo zarůstaly okolní vegetací. Tento typ chatové osady je rozdělen do dvou subtypů, a to na základě velikosti vodního toku. Subtyp „a“ je osada luční nivy potoků a subtyp „b“ osada luční nivy řek.

Chatová osada otevřené krajiny (CHSVO) je lokalizována ve větší vzdálenosti od lesních porostů, remízů a také od trvale zastavěných sídel. Tato skutečnost do jisté míry snižuje atraktivnost chatové osady z hlediska potencionálního využití dalších rekreačních aktivit. Rozdíly mezi jednotlivými chatovými osadami mohou být značné. Za vůbec nejméně vhodné místo pro chataření je považována osada, která se rozprostírá v rámci zemědělské krajiny a je zcela obklopena zorněnou půdou. Naproti tomu chatová osada, která je začleněna do prostředí luk, pastvin a lad s rozptýlenou dřevinou vegetací naskýtá zcela vhodné rekreační zázemí a možnosti. Tuto skutečnost ještě více umocňuje blízkost ležící vodní plochy. Všechny výše uvedené možnosti se odrážejí do čtyřech subtypů osad typu CHSVO.

Do **chatové osady intravilánů** (CHSVI) jsou zahrnuty takové chatové osady, které se alespoň svojí jednou stranou dotýkají intravilánů sídel a jsou pokryty specifickým vegetačním pokryvem a také s častým výskytem dalšího stavebního provedení jiného provedení než chatařského (zpravidla jsou to zahrádkářské osady). Dokonce i v tomto prostředí se může vyskytovat hodnotná dřevinná vegetace, zvláště pokud se jedná o intravilán venkovských sídel.

Ostatní vegetační typy chatových osad – **chatová osada z hlediska vegetace specifická** (CHSVK) a **chatová osada z hlediska vegetace kombinovaná** (CHSVK) se v zájmovém území nenalézají.

Schéma 8. Vegetační typologie chatových osad (CHSV) – dle Kubeš (2004a)

- 1 – CHSVL – chatová osada lesů a remízů** /subtypy: *chatová osada nelužních lesů – a, chatová osada větších nelužních remízů v otevřené krajině – b, chatová osada lužních lesů a enkláv – c, chatová osada jiné lesní vegetace – d/*
- 2 – CHSVLO – chatová osada lesních okrajů** /subtypy: *chatová osada okrajů nelužních lesů – a, chatová osada okrajů nelužních remízů – b, chatová osada okrajů lužních lesů a enkláv – c, chatová osada zalesněných břehů rybníků a vodních nádrží (přednost před a, b, c) – d, chatová osada břehů z jedné strany zalesněných údolí vodních toků (přednost před a, b, c) – e/*
- 3 – CHSVNL – chatová osada luční nivy toků s obostrannou lesní doprovodnou vegetací** /subtypy: *chatová osadaluční nivy potoků – a, chatová osada luční nivy řek-b/*
- 4 – CHSVO – chatová osada intravilánů** /subtypy: *chatová osada zemědělské krajiny – a, chatová osada postarání otevřené krajiny – b, chatová osada krajiny málo zalesněných břehů vodních ploch – c, chatová osada jiné otevřené krajiny – d/*
- 5 – CHSVI – chatová osada intravilánů** / subtypy: *chatová osada intravilánů venkovských sídel – a, chatová osada příměstských semiurbanizovaných zemí – b, chatová osada městského urbanizovaného prostředí – chatová c, v případě kombinace s jinými typy má přednost CHSVI/*
- 6 – CHSVS – chatová osada z hlediska vegetace specifická (výše neuvedená)**
- 7 – CHSVK – chatová osada z hlediska vegetace kombinovaná** /ne kombinace s CHSVI/

Typologie chatových osad z hlediska možností trávení volného času chatařů vytváří velice pestrou škálu potencionálních způsobů trávení volného času ze strany chatařů, které jsou naplňovány v rámci chatové sady tak i v jejím blízkém okolí. Naprostá většina chatových osad umožňuje více způsobů volnočasových aktivit. Tomuto pravidlu se vymykají pouze zahrádkářské a zahrádkářsko – rekreační chatové osady ve městech či intravilánech venkovských sídel. Možnosti trávení volného času chatařů jsou ve většině chatových osad v zájmovém území uskutečňovány prostřednictvím číselných kombinací jednotlivých typů.

Výčet těchto typů z hlediska možností trávení volného času chatařů jsou podrobně popsány ve Schématu 9.

Schéma 9. Typologie chatových osad z hlediska možností trávení volného času chatařů (CHSC) – dle Kubeš (2004a)

1 – CHSCPO – chatová osada pobytově odpočinková   2 – CHSCSP – chatová osada s možností sportování na hřištích   3 – CHSCRY – chatová osada s možností sportovního rybaření   4 – CHSCVO – chatová osada s možností (kvalitního) koupání   5 – CHSCPL – chatová osada s možností plachetních sportů, popř. vodního motorismu   6 – CHSCLY – chatová osada s možností zimních sportů   7 – CHSCHO – chatová osada v blízkosti lesních komplexů s možností sběru lesních plodů   8 – CHSCZH – chatová osada se zahrádkařením   9 – CHSCJI – chatová osada s možností jiného trávení (volného) času chatařů   10 – CHSCKO – chatová osada s kombinací možností trávení volného času

Pozn.: V tomto případě může chatová osada spadat do více typů.

Předposlední typologií je **velikostní typologie chatových osad**, kde jsou chatové osady uspořádány do šesti vzestupně po sobě jdoucích intervalů podle počtu chat. Počet chat v jednotlivých intervalech je následující – v prvním typu jsou chatové osady s pěti až devíti chatami, ve druhém typu s deseti až devatenácti chatami, dále s dvaceti až čtyřiceti devíti chatami, s padesáti až devadesáti devíti chatami, se sto až sto devadesáti devíti chatami a posledním velikostním typem je chatová osada s dvě stě a více chatami.

S rostoucím počtem chat v chatových osadách, zvláště pokud se jedná o osady hromadného typu, se zvyšuje napětí mezi jednotlivými chataři. Je to dáno skutečností, že jsou chataři soustředěni na poměrně malé ploše chatové osady bez možnosti většího soukromí. Tento negativní jev je částečně mírněn pěstováním živých plotů či jiných hradeb v podobě přírodních materiálů, které mají za úkol oddělovat od sebe sousední chatařské pozemky a zvyšovat tak pocit většího soukromí. Dalším negativním jevem, který znepříjemňuje soužití mezi chataři je rostoucí hluk, související s elektrifikací těchto osad, a to zvláště v letních měsících o dovolených, kdy se provádí většina stavebních prací a úprav. Následně pak selhává vzájemná solidarita a respekt mezi chataři. Dávno jsou pryč ty časy, kdy chataři byli zklamáni a nešťastni z toho, že jim nepřijeli jejich sousedé, aby mohli spolu posedět například u táborového ohně s kytarou v ruce. Dnes je to pro mnohé chataře spíše úleva.

Výhodou malých chatových osad oproti velkým hromadným osadám je skutečnost, že zde dochází díky malému počtu chatařů k lepšímu a snadnějšímu stmelování jejich vztahů.

Nevýhodou těchto malých osad však zůstávají problémy s úpravou příjezdových komunikací, nedostupnost elektrifikace či zavedení vodovodu z důvodu malé koncentrace finančních zdrojů.

Schéma 10. Velikostní typologie chatových osad – dle Kubeš (2004a)

1 – CHSM5 – 9 – chatová osada s 5 – 9 chatami
2 – CHSM10 – 19 – chatová osada s 10 – 19 chatami
3 – CHSM20 – 49 – chatová osada s 20 – 49 chatami
4 – CHSM50 – 99 – chatová osada s 50 – 99 chatami
5 – CHSM100 – 199 – chatová osada se 100 – 199 chatami
6 – CHSM200 +- chatová osada s 200 a více chatami

Poslední typologie chatových osad, která je zaměřena na období jejich vzniku a rozvoje, se nazývá **typologie chatových osad z hlediska jejich vzniku a rozvoje**. Naprostou většinu chatových osad je možno zařadit po stránce jejich vzniku a rozvoje do více období.

Schéma 11. Typologie chatových osad z hlediska období jejich výstavby – dle Kubeš (2004a)

1 – CHSH 20 – 45 – chatová osada s chatami převážně z let 1920 – 45
2 – CHSH 46 – 59 – chatová osada s chatami převážně z let 1946 – 59
3 – CHSH 60 – 69 – chatová osada s chatami převážně z let 1960 – 69
4 – CHSH 70 – 79 – chatová osada s chatami převážně z let 1970 – 79
5 – CHSH 80 – 89 – chatová osada s chatami převážně z let 1980 – 89
6 – CHSH 90+ – chatová osada s chatami převážně vystavenými po roce 1989
7 – CHSHK – chatová osada rozvíjená se ve více obdobích (nesplňuje pod. 1 – 6)

4.6. Chatová lokalita a chatová oblast

Chatová lokalita (CHL) je seskupením či řetězcem nedaleko od sebe ležících chatových osad (průměr hromadného seskupení do 4 km, délka řetězce do 5 km), rozkládajícím se v charakteristické a většinou chatařsky atraktivním krajinném prostředí. Chatová lokalita má minimálně 50 chat, většinou však 100 a více. Zpravidla bývá lokalita tvořena třemi až čtyřmi chatovými osadami. Zcela mimořádně vytváří chatovou lokalitu jen jedna velká chatová osada, vzdálená od ostatních chatových osad a lokalit. Pokud seskupení či řetězec chatových osad, nesplňuje výše uvedenou podmínku počtu chat a je od nejbližší lokality značně vzdálen, spadají tyto chatové osady do kategorie **zbytkové chatové osady chatové oblasti (ZBCHSCHO)**.

Hierarchicky výše než chatová lokalita se nachází **chatová oblast (CHO)**. Chatová oblast je fyzicko – geografickým regionem účelově vymezeným pro potřeby a zájmy chataření (zpravidla na území geomorfologických celků, nebo povodí příslušné rozlohy). Definuje se především na geomorfologické a hydrografické bázi. V rámci chatové oblasti by se mělo nacházet alespoň minimálně 500 chat, rozloha chatové oblasti by měla činit

minimálně 100 km². Chatová oblast zpravidla mívá specifický, od okolních chatových oblastí odlišný krajinný ráz (členitost a charakter reliéfu, zastoupení a uspořádání prvků krajinného krytu). Ta území, která jsou chatami obsazeny jen málo (není zde dosažena hodnota 500 chat), se označují za **chatové oblasti nevýrazného chataření**.

5. DATOVÁ ZÁKLADNA A METODIKA PRÁCE

5.1. Terénní dotazník pro chatové osady

Primárním zdrojem dat a informací o chataření v řešeném území okresu Třebíč se stal vlastní terénní průzkum a cílené řízené rozhovory. Nejprve bylo nutné vypracovat dotazník se strukturou charakteristik, popisující chatové osady, který jsme sestavili s doc. Kubešem. Při pohybu v terénu jsem všechna získaná data a informace o struktuře charakteristik, popisující chatové osady, zapisoval do předem připraveného terénního zápisníku. Charakteristiky popisující chatové osady byly číselně vyhodnoceny do podoby přehledných tabulek, které přikládám společně s tématickými mapami a jsou součástí příloh této diplomové práce. Všechny předem sestavené a vytyčené charakteristiky byly zachyceny ve všech 150 chatových osadách, které jsem při terénním průzkumu v území okresu Třebíč lokalizoval.

Nejdříve bylo nutné charakterizovat chatové osady a poté je zanezt do mapového podkladu. Poté následovalo, za přispění doc. Kubeše, označení každé chatové osady příslušným názvem a přidělení dvoumístného kódu, který je tvořen z písmene a čísla. Písmeno označuje chatovou lokalitu a číslo vyjadřuje pořadí chatové osady v chatové lokalitě. Název chatové osady vyjadřuje nejbližší základní sídelní jednotku, která vychází z katastru na kterém se chatová osada nalézá a ve druhé části názvu za pomlčkou je vyjádřeno její přesnější geografické umístění, které vychází z významných objektů a jevů v krajině.

Jednotlivé položky terénního záznamníku jsou nositeli těchto charakteristik:

1. Identifikace, velikost a stáří chatové osady

Po rozpoznání a nalezení chatových osad v terénu následovalo jejich zakreslení do mapového podkladu. Stanovil se fyzický počet chat, který se pohyboval v řešeném území okresu Třebíč od 5 do 195 chat. Poté jsem se zaměřil na určení procentuálního podílu jednotlivých typů chat po stránce období jejich vzniku a také na určení architektonicko – stavební typologie. Mezi nejstarší chaty v řešeném území patří bezesporu chaty postavené na řece Oslavě, pocházející z období první republiky, které byly v pozdějších dobách podrobeny mnohým přestavbám a naopak nejmladší chaty, které pocházejí ze současnosti. Výjimkou nebyly také chaty ve stadiu výstavby.

2. Půdorysné uspořádání chatové osady

V rámci této charakteristiky byla upřena pozornost na půdorysné rozložení jednotlivých chat nacházející se v chatové osadě. Byly rozpoznány zejména liniové chatové

osady, které se nejčastěji v řešeném území vyskytují. U tohoto typu se dále určovaly jednotlivé subtypy, a to charakteru potoční, říční, rybníční, podél komunikací a okrajů intravilánů. Kromě nich zde byly identifikovány chatové osady jak hromadného, zejména uspořádaného typu a v menší míře pak i neuspořádaného typu. V neposlední řadě byly určeny také rozptýlené chatové osady.

3. Krajinné uspořádání

U této charakteristiky je směrodatné uspořádání širšího zázemí a okolí krajinného prostředí chatových osad, a to hlavně ze dvou důležitých hledisek. V první řadě byl brán ohled na geomorfologické poměry okolní krajiny chatových osad z hlediska jejich lokalizace v údolí či v blízkosti svahu, ke kterému se připojuje. Za druhé se jednalo o charakteristiku, která se zabývala vegetačním pokryvem zaměřeným na druhové složení široké škály vyšších rostlin. V drtivé většině se jednalo o lesní komplexy.

4. Architektura a stavební stav chat a chatové osady

Byly hodnoceny takové charakteristiky, které si vyžadovaly hlubší a odborné znalosti ze stavebního prostředí. Mezi ně patřily střechy (tvar a způsob vyřešení střešní krytiny), stěny (materiál a barva), verandy, balkony, terasy (provedení podle stáří chat), základy objektu a technická podlaží (materiál a velikost), velikost chat (jejich půdorys, objem staveních hmot, počet poschodí, podsklepenost a počet místností). Dále se zjišťovalo způsob provedení komína, přítomnost sociálního zařízení (WC, suchý záchod) nebo garáže. V neposlední řadě se určovala přestavba dřívější chaty a její vyřešení a také její současná péče o stav chaty. Dalším předmětem hodnocení byla technická a dopravní úroveň infrastruktury. Na základě provedení a určení této charakteristiky bylo provedeno rozřazení jednotlivých chat do náležitých architektonicko – stavebních (funkčního) typů chat.

5. Charakter pozemků u chat chatové osady

Oproti výše uvedené charakteristice se hodnotila poměrně jednoduše, neboť se hodnotily pozemky, které se připojují k jednotlivým chatám v rámci chatové osady. Předmětem zájmu bylo v první řadě způsob využívání pozemků, charakter vegetace, (původní dřeviny, ovocné stromy, okrasné dřeviny apod) dále pak charakter oplocení pozemků (živý plot, drátěný či dřevěný plot) a jejich stupeň péče.

6. Možné volnočasové aktivity chatařů a sezónnost využívání chat

Seznam aktivit zjištěných v rámci této charakteristiky slouží jako důležitý zdroj informací pro typologii chatových osad po stránce možností trávení volného času chatařů. Mezi možné aktivity provozované v chatových osadách patří koupání, sportovní rybaření, vodní sporty, využívání sportovních hřišť v zázemí chatových osad, možnost sběru lesních plodin, zahrádkaření nebo lyžování. Zde se uplatňuje pravidlo, že čím více je pestřejší škála možností nabídek trávení volného času chatařů, tím více se stává zajímavější zázemí chatové osady. Poslední charakteristikou na kterou jsem se zaměřil byla možnost využívání chat v době zimního období.

7. Doplnující informace o chatové osadě

Poslední položkou struktury charakteristik popisující chatové osady se staly doplňující informace o chatových osadách, sloužící k celkovému dokreslení výše zjišťovaných charakteristik. Předmětem zájmu se stala i dostupnost chatových osad k nejbližší zastávce hromadné dopravy, možnost využití chat k trvalému bydlení, možnost zásobování a pohostinství, aktuální stav chatových osad a jejich konfrontace se životním prostředím a prognóza dalšího rozvoje chatových osad.

5.2. Terénní sběr dat o chatových osadách v řešeném území

Před samotným terénním průzkumem řešeného území následovalo zjištění počtu chat pocházející ze Sčítání lidí, domů a bytů z roku 1991. V řešeném území jich k tomuto datu bylo, při revidovaném terénním průzkumu úředně zjištěno 2 328 chat. Na základě tohoto počtu jsem si udělal zevrubnou představu dané problematiky v řešeném území. Data pocházející ze SLDB 1991 jsem přepsal do okopírované administrativní mapy v měřítku 1: 200 000, a to k jednotlivým obcím na jejichž katastru se nacházejí. (Data pocházející ze SLDB 2001 se vinou jiné použité metodiky chatařením nezabývala). Poté následovalo zakoupení turistických map v měřítku 1: 50 000, které pokryly celé řešené území a kde byly také některé chatové osady zaneseny. S největším problémem se kterým jsem se potýkal byla metodika v objevování dalších chatových osad v řešeném území, tedy mimo těch, které již v turistických mapách byly zaneseny. Tento problém jsem řešil jednak pomocí mapového serveru na internetových stránkách www.bnhelp.cz, kde jsou chaty zachyceny pomocí modrých bodů a také hlavně pomocí řízených rozhovorů. V neposlední řadě jsem se také opíral o své vlastní zkušenosti a poznatky místní krajiny.

Při vlastním terénním průzkumu jsem narazil na největší seskupení zahrádkářských chatových osad v městském, zejména v suburbanním prostředí města Třebíče, kde byl zjištěna největší osada o absolutním počtu 195 chat. Další významná koncentrace byly v příměstském prostředí Moravských Budějovic. Významnou pomůckou při hledání chat v městském či příměstském prostředí se kromě znalostní místních poměrů a řízených rozhovorů staly mapy s plány měst Třebíče a okolí, Moravských Budějovic a okolí a také Jemnice a okolí v měřítku 1: 15 000. Zejména při objevování malých zahrádkářských a zahrádkářsko – rekreačních chatových osad bylo nutné provést podrobný průzkum intravilánu města Třebíče, Moravských Budějovic a Jemnice. Všechna zjištěná data o chatách a chatových osadách pocházející z terénního průzkumu byla zanesena do mapového podkladu v podobě mapy okresu Třebíč, a to do příslušných katastrů obcí na nichž se chaty či chatové osady nalézají. Terénní průzkum byl proveden v době od konce června do začátku října 2008.

Při sběru dat a informací při terénním průzkumu jsem se zaměřoval na struktury charakteristik, popisující chatové osady zmíněné v předešlé subkapitolce, která byla předem připravena. V průběhu terénního průzkumu jsem narážel na různá úskalí. Problémem bylo stanovení charakteristik v poměrně velkých chatových osadách, zejména zjištění přesného počtu chat v nich umístěných. Zásadním problémem se stalo objevování jednotlivých chat, které se nacházely mimo chatové osady a zvláště těch, které byly svými staviteli v terénu umístěny tak, aby je náhodný návštěvník nenašel. Jednalo se zejména o trampské sruby – boudy, ležící ve strmých svazích spadajících k řece Oslavě.

Po ukončení sběru dat a informací, pocházejících z terénního průzkumu řešeného území a jejich porovnání s výsledky ze Sčítání lidí, domů a bytů z roku 1991 jsem došel ke zjištění, že nejenže došlo ke zvýšení celkového počtu chat o zahrádkářské a zahrádkářsko – rekreační chaty, které nebyly předmětem sčítání v roce 1991 a o nové chaty a rekreační domky postavené po tomto roce, ale že se jejich počet snížil o chaty, které během této doby byly převedeny svými uživateli ke komerčnímu využití. Jednalo se například o objekty bývalých pionýrských táborů.

5.3. Řízené rozhovory s pracovníky veřejné správy v řešeném území

Další potřebné informace a data, které mi poskytly ucelený obraz o problematice týkající se chataření v řešeném území, jsem získával prostřednictvím kontaktů s kompetentními pracovníky veřejné správy ve zvolených obcích se kterými následně probíhaly řízené rozhovory podle dopředu připraveného dotazníku. Důraz při řízeném

rozhovoru jsem kladl i na otázky, které se zabývaly budoucím rozvojem jednotlivých chatových osad a jejich dopadem na životní prostředí. Dále mě zajímaly otázky soužití trvale žijících obyvatel (starousedlíků) a chatařů, přeměna chat a rekreačních domků na objekty trvalého bydlení, problematika likvidace odpadů ve vztahu k životnímu prostředí, elektrifikace a další. Ve vybraných obcích řešeného území jsem navštívil stavební úřad a odbor životního prostředí. V první řadě to bylo okresní město Třebíč, poté jsem navštívil město Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou a Jemnici. V případě, že jsem narazil na chatovou osadu, umístěnou v nepřehledném a členitém terénu, kde mohly vzniknout pochybnosti o správném počtu jednotlivých chat, byl jsem nucen kontaktovat starosty těch obcí na jejich katastru se nacházely a po předložení informací pocházejících z terénního průzkumu, zachycených do přehledných tabulek a tematických map, společně stanovit jejich správný počet.

Všechny informace, které jsem získával pomocí metody řízeného rozhovoru byly kladeny dle dopředu připraveného dotazníku :

1. Potvrzení informací pocházejících z vlastního terénního průzkumu o chatách a chatových osadách v řešeném území okresu Třebíč.
2. Časové období výstavby chat a důvody výstavby chat.
3. Využívání chat a rekreačních domků v průběhu roku (tím je myšleno využívání pouze v době letních měsíců, o víkendech, v zimním období nebo celoročně).
4. Charakter a současný stav přeměny objektů druhého bydlení na objekty trvalého bydlení a jejich další budoucí rozvoj.
5. Potenciály přírodních, kulturních a sportovních atraktivit pro chatařené v dané chatové osadě.
6. Dopady chataření na životní prostředí.
7. Soužití a spolupráce místních trvale bydlících obyvatel (starousedlíků) s chataři v jejich okolí.
8. Problematika odpadového hospodářství – vyvážení septiků a komunálního odpadu.
9. Způsob péče a stav příjezdových komunikací
10. Současný a budoucí přínos chataření po stránce rozvoje obce.

Všechny informace od kompetentních pracovníků veřejné správy, které jsem osobně kontaktoval, mi byly bez větších problémů sděleny, pouze elektronická komunikace s drtivou většinou obcí na jejichž katastru se nacházely chatové osady se

setkala s nepochopením a dokonce s odmítavým postojem, premenicím možná i z neznalosti ovládání tohoto způsobu komunikace.

5.4. Metody zpracování dat do tabulek a tématických map

Všechny údaje a informace, které jsem získal v průběhu terénního průzkumu řešeného území byly zpracovány a poté zaneseny do tabulek (Tabulky 1.1 – 1.7., tzn. pro jednu chatovou oblast jedna tabulka). Tyto tabulky jsou nositeli kvantitativních tak i kvalitativních údajů a informací o chatových osadách. Nejdříve bylo nutné v celém řešeném území okresu Třebíč vymezit chatové oblasti (na základě geomorfologických celků nebo povodí příslušné rozlohy) a poté v rámci nich byly definovány chatové lokality, ke kterým byl následně určen číselný kód v podobě písmene. Každá chatová lokalita se skládá z jedné nebo více chatových osad. K chatovým osadám byl také určen kód, který je tvořen z písmene kmenové chatové lokality do které osada patří a čísla, které slouží k určení pořadí chatové osady v rámci chatové lokality. Údaje, vztahující se k počtu chat, které se nacházejí mimo zaznamenané chatové osady (seskupení nebo roztroušení chat o počtu menším než pět) jsou zaneseny vždy do posledního řádku, který náleží k příslušné chatové lokalitě. Data o počtu zbývajících (zbytkových) chatových osad, které leží mimo chatové lokality jsou umístěny opět na konci tabulky a váží se k příslušné chatové oblasti. V tabulce je také zanesen nezbytný kvantitativní údaj o celkovém počtu chat za příslušnou chatovou lokalitu, včetně těch chat, které leží mimo chatové osady v chatové lokalitě. Dále je zde uveden počet jednotlivých chat v chatových osadách v příslušné chatové oblasti, včetně celkového počtu chat za tuto chatovou oblast. Vypracované tabulky a v nich zaznamenané charakteristiky o chatových osadách jsou rozděleny do třech hlavních tučně od sebe oddělených sloupců. V záhlaví prvního sloupce se zaznamenával absolutní počet jednotlivých chat, a to na základě jejich architektonicko – stavebních typů. V prostředním sloupci se sledovalo procentuální zastoupení chat v rámci jednotlivých chatových osad z hlediska období jejich výstavby. Poslední sloupec tabulky je zaměřen na jednotlivé typologie chatových osad. Předmětem šetření se staly funkční, architektonicko – urbanistické, půdorysné, terénně – polohové, vegetační a z hlediska možnosti trávení volného času chatářů typy chatových osad. Na základě uvedeného schématu v kapitole 4. byl ke každé chatové osadě přiřazen jejich kód.

Kromě těchto tabulek, které jsou nositeli charakteristik chatových osad v rámci chatových oblastí byly vytvořeny další tabulky (tabulka 2-10), které podrobně analyzují výše napsané typy chatových osad. U jednotlivých typologií je uvedeno v absolutních a relativních

číslech zastoupení jejich typů, popř. subtypů chatových osad s příslušným počtem typů chat v osadách. Tabulky, které popisují architektonicko – urbanistickou typologii, typologii chatových osad z hlediska období jejich výstavby a zastoupení architektonicko – stavebních typů chat v rámci chatové osady, navíc analyzují každou chatovou oblast nebo její část, která se nachází v řešeném území okresu Třebíč.

Nezbytnou součástí diplomové práce jsou tématické mapy (Mapa 1. – 8.), vytvořené na základě údajů zanesených ve výše popsanych tabulkách, které společně přikládám jako přílohu této práce. V tématických mapách je zaneseno prostorové umístění jednotlivých chatových osad, které jsou zastoupeny v chatových lokalitách v rámci chatových oblastí a také jejich příslušné typologické rozmanitosti okresu Třebíč. Zároveň jsou mapy vytvořeny i novou digitální metodou, která skýtá lepší možnosti pro další případné jejich využití. Mapy byly převedeny do digitální podoby prostřednictvím programu v prostředí ArcGis.

V každé tématické mapě jsou chatové osady graficky znázorněny prostřednictvím kruhů, jejichž plocha je přímo úměrná počtu chat v chatové osadě. U jednotlivých chatových osad, resp. kruhů jsou vždy umístěny jejich kódy v rámci každé chatové oblasti v řešeném území. Nezbytnou součástí každé tématické mapy je její název, odvozený od příslušné zkoumané charakteristiky chatové osady, grafické měřítko, legenda, zvětšený výřez okresního města řešeného území a v neposlední řadě grafické znázornění úměrnosti plochy kruhů s číselným údajem na základě velikosti chatové osady. Součástí mapového listu je i poznámka. V tématických mapách je potlačen kartografický podklad na úkor zachovaných a nejdůležitějších liniových charakteristik (hranice okresu, hranice chatových oblastí, vodních toků a břehová čára vodní plochy). Pomocí křížků jsou pak v mapě znázorněna významná města (Třebíč, Náměšť nad Oslavou, Moravské Budějovice, Jemnice a Jaroměřice nad Rokytnou).

V tématických mapách, (Mapa 1. a 2.) bylo znázorněno zastoupení architektonicko – stavebních typů chat a zastoupení typů chat podle období jejich vzniku prostřednictvím barevných výsečí, které vyjadřují procentuální podíl jednotlivých typů chat, jenž jsou zastoupeny v chatové osadě. U zbylých tématických map jsou chatové osady v řešeném území graficky znázorněny pomocí barevného rastru (stupnice). Barvy kruhových výsečí definují znázorněnou kombinaci, kde velikost výsečí přitom zůstává stejná.

Kromě tématických map (Mapa 1. – 8.) je součástí přílohy diplomové práce ještě jedna mapa. Je to poslední tématická mapa (Mapa 9.), která znázorňuje prostorové rozmístění chatových osad a lokalit v rámci jednotlivých chatových oblastí v řešeném území okresu Třebíč. Tato mapa je zhotovena ve velkém měřítku s legendou. Pro zhotovení mapy bylo

použito podkladové mapy okresu Třebíč v měřítku 1 : 100 000. Součástí mapy je mimo velikosti a prostorového rozmístění chatových osad zakreslen i jejich přibližný tvar.

Kromě podrobných tabulek a tématických map uvedených v příloze diplomové práce je ještě její součástí nezbytná bohatá barevná fotodokumentace selektivně zvolených jednotlivých typů chat, které byly nafoceny v zájmovém území, a to v průběhu vlastního terénního průzkumu.

6. ANALÝZA CHATAŘENÍ V ŘEŠENÉM ÚZEMÍ

6.1. Analýza územního uspořádání chat, chatových osad a chatových lokalit

Do řešeného území okresu Třebíč byla zahrnuta jedna celá chatová oblast, a to (Jihlava – trebičská VY12). Dále do řešeného území zasahuje svými částmi sedm dalších Chatových oblastí (Křižanovská vrchovina – západ VY8., Oslava – VY9., Povodí horní Rokytne a Želetavky – VY11., Povodí dolní Rokytne – JM10., Povodí Jevišovky – JM14., Přehradní nádrž Vranov a okolí – JM13. a Bobravská vrchovina – JM8.). V posledních dvou uvedených chatových oblastech nebyly nalezeny žádné chatové osady, a to z důvodu velmi malé plochy, která zasahuje do řešeného území okresu Třebíč. Vymezení hranic jednotlivých chatových oblastí vytváří rozhraní mezi přírodními útvary (povodí vodních toků nebo odlišné typy reliéfu v rozmanitých geomorfologických celcích či podcelcích).

Z hlediska územního rozmístění je uspořádání chat, chatových osad a chatových lokalit v okrese Třebíč značně nerovnoměrné a je zachyceno na tématické Mapě 10. V řešeném území můžeme nalézt prostory, kde přítomnost chat a jednotlivých chatových osad je značně nízká, například západní část okresu Třebíč v rámci chatové oblasti VY11., nebo severní část území v rámci chatové oblasti VY9. a v neposlední řadě také jižní cíp okresu zahrnující chatovou oblast JM13. Naopak na druhé straně existují místa, a to hlavně podél vodních toků a okolo vodních ploch, ale také v samotném intravilánu města Třebíče, kde je koncentrace chat a chatových osad značně vysoká. Jedná se zejména o řeku Jihlavu, která protíná celý okres Třebíč a kde je vytvořena celá linie chatových osad postupně na sebe navazujících. Tato linie je přerušena pouze okresním městem a dále navazuje vzduším Vodní nádrže Dalešice, kde v její střední části v úseku dvou kilometrů soustředěno ve čtyřech velkých chatových osadách 202 chat, a končí v místech seskupení pěti chatových osad, kde řeka Jihlava opouští hranice okresu. Přibližně je kolem řeky Jihlavy soustředěno po obou jejích březích zhruba 29 chatových osad ve kterých je rozmístěno 818 chat, což představuje jednu pětinu všech chat v okrese Třebíč (21,6%). Další významnou koncentrací chatových osad představuje řeka Oslava na kterou je navázáno v severovýchodní části okresu, kudy protéká, 11 chatových osad s 239 chatami a dále pak v jihovýchodní části okresu, kde je koncentrováno na poměrně krátkém úseku 7 větších chatových osad s 200 chatami. V neposlední řadě je další a významná koncentrace chat okolo četných rybníků, a to především ve východní části okresu.

Bezesporu největší chatovou lokalitou v řešeném území je Město Třebíč (VY12.G.), která se nachází v chatové oblasti Jihlava – třebíčská VY12. a kde je soustředěno v 18ti chatových osadách 903 chat. Tato velká chatová lokalita se v drtivé většině skládá se zahrádkářských a zahrádkářsko – rekreačních chat, které obklopují město a podílejí se na vytvoření pásu, který se táhne ze severního okraje a přes severozápadní a západní okraj přechází do jižního okraje města Třebíče. Uvedená chatová lokalita významnou měrou, co se týče počtu chat, dominuje nad ostatními chatovými lokalitami, které se zdaleka nepřibližují k její velikosti. Další chatovou lokalitou s menším počtem chat je Dalešická přehrada – levobřežní (VY12.H.), která se nachází ve stejné chatové oblasti. V této chatové lokalitě se nachází 202 chat ve čtyřech velkých chatových osadách. Ve všech chatových osadách jsou zastoupeny rekreační chaty. S počtem 196 chat v pěti chatových osadách je chatová lokalita Město Moravské Budějovice, ve které opět dominují podle složení chat zejména zahrádkářské a v menší míře zahrádkářsko – rekreační chaty.

Všechny nalezené a identifikované chatové osady jsou tvořeny počtem chat, pohybujícím se v rozmezí od 5ti , což je minimální počet chat, potřebných pro vytvoření chatové osady, až do 195 chat v chatové osadě, což představuje nejvyšší počet chat objevených v řešeném území. Jedná se o chatovou osadu Město Třebíč – SZ – CHAAZR – V loučkách (VY12.G.1.) v rámci chatové oblasti VY12.

V řešeném území okresu Třebíč, během terénního průzkumu, který proběhl v době od konce června až do začátku října roku 2008 bylo celkem sečteno 4007 chat, z nichž 3788 je soustředěno do 150 identifikovaných chatových osad. Zbývajících 219 objevených chat se nachází mimo stávající chatové osady a patří do kategorie, jako chaty ležící mimo chatové osady (ZBCHACHL). Znamená to tedy, že na jednu chatovou osadu připadá v průměru 25 chat. Dále bylo v řešeném území rozpoznáno na 24 chatových lokalit v nichž se nachází 98 chatových osad ve kterých se nachází 3128 chat. Na jednu chatovou lokalitu tak zhruba připadají 4 chatové osady se 130 chatami. Ostatní zbytkové chatové osady chatové oblasti, kterých je 52 se vyskytují mimo chatové lokality. Při Sčítání lidí, domů a bytů v roce 1991 bylo v okrese Třebíč zjištěno a sečteno úřední cestou 2328 rekreačních objektů. V rámci tohoto čísla však nebyly zahrnuty zahrádkářské a zahrádkářsko – rekreační chaty, které jsou nedílnou součástí objektů druhého bydlení a které se staly primárním zájmem předmětu mého terénního sčítání. Došlo tak k předpokládanému navýšení objektů, a to o 1679 chat. Bohužel při ověřování správnosti statistických údajů během terénního průzkumu jsem se setkal s některými nepřesnostmi uvedenými ve SLDB 1991. Příkladem uvádím obec Dalešice na jejichž katastrálním území mělo být 10 rekreačních objektů, ale při fyzickém zjišťování stavu

a potvrzeném pomocí řízeného rozhovoru s kompetentním vedením obce a také s tamějšími občany znalými místních poměrů, jsem shledal, že žádné takové rekreační objekty na katastru nejsou a nebyly. Dalším příkladem byla obec Myslibořice, kde mělo být podle statistiky 36 rekreačních objektů, ale ani v tomto případě se tyto objekty v daném území nenacházely. Největším překvapením bylo zjištění, že na katastrálním území obce Kostníky mělo být podle SLDB z roku 1991 celkem 54 rekreačních objektů ve skutečnosti zde byly pouze 2 rekreační chaty. Celkem při těchto „drobných“ nepřesnostech bylo zjištěno 217 neexistujících rekreačních objektů sečtených v roce 1991. Výše uvedené nepřesnosti zřejmě vycházejí ze skutečnosti, že některé objekty, které dříve sloužily např. jako pionýrské tábory, slouží nyní ke komerčním účelům, které se do zjišťování nezahrnují nebo byly úplně zlikvidovány. Po odečtení tohoto počtu od všech úředně zjištěných rekreačních objektů v roce 1991, dostal jsem se na skutečný stav postavených chat k roku 1991 v okrese Třebíč. Abych zjistil o kolik chat se zvýšil jejich počet vůči roku 1991 musel jsem odečíst od stavu zjištěného při terénním průzkumu v roce 2008 mnou zredukovaný počet rekreačních objektů z roku 1991. Po odečtení se potvrdilo navýšení chat oproti roku 1991, a to o 62 nově postavených rekreačních chat a 29 nově postavených rekreačních domků.

6.2. Analýza typové rozmanitosti chat a chatových osad

Výše uvedená analýza typové rozmanitosti chat a chatových osad je založena na základě příslušných typologií chat a chatových osad vycházející z geografie chataření a vztahuje se k jednotlivým typům chat a chatových osad detailně popsanych v kapitole 4. Všechna data a informace jsou zaznamenána v jednotlivých tabulkách (Tabulka 1. až 10.) a grafické výstupy jsou zachyceny v tématických mapách (Mapa 1. až 8.) a jsou součástí přílohy této diplomové práce.

6.2.1. Architektonicko – stavební typy chat v chatových osadách

Po stránce zastoupení architektonicko – stavební typologie chat v chatových osadách jsou nejběžnějším typem *rekreační chaty* (CHAAR), kterých je zastoupeno v absolutním vyjádření v řešeném území 2098, což znamená 55,4% všech chat v chatových osadách. Převážná většina chatových osad tvořená výše uvedeným typem chat je soustředěna v linii podél obou břehů řeky Jihlavy, která protéká celým okresem Třebíč, a to ve směru severozápad – jihovýchod. Tato linie je přerušena pouze v úseku, kde řeka Jihlava protéká

okresním městem, dále navazuje vzdušným Vodní nádrže Dalešice, která se táhne v délce 22 km a pokračuje až do míst, kde řeka Jihlava opouští hranice okresu Třebíč. Chatové osady, které se nachází v horním a dolním úseku řeky Jihlavy jsou zakomponovány do velmi malebného a atraktivního chatařského prostředí velmi vyhledávaného chataři pro výstavbu chaty. O něco méně atraktivní prostředí nabízí Vodní nádrž Dalešice, kde je soustředěno v 2 km úseku po jejím levém břehu čtyři velké chatové osady s počtem 192 chat. Všechny chatové osady podél řeky Jihlavy s výjimkou jejího dolního úseku se nachází v Chatové oblasti Jihlava – Třebíčská (VY.12.).

Příkladem větších chatových osad, které se zde nachází mohou být Přibyslavice – ř. Jihlava – Oblazeň (B.2.) s 52 rekreačními chatami, Sokolí – ř. Jihlava – Račerovický potok (D.1.) nebo chatové osady na podél Vodní nádrže Dalešice, a to Koněšín – levobřežní – u lodní zastávky Koněšín (H.1.) s 56 rekreačními chatami a nebo Kozlany – levobřežní – Za Sinou (H.2.) s 48 rekreačními chatami. V této Chatové oblasti je další významné seskupení chat zejména okolo rybníků, např. chatová osada Trnava – rybník Opatůvka (C.1.) nebo Čechočovice – Rybník Steklý (F.1.).

V další Chatové oblasti, a to Oslava (VY.9.) je opět největší seskupení chatových osad podél řeky Oslavy a částečně i na dolním toku řeky Jihlavy a v neposlední řadě okolo četných rybníků, které se zde nalézají. Zejména horní a dolní úsek řeky Oslavy v okrese Třebíč je hojně obklopen rekreačními chatami.

Jsou to celé chatové lokality, kde je 100% zastoupení těchto objektů, např. Řeka Oslava – Kamenná (VY9.P), Řeka Oslava – Vaneč (VY9.R.) dále to jsou Řeka Oslava – Čikov, Zahradka, Naloučany (VY.9.T.) s největší chatovou osadou na řece Oslavě, a to Zahradka – ř. Oslava – Zátíší (T.2.) s 84 rekreačními objekty nebo Řeka Oslava – Dlouhá Oslava (VY9.W.). Dále se větší počet chatových osad, které svým počtem tvoří chatové lokality nachází okolo četných rybníků, např. Rybník Pyšelák – Budišov (VY9.S.), Rybníky u Pozdatína (VY9.V.) nebo Rybníky u Pucova a Jinošova (VY9.U.).

Druhým nejvíce zastoupeným typem v řešeném území jsou **chaty zahrádkářsko – rekreační** (CHAAZR), kterých bylo při terénním průzkumu identifikováno a sečteno 1018, což při relativním vyjádření činí 26,9% z celkového počtu všech chat v chatových osadách. U naprosté většiny identifikovaných objektů se jedná o klasické provedení stavby, a to o zděné chaty s bílou omítkou zastavěného půdorysu 16 m² se sedlovou eternitem obloženou střechou, které mají obytné patro a podkroví, a dokonce někdy i podsklepení určené pro úschovu náradí, výpěstků a materiálu. Pro většinu těchto chat je typické, že pocházejí z období 80. let a jsou seskupovány do chatových osad zejména při okrajích městských sídel a také podél komunikací. V řešeném území bylo rozpoznáno, že s výstavbou zahrádkářsko – rekreačních chat se začalo již v průběhu 70. let minulého století. Prokazatelně nejlepším

příkladem chatových osad pocházející z výše uvedeného období je téměř celá chatová lokalita Město Třebíč (VY12.G.), ve které je v 18 chatových osadách koncentrováno 903 chat, z toho je 558 zahrádkářsko – rekreačních chat, což představuje 61,8%.

Mezi největší chatové osady s výrazně převládajícím typem chat je např. Město Třebíč – S – CHAAZR – „Pod borovím“ (VY12.G.1.) s 53 chatami, Město Třebíč – J – CHAAZR – „Pod Kotrbovem“ (VY12.G.16.) s 49 chatami nebo Město Třebíč – J – CHAAZR „Terůrky“ (VY12.G.17.) s 55 chatami.

Hlavním důvodem vytvoření tak velkého množství chatových osad s tímto typem chat byl záměr postupně obklopit město Třebíč zejména z jeho jižního, severozápadního a severního okraje a vytvořit tak „zelený pás okolo města Třebíče“. Bohužel se tento záměr nepovedl, a to v důsledku rychle ubývajících vhodných stavebních ploch, která byla využita pro výstavbu postupně se rozšiřujícího panelového sídliště v souvislosti s budováním nedalekého energetického komplexu Dalešice – Dukovany, kdy po jeho dokončení se hledalo vhodné vyřešení bytové otázky pro několik set zaměstnanců včetně jejich rodin. Dalším příkladem zahrádkářsko – rekreačních chat na okraji města Třebíče je jedna celá chatová lokalita, která je tvořená dvěma ryze chatovými osady s tímto typem chat.

Jedná se o Třebíč – CHAAZR – Ve zmolách (VY12.E.1.) a Třebíč – CHAAZR – Ptáčovský žleb (VY12.E.2.). Z dalších městských sídel na jejímž okraji jsou seskupeny chatové osady a v níž převládají zahrádkářsko – rekreační chaty jsou Moravské Budějovice, a to Moravské Budějovice – CHAAZR – rybník Mastník (VY11.W.2.) a Moravské Budějovice – CHAAZR – „Budoucnost“ I. (VY12.W.3.) nebo město Jemnice, např. Jemnice – CHAAZR – „U Kapličky“ (VY11.Y.3.) nebo Jemnice – CHAAZR – „U Černého mostu“ (VY11.Y.6.). Jedny z největších chatových osad nacházející se mimo okraje městských sídel bezesporu patří Výčepy – CHAAZR – „Na kopci“ (VY11.Z.7.) se 47 chatami nebo ryze chatová osada Mohelno – CHAAZR – Staré hory (VY9.Z.11.) s 39 chatami.

Třetím v řadě nejvíce zastoupeným architektonicko – stavebním typem chat v řešeném území jsou **zahrádkářské chaty** (CHAAZ). Jejich absolutní počet činí 523 chat, což při relativním vyjádření představuje 13,8% z celkového počtu chat. Zahrádkářské chatové osady se opět soustřeďují na okraje městských sídel zejména pak do sousedství tamějších zahrádkářských osad. Postupně tento typ chaty byl stavěn již v průběhu 50. let 20. století. Největší koncentrací zahrádkářských chat je v intravilánu města Moravských Budějovic, kde v chatové lokalitě Město Moravské Budějovice (VY11.W.) z celkového počtu 196 chat je zde zastoupeno 128 zahrádkářských chat, což představuje 65,3%.

Mezi největší zahrádkářské chatové osady patří zejména Moravské Budějovice – CHAAZ – „Mír“ (W.6.) s 94 chatami nebo Moravské Budějovice – CHAAZ – proti čerpací stanici (W.5.). Mezi další významné seskupení chatových osad patří Město Třebíč, kde v rámci Chatové lokality Město Třebíč (VY12.G.) nalezneme několik velkých zahrádkářských osad. Jedná se např. o Město Třebíč – J – CHAAZ – „Libuše“ (G.9.) v ní se

nachází 42 chat, Město Třebíč – J – CHAAZ – „Spytihněv“ (G.14.) se 100% zastoupením zahrádkářských chat, a to 22 nebo Město Třebíč – J – CHAAZ – „Na Kamíkách“ (G.15.) s 34 chatami. V další chatové lokalitě Město Jemnice (VY11.Y.) se soustřeďuje na okraji města z celkového počtu 150 chat do 6 chatových osad celkem 79 zahrádkářských chat, což představuje 52,6%. Mezi největší zahrádkářské chatové osady patří Jemnice – CHAAZ – „Pod Javoří“ (Y.1.) nebo Jemnice – CHAAZ – „Na Nivce“ (Y.2.).

Poměrně významným podílem jsou zastoupeny v řešeném území **architektonicko – specifické chaty** (CHAAS), kterých bylo identifikováno 81 z celkového počtu sečtených chat, což znamená 2,1% všech chat. Největší koncentrací těchto chat představuje chatová osada Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY12.Z.21), kde se nachází 44 chat. V drtivé většině se jedná o dlouhodobě zaparkované karavany nebo maringotky opatřené zpravidla verandou a ke kterým byly postupně přistavovány další přístěnky. Majitelé těchto chat jsou většinou rybáři, kteří jednou za rok platí určitou finanční částku provozovateli kempu za umístění jejich potencionálně mobilních chat.

Velmi významným seskupením architektonicko – specifických chat v okrese Třebíč v podobě trampských dřevěných srubů a boud je ryze chatová osada Březník – Divoká Oslava – trampské boudy (VY9.Z.10.) s 10 trampskými sruby a boudami. Dalším významným seskupením v podobě převažujících maringotek je chatová osada Horní Smrčné – ř. Jihlava – Chlumský potok (VY12.A.5.).

Posledním a nejméně zastoupeným architektonicko – stavebním typem chat jsou **rekreační domky**, kterých bylo lokalizováno 68, což představuje 1,8% z celkového počtu chat. Zpravidla se nacházejí v rámci nerekreční zástavby, a to hlavně venkovských sídlech. Zároveň však mohou být součástí větší chatové osady. Tyto objekty jsou stavěny v průběhu 80. let a hlavně v 90. letech a z důvodu svého kvalitního komfortního a technického zázemí mohou sloužit především jako objekty určené pro trvalé bydlení. Výhledově lze počítat s postupně narůstajícím trendem ve výstavbě tohoto architektonicko – stavebního typu chaty.

V řešeném území jsou součástí několika chatových osad, např. Moravské Budějovice – Jackov – Nový Hrachovec (JM14.Y.1.), kde je přítomno 17 rekreačních domků a Moravské Budějovice – Jackov – Na úvalech (JM14.Y.2.) s 6 objekty tohoto typu nebo Kramolín – levobřežní – rekreační stf. ČEZ (VY12.I.2.). Příkladem chatové osady, kde převažují rekreační domky z celkového počtu chat je např. Náměšř nad Oslavou – U viaduktu (VY9.Z.6.).

Přehled typů a subtypů zabývající se zastoupením architektonicko – stavební typologií chatových osad je uvedeno ve Schématu 2. a územní uspořádání jednotlivých architektonicko – stavebních typů chat je graficky znázorněno v typologické Mapě 1. Všechny konkrétní poznatky ze zájmového území jsou shrnuty v Tabulce 1.

6.2.2. Funkční typy chatových osad

Přehled všech funkčních typů a subtypů chatových osad je uveden ve Schématu 4. a územní uspořádání funkčních typů chatových osad je znázorněno v tématické Mapě 3.

Početně nejvíce zastoupeným typem v řešeném území je **rekreační chatová osada (CHSFR)**, kterých je 87, což je 58% z celkového počtu chatových osad. V těchto chatových osadách je 2021 chat z celkového množství chat v řešeném území a při relativním vyjádření se jedná o 53,4% chat. Velké množství chatových osad najdeme v Chatové oblasti Jihlava – Třebíčská (VY12.), a to zejména podél obou břehů v linii řeky Jihlavy, Vodní nádrže Dalešice a také okolo velkých rybníků.

Mezi velké chatové osady patří např. Horní Smrčné – u zemědělského družstva (A.2.) Přibyslavice – ř. Jihlava – Oblazeň (B.2.), Koněšín – levobřežní – u lodní zastávky Koněšín (H.1.), Kozlany – levobřežní – Za Sinou (H.2.) nebo Trnava – rybník Opatůvka (C.1.) a Čechočovice – Rybník Steklý (F.1.). Z dalších chatových oblastí je významné soustředění chatových osad podél horní a dolní části řeky Oslavy a okolo rybníků v Chatové oblasti Oslava (VY9.). Jedná se zejména o velké chatové osady jako např. Budišov – rybník Pyšelák (S.1.), Budišov – rybník Pyšeláček – Holeje (S.2.) dále Zahrádka – ř. Oslava – Zátíší (T.2.) nebo Březník – Dlouhá Oslava – levobřežní (W.1.) a Senorady – ř. Oslava – Senoradský potok (X.2.). Z dalších Chatových oblastí, a to zejména v Povodí horní Rokytné a Želetavky (VY11.) se jedná o velké chatové osady, které jsou soustředěny kolem četných rybníků. Jedná se o chatové osady, které jsou ryze rekreační např. Opatov – Karlín – rybník Zlatomlýn (V.1.) nebo Mladoňovice – Hluboký rybník (X.2.). Posledním příkladem rekreačních chatových osad, kde výrazně převažují rekreační chaty najdeme v Chatové oblasti Povodí Jevišovky (JM14.) se dvěma velkými rekreačními osadami, a to Moravské Budějovice – Jackov – Nový Hrachovec (Y.1.) a Moravské Budějovice – Jackov – Na Úvalech (Y.2.). U tohoto typu chatových osad je územní uspořádání velmi podobné jako u předešlého typu rekreačních chat zmiňovaných v kapitole 6.2.1.

Následujícím funkčním typem je **zahrádkářsko – rekreační chatová osada (CHSFZR)**, kterých bylo v řešeném území okresu Třebíč identifikováno 25, což znamená v relativním vyjádření 16,6% z celkového počtu všech chatových osad a je v ní soustředěno 518 chat (13,6%). Většina těchto chatových osad tohoto funkčního typu je soustředěna zejména na okraje městských a venkovských sídel, ale také podél komunikací.

Největší zahrádkářské –rekreační chatové osady v zájmovém území, kde výrazně převládá řešený funkční typ chaty nalezneme v Chatové oblasti Jihlava – Třebíčská (VY12.) a jedná se např. Město Třebíč – J – CHAAZR – „Terůvky“ (G.17.), Město Třebíč – S – CHAAZR – Pod borovím (G.1.) nebo Město Třebíč – J – CHAAZR – „Pod Kotrbovem“ (G.16). Mezi ryze chatové osady zastoupené v této chatové oblasti patří např. Třebíč – CHAAZR – Ptáčovský žleb (E.2.), Kracovice – CHAAZR – r. Kacíř (Z.18.), nebo Klučov – CHAAZR – ves (Z.20.). V Chatové oblasti Oslava (VY9.) příkladem chatových osad mohou být Okarec – CHAAZR – Čikovský rybník (Z.5.), Mohelno – CHAAZR – Staré hory (Z.11.) nebo Mohelno – CHAAZR – u potoku Mohelnička (Z.12.). Poměrně hodně chatových osad je zastoupeno v Chatové oblasti Povodí horní Rokytné a

Želetavky (VY11.), kde se nachází největší ryze chatová osada Výčapy – CHAAZR – „Na kopci“ (Z.7.) o něco méně početnou chatovou osadou je Jakubov u Moravských Budějovic – CHAAZR – r. Vidlák (Z.9.) nebo Jaroměřice n. Rokytou – CHAAZR – „U cihelny“ (Z.10.).

Velmi malým počtem chatových osad v celkovém množství 2 (1,3%) je zastoupena **zahrádkářská chatová osada** (CHSFZ) v okrese Třebíč s absolutním počtem 74 chat (1,9%) všech chat. Stejně tak jako výše uvedený funkční typ chatové osady je tento vázaný na intravilány městských a také venkovských sídel. Z důvodu postupného vzniku v různých obdobích může skladba chatových osad vyvolávat poněkud pestrou mozaiku těchto objektů. Obě chatové osady se nachází v Chatové oblasti Jihlava – Třebíčská (VY12), a to v chatové lokalitě Město Třebíč (VY12.G.).

V prvním případě se jedná o zcela ryze zahrádkářskou chatovou osadu, a to Město Třebíč – J – CHAAZ – „Spytihněv“ (G.14.) a v případě druhém pouze již o výrazně převládající zahrádkářské chaty v chatové osadě Město Třebíč – J – CHAAZ – „Na Kamínkách“ (G.5.)

Druhým nejvíce zastoupeným funkčním typem chatové osady v zájmovém území je **funkčně kombinovaná chatová osada** (CHSFK). Celkem těchto chatových osad je 34 (22,6%) z celkového množství chatových osad, které odpovídají počtu 1120 chat (29,6%) všech chat v okrese Třebíč. Nejvíce frekventovanou kombinací je zahrádkářská a zahrádkářsko – rekreační chatová osada, kterých je celkem 21.

Příkladem této kombinace je např. Třebíč – CHAAZR – Ve Zmolách (VY12.E.1), Město Třebíč – JZ – CHAAZR – „Nad zámečkem“ (VY12.G.7.) nebo Moravské Budějovice – CHAAZ – „Mír“ (VY11.W.6.). Kombinace s daleko menším počtem chatových osad je rekreační a zahrádkářsko – rekreační chatová osada, kterých je pouze 6, a to např. Město Třebíč – SZ – CHAAZR – V loučkách (VY12.G.2.), Město Třebíč – Z – CHAAZR – Poušov (VY12.G.6.) a Město Třebíč – Z – sídliště Borovina – u dráhy (VY12.G.18.). Ještě menším počtem 3 chatových osad je zastoupena kombinace rekreační a zahrádkářská chatová osad. Jedná se o Sokolí – Pod borovím (VY12.D.7.), Město Třebíč – Z – CHAAZ – Polanka (VY12.G.4.) a Moravské Budějovice – CHAAZ – silnice u „Míru“ (VY11.W.4.). V řešeném území se též nachází kombinace rekreační chatové osady s jinou funkční specifickou chatovou osadou, a to pouze v jedné chatové osadě Horní Smrčné – ř. Jihlava – Chlumský potok (VY12.A.5.) nebo dokonce kombinace jedné zahrádkářské osady s jinou funkční chatovou osadou, např. Lipník – CHAAZ – u benzínové pumpy (JM10.Z.3.).

Zároveň v okrese Třebíč není zastoupena samostatná chatová osada typu – **zóna sídla s rekreačními domky** (CHSFRD), ale je zastoupena v kombinaci s dalšími funkčními typy chatových osad, a to s rekreační a jinou funkčně specifickou chatovou osadou a nachází se v intravilánu Náměště nad Oslavou.

Jedná se o chatovou osadu Náměšť nad Oslavou – U viaduktu (VY9.Z.6.).

V rámci okresu Třebíč jsou zastoupeny 2 (1,3%) zcela ryze chatové osady z celkového počtu všech chatových osad typu ***jiná funkčně specifická chatová osada*** (CHSFS).

Jsou jimi Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY12.Z.21.) a Březník – Divoká Oslava – trampské boudy (VY9.Z.10.).

Počet chat v těchto chatových osadách je 55, což představuje (1,4%) ze všech chat v chatových osadách.

6.2.3. Architektonicko – urbanistické typy chatových osad

Souhrnný přehled všech typů a subtypů vztahující se k architektonicko – urbanistické charakteristice chatových osad je uveden ve Schématu 5 a uzemní upořádání příslušných typů chatových osad je graficky znázorněno v tématické Mapě 4. Veškeré údaje podávající informace ze zájmového území jsou vyjádřeny ve dvou tabulkách, a to v Tabulce 3. a Tabulce 4. Úkolem této typologie je popsat a charakterizovat zastoupení architektonicko – urbanistických vlastností u jednotlivých chatových osad v řešeném území. Při porovnání obou typologií mezi výše uvedenou funkční a touto architektonicko – urbanistickou typologií lze vyzorovat značnou podobnost, která mezi nimi převládá, a to z důvodu funkce, která má klíčový podíl při identifikování podoby a využití objektu.

Největší podíl v zastoupení architektonicko – urbanistických typů chatových osad v zájmovém území má ***rekreační chatová osada*** (CHSAR), které jsou absolutně zastoupeny 87 chatovými osadami, což v relativním vyjádření představuje 58% z celkového počtu všech chatových osad. Celkem v těchto chatových osadách se nachází 2021 chat a při relativním vyjádření se jedná o 53,3% všech chat v chatových osadách v okrese Třebíč. V rámci této typologie je nejvíce zastoupena chatová osada subtypu „c – chatová osada ze 60. – 80. let“, kde najdeme 84 chatových osad (56%) z celkového počtu chatových osad a nachází se v ní v úhrnném počtu 1887 chat (49,8%) z množství všech chat v zájmovém území.

Velké množství chatových osad najdeme v Chatové oblasti Jihlava – Třebíčská (VY12.), a to zejména podél obou břehů v linii řeky Jihlavy, Vodní nádrže Dalešice a také okolo velkých rybníků. Mezi velké chatové osady patří např. Horní Smrčné – u zemědělského družstva (A.2.) Přibyslavice – ř. Jihlava – Oblazeň (B.2.), Koněšín – levobřežní – U lodní zastávky Koněšín (H.1.), Kozlany – levobřežní – Za Sinou (H.2.) nebo Trnava – rybník Opatůvka (C.1.) a Čechočovice – Rybník Steklý (F.1.). Z dalších chatových oblastí je významné soustředění chatových osad podél horní a dolní části řeky Oslava a okolo rybníků v Chatové oblasti Oslava (VY9.). Jedná se zejména o velké chatové osady jako např. Budišov – rybník Pyšelák (S.1.), Budišov – rybník Pyšeláček – Holeje (S.2.) nebo Březník – Dlouhá Oslava – levobřežní (W.1.) a Senorady – ř. Oslava – Senoradský potok (X.2.). Z dalších Chatových oblastí, a to zejména v Povodí horní Rokytné a Želetavky

(VY11.) se jedná o velké chatové osady, které jsou soustředěny kolem četných rybníků. Jedná se o chatové osady, které jsou ryze rekreační např. Opatov – Karlín – rybník Zlatomlýn (V.1.) nebo Mladoňovice – Hluboký rybník (X.2.). Posledním příkladem rekreačních chatových osad, kde výrazně převažují rekreační chaty najdeme v Chatové oblasti Povodí Jevišovky (JM14.) se dvěma velkými rekreačními osadami, a to Moravské Budějovice – Jackov – Nový Hrachovec (Y.1.) a Moravské Budějovice – Jackov – Na Úvalech (Y.2.).

Mezi další významné architektonicko – urbanistické typy chatových osad, které se nachází v řešeném území patří **zahrádkářsko – rekreační chatová osada** (CHSAZR), kterých bylo při terénním šetření zmapováno a sečteno 518, což činí (13,6%) z celkového počtu chat v okrese Třebíč. Tyto chaty jsou seskupeny do 25 chatových osad (16,6%) z počtu všech chatových osad a jsou vázány zejména na intravilány městských a venkovských sídel a v neposlední řadě také podél komunikací. V rámci tohoto typu chatové osady bylo zjištěno, že nejvíce zastoupeným subtypem byla „a – zahrádkářsko – rekreační chatová osada chat standardního projektu“, v níž bylo zastoupeno 15 chatových osad (10%) s počtem 360 chat (9,5%) z celkového počtu chat v řešeném území.

Příkladem chatových osad tohoto subtypu mohou být Třebíč – CHAAZR – Ptáčovský žleb (VY12.E.2.), Město Třebíč – SZ – CHAAZR – pod r. Kuchyňka (VY12.G.3.) nebo Výčapy – CHAAZR – „Na kopci“ (VY11.Z.7.) Druhým nepatrně méně zastoupeným subtypem chatových osad je „b – zahrádkářsko – rekreační chatová osada chat nestandardního projektu“, kde bylo celkem nalezeno 10 chatových osad (6,6%) z úhrnným počtem 158 chat, což představuje 4,2% z celkového počtu chat. Jedná se např. o Přibyslavice – CHAAZR – U viaduktu (VY12.Z.4.), Mohelno – CHAAZR – U potoku Mohelnička (VY9.Z.12.) a Jakubov u Moravských Budějovic – CHAAZR – r. Vidlák (VY11.Z.9.).

Nejméně zastoupeným architektonicko – urbanistickým typem chatových osad jsou **zahrádkářské osady** (CHSAZ), kterých bylo zjištěno v řešeném území pouze 2 chatové osady (1,3%), a to s počtem 74 chat, což představuje 1,9% z celkového množství sečtených chat v řešeném území. Obě dvě chatové osady byly zařazeny do dvou subtypů.

Jedná se o subtyp „a – starší zahrádkářská osada (založená 1920 – 1960) se staršími i novými zahrádkářskými chatami a většími pozemky“ v tomto případě je to chatová osada Město Třebíč – J – CHAAZ – „Na Kamínkách“ (VY12.G.15.) a v případě druhém se jedná o subtyp „b – novější zahrádkářská osada (založená po roce 1960) s novějšími zahrádkářskými chatami a většími pozemky“, jediným příkladem je chatová osada Město Třebíč – J – CHAAZ – „Spytihněv“ (VY12.G.14.). Zahrádkářské osady, stejně tak jako výše uvedený typ chatové osady je vázán na okraje městských a zároveň venkovských sídel.

Druhým početně nejvíce frekventovaným architektonicko – urbanistickým typem chatové osady je v okrese Třebíč **architektonicko – urbanisticky kombinovaná chatová osada** (CHSAK) v níž je zastoupeno 34 chatových osad (22,6%) z celkového počtu všech chatových osad v řešeném území. V těchto chatových osadách se nachází 1120 chat, což

představuje (29,5%) z celkového počtu chat v okrese. V rámci této kombinace jsou zastoupeny jednotlivé typy chatových osad. Nejvíce zastoupenou kombinací je zahrádkářská a zahrádkářsko – rekreační chatová osada, kterých je celkem 21 (14%) z celkového počtu všech chatových osad a absolutně se v ní nachází 797 chat (21%) všech chat v okrese.

Příkladem této kombinace je např. Třebíč – CHAAZR – Ve Zmolách (VY12.E.1), Město Třebíč – JZ – CHAAZR – „Nad zámečkem“ (VY12.G.7.) nebo Moravské Budějovice – CHAAZ – „Mír“ (VY11.W.6.). Kombinace s daleko menším počtem chatových osad, a to 6 je rekreační a zahrádkářsko – rekreační chatová osada. Absolutní počet chat v této chatové osadě činí 261, což představuje (6,8%) z celkového množství všech chat v okrese Třebíč. Jedná se např. o chatovou osadu Město Třebíč – SZ – CHAAZR – V loučkách (VY12.G.2.), Město Třebíč – Z – CHAAZR – Poušov (VY12.G.6.) a Město Třebíč – Z – Sídliště Borovina – U dráhy (VY12.G.18.). Menším počtem 3 chatových osad je zastoupena kombinace rekreační a zahrádkářská chatová osada. V ní se nachází 35 chat (0,9%) z celkového počtu všech chat v řešeném území. Jedná se o Sokolí – Pod borovím (VY12.D.7.), Město Třebíč – Z – CHAAZ – Polanka (VY12.G.4.) a Moravské Budějovice – CHAAZ – silnice u „Míru“ (VY11.W.4.). U jedné chatové osady bylo zjištěno, že se jedná o kombinaci tří typů chatových osad, a to rekreační, zahrádkářské a zahrádkářsko – rekreační. Jednalo se o chatovou osadu Opatov – CHAAZ – Fábešův rybník (VY11.Z.2.).

V řešeném území byly rozpoznány dvě chatové osady typu **architektonicko specifická rekreační chatová osada** (CHSARS), které představují 1,33% z celkového počtu všech chatových osad. V rámci dvou chatových osad bylo identifikováno 55 chat (1,4%) z celkového množství všech chat v okrese Třebíč.

Jedná se chatové osady Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY12.Z.21.) a Březník – Divoká Oslava – trampské boudy (VY9.Z.10.).

U této typologie nebyla v řešeném území identifikována samostatná chatová osada typu **jiná architektonicko – urbanisticky specifická chatová osada** (CHSAS) a zároveň **zóna sídla s rekreačními domky** (CHSARD). Pouze u architektonicky specifické chatové osady lze hovořit o zastoupení v případě architektonicko – urbanisticky kombinované chatové osadě (CHSAK).

Příkladem je jedna taková chatová osada, a to Náměšť nad Oslavou – u viaduktu (VY9.Z.6.).

6.2.4. Půdorysné typy chatových osad

V rámci této typologie je kladen důraz na uzemní uspořádání jednotlivých chatových osad v příslušných chatových oblastech, a to z hlediska terénu a pestré rozmanitosti krajiny, do které jsou chatové osady společně se svým blízkým okolím situovány. Konkrétní data a informace vztahující se k této typologii jsou obsažena v Tabulce 6. a veškeré typy a subtypy

půdorysných chatových osad se nacházejí ve Schématu 6. Grafické vyjádření zastoupení půdorysných typů chatových osad je znázorněno na tématické Mapě 5.

V řešeném území díky výskytu vhodných vodních toků a četných vodních ploch značně převládají **chatové osady liniové** (CHSPL), kterých je zastoupeno 97 z celkového počtu chatových osad, což při relativním vyjádření představuje (64,6%). Absolutní počet chat v tomto typu chatové osady je 2013 a odpovídá (53,1%) všech chat v řešeném území. U tohoto typu chatové osady je početně nejvíce zastoupen subtyp „*liniová chatová osada říční*“, s 34 osady (22,6%), kde se nachází 684 chat (18%) z celkového počtu chat v řešeném území. Všechny říční chatové osady jsou umístěny v linii řeky Jihlavy, která protéká celým řešeným územím, a to nejvíce v jejím horním úseku až k městu Třebíč a dále pak v jejím dolním úseku.

Mezi velké chatové osady patří Přibyslavice – ř. Jihlava – Oblazeň (VY12.B.2.), Sokolí – ř. Jihlava – Na skalách (VY12.D.3.) nebo Lhánice – ř. Jihlava – Most u kempu „Fiola“ (VY12.Y.5.). Další řekou, kde najdeme stejný subtyp chatové osady je řeka Oslava, a to zejména v její horní a dolní části. Příkladem velkých chatových osad může být Zahradka – ř. Oslava – Zátíší (VY9.T.2.), Březník – Dlouhá Oslava – levobřežní (VY9.W.1.) nebo Senorady – ř. Oslava – Senoradský mlýn (VY9.X.2.).

Dalším početně významným subtypem je „*liniová chatová osada břehů rybníků*“, která zahrnuje 32 osad (21,3%) s počtem 911 chat, což představuje (24%) z celkového počtu chat v řešeném území.

Mezi velké chatové osady, které se nachází v severovýchodní a také v jižní části okresu patří Budišov – rybník Pyšelák (VY9.S.1.), Pozďatín – rybník Podhorník (VY9.V.4.), Moravské Budějovice – Jackov – Nový Hrachovec (JM14.Y.1.) a Mladoňovice – Hluboký rybník (VY11.X.2.).

Třetím nejvíce zastoupeným subtypem, co se týče do počtu chatových osad je „*liniová chatová osada podél komunikací*“ s počtem 14 chatových osad (9,3%), kde najdeme 130 chat (3,4%) z celkového počtu chat v řešeném území.

Ve většině případů se jedná o zahrádkářsko – rekreační chatové osady, např. Město Třebíč – SZ – CHAAZR – pod r. Kuchyňka (VY12.G.3.), Přibyslavice – CHAAZR – u viaduktu (VY12.Z.4.), Jemnice – CHAAZR – „U černého mostu“ (VY11.Y.6.) ale také se může jednat o rekreační chatové osady, a to Oslavička – rybník Ovčírna – u dráhy (VY9.Z.1.) nebo Ocmanice – ř. Oslava – ves (VY9.Z.1.).

Dalším subtypem zastoupeným v řešeném území je „*liniová chatová osada potoční*“. Těchto chatových osad je 10 (6,6%) z celkového počtu chatových osad a je v nich zastoupeno 122 chat, což představuje (3,2%) všech chat v chatových osadách.

Příkladem mohou být Horní Smrčné – ř. Jihlava – Chlumský potok (VY12.A.5.), Ptáčov – Klapovský potok (VY12.Z.13.) nebo Kožichovice – Dobrá Voda – Hluboček (VY12.Z.17.).

Mezi další subtypy patří „*liniová chatová osada lesních okrajů*“ se 4 osadami (2,6%) a s absolutním počtem 74 chat (2%) z celkového množství všech chat.

Největší chatovou osadou tohoto subtypu jsou Výčapy – CHAAZR – „Na kopci“ (VY11.Z.7.) se 47 chatami.

Posledním identifikovaným subtypem chatové osady v řešeném území je „*liniová chatová osada břehů přehradních nádrží*“, kterých jsou 3 (2%) s počtem 92 chat při relativním vyjádření (2,4%) z celkového počtu všech chat.

Chatové osady jsou lokalizovány v linii podél levého břehu Vodní nádrže Dalešice a mezi ně patří Koněšín – levobřežní – Koněšinská pláž (VY12.H.3.), Kramolín – levobřežní – rekreační stř. ČEZ (VY12.I.2.) a Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY12.Z.21.).

V řešeném území okresu Třebíč se nenachází chatová osada suptypu „*liniová chatová osada okrajů intravilánů*“. Všechny výše uvedené subtypy chatových osad zaujímají relativně značnou plochu a zpravidla se jedná o chatařsky atraktivní přírodní prostředí, neboť pozemek na kterém se nacházejí jejich chaty se dotýká se sousedními pozemky pouze ze dvou stran a zbývající dvě strany pozemku se dotýkají a sousedí s rozmanitou přírodní krajinou, která nabízí chatařům klid a odpočinek.

Dalším půdorysným typem chatové osady, který byl zaznamenán v řešeném území je ***hromadná chatová osada*** (CHSPL) v počtu 44 osad a tvoří 29,3% z celkového počtu všech chat. V rámci tohoto typu chatové osady bylo sečteno 1439 chat, což při relativním vyjádření tvoří 38% všech chat v řešeném území. Tento typ chatové osady má zastoupení ve dvou subtypech, které byly identifikovány a sečteny v okrese Třebíč. Prvním suptypem je „*hromadná chatová osada geometrického uspořádání*“, která je pravidelně uspořádána pomocí sítě příjezdových komunikací a která nabývá geometrického tvaru. V řešeném území bylo sečteno celkem 40 osad (26,6%) z celkového množství chatových osad, což absolutně znamená 1389 chat (36,6%) z celkového počtu všech chat. Příkladem těchto chatových osad jsou zejména zahrádkářské a zahrádkářsko – rekreační chatové osady seskupených na okraji městských sídel.

Mezi takové patří jedna celá chatová lokalita Rybník Lubí – Třebíč (VY12.E.) nebo další jednotlivé chatové osady Město Třebíč – J – CHAAZR – „Mojmír“ (VY12.G.13.), Město Třebíč – J – CHAAZR – „Skalka“ (VY12.G.11.) nebo Moravské Budějovice – CHAAZR – r. Mastník (VY11.W.2). Po stránce svého uspořádání s podobou geometrického tvaru sem patří také rekreační chatové osady jako např. Koněšín – levobřežní – U lodní zastávky Koněšín (VY12.H.1.), Kozlany – levobřežní – Za Sinčou (VY12.H.3.) nebo Kozlany – levobřežní – Třesovská hájenka (VY12.H.5.).

Druhým subtypem je „*hromadná chatová osada neuspořádaná*“, kterých bylo celkem identifikováno 4 osady (2,3%) z celkového množství chatových osad a ve kterých bylo sečteno 50 chat (1,3%) všech chat v řešeném území.

Příkladem tohoto subtypu chatových osad, který postrádá pravidelné geometrické uspořádání a tvar mohou být Horní Smrčné – v Šavlátě (VY12.A.3.), Okarec – u motorestu „Na Vyhlídce“ (VY9.Z.3.) nebo Náměšť nad Oslavou – U viaduktu (VY9.Z.6.).

Závažným problémem v rámci subtypů chatových osad je velká koncentrace chat na poměrně malé ploše, který vede k postupnému prohlubování problémů v oblasti chatařského sociálního prostředí.

Velmi malým počtem chat je v řešeném území zastoupena chatová osada typu *rozptýlená chatová osada* (CHSPR), a to v množství 6 osad (4%) z celkového počtu všech chatových osad. Dohromady se v nich nachází 102 chat, což představuje (2,7%) z množství všech sečtených chat. Tento typ je rozdělen do dvou subtypů, a to „*chatová osada v neurbanizované krajině*“, která je zastoupena 2 malými osadami o celkovém počtu 12 chat.

Jedná se o Čichov – zimní rekreační středisko Jalovec (VY12.Z.2.) a Třebíč – CHAAZR – Týn u softbalového hřiště (VY12.Z.7.).

Druhým subtypem je „*chatová osada rozptýlená uvnitř zástavby domů a chalup*“, kde se nacházejí 4 osady v množství 90 chat.

Jsou jimi chatové oady Sokolí – CHAAZR – ves (VY12.D.4.), Město Třebíč – JZ – CHAAZR – Nad zámečkem (VY12.G.7.) nebo Kojetice – CHAAZR – „Křib“ (VY11.Z.4.).

Posledním typem chatových osad, které byly identifikovány v řešeném území jsou *půdorysně kombinované chatové osady* (CHSPK). Jedná se o 3 chatové osady, které jsou výhradně v kombinaci s liniovou a hromadnou chatovou osadou. Celkem zahrnují 234 chat, což činí (6,1%) všech chat v řešeném území.

Mezi ně patří i největší chatová osada v okrese Třebíč, a to Město Třebíč – SZ – CHAAZR – V loučkách (VY12.G.2.) dále mezi již pouze malé chatové osady patří Město Třebíč – Z – CHAAZR – Řípov (VY12.G.5.) a Město Třebíč – Z – CHAAZR – Poušov (VY12.G.6.).

6.2.5. Terénně – polohové typy chatových osad

Kompletní přehled všech typů a subtypů chatových osad je uveden ve Schématu 7. a grafické znázornění terénně – polohových typů chatových osad je zachyceno v tématické Mapě 6. V tabulce 7. jsou shrnuty veškerá data a informace vztahující se k této typologii chatových osad.

Úkolem této typologie je popsat a odlišit od sebe chatové osady, které v důsledku pestré rozmanitosti reliéfu se vyskytují zejména na zarovnaných površích a takové, které se nacházejí na svazích. Při určování se může stát, že chatová osada se rozprostírá na styku rozmanitých terénů, což vede ke způsobování obtíží při určování a zařazování chatových osad do příslušného typu.

Nejfrekventovanějším typem chatové osady v řešeném území je **chatová osada rovin** (CHSTR), která zahrnuje 58 chatových osad a podílí se tak 38,6% na celkovém počtu chatových osad v řešeném území. Celkem se nachází v těchto chatových osadách 1381 chat, což představuje 36,4% všech chat. Všechny chatové osady se rozkládají převážně na zarovnaném povrchu, který je začleněn do okolního členitého reliéfu. Ačkoliv se v tomto typu chatové osady mohou nacházet variabilní subtypy, tak vzhledem k zarovnanému reliéfu spadají všechny identifikované chatové osady do subtypu „chatová osada jiného zarovnaného povrchu mimo nivu“ a jsou rozptýleny ve všech chatových oblastech řešeného území.

Z největších reprezentujících chatových osad to mohou být Čechočovice – Rybník Steklý (VY12.F.1.), Budišov – rybník Pyšelák (VY9.S.1.), Moravské Budějovice – CHAAZ – „Mír“ (VY11.W.6.) nebo Moravské Budějovice – Jackov – Nový Hrachovec (JM14.Y.1.) a Moravské Budějovice – Jackov – Na Úvalech (JM.Y.2.).

Druhým nejvíce zastoupeným typem terénně – polohové chatové osady v důsledku množství vodních toků, říček a potoků je **chatová osada nivy toků** (CHSTN), ve které se nachází 1049 chat (27,7%) seskupených do 45 chatových osad, což představuje 30% všech chatových osad v řešeném území. Rovných 40 chatových osad je zastoupen subtypem „*b – chatové osady úzké údolní nivy řek (do 150m)*“ o celkovém počtu 978 chat.

Největší z nich jsou Město Třebíč – SZ – CHAAZR – V loučkách (VY12.G.2.), Přibyslavice – ř. Jihlava – Oblazen (VY12.B.2.), Zahrádka – ř. Oslava – Zátíší (VY9.T.2.) nebo Březník – Dlouhá Oslava – levobřežní (VY12.W.2.).

Dalším subtypem, který byl identifikován v řešeném území je „*c – chatová osada úzké údolní nivy potoků*“, který je zastoupen 5 osadami s počtem 71 chat.

Příkladem mohou být Smrk – Mlýnský potok (VY.12.Z.10.), Kožichovice – Dobrá Voda – Hluboček (VY12.Z.17.) nebo Rokytnice nad Rokytnou – „Na Chobotě“ (VY.11.Z.3.).

V rámci tohoto typu není přítomen v řešeném území v důsledku nepříznivých terénních poměrů a vzhledem k charakteristice vodních poměrů vodních toků subtyp „*a – chatová osada poněkud širší údolní nivy řek (150 – 500m)*“.

Výstavba chat podél vodních toků má své klady a zápory. Hlavním důvodem výstavby je krásné a atraktivní krajinné prostředí v bezprostřední blízkosti s vodním tokem, který lze

využívat např. ke koupání, rybolovu, projíždce na malých plavidlech a k dalším činnostem. Bohužel na druhé straně umístění chaty v blízkosti vodních toků přináší s sebou jistá rizika. Hlavním problémem je nebezpečí povodní, které hrozí jednotlivým chatám či dokonce celým chatových osadám seskupených v blízkosti řeky Jihlavy a Oslavy, neboť většina chat a chatových osad se nachází v jejich záplavovém pásmu. Dalším rizikem, které může ohrozit chaty je nebezpečí z ledových ker, které se na jaře v důsledku rychlého tání sněhu a následného zvýšení hladiny vodního toku dávají do pohybu a nebo v případě překážky (spadlý strom, most, zúžený profil řeky) ve vodním toku se mohou postupně hromadit a vytvářet tak ledovou bariéru, která způsobuje vzestup hladiny a její rozlévání do okolní krajiny. Těmto obavám se dalo předcházet, kdyby příslušné stavební úřady vyhlásily přísnou stavební uzávěru v záplavovém pásmu. Navíc naprostá většina chat vznikala v době 50., ale hlavně v 60. letech minulého století, tedy v době, kdy mnoho chatařů na tento problém nekladl příliš velký důraz. V neposlední řadě je velkou nevýhodou malá kvalita přístupových komunikací podél vodních toků a jejich nedostatečná a komplikovaná údržba.

Dalším významným typem v rámci této typologie chatových osad je ***chatová osada táhlých svahů (vzdálená od vodních toků)*** (CHSTST). Z celkového počtu 150 chatových osad v řešeném území spadá do tohoto typu 34 chatových osad (22,6%) a absolutně se zde nachází 1071 chat, které relativně představují (28,2%) všech chat v řešeném území. Nejvíce chatových osad spadá do dvou subtypů. V prvním případě se jedná o subtyp „*a – chatová osada táhlých svahů hornatin a vrchovin*“, která je tvořena 13 osadami s počtem 274 chat.

Sem zahrnujeme chatové osady např. Třebíč – CHAAZR – Ve zmolách (VY12.E.1.), Třebíč – CHAAZR – Ptáčovský žleb (VY12.E.2.), Radoní – u Vlčí hory (VY12.Z.1.) nebo Jaroměřice nad Rokytnou – CHAAZ – „Kopanina“ (VY11.Z.8.).

Druhá nejfrekventovanější chatová osada spadá do subtypu „*c – chatová osada jiných táhlých svahů*“, kde najdeme stejný počet chatových osad, a to 13, ale dvojnásobný počet chat. Celkem se zde nachází 540 chat. Převážná část chatových osad je umístěna na okraj města Třebíče.

Jedná se o Město Třebíč – JZ – CHAAZR – „Nad zámečkem“ (VY12.G.7.), Město Třebíč – J – CHAAZ – „Vltavinská“ (VY12.G.12.) nebo Město Třebíč – Z – sídliště Borovina – u dráhy (VY12.G.18.).

Dalším významným subtypem, který se v řešeném území nachází je „*d – chatová osada táhlých svahů u přehradních nádrží*“. Je zastoupena 5 velkými osadami, kde najdeme 237 chat.

Všechny chatové osady jsou rozmístěny po levém břehu nad Vodní nádrží Dalešice a patří sem např. Koněšín – levobřežní – u lodní zastávky Koněšín (VY12.H.1.), Kozlany – levobřežní – Za Sinou (VY12.H.2.), Kozlany – levobřežní – Na Dlouhé hoře (VY12.H.4.) a další.

Posledním a zároveň početně nejméně zastoupeným subtypem je „*b – osada táhlých svahů pahorkatin*“ se 3 osadami v níž se nachází pouze 20 chat.

Najdeme je v chatových osadách Horní Smrčné – v Šavlátě (VY12.A.3.), Horní Smrčné – v Březinách (VY12.A.4.) a Sokolí – CHAAZR – Na skalách u potůčku (VY12.D.6.).

Chatová osada svahů údolí toků (CHSTSÚ) je zastoupena pouze 12 osadami, které představují 8% ze všech chatových osad v zájmovém území a najdeme v ní 276 chat, které tvoří (7,2%) z celkového množství chat v zájmovém území. Největší podíl chatových osad spadá do subtypu „*a – chatová osada svahů méně hlubokých údolí*“, která je tvořena 11 osadami s počtem 266 chat.

Příkladem chatových osad jsou Horní Smrčné – u zemědělského družstva (VY12.A.2.), Město Třebíč – S – CHAAZR – Pod borovím (VY12.G.1.) nebo Koněšín – levobřežní – Koněšinská pláž (VY12.H.3.) aj.

Jedinou chatovou osadou v rámci tohoto typu je „*b – chatová osada dlouhých svahů hlubokých údolí*“, přičemž osada je v dolní části svahu nedaleko vodního toku je Březník – Divoká Oslava – trampské boudy (VY9.Z.10.). U těchto chatových osad odpadá riziko povodní, ale nevýhodou zůstává poměrně obtížná výstavba chat.

Posledním typem terénně – polohové chatové osady je **chatová osada specifické terénní polohy** (CHSTS), která je zastoupena pouze jedinou osadou o počtu 11 chat přímo ve městě Třebíči, a to Město Třebíč – SZ – CHAAZR – pod r. Kuchyňka (VY12.G.3.). Jedná se o chatovou osadu, kde se kombinují výše zmíněné terénně – polohové typy.

V řešeném území z důvodu méně členitějšího reliéfu se nevyskytuje **chatová osada vrcholů kopců, hřbetů a sedel** (CHSTV).

Všechny výše uvedené typy chatových osad se v důsledku rozmanitého reliéfu vyskytují rozptýleně po celém okrese Třebíč.

6.2.6. Vegetační typy chatových osad a jejich okolí

Kompletní přehled všech typů a subtypů chatových osad a jejich okolí je uveden ve Schématu 8. a grafické znázornění zastoupení vegetačních typů chatových osad je zachyceno v tématické Mapě 7. V tabulce 8. jsou shrnuta veškerá data a informace, které se vztahují k výše uvedené typologii chatových osad. Tato typologie je závěrečný krajinný typ chatových

osad a zároveň s předešlou typologií částečně souvisejí, protože typ vegetačního pokryvu je propojen se členitostí reliéfu, který je určující pro převládající výskyt lesních porostů.

Početně nejvíce zastoupeným vegetačním typem chatové osady je **chatová osada intravilánů** (CHSVI). V rámci ní bylo identifikováno 46 osad, což tvoří 30,6% z celkového počtu všech osad v řešeném území. Absolutní počet chat v tomto typu chatové osady je celkem 1433 chat a tvoří 37,8% z celkového množství všech chat. Tento typ je vázán na urbanizované okraje městských a venkovských sídel. Nevýhodou chatových osad je poměrně špatné životní prostředí, a to zejména zvýšený hluk a emise, která s sebou přináší automobilová doprava koncentrovaná do městských sídel. Dalším negativem je nedostatečný kontakt s přírodním prostředím, který umožňuje zpříjemňování pobytu na chatách. V neposlední řadě se můžeme setkávat při pohledu na chatovou zástavbu v rámci intravilánů s nešvarem, a to v podobě necitelné a nehomogenní mozaiky, která pramení z architektonického nesouladu stávajících chat. Nejfrekventovanějším subtypem je „c – chatová osada městského urbanizovaného prostředí – chatová“, která se na nachází na okraji větších městských sídel, a to zejména Třebíč, Moravské Budějovice a Jemnice.

Příkladem větších chatových osad mohou být Město Třebíč – SZ – CHAAZR – V loučkách (VY12.G.2.), Moravské Budějovice – CHAAZ – „Mír“ (VY11.W.6.) nebo Jemnice – CHAAZ – „Pod Javoří“ (VY11.Y.1.). Celkem se jedná o 32 chatových osad, ve kterých je zastoupeno 1242 chat. Druhým subtypem je „a – chatová osada intravilánů venkovských sídel“, kde najdeme v řešeném území 14 chatových osad s počtem 191 chat. Příkladem těchto osad jsou např. Přibyslavice – CHAAZR – u viaduktu (VY12.Z.4.), Třebenice – CHAAZR – rybník Brodka (VY12.Z.19.) nebo Kralice nad Oslavou – ves – Pod Horkami (VY9.Z.7.).

Druhým početně nejvíce zastoupeným typem chatové osady v řešeném území je **chatová osada luční nivy toků s oboustrannou lesní doprovodnou vegetací** (CHSVNL). Celkem se v ní nachází 711 chat (18,7%) seskupených a rozmístěných do 35 chatových osad, které tvoří 23,3% všech chatových osad v okrese Třebíč. Všechny chatové osady jsou umístěny podél vodních toků řeky Jihlavy a Oslavy, a to prakticky po celé délce jejich toku v řešeném území. Z hlediska umístění chatových osad se jedná o chatařsky nejčinnější krajinné prostředí, a to z důvodu oboustranného zalesněného porostu, který společně s tekoucí řekou přidává celému prostředí na atraktivitě. Bezsporně nejfrekventovanějším subtypem je „b – chatová osada luční nivy řek“ s počtem 705 chat vytvářející linii podél vodních toků v seskupení celkem 34 chatových osad.

Největší z nich jsou Přibyslavice – ř. Jihlava – Oblazeň (VY12.B.2.), Zahrádka – ř. Oslava – Zátíší (VY12.T.2.) nebo Březník – Dlouhá Oslava – levobřežní (VY9.W.1.).

Pouze jedna chatová osada patří do subtypu „*a – chatová osada luční nivy potoků*“ s počtem 6 chat.

Jedná se o Kurošlepy – Dlouhá Oslava – potok Chvojince (VY9.W.3.).

Dalším významným typem chatové osady v řešeném území je ***chatová osada otevřené krajiny*** (CHSVO), která patří mezi méně atraktivní a vyhledávaná chatařská krajinná prostředí, a to z důvodu provozovaných zemědělských prací vyplývající z nedaleko se nacházejících zemědělských pozemků. Navíc v chatových osadách může docházet k negativnímu zhoršování kvality podzemních vod sloužících jako zdroj pitné nebo užitkové vody, a to v důsledku používaných průmyslových nebo statkových hnojiv. V tomto typu chatové osady se nachází celkem 799 chat, což představuje 21,1% z množství všech chat v řešeném území, které jsou rozptýleny do 34 chatových osad (22,6%). Jednoznačně nejvíce zastoupeným subtypem je „*c – chatová osada krajiny málo zalesněných břehů vodních ploch*“, která čítá 26 chatových osad s počtem 645 chat.

Mezi největší chatové osady patří Čechočovice – rybník Steklý (VY12.F.1.), Budišov – rybník Pyšeláček – Holeje (VY9.S.2.) nebo Pozďatín – rybník Podhorník (VY9.V.4.) a další.

Výrazně méně je zastoupen chatami a chatovými osadami druhý subtyp „*b – chatová osada postagrární otevřené krajiny*“, a to v počtu 88 chat rozmístěných do 4 chatových osad.

Největší z nich je Město Třebíč – S – CHAAZR – Pod borovím (VY12.G.1.) nebo Třebíč – CHAAZR – rybník Zámíš (VY12.Z.6.).

Podstatně méně je chatami zastoupen subtyp „*a – chatová osada zemědělské krajiny*“ s 61 chatami.

Příkladem jsou Horní Smrčné – v Šavlátě (VY12.A.2.), Okarec – u motorestu „ Na Vyhlídce“ (VY9.Z.3.) nebo Jaroměřice nad Rokytnou – CHAAZR – „ U cihelny“ (VY11.Z.10.).

Mezi další vegetační typy chatových osad v řešeném území patří ***chatová osada lesních okrajů*** (CHSVLO), která zahrnuje 26 chatových osad, což představuje 17,3% všech chatových osad v řešeném území a najdeme v ní celkem 729 chat (19,2%) z celkového počtu všech chat v okrese. Hlavní předností této osady je využívání okrajů lesních porostů, které nabízejí vhodné podmínky pro stravení odpočinku na chatových osadách. V rámci tohoto typu zde máme zastoupení v podobě tří subtypů, z nich nejvíce převažuje subtyp „*a – chatová osada okrajů nelužních lesů*“, kde najdeme 13 chatových osad s počtem 295 chat.

Mezi největší chatové osady patří zejména Třebíč – CHAAZR – Ptáčovský žleb (VY12.E.2.), Kramolín – levobřežní – rekreační stě. ČEZ (VY12.I.2.) nebo Mohelno – CHAAZR – Staré hory (VY9.Z.11.)

Druhým subtypem s 9 chatovými osadami, ale výrazně s větším počtem chat, a to 382 je subtyp „ *d – chatová osada zalesněných břehů rybníků a vodních nádrží*“.

Příkladem chatových, které se nacházejí okolo vodních ploch, zejména Vodní nádrže Dalešice a četných velkých rybníků mohou být Koněšín – levobřežní – u lodní zastávky Koněšín (VY12.H.1.), Kozlany – levobřežní – Za Sinou (VY12.H.2.), Moravské Budějovice – Jackov – Nový Hrachovec (VY14.Y.1.) nebo Moravské Budějovice – Jackov – Na Úvalech (VY14.Y.2.) a další.

Posledním subtypem je „ *c – chatová osada okrajů lužních lesů a enkláv*“ s počtem 52 chat, které se nacházejí ve 4 chatových osadách.

Patří sem např. Horní Smrčné –v Březinách (VY12.A.4.), Sokolí – CHAAZR – Na skalách u potůčku (VY12.D.6.), Sokolí – ř. Jihlava – Pod borovím (VY12.D.7.) a Třebíč – CHAAZR – Ve Zmolách (VY12.E.1.).

Posledním vegetačním typem chatové osady v řešeném území je *chatová osada lesů a remízů* (CHASVL), která se rozkládá uvnitř lesních porostů. Jedná se o poměrně hodnotné místo z hlediska atraktivity chataření, které nabízí specifické místní mikroklimatické podmínky. V létě jsou chataři v rámci této chatové osady chráněni přímému slunečnímu svitu, a to díky lesním porostům, které obklopují jejich chaty a v zimním období opět díky zalesněnému prostoru se zde po relativně dlouhou dobu udržuje sněhová pokrývka, která však chatařům může způsobit vážné problémy v podobě průjezdnosti příjezdové komunikace. Nicméně po překonání těchto problémů se sněhovými podmínkami se nabízí chatařům řada možností, jak stráví svůj volný čas. Mohou využít běžek po vlastní našlápnuté stopě nebo upravené běžecké trati, která se může v blízkosti chatové osady nacházet, případně se mohou věnovat bruslení na zamrzlých přírodních plochách nebo pěším túrám. V neposlední řadě umístění chatových osad v lesních komplexech přináší další riziko v podobě možného poškození příjezdových komunikací v důsledku těžby a dopravy dřeva. Jednotlivé chaty mohou být také ohrožovány při silných poryvech větru, padajícími stromy.

Celkem bylo identifikováno v řešeném území 9 chatových osad, což představuje 6% ze všech chatových osad a dohromady se v nich nachází 121 chat (3,2%). Z chatových osad jednoznačně převažuje subtyp „ *a – chatová osada nelužních lesů*“ s počtem 8 osad, kde najdeme 114 chat.

Mezi ně patří Horní Smrčné – u zemědělského družstva (VY12.A.2.), Číchov – zimní rekreační středisko Jalovec (VY12.Z.2.), Budíkovice – U kamene (VY12.Z.5.) a další.

Pouze jedna chatová osada je reprezentována subtypem „ *b – chatová osada větších nelužních remízů v otevřené krajině*“ s počtem 7 chat, a to Horní Vilémovice – ves (VY8.Z.2.).

6.2.7. Typy chatových osad z hlediska možností trávení volného času chatařů

Při výběru vhodného pozemku za účelem stavby chaty nehraje hlavní roli pouze atraktivita okolního prostředí, ale i možnost trávení volného času. Jinak řečeno, jakou míru přírodních, sportovních ale i společenských možností chatová osada přináší. A právě analýzou možností trávení volného času chatařů se zabývá tato typologie.

Zpravidla se stává, že v jedné chatové osadě se kombinuje několik možností trávení volného času. V rámci této typologie se budeme zabývat jednotlivě každou touto možností. Na kombinované typy nebudeme brát ohled. Veškerý přehled všech typů a subtypů chatových osad z hlediska možností trávení volného času chatařů je shrnut ve Schématu 9. a grafické znázornění této typologie je zachyceno v tématické Mapě 8. V tabulce 9. jsou shrnuta veškerá data a informace, které se vztahují k výše uvedené typologii.

V řešeném území ve všech 150 chatových osadách (100%) bylo při terénním průzkumu zjištěno, že se jedná o **pobytové odpočinkové chatové osady** (CHSCPO). Jedná se zejména o rekreační chatové osady, kde lidé relaxují a kam jezdí si odpočinout z důvodu načerpání nových sil do pracovního procesu a kde svůj volný čas kombinují s ostatními možnostmi trávení volného času. Zároveň však pozvolna vykonávají nejrůznější pracovní činnosti. Stejně jako rekreační chatové osady mohou tuto funkci splňovat zahrádkářské a zahrádkářsko – rekreační chatové osady, kdy na tuto skutečnost jsem narazil během sběru dat a informací z terénního průzkumu.

Jinou možností, jak trávit volný čas chatařů v duchu sportovní činnosti nabízí **chatová osada s možností sportování na hřištích** (CHSCSP). Takových to chatových osad bylo zjištěno v řešeném území 40 (26,6%) ze všech chatových osad s počtem 1215 chat (32%). Sportovní činnost v jednotlivých chatových osadách je provozována na svépomocí vytvořených zpravidla travnatých hřištích, kde se konají turnaje v rámci chatové osady nebo mezi sousedními osadami v míčových sportech. Jedná se hlavně o volejbal, nohejbal méně pak fotbal či také tenis. Dokonce byly zjištěny v chatových osadách turnaje pořádané v kuželkách. Někdy je sportovní činnost provozována na hřištích ve vlastnictví obcí nebo tělovýchovných jednot (např. Sokol), kde chataři platí příslušný finanční obnos za dobu strávenou na hřišti.

Příkladem chatových osad, které mají vytvořená vlastní sportovní hřiště patří Příbyslavice – ř. Jihlava – Oblazeň (VY12.B.2.), Trnava – rybník Opatůvka (VY12.C.1.), Čechočovice – rybník Steklý (VY12.F.1.) nebo Vaneč – ř. Oslava – potok Podkovák (VY9.R.2.). Příkladem chatových osad, které využívají sportovní hřiště ve vlastnictví obcí nebo tělovýchovných jednot jsou Horní Smrčné – u zemědělského družstva (VY12.A.2.),

Kozlany – levobřežní – Na Dlouhé hoře (VY12.H.4.) nebo Kozlany – levobřežní – Třesovská hájenka (VY12.H.5.).

Dokonce v jedné chatové osadě byla zjištěna jako další možnost sportovní činnosti jízda na koních, která je provozována v obci soukromou osobou.

Je to chatová osada Stropešín – u zemědělského družstva (VY12.Z.22.).

V minulosti, ale i v současné době je stále oblíbenou činností provozovanou velkým počtem chatařů rybaření, které je z dalších možností volno časových aktivit, kterou nabízí **chatová osada sportovního rybaření** (CHSCR), a to zejména v oblasti horního a dolního toku řeky Jihlavy, prakticky po celém úseky řeky Oslavy a také po celé Vodní nádrži Dalešice.

Příkladem chatových osad, kde je provozováno sportovní rybaření, protože se nacházejí v rybářském revíru Moravského rybářského svazu jsou Číchov – ř. Jihlava – u Studánky (VY12.B.1.), Sokolí – ř. Jihlava – Račerovický potok (VY12.D.1.), Tasov – ř. Oslava – Panský mlýn (VY9.P.2.) nebo Zahrádka – ř. Oslava – Zátíší (VY12.T.2.). Příkladem chatových osad na Vodní nádrži Dalešice mohou být Koněšín – levobřežní – u lodní zastávky Koněšín (VY12.H.1.), Kozlany – levobřežní – Za Sinčou (VY12.H.2.) a Koněšín – levobřežní – Koněšínská pláž (VY12.H.3.).

Velmi ceněnou rybou ulovenou na Vodní nádrži Dalešice je bezesporu sumec, který v místní nádrži dorůstá délky až 200 cm a dosahuje váhy až 35 kg. Kromě sumce jsou na Dalešické vodní nádrži loveny především bílé ryby mezi které patří kapr, plotice, perlín, cejn a další. Tato provozovaná činnost se stává jedním z hlavních motivů a důvodů trávení pobytu chatařů v duchu této volno časové aktivity. Celkem takových chatových osad bylo v řešeném území rozpoznáno 40 a při relativním vyjádření se jedná o 26,6% z celkového počtu všech chatových osad v řešeném území.

V řešeném území se nachází velké množství vodních ploch a vodních toků, ale jen některé jsou vhodné pro naplnění volno časové aktivity, kterou poskytuje **chatová osada s možností (kvalitního) koupání** (CHSCVO). Velmi vhodnou vodní plochou ke koupání nabízí Vodní nádrž Dalešice, kde neplatí zákaz koupání z důvodu odběru pitné vody. Bohužel zásadním problémem je občasná přítomnost sinic, které způsobují kvetení vodní hladiny v době letních prázdnin a znepříjemňují tak koupání a navíc mohou způsobovat kožní vyrážky a onemocnění. Přesto, v době, kdy nehrozí kvetení vodní hladiny je Dalešická vodní nádrž oblíbeným a vyhledávaným místem ke koupání.

Mezi takové chatové osady patří Koněšín – levobřežní – u lodní zastávky Koněšín (VY12.H.1.), Kozlany – levobřežní – Za Sinčou (VY12.H.2.) a Koněšín – levobřežní Koněšínská pláž (VY12.H.3.) nebo Kramolín – levobřežní – tábor (VY12.I.1.) nebo Kramolín – levobřežní – rekreační stř. ČEZ (VY12.I.2.). Další

vhodnou vodní plochou ke koupání nabízí celá řada velkých rybníků rozptýlených po celém okrese Třebíč. Mezi největší chatové osady s touto možností volno časové aktivity patří zejména Trnava – rybník Opatůvka (VY12.C.1.), Čechočovice – rybník Steklý (VY12.F.1.) nebo Pozďatín – rybník Podhorník (VY9.V.4.).

Celkem chatových osad vhodných ke koupání se v řešeném území nachází 47, což je 31,3% z množství všech chatových osad.

Díky přítomnosti Vodní nádrže Dalešice je v řešeném území nabídnuta volno časová aktivita v podobě nabízených plachetních sportů, které jsou provozovány v **chatové osadě s plachetními sporty** (CHSCPL).

Celkem se jedná o 2 chatové osady, a to Hartvíkovic – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY12.Z.21.) a Kramolín – levobřežní – rekreační středisko – ČEZ (VY12.I.2.).

Tato sportovní činnost je na Vodní nádrži Dalešice omezena pouze na malou plochu, a to z důvodu příkrostiti okolních vysokých břehů a z toho plynoucích nepříliš dobrých větrnostních podmínek. Kromě plachetních sportů je provozována i jízda na malých motorových člunech (vodní skútry) a navíc se začínají objevovat i velké rychlé motorové čluny. Bohužel povolení jízdy na motorových člunech přineslo sice ztraktivnění místního prostředí, ale na druhé straně, a to zejména v době letních prázdnin dochází k přehuštní vodní plochy. V neposlední řadě byla od 1. července 2007 zahájena pravidelná lodní doprava na Vodní nádrži Dalešice. Na místních obecních úřadech se tak začínají pomalu hromadit stížnosti, zejména z úst rybářů, kterým vadí příliš velký hluk z motorových člunů, který plaší ryby. Navíc významně poklesla tradiční projížďka na kánoích nebo pramicích, a to ze silícího strachu před velkými vlnami a možným převrhnutím, které způsobují vysoké vlny projíždějících plavidel, zejména pravidelně projíždějící výletní loď. Také koupání se stává do jisté míry nebezpečným v důsledku snadného přehlédnutí koupajícího osádkou motorového člunu. Motorové čluny se mohou stát i významným prvkem zhoršení kvality vody v důsledku úniku oleje či jiných provozních kapalin. Jediným možným řešením je významně omezit vydávání povolení k jízdě na těchto člunech nebo povolit pouze čluny na akumulátorový pohon, který je šetrnější k životnímu prostředí než benzínový. Ostatní vodácké sporty jsou na řekách Jihlavě a Oslavě značně omezeny z důvodu jejich nesjízdností díky nedostatečnému vodnímu stavu. O sjíždění řeky Jihlavy lze hovořit pouze v případě, kdy je upouštěna spodní vyrovnávací nádrž Mohelno nacházející se pod Vodní nádrží Dalešice.

Pouze v jednom případě je nabízena volno časová aktivita v podobě **chatové osady s možností zimních sportů** (CHSCLY).

Je to chatová osada Číchov – zimní rekreační středisko Jalovec (VY12.Z.2.).

V bezprostředním okolí chatové osady kromě lyžařského svahu s vlekem se zde dále nacházejí upravované běžecké stopy, které vstoupily do povědomí místních obyvatel díky své kvalitě a technické nenáročnosti.

Poměrně významnou volno časovou aktivitu nabízí v řešeném území **chatová osada v blízkosti lesních komplexů s možností sběru lesních plodin** (CHSCHO). Tyto chatové osady jsou rozptýleny po celém okresu a tvoří tak více než polovinu všech chatových osad, a to 84, což při relativním vyjádření představuje 56% chatových osad. V lesních komplexích jsou chataři sbírány zejména maliny, ostružiny, jahody, borůvky a v neposlední řadě také jedlé houby.

Mezi velké chatové osady patří např. Horní Smrčné – ř. Jihlava – Chlumský potok (VY12.A.5.), Čihalín – ř. Jihlava – V odtokách (VY12.B.3.) nebo Kuroslepy – Dlouhá Oslava – levobřežní (VY9.W.2.) a spoustu dalších.

Poslední identifikovanou činností z hlediska možností trávení volného času chatařů v okrese Třebíč nabízí **chatová osada se zahrádkářením** (CHSCZH). Jedná se především o zahrádkářské a zahrádkářsko – rekreační chatové osady nacházející se na okraji městských sídel, a to zejména Třebíče, Moravských Budějovic nebo Jemnice. Chataři v těchto osadách mohou kromě převládající činnosti na zahrádkách kombinovat svoji aktivitu s jiným volno časovým typem činnosti, a to např. pobytově – odpočinkovým atd.

Příkladem velkých chatových osad mohou být Město Třebíč – J – CHAAZR – „Libuše“ (VY12.G.9.), Moravské Budějovice – CHAAZ – „Mír“ (VY12.W.6.) nebo Jemnice – CHAAZ – „Pod Javoří“ (VY11.Y.1.) a mnohé další.

Chatových osad s touto činností bylo v řešeném území objeveno a sečteno 54, které tvoří 36% z celkového počtu všech chatových osad.

V řešeném území nebyla identifikována **chatová osada s možností jiného trávení (volného) času chatařů** (CHSCJI).

V současné době sílí zájem ze stany obcí o zatraktivnění jejich okolí formou turisticky značených cest, udržovaných klubem českých turistů a budováním cyklotras. Na tomto úsilí profitují i obyvatelé chatových osad, nacházejících se v blízkosti těchto obcí. Tento trend se projevuje např. v okolí Vodní nádrže Dalešice, a to mimo jiné i v souvislosti se zavedenou pravidelnou lodní dopravou. Všechno vynaložené úsilí ze stran jednotlivých obcí má jeden společný jmenovatel. Přilákání návštěvníků a turistů do zmíněných lokalit v návaznosti na zaměstnanost místních obyvatel .

6.2.8. Velikostní typy chatových osad

Úkolem této poslední typologie, která se zabývá velikostními typy jednotlivých chatových osad v řešeném území je zařadit chatové osady podle příslušného počtu chat do předem definovaných intervalů. Výsledkem je přehledná škála intervalů informující o počtu chatových osad spadajících svým počtem chat do vymezených intervalových rozpětí. Podle intervalové škály jasně vyplývá, že v řešeném území převládá větší množství menších chatových osad. Konkrétní poznatky z této typologie jsou shrnuty v Tabulce 10. a úplný výčet jednotlivých velikostních typů chatových osad je zachycen ve Schématu 10.

Nejmenší interval s největším počtem chatových osad, a to 48, což představuje 32% ze všech chatových osad v řešeném území je **chatová osada s 5 – 9 chatami (CHSM5–9)**. Celkem zde můžeme nalézt 336 chat (8,8%), které tvoří seskupení hlavně v horní a dolní části toku řeky Jihlavy dále v horním úseku řeky Oslavy a také větší seskupení chatových osad je okolo hostákovských a valdíkovských rybníků ležící v Chatové oblasti VY12. severovýchodně od města Třebíče. Ostatní zbylé chatové osady jsou rozptýleny po celém řešeném území.

Příkladem mohou být Horní Smrčné – v Šavlátě (VY12.A.3.), Chlum – ř. Jihlava – Dolní mlýn (VY12.A.6.), Opatov – Fábešův rybník (VY11.Z.2.) nebo Moravské Budějovice – CHAAZ – silnice u „Míru“ (VY11.W.4.).

Chatová osada s 10 – 19 chatami (CHSM10–19) je intervalem s druhým největším počtem chatových osad v řešeném území, do kterého zahrnujeme 42 osad, které tvoří 28% ze všech chatových osad. Absolutní počet chat činí 574 a představuje 15,1% z množství všech chat v řešeném území.

Mezi takové chatové osady patří Třebíč – CHAAZR – rybník Záměš (VY12.Z.6.), Kracovice – CHAAZR – rybník Kacír (VY12.Z.18.), Tasov – ř. Oslava – Na boučku (VY9.P.5.) nebo Lhánice – ř. Jihlava – Pod Havranem (VY9.Y.3.).

Pokud bychom brali v úvahu počet chatových osad v předešlém intervalu s počtem chatových osad v tomto intervalu došli bychom k závěru, že v řešeném území převládá větší počet menších chatových osad do 19 chat, a to celkem 90, které tvoří 60% všech chatových osad.

Dalším intervalem s nižším počtem chatových osad, ale výrazně vyšším absolutním počtem chat, než v předešlém intervalu je **chatová osada s 20 – 49 chatami (CHSM20–49)**. Počet chatových osad činí 37 a podílí se 24,7% na celkovém počtu všech osad v řešeném území, kde v tomto intervalu najdeme celkem 1263 chat (33,3%).

Jedná se zejména o Sokolí – ř.Jihlava – Račerovický potok (VY12.D.1.), Kozlany – levobřežní – Za Sinčou (VY12.H.1.), Kozlany – levobřežní – Třesovská hájenka (VY12.H.5.) nebo Pucov – rybník Bělizna – JZ (VY9.U.1.) a další. Takové osady nazýváme středně velkými.

Největší počet chat v řešeném území najdeme v intervalu *chatová osada s 50 – 99 chatami (CHSM50–99)*, kde se celkem nachází 1303 chat (34,5%) seskupených do 21 chatových osad, které představují 14% všech chatových osad v řešeném území.

Mezi takové chatové osady mohou patřit Čechočovice – rybník Steklý (VY.F.1.), Zahradka – ř. Oslava – Zátíší (VY9.T.2.) nebo Moravské Budějovice – Jackov – Nový Hrachovec (JM14.Y.1.).

Chatové osady, které spadají do tohoto intervalu, nazýváme velkými.

Velmi velké chatové osady jsou v intervalu *chatová osada se 100 – 199 chatami (CHSM100–199)*, které jsou v řešeném území reprezentovány pouze 2 chatovými osady, které tvoří 1,3% ze všech chatových osad. Celkem se v nich nachází 312 chat, což představuje 8,3% z celkového počtu chat v řešeném území. Jedná se o zahrádkářské a zahrádkářsko – rekreační chatové osady, které se nachází v intravilánech městských sídel.

Jsou to Moravské Budějovice – CHAAZ – „Mír“ (VY11.W.6.) se 117 chatami a Město Třebíč – SZ – CHAAZR – V loučkách (VY12.G.2.) se 195 chatami.

Malé a velké chatové osady mají své klady a své zápory. Malé chatové osady nemají „téměř“ žádný negativní vliv na sociální chatařské prostředí z důvodu malé koncentrace chatařů. Nevýhodou malých chatových osad je nedostatečná úroveň dopravní a technické infrastruktury v důsledku nerentability vložených prostředků. Velké chatové osady jsou podhoubím pro vznik špatného sociálního chatařského prostředí, které je způsobeno příliš velkou koncentrací chat na relativně malém prostoru bez možnosti většího soukromí. Po stránce dopravní a technické infrastruktury je úroveň zpravidla dobrá.

6.3. Analýza vývoje chataření

V této kapitole se zaměřuji na popsání časového vývoje výstavby chatových osad zájmovém území okresu Třebíč, který víceméně koresponduje s vývojem chataření v České republice uvedeného v kapitole 2. Primárním zdrojem dat a informací potřebných pro napsání této kapitoly se stal terénní průzkum, dále pak řízené rozhovory s majiteli rekreačních objektů v daných lokalitách. V neposlední řadě jsem také využil služeb zainteresovaných pracovníků na příslušných obecních úřadech. Určitým vodítkem pro určení doby vzniku chat a následně chatových osad, byly letopočty vyryté nad vstupy nebo napsané ve štítech či na kamenných podezdívkách chat. Někdy však tyto letopočty mohly být zavádějící a matoucí, neboť v 70. a

v 80. letech minulého století probíhala přestavba části rekreačních objektů a uvedený letopočet mohl znamenat i dobu, kdy byla prováděna. Výstavba chat v jednotlivých desetiletích je těsně spjata s typologií chat po stránce architektonicko – stavební, takže stáří chat lze určit i na základě jejich architektonicko – stavebního vzhledu.

Datové výstupy řešící tuto kapitolu Diplomové práce jsou zachyceny v Tabulce 3. Typy chat po stránce období jejich vzniku jsou uvedeny ve Schématu 3. a komplexní přehled všech typů chatových osad z hlediska období jejich vzniku jsou zachycena ve Schématu 11. Prostorové rozmístění charakterizující typy chat v chatových osadách na základě období jejich vzniku jsou graficky znázorněny v tématické Mapě 2.

Absolutně první dřevěnou tramsko – rekreační chatou postavenou v okrese Třebíč byla legendární chata s názvem „Rio de la Plata“ (Stříbrná řeka) na levém břehu řeky Jihlavy, a to již v roce 1931. Bohužel stála v záplavovém území a musela ustoupit budované Vodní nádrži Dalešice, která byla od roku 1975 napouštěna. Chata však byla zachráněna a přemístěna na nové místo, kde stála až do roku 1986, kdy byla z rozhodnutí místního ONV v Třebíči definitivně zbourána. Druhou nejstarší tramsko – rekreační chatou postavenou v okrese Třebíč na pravém břehu řeky Jihlavy v roce 1932, byla chata, postavená tramskou osadou „Ohniváci.“ Boužel musela být rovněž zbourána v důsledku napouštění Vodní nádrže Dalešice.

Jako další postavené, ale stále existující chaty v okrese Třebíč považujeme dřevěné rekreační chaty a dřevěné tramsko – rekreační chaty vybudované v první a druhé polovině 30. let 20. století na řece Oslavě. Vůbec první dřevěná tramsko – rekreační chata postavena v roce 1933 na levém břehu řeky Oslavy pod splavem mlýna Skřípina je chata „BOJA“. Dokonce ještě dnes najdeme na jejím štítě napsáno „BOJA 1933“. Druhou významnou dřevěnou tramsko – rekreační chatou postavenou v roce 1939 na vyvýšeném místě na levém břehu řeky Oslavy pod vrcholem Kraví hory je chata „Kavčice“. V průběhu jednotlivých desetiletí se chata postupně rozrůstala o jednotlivé přístavby na kamenných podezdívkách. Tyto přístavby mohou soužit jako důkazní materiál informující o výběru použitého materiálu typického pro jednotlivá období. Tyto chaty postavené v období první republiky jsou součástí chatové osady Kuroslepy – Dlouhá Oslava – levobřežní (VY12.W.2.), kde převažují chaty ze 60.let (CHSH60–69). Dalším příkladem 5 prvorepublikových chat, které jsou součástí chatové osady, kde opět převažují chaty ze 60. let (CHSH60–69) je Zahrádka – ř. Oslava – Zátíší (VY9.T.2.). Celkem těchto prvorepublikových chat bylo postaveno 9 a tvoří 0,24 % z celkového počtu postavených chat v řešeném území.

Totéž pravidlo platí i pro chaty postavené v první polovině 40. let 20. století podél řeky Oslavy a jejího soutoku s potokem Chvojnice. Tyto dřevěné rekreační chaty netvoří samostatnou chatovou osadu, ale staly se opět součástí chatových osad, ve kterých převažují chaty ze 60.let (CHSH60–69).

Pro příklad uvádím 2 rekreační chaty postavené bratry Zeiselovými v roce 1941 a 1942 v blízkosti Senoradského mlýna, které jsou součástí chatové osady Senorady – ř. Oslava – Senoradský potok (VY9.X.2.) nebo dřevěnou rekreační chatu „Kadaňkova chata“ postavenou v roce 1946 na loučce při ústí potoku Chvojnice do Oslavy a která je součástí chatové osady Kuroslepy – Dlouhá Oslava – potok Chvojnice (VY9.W.3.).

Těchto starých chat je v zájmovém území 23 a zaujímají 0,6% ze všech chat. Ačkoliv výše uvedené typy chat netvoří ryze chatové osady s chatami převážně z let 1920 – 1945 (CHSH20– 45) uvádím je zde jako důkaz toho, že historie vývoje chataření v okrese Třebíč má opravdu hluboké kořeny.

Do pravé historie vývoje chataření se však v okrese Třebíč nesmazatelně zapsali sice dnes již neexistující chaty na řece Jihlavě na které však musí být stále pamatováno. Jedná se o seskupení 58 chat postavených v překrásném kaňonovitém údolí řeky Jihlavy v období mezi léty 1931 – 1945. Jednalo se o tzv. „divokou a nekontrolovatelnou výstavbu chat“. Bohužel všechny chaty zde stály pouze do roku 1975, kdy byly odstraněny nebo vyjíměčně přeneseny výše nad úroveň záplavové čáry v důsledku napouštění Vodní nádrže Dalešice.

Od roku 1945 a v průběhu 50. let 20. století v okrese Třebíč pokračuje výstavba rekreačních chat, které tvoří chatové osady s chatami převážně z let 1946 – 59 (CHSH46–59). Tyto chatové osady opět vyrůstají v romantickém prostředí řeky Oslavy a Jihlavy, ale také okolo chatařsky malebných vodních ploch v podobě mnoha rybníků.

Jedná se zejména o chatové osady okolo břehu řeky Oslavy, a to Naloučany – ř. Oslava – Na nivách (VY9.T.3.) nebo okolo řeky Jihlavy Smrčné – ř. Jihlava – Pruknerova samota (VY12.A.1.), Horní Smrčné – ř. Jihlava – Chlumský potok (VY12.A.5.). Výstavba rekreačních chat je lokalizována také okolo rybníků, kde vyrůstají celé chatové osady, např. Pucov – rybník Bělizna – JZ(VY9.U.1.), Pucov – rybník Bělizna – SV (VY9.U.2.) nebo Oslavička – rybník Ovčírna – u dráhy (VY8.Z.1.).

V 50. letech kromě výstavby rekreačních chatových osad současně probíhá výstavba prvních zahrádkářských osad, a to především na okrajích měst, zejména pak Třebíče.

Příkladem může být Město Třebíč – J – CHAAZ – „Na kamínkách“ (VY12.G.15.).

Celkem se v tomto období postavilo 154 chat, což představuje 4,1% všech chat v řešeném území.

Dále musím zmínit, že v tomto období pokračovala na řece Jihlavě již „úředně řízená a kontrolovaná výstavba“ dnes již sice neexistujících chat, které však do historie vývoje

chataření v okrese Třebíč neodmyslitelně patří. Jednalo se o početně významné seskupení chat o celkovém počtu 172 chat, které byly mezi léty 1946 až 1962 postaveny. V roce 1962 byla vydána stavební uzávěra a byla zastavena výstavba nových chat z důvodu plánované výstavby Vodní nádrže Dalešice. S napuštěním přehrady tak skončila jedna celá kapitola historie vývoje chataření na řece Jihlavě. Pro názornou představu uvádím počty chat, které se nacházely na katastrálních územích příslušných obcí a které nenávratně zmizely pod vodami Vodní nádrže Dalešice. Jedná se o obce Číměř 23 chat, Koněšín 78 chat, Třeбенice 18 chat, Kozlany 21 chat, Hartvíkovice 22 chat, Stropešín 4 chaty, Popůvky 2 chaty, Dalešice 3 chat a Kramolín 1 chata (Smejkal, 2008).

V 60. letech 20. století výrazně stoupá v okrese Třebíč výstavba rekreačních objektů, a to především dřevěných rekreačních chat. Tyto chaty se sdružují do chatových osad s chatami převážně z let 1960 – 1969 (CHSH60–69). Chatové osady jsou budovány opět okolo vodních toků, a to hlavně v horním toku řeky Jihlavy, dále po celém toku řeky Oslavy a také říčky Chvojnice.

Významným seskupením chat z tohoto období jsou chatové osady např. Horní Smrčné – ř. Jihlava – Puknerova samota (VY12.A.1.), Koněšín – levobřežní – Koněšínská pláž (VY12.H.3.), Vaneč – ř. Oslava – U kříže (VY9.R.1.) nebo Kuroslepy – Dlouhá Oslava – potok Chvojnice (VY9.W.3.).

V tomto období se objevují chatové osady ryze tvořené chatami ze 60.let. Celkem těchto chatových osad bylo v okrese Třebíč identifikováno 12, a to s významným shlukem osad okolo řeky Oslavy, kde tvoří celou jednu chatovou (VY9.P. Řeka Oslava – Kamenná). Do tohoto období výstavby spadá i část zahrádkářských a zahrádkářsko – rekreačních osad vybudovaných především okolo města Třebíče a Moravských Budějovic.

Patří sem např. Město Třebíč – Z – CHAAZR – Poušov (VY9.G.6.), Moravské Budějovice – CHAAZ – proti čerpací stanici (VY11.W.5.) nebo Moravské Budějovice – CHAAZ – „Mír“ (VY11.W.6.).

Současně v této době docházelo i k postupnému zvětšování chatových osad z 50. let.

Jedná se zejména o osady Zahrádka – ř. Oslava – Zátíší (VY9.T.2.), Březník – Dlouhá Oslava – levobřežní (VY9.W.1.), Lhánice – ř. Jihlava – Ve Víru – (VY9.Y.4.) nebo Čechočovice – Rybník Steklý – (VY12.F.1.).

Celkem se v 60. letech 20. století postavilo 867 chat, což představuje 22,9% z množství všech chat v okrese Třebíč.

K nejvýznamnějšímu vývoji ve výstavbě chat v řešeném území dochází v průběhu 70.let 20.století. Začínají se budovat kromě klasických dřevěných chat také zděné nebo i také montované chaty. Nově vznikající zděné chaty jsou zpravidla stavěny podle klasického scénáře a nabývají tedy uniformního vzhledu, jako je sedlová eternitová střecha, podsklepený

prostor, venkovní dřevěný balkon a také společný půdorys o rozměrech 8x6 m. Jedná se o chatové osady s chatami převážně z let 1970 – 1979 (CHSH70–79).

Sem patří např. Čichov – ř. Jihlava – u Studánky (VY12.B.1.), Čihalín – ř. Jihlava – V odtokách (VY12.B.3.), Čikov – ř. Oslava – Studánky (VY9.T.1.) nebo sem spadá i celá chatová lokalita Rybníky u Pozďatína (VY9.V.).

Ačkoliv jsou pro výstavbu zahrádkářsko – rekreačních chat typická 80.léta, v řešeném území začínají vznikat zahrádkářsko – rekreační osady o velkém počtu těchto chat již v průběhu 70. let 20.století. Velké zahrádkářsko – rekreační chatové osady najdeme okolo větších městských sídel, a to zejména okolo města Třebíče, Moravských Budějovic a Jemnice. Město Třebíč je postupně obkloповáno, a to především z jižní, západní a také ze severozápadní strany nově vznikajícími zahrádkářsko – rekreačními osadami, které měly za úkol vytvořit tzv. „Zelený pás okolo města Třebíče“. Tento záměr se však nepovedl v důsledku rychle ubývající vhodné plochy, která byla využita pro stavbu postupně se rozrůstajícího panelového sídliště. Tato skutečnost vycházela s budováním nedalekého energetického komplexu Dalešice – Dukovany, kdy během jeho výstavby a po jeho dokončení se hledalo vhodné vyřešení bytové otázky pro několik set zaměstnanců včetně s jejich rodinami.

Mezi velké a ryze zahrádkářsko – rekreační chatové osady patří např. Město Třebíč – SZ – CHAAZR – pod r. Kuchyňka (VY12.G.3.), Město Třebíč – J – CHAAZR – Nad zámečkem (VY12.G.11.) nebo Město Třebíč – J – CHAAZR – „Skalka“ (VY12.G.11.). Příkladem zahrádkářsko – rekreačních osad okolo města Moravských Budějovic nebo Jemnice jsou Moravské Budějovice – CHAAZR – „Budoucnost I.“ (VY11.W.3.), Moravské Budějovice – CHAAZR – r. Mastník (VY9.W.2.) nebo Jemnice – CHAAZR – „U Kapličky“ (VY11.Y.3.) nebo také zahrádkářské osady vznikající v této době, a to např. Jemnice – CHAAZ – „Pod Javoří“ (VY11.Y.1.) nebo Jemnice – CHAAZ – „Na Nivce“ (VY11.Y.2.).

V tomto období 70. let 20. století bylo postaveno v okrese Třebíč největší množství chat, a to 42,9%, což vyjádřené pomocí absolutního čísla představuje 1623 chat ze všech postavených chat v řešeném území, a to i přesto, že již v roce 1974 byla vydána rozsáhlá stavební uzávěra z důvodu vyhlášení Přírodní rezervace Údolí Oslavy a Chvojnice v této přírodně hodnotném krajinném prostředí.

V následujícím období 80. let se v okrese Třebíč postupně vydávané stavební uzávěry či omezování výstavby chat, tak jak tomu bylo například v okresech Jihlava nebo Pelhřimov, výrazným způsobem nedotkly. Pouze ve dvou případech došlo k vydání stavební uzávěry v okrese Třebíč, a to v souvislosti se zřízením Přírodního parku Třebíčsko v roce 1982 Okresním národním výborem v Třebíči a v případě druhém to bylo z důvodu vyhlášením

Přírodního parku Střední Pojhlaví v roce 1988 Okresním národním výborem Brno – venkov, Třebíč a Znojmo. I přes tyto dvě stavební uzávěry se období 80.let řadí v počtu vybudovaných chat na druhé místo, a to za období 70.let a dokonce převyšuje počet postavených chat v 60.letech 20. století. V chatových osadách s chatami převážně z let 1980 – 1989 (CHSH80–89) celkem v okrese Třebíč najdeme 882 chat, což představuje 23,3% z celkového počtu všech chat. Na tomto relativně vysokém čísle se zejména podílejí chaty, které jsou seskupené do čtyř velkých chatových osad táhnoucí se v délce 2 km po levé straně nad Vodním dílem Dalešice mezi obcemi Koněšín a Kozlany. Nová stavební místa pro tyto chatové osady vyčlenil na začátku 80. let Odbor výstavby ONV Třebíč, jako náhradu těm chatařům, kteří museli nuceně zbourat své chaty v souvislosti s chystaným napouštěním Vodního díla Dalešice. V nově vznikajících chatových osadách získávali, kromě chatařů od zaplavené řeky Jihlavy, stavební místa i další zájemci. V mnohých případech se stávalo, že chataři navyklí po mnoha letech na chatařský život v krásném údolí řeky Jihlavy, která neodmyslitelně patřila k jejich životu, ztratili o nově nabízená místa, kde bylo koncentrováno na relativně malé ploše velký počet chat, zájem. Nové 4 chatové osady vznikly z rozhodnutí Odboru výstavby ONV v Třebíči. Každá osada čítá okolo 50 chat a měla být vzorem pro další výstavbu chatových osad ve stylu socialistického pojetí trávení volného času našimi pracujícími.

Jsou to Koněšín – levobřežní – u lodní zastávky Koněšín (VY12.H.1.), Koněšín – levobřežní – Za Sinčou (VY12.H.2.), Kozlany – levobřežní – Na Dlouhé hoře (VY12.H.4.) a Kozlany – levobřežní – Třesovská hájenka (VY12.H.5.).

V těchto chatových osadách najdeme celkem 202 chat. Mezi další chatové osady ve kterých výrazně převažují chaty z 80. let patří zejména takové osady, které jsou seskupené okolo mnoha rybníků, jež se v okrese Třebíč nacházejí.

Jsou to Budišov – rybník Pyšelák (VY9.S.1), Budišov – rybník Pyšeláček – Holeje (VY9.S.2.) nebo chatové osady s chatami postavenými v tomto období např. Valdíkov – rybník Salák (VY12.Z.9.), Kožichovice – Dobrá Voda – Hluboček (VY12.Z.17.) nebo Kožichovice – rybník Strážov (VY11.Z.1.).

V 90. letech se výstavba nových chat výrazně zpomalila, a proto vznik chatových osad s chatami převážně postavenými po roce 1989 (CHSH90+) je minimální.

Mezi takové patří např. Město Třebíč – S – CHAAZR – Pod borovím (VY12.G.1.), Třebíč – CHAAZR – rybník Záměš (VY12.Z.6.) nebo Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY12.Z.21.) nebo Město Třebíč – Z – sídliště Borovina – u dráhy (VY12.G.18.), nebo Náměšť nad Oslavou – u viaduktu (VY9.Z.6.) s převahou zejména rekreačních domků.

Z tohoto období pochází 192 chat, které tvoří 5% všech chat.

Po roce 2000 již další nové chatové osady nevznikají s výjimkou jednotlivých chat, které jsou součástí větších chatových osad.

Je to např. Koněšín – levobřežní – Za Sinčou (VY12.H.2.) nebo Kozlany – levobřežní – Na Dlouhé hoře (VY12.H.4.).

Zároveň pokračuje výstavba velkých zděných rekreačních domků, které se objevují již od počátku 90. let, ale zejména až v novém tisíciletí a nejdeme je na okraji intravilánů městských či venkovských sídlech.

Jedná se o Město Třebíč – J – CHAAZR – „Terůvky“ (VY12.G.17.), Kramolín – levobřežní – rekreační středisko ČEZ (VY12.I.2.) nebo jsou opět součástí větších chatových osad seskupených okolo rybníků, např. Moravské Budějovice – Jackov – Nový Hrachovec (JM14.Y.1.) a Moravské Budějovice – Jackov – Na Úvalech (JM14.Y.2.).

V tomto období vzniklo 38 chat, které představují 1% z celkového počtu chat postavených v okrese Třebíč.

6.4. Shrnutí územně – plánovacích, ekologických a dalších problémů spojených s chatařením v okrese Třebíč

Pro sepsání níže uvedené kapitoly jsem veškeré poznatky a informace získával zejména návštěvou příslušných obecních úřadů na jejichž katastrálním území se nachází největší seskupení chatových osad a kde jsem vedl řízené rozhovory se zainteresovanými lidmi, především starosty obcí, obeznámenými s problematikou chataření. Další část informací jsem nabyl návštěvou stavebních úřadů a referátů životního prostředí na příslušných městských úřadech v obcích s rozšířenou působností. Abych neměl na problematiku chataření pouze jeden úhel pohledu, uskutečnil jsem i řízené rozhovory s majiteli rekreačních objektů. Scénář kladených otázek během řízeného rozhovoru je uveden a sepsán plném rozsahu v kapitole 5.3.

Všechny níže uvedené problémy spojené s chatařením na okrese Třebíč jsou dle vyjádření dotazovaných totožné.

Určitě nejzávažnějším problémem na kterém se shodli oslovení představitelé obcí nebo zainteresovaní lidé stavebních úřadů a referátů životního prostředí je negativní dopad chataření na okolní přírodu v souvislosti se znečišťováním životního prostředí s důrazem na zhoršující se kvalitu podzemních a povrchových vod. Jedná se hlavně o otázku odpadních vod, jejího zachycování, způsobu vývozu a likvidace. Zásadním problémem v tomto směru jsou nedostatečně vyřešeny a následně budovány septiky a jímky, a to i přes skutečnost, že

zákon ukládá povinnost majitelům chat doložit při kolaudaci písemný doklad o jejich nepropustnosti a následně o jejich vývozu a likvidaci. Ve větších chatových osadách je tento problém vyřešen tím, že se o vývoz nepropustných septiků pravidelně starají smluvně najímané fekální vozy, cisterny s čerpacím zařízením, vlastněné místními zemědělci. Část chatařů má však septiky opatřené trativody, takže se tekutá část vsakuje volně do země. Zbývající část je pak jednou za čas vyvezena do okolní přírody. Paradoxem je skutečnost, že výběr nepropustných septiků je sice prováděn fekálním vozem, ale jeho obsah je vyléván v blízkosti chatové osady do příkopů nebo na pole, kde se mohou škodlivé látky lehce dostat do potravinového řetězce. Kromě septiků a jímek chataři používají v místech nedostupných pro fekální vozy, suché záchody a v některých případech pak chemické záchody. Jedná se například o celou chatovou lokalitu Řeka Oslava – Dlouhá Oslava (VY9.W.). Podle sdělení starosty obce, na jehož katastrálním pozemku se chatová lokalita nachází, je používání chemických záchodů velmi šetrné k životnímu prostředí a nezanechává v něm prakticky žádné negativní stopy po znečištění. Nádoba s obsahem z těchto záchodů je chemickou cestou ošetřena a poté je vyprázdněna do předem vykopané jámy v lese nebo je chataři odvezena do místa svého trvalého bydliště, kde je zlikvidována. V případě používání suchého záchoda je zatížení a dopad na životní prostředí větší, neboť vyprázdnování a následná likvidace probíhá v přírodě, a to v předem vykopané jámě. Výběr obsahu ze suchého záchodu většina chatařů řeší pomocí speciálních nádob, kam je obsah přemístěn a poté jsou tyto nádoby vyváženy do předem vykopané jámy, která je pak zasypána. Při řízeném rozhovoru s chataři v chatové lokalitě Řeka Jihlava – Mohelno, Lhánice (VY9.Y.) mi bylo sděleno, že ještě stále používají venkovní klasický suchý záchod, a to i přes skutečnost, že zákon o ochraně životního prostředí a také zákon o územním plánování a staveb výslovně apeluje a ukládá povinnost na zrušení těchto na „černo“ postavených venkovních suchých záchodů. Existence tohoto zákona spadá již do období 80. let 20. století. Jedním z možných vysvětlení, proč tyto záchody stále používají, je relativně malá pokuta, která v žádném případě nedosahuje finančních nákladů spojených s výstavbou sociálního zařízení uvnitř objektu chaty a s tím souvisejícím vybudováním nepropustného septiku nebo jímký. Navíc jsou tyto chaty postavené v 50. a 60. letech, kdy se na tyto problémy s umístěním sociálního zařízení uvnitř objektu chaty nekladl prakticky žádný důraz. Bohužel riziko zatížení životního prostředí je navíc zvyšováno skutečností, že naprostá většina chat je umístěna podél řeky Jihlavy, kdy se škodlivé látky ze suchých záchodů podílejí na eutrofizaci řeky Jihlavy a znehodnocují ji tak ke koupání. Chataři tak ubližují nejenom okolní přírodě, ale také i sami sobě.

Při řízených rozhovorech s kompetentními pracovníky na stavebních odborech a referátech životního prostředí příslušných ORP mi bylo sděleno, že v současnosti neexistuje v okrese Třebíč jediná chatová osada s vybudovanou čistírnou odpadních vod a zároveň nejsou zapojeny na městskou či obecní kanalizaci. Určitým řešením výše popsaného problému by mohlo být vybudování čističek odpadních vod, které by byly umístěny ve všech větších chatových osadách, například nad 40 chat s důrazem na ty chatové osady, které leží podél vodních toků nebo vodních děl. Zásadním problémem však zůstává financování tohoto projektu. V současné době Evropská unie ve velké míře podporuje budování čističek odpadních vod, a tak se zde nabízí možnost o požádání přidělení a následného čerpání peněz z příslušných evropských strukturálních fondů. Pokud by tento projekt realizoval, výrazně by přispěl ke zlepšení kvality životního prostředí, a to zejména kvality podzemních a povrchových vod v chatových osadách v okrese Třebíč.

Dalším diskutovaným problémem se starosty obcí byla otázka týkající se zabezpečení vývozu a třídění komunálních pevných odpadů z chatových lokalit. V některých případech se o odvoz odpadků starají příslušné obce, které vybírají od chatařů příslušný celoroční poplatek. Jsou dokonce přistavovány kontejnery určené pro třídění odpadu, které se od sebe odlišují příslušnými barvami. Obce zajišťují jejich pravidelné vyvážení. V některých případech mohou chataři ukládat odpadky v obcích do obecních kontejnerů. Problémem však zůstává jejich nedostatečná kapacita v době hlavní chatařské sezóny. Údajně jsou ze strany obcí vynakládány stále větší finanční prostředky na odvoz odpadků, ale vybrané poplatky tyto náklady nepokrývají. Je tak postupně zatěžován rozpočet příslušných obcí. Řešením této situace je zvýšení poplatků za odvoz odpadků na takovou úroveň, která by pokryla skutečné náklady.

Poměrně významným negativním faktorem je skutečnost, že se naprostá většina chatařů dostává na své chaty pomocí osobních automobilů, které způsobují znečištění ovzduší produkcí emisí, zvýšeným hlukem a zvýšenou prašností cest.

Z hlediska dopravní infrastruktury jsou některé chatové osady dobře přístupné po kvalitních a zpevněných cestách. Zůstává však problém s údržbou těchto cest v zimním období, a to tak aby byla příjezdová komunikace do chatové lokality, z důvodu případného zajištění rychlého příjezdu zdravotnické služby, hasičů či policie, stále průjezdná. Kdo by měl tyto práce vykonávat a kdo by je měl hradit, zůstává nevyřešeno. Příkladem mohou být chatové osady kolem Dalešické přehrady a další.

Při rozhovorech s chataři v dalších lokalitách mi bylo sděleno, že další problémy spojené s údržbou příjezdové komunikace mají i v průběhu roku, a to hlavně po průjezdu

těžkých lesních strojů a traktorů, které za sebou tahají klády, které komunikace vážně poškozují.

Zájem o stavbu rekreačních objektů neupadá, ba naopak se zvyšuje. Důkazem toho jsou snahy o prodej zemědělské půdy a její převedení na stavební pozemky pro rekreační objekty. V této souvislosti mi bylo sděleno, že na stavebním úřadě a odboru územního plánování ORP Třebíč, projednávají žádost obce Kozlany, která chce nabídnout k prodeji na svém katastrálním území pozemek pro výstavbu 25 rekreačních chat o celkové výměře 8 000 m². Každá obec má kompetence prodávat obecní pozemky určené pro výstavbu rodinných domků nebo rekreačních objektů. Před uskutečněním prodeje obecních pozemků však musí provést změnu ve svém územním plánu a zároveň musí požádat o vyslovení stanoviska zainteresovaných orgánů státní správy (hasičů, telekomunikace, vodohospodářství atd.). Po vyjádření všech zúčastněných orgánů a po vyslovení souhlasu může teprve začít s prodejem svých pozemků. Tento proces je zdoluhavý a trvá 1 až 2 roky a je na zvážení všech zainteresovaných, jak dalece dovolí zatěžovat naši přírodu rekreační výstavbou.

Obec má právo vydávat stavební uzávěry, ale vždy na základě projednání a dohody s příslušnými kompetentními stavebními úřady, odbory územního plánování, referáty životního prostředí a dalšími orgány státní správy. V současné době probíhá v řešeném území okresu Třebíč výstavba nových chat nebo rekreačních domků vcelku kontrolovaně a je omezena zpravidla do větších chatových osad nebo osad stojících na okraji městských nebo venkovských sídel. Příkladem může být chatová osada Kramolín – levobřežní – rekreační středisko ČEZ (VY12.I.2.), kde bylo po roce 2000 postaveno 7 rekreačních domků a tyto rekreační domky mají navíc podobu objektu určených k trvalému bydlení. Mezi další chatové osady, kde probíhá výstavba nových rekreačních objektů, a to zejména velkých zděných chat a rekreačních domků patří celá chatová lokalita Hrachovecké rybníky u Moravských Budějovic (JM14.Y.). V některých chatových osadách v řešeném území byla vyhlášena stavební uzávěra, a to zejména z důvodu zřízení Přírodní rezervace nebo Přírodního parku. Jedná se o celé chatové lokality podél vodních toků např. Řeka Oslava – Dlouhá Oslava (VY9.W.), Řeka Oslava – Senorady (VY9.X.) nebo Řeka Jihlava Mohelno, Lhánice (VY9.Y.). V uvedených chatových lokalitách jsou povoleny pouze rekonstrukce a modernizace stávajících postavených chat. Stává se ale, že chataři přistavují ke svým chatám venkovní balkóny, altány jejichž dřevěná konstrukce se dotýká obvodových stěn nebo také velice častým případem je budování menší přístavby (přístěnku), který však není pevně spojen se zemí a nevyžaduje tak stavební povolení. Konečným výsledkem těchto přestaveb je nejen růst jejího komfortu, ale i objemové zvětšení celkového prostoru s návazností na

zvyšování ubytovací kapacity. Dochází tak ke zvyšování návštěvnosti rekreačních chat v těchto krajinně cenných a chráněných oblastech, který má negativní dopad na životní sociální prostředí chataření. Řešením by mohlo být vydání takového nařízení, které by zakazovalo jakékoliv úpravy a přístavby vedoucí ke zvětšování vnitřního objemového prostoru stávajících rekreačních chat.

Z hlediska technické infrastruktury je vybavenost jednotlivých chatových osad, podle sdělení jednotlivých starostů či chatařů, na úrovni, která odpovídá finančním možnostem příslušných obcí a zejména pak samotných chatařů. Naprostá většina chatových osad v okrese Třebíč je napojeno na elektrickou rozvodnou síť a pouze několik málo chatových osad, např. Radonín – u Vlčí hory (VY12.Z.1.), Ptáčov – Klapovský potok (VY12.Z.13.) nebo Ptáčov – CHAAZR – Cihelna (VY12.Z.14.) není ještě elektrifikováno. Důvody spočívají zejména ve velikosti chatové osady, kdy malý počet chatařů není schopen pokrýt náklady na přivedení elektřiny do chatové osady. V těchto chatových osadách chataři používají jako náhradního zdroje elektrické energie zejména pak sluneční konektory montované na jižních štítech chat nebo akumulované autobaterie z velkých nákladních automobilů. Nevýhodou těchto „náhradních“ zdrojů elektrické energie je jejich časově omezená dodávka elektrického proudu.

Poměrně velkým problémem v chatových osadách je nedostatečné zajištění kvalitních zdrojů pitné vody. Jedním z hlavních zdrojů pitné vody jsou ve velkých chatových osadách vybudované osadní studny, financované tehdejšími ONV, případně samotnými chataři. Bohužel tyto osadní studny zdaleka nepokrývají svojí kapacitou spotřebu vody v chatové osadě a navíc se stává, že neodpovídají normám kvality pitné vody. Zejména v letních měsících, kdy je zvýšená spotřeba vody, roste riziko vyčerpání studní. Podle sdělení chatařů se tyto problémy řešily tím, že si každý chatař vozil z místa svého trvalého bydliště vlastní zásobu pitné vody ve velkých plastových barelech nebo využíval obecní studnu. Doba, kdy chataři využívali k odběru pitné vody nedaleké studánky nacházející se v okolí chatových osad, patří minulosti. V současné době se rozšířilo budování vrtů na vlastním pozemku. Ale ani tak nemají zcela chataři vyhráno, neboť se může stát, že v důsledku zbudování většího počtu studní nebo vrtů dojde ke stahování pramenů.

Pouze v několika chatových osadách je v okrese Třebíč zbudován a zaveden obecní vodovod. Jsou to například chatová osada Koněšín – levobřežní – u lodní zastávky Koněšín (VY12.H.1.), Kozlany – levobřežní – Za Sinčou (VY12.H.2.) nebo Rouchovany – rybník Stejskal (JM10.Z.5.).

Jedním z dalších problémů je negativní vliv chataření na sociální prostředí, který je vyvoláván zejména nadměrným hlukem způsobovaným používáním motorových pil, benzínových křovinořezů, sekaček nebo také hlasitou reprodukovanou hudbou či nepřiměřeně hlasitým chováním chatařů během nočních oslav. Nejsou výjimkou i noční projížďky po chatové osadě na motocyklu nebo čtyřkolce. Tyto problémy většinou vznikají ve větších chatových osadách, kde je na poměrně malé ploše koncentrován větší počet chatařů a mohou tak dokonce dospět až k sousedským sporům. Mezi ně patří také spory o vymezení pozemku a jeho následné užívání. Někteří chataři čekají vyřešení uvedených problémů obecními úřady, podle vyjádření starostů však neexistuje žádná příslušná obecní vyhláška, která by upravovala dodržování nočního klidu či jiných sporů v chatových osadách. Je tedy ve vlastním zájmu chatařů nebo v rámci osadního společenství, aby se chovali mezi sebou slušně a dodržovali tak nepsaná pravidla společenského a chatařského chování. Na otázku starostům, zda někdy v minulosti museli řešit spory mezi chataři, které přerostly až slovnímu nebo dokonce k fyzickému útoku mi bylo sděleno, že i takové případy se stávají a končí většinou u přestupkové komise.

V závěru řízeného rozhovoru byla posledním bodem otázka týkající se současného a budoucího přínosu chataření z hlediska rozvoje obce. Zde nastal rozpor, neboť polovina dotazovaných kompetentních pracovníků stavebních úřadů, referátů životního prostředí a zejména starostů jednotlivých obcí tvrdí, že přínos chatařů pro rozvoj obce je téměř nulový. Dokonce vznikají rozepře mezi chataři a místními obyvateli. Poplatky vybírané od majitelů rekreačních chat jsou minimální a nestačí tak pokrýt náklady vynaložené na odstranění problémů způsobovaných chataři. Jedná se zejména o sběr v přírodě povalujících se odpadků, náklady na svoz komunálních odpadků, úprav příjezdových komunikací nebo odstraňování škod na životním prostředí způsobované odpadními vodami z přetékajících septiků nebo prosakujících jímek. Dalším problémem na který si starostové jednotlivých obcí stěžují je přibývání případů, kdy chataři chodí kácet suché stromy do obecních nebo soukromých lesů bez patřičného souhlasu.

Nejsou však jen zápory. Klady vidí zejména ve využívání obchodů, hostinců a služeb, které jsou v obci nabízeny, čímž se podílejí na podpoře a rozkvětu místního drobného podnikatelského prostředí. Dalším významným příjmem do rozpočtu příslušného obecního úřadu je poplatek v podobě odvedené daně z nemovitosti - rekreačních objektů, postavených v katastru příslušné obce. V poslední době se zvyšuje i počet chatařů, kteří si zde nahlašují trvalé bydliště. Z úst zainteresovaných pracovníků příslušných úřadů a starostů obcí zaznívají další argumenty pro přínos chataření pro rozvoj obce. Takovým příkladem může být

oboustranná spolupráce mezi chataři a místními obyvateli. Chataři ve městě na příslušných úřadech vyřizují administrativní záležitosti nebo nákupy a další nezbytné věci pro místní obyvatele, kteří pak na oplátku zajišťují chatařům palivové dřevo, jsou ochotni svým vozovým parkem pomoci při svozu stavebního materiálu nebo poskytují chatařům živočišné či rostlinné produkty (vejce, mléko, maso, brambory a jiné). Místní obyvatelé zajišťují za poplatek hlídání rekreačních objektů v chatové osadě před zloději. Jedná se např. o chatovou osadu Senorady – řeka Oslava – Senoradský mlýn (VY9.X.1.) a Senorady – řeka Oslava – Senoradský potok (VY9.X.2.).

Chataři si naopak stěžují starostům, že v době jejich nepřítomnosti na chatách se množí případy drobných krádeží, ořezávání okrasných stromků a živých plotů, zvláště pak v dušičkovém a předvánočním období a na neprohrnuté cesty v zimním období, které by měla příslušná obec za odvedené daně zajišťovat.

V některých obcích je chatařům nabízeno i poměrně široké sportovní vyžití jako např. (tenisové kurty, volejbalové hřiště aj.), byť za poplatek vyšší, než je určen pro místní obyvatele. V celku lze konstatovat, že ve většině případů jsou vztahy mezi chataři a místními obyvateli vcelku dobré a představitelé obcí tak nemají zcela pravdu v tom, že přínos chataření pro rozvoj obcí je „nulový“.

6.5. Prognóza rozvoje chataření a dalších forem rekreace a cestovního ruchu v okrese Třebíč

Do budoucna lze předpokládat, že výstavba nových chat v okrese Třebíč bude pozvolna stagnovat a bude směřována pouze do větších stávajících chatových osad. Vznik nových chatových osad bude v souvislosti se silící obavou, zejména odboru životního prostředí, z důvodu negativního působení chataření na životní prostředí, minimální. Nové osady mohou vzniknout jen za předpokladu, že rekreační chaty budou mít zejména charakter objektů trvalého bydlení a budou mít vybudovanou dobrou technickou a dopravní infrastrukturu. V těchto nových chatových osadách se počítá s vybudování čističky odpadních vod nebo s napojením na obecní kanalizaci.

Postavení čističky nebo napojení se na obecní kanalizaci by tak definitivně vyřešilo problematiku odpadového hospodářství a výrazně by přispělo ke zkvalitnění životního prostředí. Bohužel největším problémem však zůstává stále nezodpovězená otázka dostatečného finančního zabezpečení plánovaných akcí.

V souvislosti s útlumem zemědělské výroby se v okrese Třebíč objevuje stále více zemědělských pozemků, které svým charakterem (louky, pastviny) přinášejí svým vlastníkům pouze malý užitek. Proto jsou snahy tyto pozemky nejprve vyjmou ze zemědělského půdního fondu a následně je převést na stavební pozemky určenými pro výstavbu rodinných domků nebo právě rekreačních objektů. Pro dotčené majitele pozemků to znamená nemalý finanční přínos, ale jaký to bude mít přínos pro přírodu řeknou až příští generace.

Zatím se k tomuto trendu staví obce a příslušné státní orgány spíše zdrženlivě. V okrese Třebíč se podle sdělení kompetentních úřadů a jednotlivých starostů počítá se zachováním všech stavebních uzávěr v dotčených chatových osadách a nepředpokládá se v časovém horizontu pěti let, s jejich zrušení.

V oblasti rekreace a cestovního ruchu lze v řešeném území do budoucna očekávat jeho další koncentraci, a to zejména do stávajících atraktivních přírodních lokalit. Takovým příkladem je Vodní nádrž Dalešice, kde je od 3. července 2007 zavedena, jako jediná v kraji Vysočina, pravidelná lodní doprava v podobě výletního parníku. Na tuto turistickou atraktivitu je napojeno mnoho služeb, a to zejména ubytovací zařízení s možností stravování nebo občerstvení, dále pak informační centra a v neposlední řadě i kvalitní technická infrastruktura. Do budoucna lze v souvislosti s vybudovanou dopravní infrastrukturou očekávat uvedení do provozu minivláčkového spojení, které by turisty dopravovalo k jednotlivým lodním zastávkám.

V souvislosti se zavedenou lodní dopravou na Vodní nádrži Dalešice je do jejího blízkého okolí soustředěno a nabízeno mnoho dalších forem rekreace. Jednou z nich je zavedený sportovně – rekreační kemp „Radarka“ nedaleko obce Koněšín, která nabízí pestrou škálu sportovního vyžití (jízda na kole, střelba ze vzduchovky, luku, slaňování na umělé stěně nebo adrenalinová hra paintbol). Dalším příkladem je možnost trávení rekreace v duchu agroturistiky v nedaleké obci Studenec a Třebenice, kde kromě nabízené vyjížďce na koních do blízkého okolí je nabízena i hypoterapie. V důsledku kvalitní a udržované sítě cyklotras, které vedou okolo Vodní nádrže Dalešice se nabízí možnost strávení volného času v sedle jízdního kola, které lze zapůjčit již ve zmiňovaném kempu Radarka nebo v Dalešickém pivovaru, známého z Menzlových Postřižin. Dále lze předpokládat zvětšování ubytovacích kapacit rozšiřováním nabízených služeb v Autokempu Wilsonova skála u Vodní nádrže Malešice.

Dalším výhledově možným místem pro rekreaci a cestovní ruch v jižní části okresu Třebíč je úsek řeky Jihlavy, který nese název Přírodní park Střední Pohlaví s krásným kaňonovitým údolím v říčním meandru, nedaleko se nacházející unikátní NPR Mohelenská

hadcová step. Ačkoliv tato místa po stránce úrovně a kvality služeb mírně zaostávají oproti Vodní nádrži Dalešice, nahrazují tento nedostatek krásným a velice atraktivním přírodním prostředím. Kromě výše uvedených příkladů existují i další místa pro formování rekreace a cestovního ruchu v řešeném území, jako je např. postupně se rozšiřující Zimní rekreační středisko Jalovec.

Můžeme tedy konstatovat, že do budoucna lze v okrese Třebíč očekávat mírný, ale přesto viditelný rozvoj chataření a dalších forem rekreace a cestovního ruchu.

6.6. Porovnání chataření v okrese Třebíč a v okrese Jihlava

Pro porovnání chataření ve dvou rozdílných okresech byla vybrána diplomová práce Hadrava (2007) ze které jsem čerpal veškerá data a informace nezbytná pro porovnání chataření v okresech Jihlava a Třebíč. Územní rozmístění jednotlivých chatových osad spadající do příslušných Chatových lokalit a oblastí v řešeném území okresu Jihlava je graficky znázorněno v mapě chatové osady okr. Jihlava, viz. dipl. práce Hadrava (2007).

Důvodem výběru okresu Jihlava pro porovnání chataření s okresem Třebíč je skutečnost, že se jedná o sousední okresy v rámci kraje Vysočina. Z hlediska geomorfologické charakteristiky patří výše uvedené okresy do oblasti Českomoravské vrchoviny s přibližně podobnou členitostí reliéfu. V okrese Jihlava převládají vrchoviny a pahorkatiny a v okrese Třebíč zejména ploché vrchoviny a pahorkatiny do kterých se zařezávají mnohé vodní toky, především pak řeka Jihlava, která protéká napříč oběma okresy. Po stránce rozlohy je z obou okresů větší okres Třebíč, který zaujímá rozlohu 1463 Km², než okres Jihlava, který má 1180 Km². Do jednotlivých okresů spadají následující Chatové oblasti. V okrese Jihlava najdeme jednu celou Chatovou oblast, a to Jihlava – jihlavská VY10 a další čtyři části Chatových oblastí. Jedná se o Křemešnická vrchovina VY7., Křižanovská vrchovina – západ VY8., Povodí horní Želetavky a Rokytné VY11. a Křemešnická vrchovina JC18. Rovněž v okrese Třebíč najdeme jednu celou Chatovou oblast, a to Jihlava – třebíčská VY12 a dalších sedm Chatových oblastí, které zasahují do okresu pouze svými částmi. Jsou to Křižanovská vrchovina – západ VY8., Oslava – VY9., Povodí horní Rokytné a Želetavky – VY11., Povodí dolní Rokytné – JM10., Povodí Jevišovky – JM14., Přehradní nádrž Vranov a okolí – JM13. a Bobravská vrchovina – JM8. Na území obou okresů spadají svými částmi dvě stejné Chatové oblasti s rozdílnou velikostí. V prvním případě se jedná o menší Chatovou oblast Křižanovská vrchovina – západ VY8. a v případě druhém se jedná o větší Chatovou oblast, a to Povodí horní Želetavky a Rokytné VY11.

Při srovnání počtu sečtených chat v obou okresech během terénních průzkumů vyplývá, že v okrese Jihlava bylo identifikováno a sečteno celkem 4115 chat a z toho 3872 chat se nachází ve 120 chatových osadách rozptýlených po celém okrese Jihlava. Zbývajících 243 chat je soustředěno mimo chatové osady. V okrese Třebíč bylo nalezeno a sečteno celkem 4007 chat a z toho 3788 je seskupeno do 150 chatových osad po celém okrese Třebíč. Zbývajících 219 chat se nachází mimo chatové osady. Z výše uvedených dat jasně vyplývá, že počet sečtených chat v okrese Jihlava mírně převyšuje počet sečtených chat než v okrese Třebíč, a to i přes jeho větší rozlohu a lze říci, že územní koncentrace chatových osad v obou okresech je téměř rovnocenná. V obou okresech je největší seskupení chatových osad podél řeky Jihlavy, která jimi napříč protéká. V okrese Jihlava bylo identifikováno pouze 120 chatových osad, ale počet v nich nacházejících se chat jasně převyšuje počet chat soustředěných do 150 chatových osad v okrese Třebíč. Znamená to tedy, že na malý počet chatových osad připadá velký počet chat a že v chatových osadách najdeme větší počet chat než v okrese Třebíč. Na jednu chatovou osadu v okrese Jihlava připadá v průměru 32 chat a v okrese Třebíč pouze 25 chat. Počet chat stojících mimo chatové osady je v okrese Jihlava a Třebíč téměř vyrovnaný.

První charakteristikou při porovnávání dvou rozdílných okresů bude velikostní typologie chatových osad a lokalit. V okrese Jihlava je největší Chatovou lokalitou Rantířovská Jihlava (VY10.B.), kde je soustředěno 605 chat. Zároveň v ní najdeme i největší chatovou osadu, a to Rantířov – Rounek – u Pekelného mlýna (VY10.B.3.) ve které je seskupeno 253 chat. Největší počet chatových osad je v intervalu chatové osady s 20 – 49 chatami, které tvoří 36% všech chatových osad a najdeme zde zhruba 33% z celkového počtu všech chat v okrese Jihlava. V okrese Třebíč je největší Chatovou lokalitou Město Třebíč (VY12.G.), kde se nachází 903 chat s největší chatovou osadou, a to Město Třebíč – SZ – CHAAZR – V loučkách (VY12.G.2.) s 195 chatami. Největší počet chatových osad je v intervalu chatové osady s 5 – 9 chatami, kde se nachází celkem 48 chatových osad ale najdeme v nich pouze 8,8% všech chat v řešeném území. Z výše uvedených údajů vyplývá, že v okrese Jihlava převažují středně velké chatové osady a v okrese Třebíč naopak dominují malé chatové osady.

Mezi další srovnávací charakteristiky vycházející ze pracování jednotlivých tematických map patří zastoupení architektonicko – stavební typologie chat v chatových osadách. Mezi jasně nejpočetnějším typem chat patří v obou okresech rekreační chaty, které mají v okrese Třebíč o něco menší zastoupení, a to 55 % než v okrese Jihlava, kde je jich 67%. Tento typ chaty je v obou dvou případech soustředěn zejména okolo řeky Jihlavy, která

vytváří velmi atraktivní a přívětivé chatařské prostředí. Významným typem chat v okrese Třebíč jsou zahrádkářsko – rekreační chaty, které tvoří 27% všech chat a tvořící shluky zejména okolo městských sídel a příjezdových komunikací. V okrese Jihlava je tento typ zastoupen pouhými 14,5%, kde je dokonce mírně převyšován architektonickým typem zahrádkářských chat, a to 15,1%, soustředěným do intravilánů města Jihlavy a Třeště. Naopak v okrese Třebíč mají zahrádkářské chaty menší zastoupení než v okrese Jihlava. Významným typem v okrese Třebíč jsou architektonicko – specifické chaty, kterých je v porovnání s okresem Jihlava třikrát větší počet. Přibližně stejné zastoupení v obou okresech mají rekreační domky.

Další charakteristikou, kterou se budeme zabývat je porovnání zastoupení typů chatových osad z hlediska jejich vzniku. V okrese Jihlava začíná výstavba chat a chatových osad v průběhu 50. let 20. století a jedná se zejména o rekreační a zahrádkářské chatové osady. Historie výstavby prvních chat v okrese Třebíč se začala psát již v období první republiky, kdy bylo postaveno 9 dřevěných tramsko rekreačních a dřevěných rekreačních chat, které dnes stále stojí v údolí řeky Oslavy a jsou součástí větších chatových osad. V průběhu 40. let se v řešeném území postavily další tři desítky dřevěných rekreačních chat. Vůbec k největšímu stavebnímu rozmachu v obou okresech dochází v průběhu 70. let 20. století, kdy podíl nově postavených chat je téměř stejný, a to 44% a navíc dochází k používání nových stavebních materiálů, které vytvářejí nový a odlišný vzhled chat oproti dřívějším obdobím. Již v průběhu 80. let je v okrese Jihlava výstavba nových chat administrativně omezována, zatímco v okrese Třebíč kromě 2 vydaných stavebních uzávěr je výstavba chat a vznik nových chatových osad stále povolována. Počtem postavených chat se období 80. let se řadí na druhé místo za předešlé období. Podíl těchto chat činí 24%. S příchodem 90. let je zaznamenán v obou okresech výrazný pokles ve výstavbě chat a začínají se objevovat zejména zděné rekreační domky o různé velikosti stavěné na okrajích městských a venkovských sídel.

Po stránce zastoupení funkčních typů chatových osad u obou okresů převažují rekreační chatové osady, které mají přibližně stejné zastoupení. Na druhém místě s největším podílem typů chatových osad se shodně umístily u obou okresů funkčně kombinované chatové osady, kde větší zastoupení najdeme v okrese Třebíč, a to u 34% všech chatových osad. Výrazně malým podílem je v okrese Jihlava zastoupena chatová osada typu zahrádkářsko – rekreační s podílem 6,6% oproti 16,6% v okrese Třebíč. Naopak zahrádkářské chatové osady jsou v okrese Jihlava výrazně zastoupeny, a to 13,2%. V okrese Třebíč tvoří pouze 1,3% z celkového počtu všech chatových osad. U obou okresů najdeme shodné

zastoupení chatových osad v kombinaci se zónou sídla s rekreačními domky. Odlišností je výskyt zcela ryze samostatné funkčně specifické chatové osady v případě okresu Třebíč.

U další typologie, která se zabývá zastoupením architektonicko – urbanistickými typy chatových osad vidíme jistou shodu s předcházející typologií, a to z důvodu funkce, která má klíčový podíl při identifikování podoby a využití objektu. Rovněž u typu rekreační chatová osada dochází k rovnovážnému zastoupení u obou okresů a opět jako u předešlé typologie převažují nad ostatními typy chatových osad. V zastoupení zahrádkářsko – rekreačních a zahrádkářských osad platí stejné hierarchické uspořádání jako v případě funkčních typů chatových osad. V okrese Jihlava mírně převládají architektonicko – urbanisticky kombinované chatové osady, kterých při relativním vyjádření je 27% oproti 22% v případě okresu Třebíč. U této typologie nebyla v řešeném území u obou okresů identifikována samostatná chatová osada typu architektonicky specifická chatová osada a zároveň zóna sídla s rekreačními domky. Pouze u architektonicky specifické chatové osady lze hovořit o zastoupení v případě architektonicko – urbanisticky kombinované chatové osady, a to u jedné chatové osady v případě okresu Třebíč. V rámci okresu Jihlava je zastoupení u výše uvedených dvou architektonicky – urbanistických typů chatových osad v případě kombinaci s jinou chatovou osadou vyšší, a to u šesti chatových osad.

Následující typologie se zabývá srovnáním půdorysných typů chatových osad. U obou okresů jednoznačně převažují díky vhodnému výskytu vodních toků liniové typy chatových osad, kterých je více zastoupeno v okrese Třebíč, a to 64,4% z celkového počtu všech chatových osad oproti okresu Jihlava, kde jejich zastoupení tvoří pouze 42,5%. Naopak v okrese Třebíč je malé zastoupení hromadných typů chatových osad, a to na úkor liniových. Těchto typů najdeme pouze 30% oproti okresu Jihlava, kde jich je zastoupeno 40%. Velmi malý počet rozptýlených chatových osad najdeme v okrese Třebíč, kde jich je pouze 4%. Naopak v okrese Jihlava je téměř čtyřnásobné zastoupení tohoto typu chatové osady.

Další srovnávací typologií jsou terénně – polohové typy chatových osad. V okrese Jihlava díky četné přítomnosti vodních toků v podobě potoků a řek převládají chatové osady nivy toků, které tvoří 33% všech chatových osad. V okrese Třebíč se tento typ nachází na druhém místě s podílem 30% chatových osad. Největší zastoupení v okrese Třebíč mají chatové osady rovin, které jsou reprezentovány 38% všech chatových osad. Naopak v okrese Jihlava je jich zastoupeno pouhými 23%. Z ostatních typů chatových osad má okrese Jihlava významné zastoupení chatová osada svahů údolí toků, kdy v případě Jihlavy se jedná o 21,7% všech chatových osad a v případě okresu Třebíč se jedná pouze o 8%. Dalším typem je chatová osada táhlých svahů vzdálených od vodních toků, která má větší zastoupení v okrese

Třebíč než v Jihlavě, a to díky příznivějším terénním podmínkám. V rámci typu specifické terénní polohy je v okrese Třebíč pouze jedna chatová osada a okrese Jihlava se jedná o dvě velké chatové osady ve kterých se nachází 220 chat. Tento typ se vyskytuje v kombinaci s výše uvedenými typy chatových osad. V řešeném území okresu Třebíč nebyla zjištěna díky méně členitému reliéfu chatová osada vrcholů, hřbetů a sedel. Naopak v okrese Jihlava je jich šest.

Poslední krajinnou typologií je srovnání vegetačních typů chatových osad, které s předešlou typologií částečně souvisejí, protože typ vegetačního pokryvu je propojen se členitostí reliéfu, který je určující pro převládající výskyt lesních porostů. Největší podíl v zastoupení chatových osad je typ lesních okrajů, který najdeme v okrese Jihlava a představuje 35% všech osad oproti okresu Třebíč, kde najdeme pouze poloviční zastoupení. V okrese Třebíč je největším podílem zastoupen typ chatové osady intravilánů s 30% všech chatových osad. V okrese Jihlava se jedná o menší zastoupení, a to 24% chatových osad. Dalším významným typem v okrese Jihlava je chatová osada lesů a remízů, která převyšuje v počtu chatových osad třikrát okres Třebíč. V okrese Třebíč najdeme větší zastoupení chatové osady typu luční nivy toků s oboustrannou lesní doprovodnou vegetací a otevřené krajiny než v jihlavském okrese.

Při porovnání typologie chatových osad z hlediska možnosti trávení volného času chatařů vyplývá, že drtivá většina chatových osad je pobytově – odpočinkových a také chatová osada v blízkosti lesních komplexů s možností sběru lesních plodin, a to z důvodu výskytu vhodných lesních porostů. Téměř stejné zastoupení má v obou okresech další významný typ chatové osady, a to chatová osada se zahrádkařením. Nejvíce jich najdeme v osadách seskupených okolo městských či venkovských sídel. Další přibližně shodnou volno časovou aktivitu najdeme v chatové osadě s možností využívání sportovních hřišť a také chatová osada s možností sportovního rybaření. V menším zastoupení chatových osad se u obou okresů můžeme setkat s možností kvalitního koupání, plachetních sportů nebo dokonce lyžování. Jediným typem chatové osady, která se nenachází u obou okresů je v případě Třebíče, kde je absence chatové osady s jiným typem trávení volného času chatařů.

7. HISTORIE VÝVOJE TRAMPINGU A BUDOVÁNÍ TRAMPSKÝCH OSAD NA ŘEKÁCH JIHLAVĚ, OSLAVĚ A ŘÍČCE CHVOJNICI

V úvodu této kapitoly bych chtěl zmínit a vyzdvihnout zatím dosud nepublikované dílo od autora Karla – Jakeše Kajmana, a to pod názvem „*Woodcraft, skauting a osmdesátiletý český tramping 1922 – 1992*“, které svým obsahem velkou měrou přispělo k pochopení významu a odkazu myšlenky trampingu. Jedná se o více než šestisetstránkový spis, jehož podklady byly shromažďovány autorem v průběhu několika desetiletí (v rukopise pouze do roku 1962).

Právě z prozatím tohoto ještě nepublikovaného díla od Karla – Jakeše Kajmana, bych si dovolil odcitovat jeho chápání smyslu a významu trampingu (str. 140): „*Tramping – svérázné hnutí mladých lidí, bylo stejně jako skauting, silně ovlivněno mravními zásadami woodcraftu, včetně jeho romantiky a symboliky. Svůj výrazný podíl na utváření trampingu, zejména v jeho prvním období, měla i převzatá kultura, jmenovitě literatura dobrodružného ladění a film, dokreslující vysněné romantické představy. To vše by ovšem bylo naprosto marné, kdyby v člověku nebyla zakotvena TOUHA. Odvěká touha po modrých dálkách a dobrodružství. Touha jít a objevovat. Prožít kus mladé romantiky ve volné přírodě a brát ji jako svůj samozřejmý domov. Touha po přírodě, s níž se člověk pár tisíciletí rozchází, a pár desetiletí hledá, jak se k ní dostat zpátky*“.

Dále pak autorovo chápání vzniku chataření. „*Původním motivem trampingu bylo dobývání divočiny. Někomu toto krásné hledačství vydrželo až do smrti, ale u většiny dobyvatelů časem převládla touha usadit se – osadničit. A tak tramping zplodil chataření.*“ (Jakeš – Kayman 1992, str.148).

Na základě výše uvedených citací můžeme říci, že český (československý) tramping je zcela světovým fenoménem, který nejspíš ani neumožňuje pro svoji jedinečnost porovnání s podobným hnutím v zahraničí (Vágner, 2004).

Kromě významu slova tramping bych chtěl ještě uvést význam slova tramp. Za velmi zajímavý popis „*trampa*“, pokládám dobovou definici uvedenou v Masarykově slovníku naučném, a to z roku 1933, tedy z doby první republiky. „*Tramp (tresp) – anglicky tulák, bezcílný cestovatel pěšky. V nejnovější době název pro výletníky, pěstující pravidelný weekend a táboření, na rozdíl od skautů velmi volného rázu. Podle vzoru amerických si i evropští trampové zvolili různé zvyky a způsoby: zpěv kolem táborového ohně, trampské sruby a boudy k občasnému pobytu, někde i organizaci tábora v trampskou osadu s šerifem v čele atd. Výstřelky trampského hnutí se potírají dohledem v lesích a na březích řek,*

prováděným zemským četnictvem nebo soukromým lesním zřízencem. Československé trampské hnutí si vytvořilo i zvláštní argot, často groteskní (pad'ouři, fešule, potlach, táborák atd) a vydává i vlastní časopisy.“ (Reichardtovi, H. a B. 2002).

Historie vývoje trampingu a budování trampských osad na řekách Jihlavě, Oslavě a říčce Chvojnici byla napsána na základě zápisů ve starých trampských písemnostech a kronikách, ale také na základě řízených rozhovorů a z vyprávění přímých účastníků (kamarádů) trampského života a dění. Jednalo se zejména o sepsanou kroniku kamarádů z trampských osad pod názvem „Old Boys Brno“ a „Spojené trampské osady Třebíč“ (STOT). Dále bych chtěl jmenovitě poděkovat za poskytnuté informace paní Růženě Cahové, bývalé kamarádce z dívčí trampské osady „Racek“, dále pak kamarádovi Jurovi Cancákovi, Lucanovi a také panu Jindřichu Smejkalovi za jejich cenné pamětnické informace.

7.1. Trampská historie řeky Jihlavy

Trampská historie řeky Jihlavy se věnuje dvacetikilometrovému úseku části řeky od Vladislavi po Kramolín a časového úseku od dvacátých let až do zatopení krásného kaňonovitého údolí vodami Dalešické přehrady ve druhé polovině sedmdesátých let minulého století.

Jedna z řek horáckého trojříčí, kterou trampská historie v první polovině dvacátých let minulého století začíná, je řeka Jihlava, která je všemi trampy nazývána jako řeka „Jihlavka“. Její překrásné hluboké a kaňonovité údolí objevili trebičští trampové již v roce 1924, tedy v době první republiky. První trampové jezdili vlakem do Vladislavi nebo do Studence a pak za zpěvu při kytarách a mandolínách organizovaně pochodovali k řece. Vybavení tehdejších průkopníků trampingu bylo prosté. Zpravidla se jednalo o chlebník nebo o vojenskou tornu, které se říkalo „tele“, nůž, deku a nádobu na vaření. Jezdilo se pod širák. Stan měl jen někdo z trampů a spací pytel, kanady a ostatní, dnes běžně známé trampské vybavení nebylo ještě ve výstroji trampů, neboť ještě nebylo objeveno a načeš pak vyrobeno. Drtivá většina trampů přespávala po souhlasu mlynářů, ve mlýnských stodolách a míst na přespání v podobě mlýnů na řece Jihlavě bylo opravdu hodně. V pořadí od Vladislavi to byly mlýny Čermákův, Jirkasův, Pirochtův, pod Koněšínem Mollův, u Kozlan, kde se říkalo na „Zarážce“, protože se tam vždycky na jaře zarazily plující ledy to byl mlýn Svobodův, dále na konci údolí v „Bouzánově“ stával mlýn Vlasákův, u silnice a mostu mezi Hartvíkovicemi a Stropěšínem byl mlýn Kuchyňkův, pod obcí Popůvky mlýn Mannův (Schneiderův, Loupalův), mezi trampy zvaný „Betyna“ a posledním mlýnem ve sledovaném úseku řeky

Jihlavy to byl mlýn Davidův. Na dalším toku řeky Jihlavy směrem k Mohelnu to byly ještě mlýny Slavětický, Skrýjský, Dukovanský a Mohelský.

První osada třebíčských trampů byla zbudována v roce 1924 v údolí řeky Jihlavy u Kozlan. Začala sem jezdit parta kamarádů, kteří si říkali „Vydědění“. Byla to první průkopnická léta pronikání trampingu do údolí řeky Jihlavy. Šerifem Vydědění byl Rajmund Němec a byl tou dobou v tramské osadě na ostrově pod hradem Holoubkem nejenom vůdčí postavou, ale zároveň stal také prvním šerifem na řece Jihlavě. Rajmund Němec si později, a to v padesátých letech, postavil naproti Svobodova mlýnu (na „Zarážce“) chatu, kam jezdil až do konce svého života (viz. Cancák 1997).

Třebíčští trampové ponejvíce jezdili pod Konešín, kde se říkalo na „Picálce“, dále na Svobodův mlýn (na „Zarážce“) a na jeho splav pod obec Kozlany, do údolí Bouzánov pod Třesovem a Hartvíkovicemi a na Mannův mlýn, mezi trampy zvaný „Betyna.“ Na těchto krásných místech se začaly zakládat jako jedny z prvních, tramské osady a v pozdějších letech, kdy u trampů postupně vymizela touha po objevování nových krásných zákoutí přírody a dostavil se pocit někde se natrvalo usadit a postavit si tramský srub, boudu nebo dřevěnou tramsko – rekreační chatu, chatové osady – dle ústního sdělení Růženy Cahové, červenec 2008.

V roce 1930 – viz. Cancák (1997) – byla založena legendární osada „Rio de la Plata“, která si o rok později, tedy v roce 1931 postavila pod obcí Kozlany naproti Svobodova mlýnu (na „Zarážce“) na řece Jihlavě vůbec první dřevěnou tramsko – rekreační chatu. Šerifem této tramské osady byl kamarád Karel Kórner – Kolčava. Tato chata stála ve stráni na levém břehu řeky Jihlavy, a to, až do roku 1976, kdy musela ustoupit postupně stoupajícím vodám Dalešické přehrady. Chata však byla zachráněna a přemístěna na nové místo, kde stála až do roku 1986, kdy byla z rozhodnutí místního ONV definitivně zbourána. Hlavní náplní činnosti této tramské osady byla, tak jako u většiny ostatních osad, sportovní činnost, a to s důrazem na míčové sporty. Jednalo se zejména o volejbal a v menší míře také o fotbal. Velmi oblíbeným programem byly také konané turnaje v těchto odvětvích sportu mezi jednotlivými tramskými osadami. Mezi další osadní činnosti, kromě pravidelné údržby chaty a jejího postupného rozšiřování (verandy, balkóny, přístavky) patřilo pořádání táborových ohňů na které se zvaly i ostatní tramské osady a na kterých se za doprovodu kytar a mandolín zpívaly melodie starých tramských písní, které se nesly ve večerním šeru a tichu po hladině řeky Jihlavy. Tyto uskutečňované táborové ohně nakonec přerostly až k pořádání slavnostních potlachů, například k významnému založení tramské osady, na kterém se kromě provozovaných sportovních činností, soutěžilo o nejlepší pěvecký výkon.

V roce 1931 začali na řeku Jihlavu jezdit starší třebíčští Old skauti Roveři, kteří si říkali „Ohniváci“ a měli kolem dvaceti členů. Ohniváci jezdili na Jihlavu s vlastnoručně ušitým stanem z obyčejného nenaimpregnovaného plátna. Za rok potom, v roce 1932, si postavili dřevěnou tramsko – rekreační chatu, která stála na pravém břehu řeky mezi Pirochtovým a Mollovým mlýnem na potoce, který tekł z obce Třeбенice. Dokonce se Ohniváci snažili využít vodní síly potoka pro osvětlení chaty. Tento záměr se jim povedl zrealizovat, ale v důsledku malého průtoku vody korytem řeky nemělo osvětlení dostatečnou intenzitu. Tehdy nikdo z přítomných kamarádů netušil, že tento pokus o výrobu elektrického proudu bude mít svoje další pokračování v podobě postavené Vodní nádrže Dalešice – dle ústního sdělení Růženy Cahové, červenec 2008.

Rok 1935 je rokem, kdy byla založena tramská osada „Fafejti“, ve které se hodně provozovala sportovní činnost všeho druhu, a to opět ponejvíce míčové hry. Velké množství třebíčských sportovců v období kolem roku 1940 pocházelo z této tramské osady, která měla v tuto dobu několik desítek členů. Tramskou osadu vedl Vlastek Aujezdský a jeho velmi známou postavou byl jeden z nejlepších kytaristů a zpěváků Miroslav Dvořák – Pašák, který vedl klubový pěvecký sbor, jenž dosahoval velmi dobré pěvecké úrovně a byl rovněž hudebním skladatelem, autorem tramských písní. Od roku 1971 – 1985 byl šerifem Fafejtů a počátkem sedmdesátých let se stal druhým šerifem Spojených tramských osad Třebíč (STOT). Kamaráda Pašáka považujeme za jednu z hlavních postav třebíčského trampingu. Osadní chatu začali Fafejti stavět v létě roku 1938, a to kousek pod Vladislaví, na pravém břehu řeky Jihlavy, naproti skále zvané Halířka. Chata byla dokončena a slavnostně otevřena v květnu v roce 1939 a tohoto otevření se zúčastnili i kamarádi z tramské osady Ohniváci a chata byla tak po další roky svědkem mnoha sportovních utkání a táboráků kamarádů Fafejtů a ostatních kamarádů z dalších tramských osad. Bohužel s blížícím se koncem války sportovní činnosti Fafejtů postupně ustávala a v poválečných letech už obnova nebyla a omezila se jenom na sportování v rámci osady. Tramská osada Fafejta v těchto letech sdružovala seskupení až okolo 30 kamarádů. K 35. výročí postavení chaty, v červnu roku 1974, uspořádali Fafejti slavnostní potlach. Vzhledem k neúprosnému se blížení zatopení údolí vodami Dalešické přehrady to byl jeden z posledních potlachů na řece Jihlavě. Chata potom stála na vykáceném břehu Jihlavy až do roku 1976, kdy byla zbořena a její místo bylo zaplaveno (viz. Cancák 1997).

Od ledna roku 1941 se datuje vznik další třebíčská osada „Miriam.“ Tato tramská osada se však začala utvářet už v létě roku 1939. Šerifem byl Jarda Lavický a osada jezdila pod hrad Kozlov na malý ostrov v řece, kterému se říkalo „Kamčatka.“ Tramská osada byla

známá zejména pro svoji provozovanou sportovní činnost. V zimě se hrál hokej, přes léto opět míčové hry v podobě volejbalu a fotbalu a také se zde pěstoval box a zápas. Hybnou silou osady Miriam byli šerifův bratr Vladimír Lavický – Indián, který se stal později významným třebíčským malířem a jeho žena Eliška, zvaná Saza. Trampská osada Miriam na řece Jihlavě žádnou chatu neměla a teprve až v roce 1947 si koupili kamarádi za společné peníze malou chatu u Mollova mlýna. Tato chata sloužila všem členům osady a v pozdějších letech byla převedena na Indiána a Sazu, ale i nadále byla místem, kde se scházeli členové osady Miriam – dle ústního sdělení Růženy Cahové, červenec 2008.

Během války v letech 1939 až 1945 bylo trampování na řece Jihlavě v mírném útlumu. V této době, ačkoliv i přes válečné události, začali postupně objevovat řeku Jihlavu brněnští trampové. Byly to trampské osady West Boys, Netopýr, Kačeři, Arkansas, Bouřliváci, Dravci, Nigger Boys a další („Old Boys Brno“, nepublikováno). Tyto brněnské osady jezdily během války na řeku Jihlavu, a to zejména do Kozlan pod hrad Holoubek, pod majestátnou skálu Wilsonku a na hrad Templštýn, kterému se mezi trampy říkalo Templák. Třebíčské osady navštěvovaly hlavně horní část údolí řeky Jihlavy od Vladislavi po Dalešický mlýn. Kolem roku 1945 a i v mnoha dalších letech se hodně jezdilo na Mannův mlýn, (na Betynu), který stával 2 km od skály Wilsonka po proudu řeky. Protože soboty byly tenkrát pracovním dnem a mlýn byl od obydlených lokalit dosti vzdálen, mnohdy se stávalo, že tam trampové přišli až noci.

V poválečných letech opět začaly vznikat další třebíčské trampské osady. V roce 1947 založili kamarádi Pišta Fiala a František Ján trampskou osadu „Tuláci.“ Tato osada zpočátku neměla žádné stálé místo. Až teprve později si „Tuláci“ koupili chatu od kozlanského hostinského Viktora Zelenky. Chata stála u Kozlan na levém břehu řeky, kousek po proudu od Svobodova mlýna a nesla název „Edita.“ Protože se jednalo o kamarády, kteří dobře zpívali a hráli na kytary a mandolíny tak dohromady vytvořily dobrý hudební a pěvecký sbor. Tato osada vystupovala na veřejnosti a na potlachových ohních. Navíc navázala kontakt se Svazem brněnských osad, který se utvořil v roce 1945. Z osadní činnosti vyplývá, že kamarádi v osadě žili v podstatě dvojitým životem. Jednak trampovali, ale také, se zúčastňovali již výše uvedených kulturních akcí v podobě pěveckých vystoupení, a to nejenom u táborových ohňů, ale také se účastnili kulturních podniků v Třebíči a někdy zajížděli až do Jihlavy, Telče a Třeště. Trampská osada „Tuláci“ nikdy řeku Jihlavu neopustila (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

V roce 1947 – viz. Cancák (1997) – založili kamarádi z třebíčské čtvrti „V Židech“ na řece Jihlavě pod Koněšínem na místě zvaném na „Picálce“ trampskou osadu „Kavalíři“. V ten

samý rok došlo v Třebíči ke zrušení 4. oddílu Junáka, jehož členové, kteří se nechtěli vzdát svého způsobu života, založili, po vzoru Foglarových čtenářských klubů, klub, který nazvali „Černí jezdcí“. Ještě však ten samý rok se spojili s osadou „Kavalíři“ a začali společně jezdit jako tramská parta na řeku Jihlavu na Picálku, na Kozlov a na Holoubek. Jejich oblíbeným místem byl ostrov pod hradem Kozlovem, na který před nimi jezdila tramská osada „Miriam“. Tito trampové postupně pronikali po proudu řeky až na Mannův mlýn, mezi trampy nazývaný Betyнка, kde v létě roku 1953 postavili kamarádi Pepa Jordán – Čolek a Franta Kratochvíl – Nefjork chatu a založili tramskou osadu s názvem „Božská Betty“. Do této osady vstoupili kamarádi z dřívější osady „Kavalíři“ a protože jejich členů bylo v nové osadě většina a všichni už dlouhá léta společně trampovali, byl pro osadu Božská Betty převzat jejich rok založení 1947. Potlach k 20. výročí tramské osady Božská Betty se konal v červenci 1967 na Popůveckém potoce nedaleko Mannova mlýnu (Betyna).

Na podzim roku 1949 se datuje vznik třebíčské dívčí tramské osady „Racek“. Chata těchto tramských Amazonek stála už od roku 1948 pod obcí Kozlany na konci louky nad splavem Svobodova mlýna a stala se, po chatě Rio de la Plata a chatě tramské osady Ohniváci, další legendární chatou na řece Jihlavě – dle ústního sdělení Růženy Cahové, červenec 2008.

V roce 1949, byla založena tramská osada „Lutna – Stop“, později zkráceně zvaná „Lutnaři“. Zakládající členové této dnes už historické a legendární osady byli kamarádi Petec, Usman, Čarda, Pišta a Milan Hanáček. Tito kamarádi jezdili pod Kozlany do míst, kde se říkalo „V lavičkách“, dále na chatu Franty Jána z třebíčské osady „Tuláci“ a zároveň 50.let na Mannův mlýn (Betynu), kde měli ve mlýně pronajatou rohovou místnost. Navštěvovány byly také chaty Racek, Rio de la Plata a již výše zmíněná chata Edita – dle ústního sdělení Růženy Cahové, červenec 2008.

V roce 1959 na řece Jihlavě tragicky zahynul pádem ze skály člen osady Milan Hanáček. Osada postavila na jeho památku na Hloubné skále kříž s pamětní deskou. Dnes je toto pamětní místo hluboko pod hladinou Dalešické přehrady. Tramská osada „Lutnaři“ pořádala svoje potlachey na louce u řeky pod hradem Kozlovem. V roce 1976 se konal na břehu Jihlavky pod Koněšínem poslední osadní potlach s názvem „Rozloučení s Jihlavkou“. Řeka Jihlava už v té době byla znetvořena vykácenými stráněmi, které byly pomalu zaplavovány postupně se zvyšující hladinou Dalešické přehrady – dle ústního sdělení Růženy Cahové, červenec 2008.

V roce 1945 byl v Brně založen Svaz brněnských osad /SBO/. Tento svaz spojoval na čtyřicet brněnských osad a pořádal každoroční svazové potluchy. Tyto potluchy, kterých se zúčastňovala také tramská osada „Tuláci“ z Třebíče, se konaly do roku 1950 na Templáku a na Wilsonce a po roce 1950 pod Dřínovou horou poblíž Dalešického mlýna u Lorecova srubu. Když v roce 1952 ve Vysokých Tatrách tragicky zemřel Max, šerif SBO, tak kamarádi ze Svazu brněnských osad postavili v březnu téhož roku u chaty Františka Jána z třebíčských „Tuláků“ březový kříž, aby se u něho každoročně sešli a vzpomněli Maxova úmrtí. Maxův kříž byl v roce 1955 přemístěn asi o kilometr dál po proudu řeky na skálu do míst, kde se říkalo na „Stříbrňáku“. Tam se kamarádi naposledy sešli v roce 1973. To už bylo mezi vykácenými a vypálenými říčními stráněmi. Kříž byl pak, v pořadí podruhé, opět přemístěn na skály u hradu Kozlova. Vysoko, kam vody Dalešické přehrady nemohly dosáhnout. U tohoto pamětního místa se každoročně, a to vždy v únoru scházejí brněnští a třebíčští trampové, kdy za tu dobu na skalce pod křížem už přibýlo k pamětní Maxově desce mnoho dalších mosazných destiček se jmény kamarádů, kteří odešli na svůj věčný tramský vandr (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

V první polovině 50. let začalo na řeku Jihlavu jezdit stále více a více brněnských trampů. Jezdilo se hlavně do Kozlan pod hrad Holoubek a ke splavu Svobodova mlýna. Přilehlé louce nad splavem se v tu dobu začalo říkat „Jokohama“. Byla to nádherná louka na pozadí lesa se vzdmutou vodou splavu a s velkou skálou s nehlubokou jeskyní na protějším břehu. Ne nadarmo se tomuto místu také říkalo „Nejkrásnější údolí.“ Dále se jezdilo na už tradiční místa na Jihlavě, a to zejména pod skálu Wilsonka, na Mannův mlýn (Betynu), a na hrad Templštýn (viz. Cancák 1997).

Padesátá léta byla doba, která trampům moc nepřála. Říkalo se jí tramská doba temna. Stávalo se, že tehdejší Veřejná bezpečnost na vlakových či autobusových nádraží prováděla kontroly trampů včetně rozbalování US – toren a kontroly občanských průkazů, které byly mnohdy na zpět vraceny majitelům až po odjezdu vlaků a autobusů. Tato situace se s příchodem 60. let pod vlivem politického dění postupně zlepšovala a umožnila trampům bezstarostně a beze strachu před Veřejnou bezpečností opět cestovat ve vlaku či autobusu do svých oblíbených zákoutí řeky Jihlavy.

V roce 1953 – viz. Cancák (1997) – založili třebíčští kamarádi tramskou osadu „Zambezi“, kde byl jejím šerifem Jirka Soukup – Pytlík. Tato osada ponejvíce jezdila pod hrad Kozlov a pod Holoubek. Jednalo se o velmi početnou osadu a poměrně stejné věkové skladbě. V ten samý rok založení si koupili malou chatu na Jihlavě pod Třebíčí, kam chodili převážně pěšky. Protože tam byli v létě, ale i v zimě, byla jejich osadní náplní, kromě

provozované sportovní činnosti, hlavně pečlivá příprava na zimu v podobě chystané zásoby dříví získaného z pokácených suchých stromů v nedalekém lese. Po prodeji chaty v roce 1968 se tramská osada přemístila do rozestavěné chaty u Kamenné, nedaleko Tasova na řeku Oslavu a po přebudování jí dali jméno Pytlíkárna. Sem na tuto chatu se jezdilo i o vánoční svátky.

Na jaře v roce 1956 byla založena další již v pořadí třebíčská tramská osada „Albatros“. Tato osada jezdila na své oblíbené místo pod obec Kozlany k řece Jihlavě na louku nazvanou „Jokohama“ pod vedením šerifa Karla Slámy – Saláma. Potlach k 10. výročí této osady se konal v srpnu 1966 na ostrově pod hradem Holoubkem (viz. Cancák 1997).

Vznik další tramské osady se odehrával zajímavou cestou. Začínají prázdniny roku 1957 a parta chlapců z místní třebíčské čtvrti zvané „Potoka“ odjíždí na vodácký tábor pod Jirkasovým mlýnem na řece Jihlavě. Jejich vedoucím je Indián – Lád'a Lavický se svou ženou Sazou – Eliškou. Oba jsou z tramské osady „Miriam“. Každý večer vzplanul oheň, Indián vzal kytaru a údolím zněly ty nejkrásnější tramské písně a vyprávění historek z potlachů a tramských osad. Po návratu z tábora, byli chlapci vodáctvím a trampíngem natolik očištění, že založili vodáckou osadu „Bílá kanoe“. Osada „Bílá kanoe“ rozrostla do velkých rozměrů. Mezi oblíbenou činností osady patřilo sjíždění řek, a to zejména řeky Sázavy, Lužnice, Otavy, Ohři a také i Vltavy. Osada „Bílá kanoe“ pořádala vždy velmi dobré tramské potlachy na ostrově nad splavem Pirochtova mlýna na řece Jihlavě. Poslední se tam konal v září roku 1973. Po zaplavení řeky Jihlavy se stalo osadním potlachovým místem Sokolí u Třebíče – dle ústního sdělení Jaroslava Pacnera, červenec 2006.

K dokončení konce 50. let je nutno zmínit se o brněnské osadě „Luňák“. Tato tramská osada, ačkoliv ponejvíce jezdila do kraje četných studeneckých rybníků, tak s řekou Jihlavou je spojuje potlach, který uspořádali na louce pod hradem Holoubkem, a to na „Jokohamě“ v září roku 1958 (viz. Cancák 1997).

V šedesátých letech se zakládali další tramské osady, které psaly tramskou historii řeky Jihlavy. Mezi nejznámější z nich patří z této doby tramská osada „Ztracenci“, která byla založena v 15. května roku 1962. Tato osada zpočátku svého založení jezdila především na řeku Jihlavu, později také na Oslavu, Chvojnici, ale také na Brtničku, a to hlavně na hrad Rokštejn. K pátému výročí založení tramské osady uspořádali „Ztracenci“ potlach v roce 1967 na Dobré Vodě pod Třebíčí (viz. Cancák 1997).

Na jaře roku 1963 byla založena tramská osada „Zlaté pádlo“. Velmi oblíbeným místem osady byla louka „Jokohama“ pod hradem Holoubkem, kde zároveň uspořádali první potlach v září roku 1963. Většina osadníků velmi dobře hrála na různé hudební nástroje,

v osadě byly dvě kytary, dvě mandolíny a brač. Proto není vůbec divu, že byli vítáni na všech trampských a netrampských akcích. Často se stávalo, že je o víkendu slyšela většinou trampy nabitá hospoda u Zelenků v Kozlanech. Dokonce se členové osady „Zlaté pádlo“ zúčastňovali oblastních kol Porty. V Třebíči, kdy se konala v roce 1967 byli šestí, později na další Portě, která byla v Karviné skončili na pěkném druhém místě. Navíc pro širokou veřejnost uspořádali v únoru 1971 v třebíčském Kulturním domě Večer táborevých písní a kamarádovi Honzovi Gricovi pomáhali hudbou při jeho Večerech s tulákem (viz. Cancák 1997).

Do trampské historie řeky Jihlavy se také nerasmazatelně zapsala jedna třebíčská osada, která si dala název, podle místa svého scházení, a to v hospodě „Papírna“ na Nových Dvorech v Třebíči. Byla založena na podzim roku 1967 a seskupovala kolem sebe kamarády, kteří velice rádi hráli na hudební nástroje. Trampská osada „Papírníci“ často jezdila na řeku Jihlavu a také se zúčastňovala mnohých potlachů, kde vždy bojovala v pěvecké soutěži o přední místa. Například na potlachu, který pořádala osada „Sova“ z Jihlavy se „Papírníci“ umístili na hezkém druhém místě. Na jiném potlachu, který byl uspořádán v Čechách nedaleko lomu u Žerotína, na kterém bylo přes devět set trampů z různých koutů republiky, „Papírníci“ opět vybojovali v nejrůznějších sportovních kláních a pěveckých soutěžích pěkná přední místa. Trampská osada „Papírníci“ byla velmi hravá, jejich osadní činností kromě hraní na kytary, mandolíny či jiné nástroje je bavil sport, a to zejména kuželky, volejbal, box a dokonce pořádali i přespolní běhy. Kamarádi se vypravili na poslední a vandr na státní svátek 6. a 7. července roku 1976, kdy jejich kroky zavítali do rodného údolí řeky Jihlavy. Jejich cesta byla od Vladislavi až k Dalešickému mlýnu, kde navečer vzplanul oheň poslední (viz. Cancák 1997). V té době již vykácené a znetvořené kaňonovité údolí pomalu ale viditelně zaplavovala voda Dalešické přehrady a kamarádi si cestou připomínali místa, kde stály legendární chaty trampských osad a mnoho mlýnů, na kterých přespávalo nespočet kamarádů. Osadní potlach „Papírníci“ nikdy neuspořádali, ale přesto zanechali nerasmazatelnou stopu, která přispěla k trampskému životu na řece Jihlavě ale i v samotné Třebíči.

V průběhu šedesátých let, lépe řečeno mezi roky 1961 – 1967 jezdili na řeku Jihlavu, zejména pak na Mannův mlýn (Betynu), pod Wilsonovu skálu a pod Dřínovou horu a jejího okolí brněnské osady „Kačáci“ a trampská osada „Chobotnice“. Mezi další brněnské osady, které jezdily na tábořiště na Černých vírech, které bylo v zátočině řeky půl kilometru po proudu od skály Wilsonky byla osada „Krokodýl“ a „Bílá peřej“. V dalších letech 1965 – 1967 jezdili na řeku Jihlavu také kamarádi Pucek, Vrabec, Citrón a Žalud z trampské osady „Luna“. Kamarádi z této brněnské osady jezdili hlavně do Kozlan a do Koněšína na chaty kamarádů z osady „Lutnaři“ – dle ústního sdělení Růženy Cahové, červenec 2008.

A jak léta ubíhala tak čas pomalu, ale neúprosně připisoval čárky nejenom kamarádům trampům, ale také i jejich tramským osadám. V září roku 1965 oslavila 35. výročí nejstarší osada na Jihlavě „Rio de la Plata“. Potlach se konal na loučce na břehu řeky, kousek pod osadní chatou. Tramská osada „Rio de la Plata“ se pak sešla na řece Jihlavě po létech ještě jednou na vzpomínkovém setkání. Zde je na místě zmínit o osudu chaty. Ta musela být v roce 1976 zbourána, protože se napouštěla přehradní nádrž Dalešice na řece Jihlavě. Na jejím místě je dnes asi třicet metrů vody. Osadníci chatu rozebrali a znovu postavili vysoko na skalách nad jejím starým místem. U této staronové chaty se v září roku 1981 konalo osadní shromáždění k 50. výročí postavení první tramsko – rekreační chaty na řece Jihlavě, a to chaty „Rio de la Platy“ (Stříbrné řeky). Chata však svému osudu neušla. Protože na řece Jihlavě byl v tu dobu zákaz stavby chat a chata byla vlastně na novém místě postavena bez povolení, byla z rozhodnutí ONV v Třebíči v roce 1986 zbourána. V roce 1964 došlo k velmi významné události v historii třebíčských tramských osad. V tomto roce došlo ke spojení třebíčských osad, které společně utvořily Spojené tramské osady Třebíč /STOT/. Zakládající potlach se konal 27. června 1964 na louce u osamělého smrku nad Slavětickým mlýnem pod Kramolínem. Toto místo je dnes v hlubinách přehrady v hloubce 80 metrů a asi pět set metrů nad přehradní hrází v Kramolíně. K oficiálnímu ustanovení STOT však došlo až o rok později, 12. listopadu 1965, kdy se zástupci třebíčských osad sešli v hospodě „U města Prahy“ a kde byla provedena volba šerifa. Zvolen byl kamarád Honza Dočekal z tramské osady „Rio de la Plata“ a byla založena kronika STOT, kterou si osady předávaly k provádění zápisů. Ve STOT byly osady „Rio de la Plata“, „Fafejti“, „Bílá kanoe“, „Zlaté pádlo“, „Zambezi“, „Albatros“, „Ztracenci“, „Stříbrný měsíc“, „Božská Betty“ a „Papírníci“. Osady v rámci STOT vyvíjely velkou činnost. V širokém okolí se vystupovalo s tramskými písničkami, byly pořádány tramské výstavy a v zimních měsících roků 1966 až 1969 v Kozlanech a v Koněšíně tramské bály. Poslední bál STOT se uskutečnil počátkem 70. let ve Stříteži nedaleko Třebíče (viz. kronika „Spojené tramské osady Třebíč“ nepublikováno).

Hovoříme – li o trampingu na řece Jihlavě, je zcela nezbytné se zmínit o venických hospodách, které byly ve Vladislavi, Koněšíně, Kozlanech, Třesově, Hartvíkovicích, nebo v Popůvkách, všechny byly tramským národem s oblibou navštěvovány. Hospoda v Kozlanech, tramsky nazývaná „U báby“, však jistě patřila k těm nejznámějším hospodám na řece Jihlavě. O správný chod hospody se starali manželé Viktor a Marie Zelenkovi, velcí to příznivci trampů. Znal je každý, kdo kdy zavítal do kozlanského údolí řeky Jihlavy. Šedesátá léta byla vlastně posledním uceleným desetiletím tramské pohody na řece Jihlavě. Mnozí kamarádi si na řece postavili svoje chaty, pořádaly se osadní potluchy a kozlanská hospoda

každou sobotu, v létě, v zimě, burácela tramským veselím – dle ústního sdělení Růženy Cahové, červenec 2008.

Potom však přišla léta sedmdesátá, kdy postihla řeku Jihlavu smrtelná rána které nenávratně zničily a zaplavily překrásné kaňonovité údolí řeky Jihlavy od Vladislavi až po Mohelno v celkové délce 30 km. Pod vodami Dalešické přehrady nenávratně zmizely oblíbená místa tramských osad z Třebíče a z Brna. Jednalo se například o místa pod hradem Rabštejnem, pod Dřínovou horou u Lorencova srubu, zmizela louka s osamělým smrkem pod Kramolínem. Dále zmizelo tábořiště na Černých vírech, do dvou třetin se do přehradního jezera ponořila Wilsonka, zmizela údolí Bouzánov a Stříbrník, zmizel splav u Svobodova mlýna a louka zvaná na „Jokohamě“ pod hradem Holoubkem a s ní také legendární chata Rio de la Plata a řada dalších chat. Do hlubin přehradní nádrže se potopila Hloubná skála s potlachovou loukou pod hradem Kozlovem, zbořeny byly mlýny Mollův, Pirochtův, Jirkasův, a s nimi dalších devět a nenávratně byl zaplaven poplachový ostrov osady „Bílá kanoe“. Jedno z nejkrásnějších říčních údolí v republice přestalo existovat. Zůstaly jen vzpomínky na šumící vody, které obtékaly skály vystupující z řeky do strmých výšek údolí, na tichá říční zákoutí a na kamarády, kteří kdysi těmito místy procházeli. Mnozí z těchto kamarádů již odešlo na svůj věčný tramský vandr. Třebíčské osady vzpomínají na jejich památku vždy v březnu, a to první jarní sobotu, na skále Halířce, kde jsou mosazné destičky se jmény kamarádů, kteří odešli k věčnému poplachovému ohni. Na skále Halířka je umístěn březový kříž a okolo něho je vytvořena mohyla z kamenů, které sem donesli a stále donášejí kamarádi nebo i běžní návštěvníci, kteří zavítají na toto památné místo třebíčských trampů. Za dobu trvání této vzpomínkové akce se mohyla rozrostla do značných rozměrů. Brněnské osady vzpomínají na své kamarády na Maxově skále nedaleko zříceniny hradu Kozlov, kde mají své mosazné destičky. K uctění jejich památky se kamarádi scházejí každoročně v únoru. Na Maxově skále, kde je umístěn litinový kříž a pod ním se nacházejí již zmiňované mosazné destičky.

Tyto dva kříže jsou všechno, co dnes zůstalo z tramské slávy počátkům trampingu na řece Jihlavě. Kamarádi, kteří se jednou do roka u nich sejdou, zavzpomínají při pohledu se skal i na svoji starou řeku, která je navždy opustila.

Napuštěním přehradního jezera ve druhé polovině 70. let se uzavřela tramská historie řeky Jihlavy v úseku od Vladislavi po přehradní hráz u Kramolína. Utichly navždy její peřeje, utichlo šumění vody na jejích splavech a romantika pojihlavských mlýnů, tramských osad a chat, které zmizely v jejích vodních hlubinách.

Ten, kdo dnes poprvé přijde tam, kde dříve bylo hluboké říční údolí a uvidí rozlehlou vodní pláň se zátokami, ostrůvky a mnoha hezkými zákoutími, jistě si řekne, že je to pěkný kout přírody. Určitě bude mít pravdu, ale původní řeka Jihlava to již nikdy nebude.

7.2. Tramprská historie řeky Oslavy

Tramprská historie řeky Oslavy se zabývá tou částí řeky, která je považována za jádrovou oblast vzniku a vývoje tramprských osad, a to v časovém období od roku 1925 až do současnosti a zároveň se snaží zachytit a popsat jejich osadní činnosti a touhy tohoto svébytného kulturního hnutí. Tramprská historie řeky Oslavy je soustředěna do zhruba 10 km úseku toku řeky, kde protéká nejvýznamnějšími jádrovými oblastmi tramprských osad, které začaly psát její historii. Jedná se místo zvané „Divoká Oslava – Údolí Klondike“, vzdálené po proudu řeky Oslavy od města Náměště nad Oslavou pouhé 2 km, dále je to „Dlouhá Oslava – Údolí Sosen“ a „Řeka Oslava – Ketkovický hrad“. V posledně zmiňovaném místě se začala odehrávat a psát nejstarší historie řeky Oslavy, kdy zejména brněnští tramprové začali pronikat a objevovat její překrásné hluboké a kaňonovité údolí, a to již v roce 1925. Rovněž řeka Oslava, stejně jako v případě řeky Jihlavy, je mezi všemi trampry nazývána „Oslavka“.

7.2.1. Tramprská historie řeky Oslavy – *Řeka Oslava – Ketkovický hrad*

Dříve než se pustím do sepsání tramprské historie řeky Oslavy, musím se zmínit o velmi výrazné osobě, která zásadním způsobem měla velký vliv na rozvoj a objevení překrásného a romantického údolí pod Ketkovickým hradem. Nebyl jím nikdo jiný než pokrokový a podnikavý pan mlynář Bohumil Vydra, který na základě četných přírodních zajímavostí dospěl k záměru vybudovat zde letovisko pro koupání a pobyt v přírodě. Uzrálo v něm přesvědčení a záměr zpřístupnit údolí cestou i mostem přes řeku a propojit tak Ketkovice a se Senorady a vybudovat zde letovisko. V roce 1926 opravil splav, kde vzniklo velké přírodní koupaliště. Na počátku velké světové hospodářské krize v roce 1931 vybuvoval podnikavý mlynář cestu, která tak spojila Ketkovice a Senorady. Za tímto účelem prostřelil soutěsku v obrovitém skalisku, vedl cestu nad řečištěm řeky Oslavy a v roce 1930 koupil vyřazený železniční most, který překlenul řeku. Výsledkem tohoto úsilí bylo zpřístupnění celého údolí. V roce 1933 postavil u mlýna na poloostrově mezi mlýnským náhonem a řekou prodejnu s občerstvením – kantýnu. Bylo zde možné posedět, dát si limonádu, pivo ale i koupit mléko, vajíčka, chleba, mouku a základní potraviny. Ve stejném roce začíná se stavbou chat na svém pozemku mezi řekou a mlýnským náhonem, které si pak mnozí ctitelé kraje

trvale pronajímali. To vše podnikal mlynář Vydra v době hospodářské krize a pomáhal tak nezaměstnaným v podobě celé řady pracovních příležitostí. Přesto, že se při těchto stavbách hodně zadlužil, splnil si svůj záměr a snad i představu o letovisku, která se vyplnila výstavbou mnoha chat, a to zejména po roce 1960, tedy ještě za jeho života a stovky milovníků řeky Oslavy jezdí do překrásného údolí dodnes. Trampové měli u pana mlynáře dveře vždy otevřené, a to v podobě střechy nad hlavou v kterémkoliv ročním období a denní hodinu. Ve mlýně našel každý pochopení, radu, pomoc, jídlo i slámu do stanů. Není proto divu, že jako v případě pana Žáka na řece Jihlavě trampové viděli v osobě mlynáře Vydry pro jeho dobré srdce takového „tátu trampů“. Staří trampové a chataři v úctě a lásce na mlynáře Vydru vzpomínají, i na jeho přívětivou a pracovitou manželku. Mnoho pamětníků se ve svých vzpomínkách vrací k působivému besedování v obrazárně – chatě, ve které měl umístěny své obrazy. Mlynář byl zároveň vynikajícím malířem a malování se mu stalo potřebou, radostí a také útěchou (viz. Lysák 2005).

Tramprská historie řeky Oslavy se začíná psát v údolí pod Ketkovickým hradem v polovině dvacátých let dvacátého století (1925), tedy o rok později než na řece Jihlavě.

V letech 1925 – 1926 začali pronikat a tábořit první trampové pod Ketkovickým hradem, a to na malé loučce nad jezem. Mezi první takové průkopníky patřili brněnští trampové. V této době někteří trampové již spali pod vlastnoručně ušitými stany, jejichž stěny bývali naimpregnovány fermeží někdy smíchanou s lojem. Někteří trampové v této době vařili v litinových hrncích, jedli a pili z plechových hrnků a byli velmi skromně vybaveni. Více informací o trampování pod Ketkovickým hradem z této doby není, neboť v této době nebyla založena žádná tramprská osada, která by se věnovala písemným záznamům a zprávám v kronikách. Navíc absence informací je podmíněna tím, že přímých účastníků trampování a dobových pamětníků kvapem ubývá (viz. Lucan 2004).

Až teprve konec třicátých let je dobře zachycen a popsán. O průběhu trampování na řece Oslavě se můžeme dočíst z kronik starých brněnských osad, které jsou k dispozici ve velké kronice „Old Boys Brno“.

Mezi první a zároveň velké tramprské osady založené v prosluněném a kaňonovitém údolí řeky Oslavy byla tramprská osada „Bílí vlci“ z Brna založená v roce 1938. V roce 1938 měli stanový tábor na louce dekorované skaliskem Kavčice. Při svých toulkách objevili při říčce Chvojnici ideální, slunnou loučku uzavřenou ztepilými smrky, jejichž větve se dotýkaly země. Do dnešních dnů se nazývá loukou Bílých vlků. V letech 1939 – 1942 byl vybudován na celé dva prázdninové měsíce stanový tábor tramprské osady „Bílých vlků“ a za tu dobu se v něm vystřídala celá řada osadníků a kamarádů. Zcela zaplněn býval vždy každou

prázdninovou sobotu, neděli a o svátcích, kdy se na něm konaly táboráky. V průběhu let 1939 – 1943, mimo hlavní sezónu, konala osada i četné vycházky a putování. Hlavní náplní jejich osadní činnosti byla kromě výše zmiňovaných vycházek a toulek do okolí Ketkovického hradu dále pak sportovního klání a soupeření mezi ostatními trampskými osadami zejména hra a zpěv na hudební nástroje. Kamarádi nosívali při svých pěveckých vystoupeních na košili v trojúhelníkovém bílém štítku vlčí hlavu (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

Další významnou trampskou osadou, která má své kořeny sluncem zalitou řekou Oslavou pod Ketkovickým hradem je osada „Námořník“, která byla založena rovněž v roce 1938 a vznikla ze skautského vodáckého oddílu trampská osada Mars. Trampská osada „Námořník“ vytvořila trampský pěvecký sbor, který se pravidelně zúčastňoval řady pěveckých soutěží. V celostátní soutěži Čech a Moravy v Praze pořádané v roce 1941 se umístili na čtvrtém místě. Ve stejném roce získali na sokolském stadioně v Brně 1. cenu v soutěži o primát Moravy. V roce 1942 zvítězili v pěvecké soutěži v Ostravě, první místo získali v Olomouci o primát Hané, stejně i v Blansku o mistrovství Moravského krasu, které pořádala trampská osada „Blanenské klubko“. Trampská osada „Námořník“ chodila na chatu trampské osady „Kamarád“ a pravidelně jezdila pod hrad Ketkovák, kde jejich vystoupení u osadních táborových ohňů, ale i potlachů byla vždy ozdobou. Díky svým pokrokovým názorům, národnímu a sociálnímu cítění, solidním vystupováním, profesní interpretací trampských písní se stali vzorem pro trampské osady a získali si oblinu a popularitu v široké trampské společnosti nejenom pod Ketkovickým hradem. Všichni kamarádi dokonale ovládali zpěv a hru na kytaru, někteří na klávesové harmoniky i na další hudební nástroje. Tato trampská osada měla ve znaku kotvu. Při vystoupeních ji měli kamarádi vyšitou na kravatách (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

Významnou trampskou osadou, která má své kořeny založení vázané v okolí Ketkovického hradu je trampská osada „Karibu“, která vznikla v dubnu 1939. Svůj kemp měli na levém břehu řeky v blízkosti „Zastávecké chaty“ pod Ketkovickým hradem. Hlavní osadní náplní byla sportovní činnost, která byla poněkud odlišná od jiných trampských osad. Kromě oblíbených míčových sportů se zde pěstovalo vrhání nožů, ve kterých vynikal zejména šerif osady Vladimír Lesný, dále se zde provozovali závody v dovednosti a zručnosti krocení krav tzv. kravské zápasy. Také se provozovala střelba z luků na terč či jiné sporty. Kamarádi z osady „Karibu“ také často pomáhali hajným v lese, na pile Vydrova mlýnu či také na polích při žních. Kamarádi z osady měli na svých košilích v kruhu s rohy symbolicky značící nekonečno, hlavu indiána, znamenajícího sílu, odvahu a nápis (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

Další tramskou osadou je „Modrá hvězda“, která sice vznikla v roce 1939 v Zastávce u Brna, ale jejím osadním campem se stalo okolí Ketkovického hradu. Tramská osada konala četné výlety do blízkého ale i vzdálenějšího okolí Ketkovického hradu a v letních měsících stanovala na louce při levém břehu řeky Oslavy v údolí pod hřebenem skalisek Ketkovického hradu, kde dnes stojí dvě chaty. Osada měla mužský sbor. Nemluvnata, jak se říkalo dívkám podle písně Koncert Nemluvnat, měla čtyřčlenný sbor. Kromě hraní a zpívání u táborových ohňů vystupovaly oba dva sbory, mužský a ženský, v okolních obcích. V zimních měsících se stávalo, že se scházeli v dělnickém domě na Zastávce, kam přijížděli ke kamarádským setkáním i někteří členové tramské osady „Bílých vlků“. Tato osada měla ve svém znaku erb s hvězdou a písmeny OMH (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

Tramská osada „El Paso“ opět patřila mezi pěvecky orientované osady v zázemí Ketkovického hradu, která sdružovala dovedné zpěváky, hráče na kytaru, mandolínu či jiné hudební nástroje. Osada vznikla v roce 1939 a v jejím čele stál šerif, kytarista a zpěvák Měčeslav Paržnicki. Tato tramská osada zejména trampovala na loučce při ústí říčky Chvojnice, která se vlévala do řeky Oslavy. Hrávala kromě na tramských potlačích také na četných vesnických zábavách, ale i pěveckých soutěžích na kterých obsazovala přední příčky (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

V roce 1940 byla založena tramská osada „Bílá hvězda“, a to v Ketkovicích. Vedoucí osobností a šerifem byl Vítězslav Harák zvaný Arna. Tramská osada měla svůj camp na louce U smrku na říčce Chvojnici. Ještě dlouho po válce na něm byla vidět kresba bílé hvězdy. Osada pořádala četné výlety do okolí Ketkovického hradu, vycházky na Malou skálu, na Skřípinu či na další místa. Kromě této aktivity kamarádi žili běžným osadním životem. Pořádala klání mezi osadami ve volejbalu, fotbalu či v zápasnických soutěžích. Bohužel po roce 1946 osadní činnost „Bílé hvězdy“ postupně ustávala (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

Mezi poslední tramskou osadu, která vznikla na sklonku 30. let 20. století patří osada „Kavčice“, jejíž název a vznik je odvozen podle stejnojmenné tramsko – rekreační chaty postavené v roce 1939. U zrodu této osady stáli vyloučení kamarádi z oslavanského Junáka. Tramská osada „Kavčice“ žila od počátku svého založení veselým a družným tramským životem, a to i v době zimního období. Osadní náplní byly nejenom vycházky do okolí Ketkovického hradu, ale také závody ve střelbě z luku, vrhání sekyrek a nožů na cíl, nebo také terénní závody na kolech, a to vše v součinnosti s dalšími tramskými osadami. V době německé okupace se chata „Kavčice“ stala útočištěm a úkrytem členů ilegálního odboje. I přes nepříznivou dobu se podařilo osadě uspořádat několik potlachů pod názvem „Kavčická

Benátská noc“. Chata „Kavčice“ byla zároveň místem schůzek šerifů z jednotlivých trampských osad z okolí Ketkovického hradu a byla místem, kde padla základní myšlenka, která vedla po skončení německé okupace k založení „Svazu brněnských osad“ (viz. Lysák 2006).

Trampská osada „Rikatádo“ byla založena v roce 1940 v Rosicích u Brna v hostinci Všianského u nádraží. Trampská osada „Rikatádo“ tábořila na velké louce na levém břehu pod Ketkovickým hradem. V roce 1941 přešli do trampské osady kamarádi z trampské osady „Námořníci“. Počet kamarádů v této osadě dosahoval velmi vysokého počtu, a to 52. Podstatnou náplní osadní činnosti tvořily zejména vycházky a výpravy do blízkého a vzdálenějšího okolí Ketkovického hradu. V srpnu roku 1943 uspořádali kamarádi v místech, kde jsou dnes dvě chaty u splavu Ketkovického hradu, velkou Benátskou noc. Jednalo se tehdy o velmi rizikovou a odvážnou akci, neboť rozdělovat ohně bylo již v té době přísně zakázáno, ale na základě ujištění z úst místního hajného, že nebudou probíhat v den žádné kontroly, mohla Benátská noc v klidu proběhnout. Trampská osada „Rikatádo“ často pořádala turistická putování na rozhlednu Babylon, Vlčí kopec a zříceninu hradu Templštiny. Kamarádi z osady nosili osmicípou hvězdu s nápisem a zkříženými revolvéry (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

Mezi další osady, které ve 40. letech nepravidelně zajížděly pod Ketkovický hrad patřily trampská osada „Komáři“, „Dravci“, „Kačeři“, „Netopýr“, „Pistolníci“, „Rowers“, „Vavasatch“, „Vodáci“, „West Boys“ nebo také Anýzkova legendární osada „Silver Star“. Kromě ryze uvedených brněnských osad sem zajížděla na tábořiště pod Ketkovický hrad jedna místní osada, která se nazývala BRKO Tuláci. Písmena před názvem znamenají obce nacházející se nedaleko Ketkovického hradu, a to Březník, Rosice, Kralice nad Oslavou, Oslavany (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

Vůbec první potlach pořádaný na louce pod Ketkovickým hradem se uskutečnil 25. července 1943 a zhostila se ho brněnská osada „Netopýr“. Hlavním programem prvního potlachu bylo kromě navazování nových kontaktů s jinými trampskými osadami, zejména sportovní činnosti v rozmanitých kláních, ve kterých dominovaly zejména míčové hry, ale také zápasy nebo vrh nožem, střelba z luku. Po setmění se u poplachového ohně rozezvučely hudební nástroje u příležitosti pořádané pěvecké soutěži o nejlepší písničku, nejzručnějšího hráče na kytaru a mandolínu. V těchto válečných letech nebývalo častým zvykem pořádat potlachy, tak jako v poválečných letech. Celá řada starších trampských osad potlach nikdy nepořádala. Během války a zejména v letech po roce 1943 byl vdán přísný zákaz shromažďování a nesměly se zapalovat ohně, a to z důvodu přísného zatmění. Trampská

činnost, zejména v přírodě začala stagnovat, mnoho osad se rozpadlo. Velká řada kamarádů musela nastoupit na nucené práce do Německa, další uprchli z republiky a bojovali v zahraničních armádách. Ačkoliv tato válečná léta příliš trampování nepřála, přesto však řada kamarádů trampovala. Podstupovali tak velké riziko a museli být značně opatrní, aby nenarazili na četníky nebo německé vojáky, neboť trampování neznali a mohli je považovat za případné partyzány. Za toto počínání hrozily přísné tresty, řada kamarádů byla zatčena a mnozí se už nevrátili (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

V poválečné době jezdilo na louku u splavu pod Ketkovickým hradem postupně stále více mladších brněnských osad. Mezi novými a mladými trampskými osadami se však nepřestávaly objevovat kamarádi z předválečných trampských osad, mezi které patřili například dva staří kamarádi Rolf a Donald, jejichž chaty stojí v Údolí Sosen. Z výše uvedeného jasně vyplývá, že se trampské generace překrývaly. Někteří kamarádi z předválečných osad například „Silver Star“ nebo „Komáři“ po válce stále trampovali, ale postupně přicházeli i mladší. Současně vznikaly další nové osady, například „Pavouk“, založená v roce 1946 nebo trampská osada „Lutna – Stop“ založená v roce 1949 a další v padesátých letech. Tak se stávalo, že na vandrech a potlaších ještě v 60. letech se setkávali kamarádi Anýzek, tramp z legendární osady „Silver Star“, který začal s trampováním již v roce 1927 s kamarádem Rolfem, který započal s trampováním v roce 1940 nebo kamarád Pucek, tramp od roku 1956. Tento příklad je důkazem, že tramping není otázkou věku, ale především srdce. Na Ketkovický hrad a jeho okolí začaly jezdit v padesátých letech nové trampské osady, mezi které patřily například „Pavouk“, „Lutna – Stop“, „White Bone“, „Luňák“, „Vyžraný kotel“, „Jižní kříž“, „Luna“ a další. Z výše uvedeného vyplývá, že nebylo brněnské osady, která by na Ketkovickém hradu nebyla a snad ani není žádný brněnský tramp, který by zde netábořil. V těchto letech se zde setkávali zejména kamarádi z různých brněnských, ale i třebíčských osad. Byla ale jedna z brněnských trampských osad, která měla na Ketkovickém hradu své stálé místo, a to „Hradáci“, kteří značnou měrou ovlivnili ketkovácké trampské hnutí. Ještě jako členové trampské osady „Vyžraný kotel“ jezdili na Ketkovický hrad od začátku padesátých let. Kamarádům se podařilo zakoupit kamennou chatu pod Ketkovickým lomem. V roce 1957 udělali uvnitř omítku a postavili dřevěné podkroví. Vznikla tak bezvadná a veselá parta, která zde trampovala až do roku 1961. V tomto roce došlo k vymezení vojenského prostoru a následné vykoupení chaty ukončilo jejich šťastné trampování pod Ketkovickým hradem (viz. Lucan 2004).

Po skončené válce začali do údolí jezdit také kamarádi z okolí, a to zejména z Rosic u Brna, Zastávky, Zbýšova, Oslavan a Kralic. Byla to v první řadě osada „Tuláci“ z Kralic, kteří

se vyčlenili z osady „BRKO – Tuláci“ po jejich spojení s brněnskými osadami „Netopýr“, „Vodáci“ a „Kačeři“. V letech 1951 – 1952 objevili s pomocí kamaráda Dr. Jiřího Lysáka malé údolíčko, spadající pod zříceninou Ketkovického hradu kolmo do údolí říčky Chvojnice. Na tomto místě postavili chatu a nazvali ji podle starého názvu údolíčka „Chata u Černého víru“. Chata měla jednu místnost a společnou střechou krytou verandu směrem k východu. Postupem času z této verandy vznikla druhá místnost a krytá veranda byla vybudována po jižní a západní straně chaty. „Chata u Černého víru“ byla v této době známá jako velký pojem trampského Ketkováku až téměř do Jarovy smrti v roce 1974. Na chatě proběhlo hodně krásných ohýnků a posezení na verandě i v chatě a zaznělo mnoho starých krásných písniček. S vymezením a následným vybudováním vojenského prostoru u obce Ketkovice zmizela trampská osada „Hradáci“ (viz. Lucan 2004).

Velký a významný vliv na rozvoj trampování pod a na Ketkovickém hradě měla již zmíněná všemi milovaná kantýna u Vydrova mlýna, kterou pan mlynář zřídil už v roce 1933. Sloužila k nákupům a osvěžení lesních dělníků a dělnicím, sedlákům a formanům, kteří se v údolí cestou za prací pohybovali, ale zejména v sobotu odpoledne a v neděli také prvním trampům a milovníkům přírody. Ti museli být tímto kouzelným místem očarováni. Jednalo se o romantické zákoutí řeky Oslavy, která v těchto místech za několik tisíc let vytvořila, stejně tak jako řeka Jihlava, překrásné kaňonovité a skalnaté údolí. Skalnaté údolí, zdi starého mlýna, šumění řeky Oslavy a hukot náhonu přes mlýnské kolo. Připomínalo to zákoutí starého hradu, obohacené tady navíc řekou s náhonem. V horkých letních měsících s příjemným chládkem. Každý, kdo toto nádherné místo navštívil, usiloval o brzký návrat. Koncem 40. let začali na Ketkovický hrad pravidelně zajíždět kamarádi ze Zastávky. Tábořili pod celým Ketkovickým hradem od Čertova ocasu až na říčku Chvojnici. Další partu tvořili bývalí zastávečtí skauti. Říkali si „Rackové“ a v letech 1947 a 1948 postavili vedle malé skautské klubovny na Haldě, dnes na Červeném vrchu v Zastávce srubovou chatu. Bylo to mistrovské dílo z kulatinových panelů. Po hrubém dokončení chatu rozebrali a přestěhovali pod Kozlany, kde si oblíbili řeku Jihlavu a začali jsem trvale jezdit. Když se postupně začali ženit a ztrácet se ve světě, přenechali chatu třebíčské dívčí osadě. Tato chata, nazvaná po nich „Racek“ se stala trampskou legendou a sloužila až do zatopení překrásného kaňonovitého údolí vodami Dalešické přehrady (viz. Lucan 2004).

Z Oslavan jezdili pod Ketkovský hrad kamarádi kolem skupiny trampů, kteří v roce 1939 postavili chatu Kavčici. Z nich Josef Dřevíkovský a Jan Hlaváč byli nacisty za druhé světové války popraveni v Breslau v roce 1943 za účast v odboji.

Údolím Ketkovického hradu prošlo v době 40. let jistě stovky a stovky trampů, kteří se tomuto kaňonovitému úseku řeky Oslavy upsali navždy. Jsou to zejména kamarádi, kteří tady postavili svoje první tramsko – rekreační chaty. Jak již bylo výše napsáno, velkou zásluhu na osídlení Ketkovického hradu měl pan mlynář Vydra, který na „ostrově“ mezi náhonem a řekou Oslavou postavil první chaty. Jednou z nich byla „Stará kantýna“, další „Obrazárna“ se stálou výstavou obrazů bratří Vydrů. Okolo pana mlynáře se vytvořila skupina romantiků, kteří si tady pronajali nebo postavili chaty.

V padesátých letech se v tomto kaňonovitém a překrásném údolí toulalo mnoho dobrých kamarádů, kteří se potkávali a vyměňovali si své zkušenosti v tzv. „salónech“. Trampové se v nich scházeli někdy přes den, ale vždycky večer – po koupání nebo po práci na stavbě stanů, tábořišť a chat. Rozhodně nejslavnějším a dodnes nejvzpomínanějším místem byla stará kantýna, která stála u Vydrova mlýna. Co za dobu jejího trvání od roku 1933 do roku 1972, kdy ji hygienici zavřeli, protéklo vody v Oslavě, nápojů hrdly návštěvníků, zaznělo krásných písní, proběhlo večerů a nádherných lásek. Každý starý tramp a účastník, kdyby všechno v životě zapomněl, tak na starou kantýnu zapomenout nemůže. Na pěkné a tolerantní chování kantýnských, na ochotu, laskavost a přízeň Vydrovy rodiny. Na šumění řeky Oslavy a klapot mlýnského kola, na chládek mohutných stromů v parných letních dnech především na kamarády a kamarádky, zkrátka na svoje mládí. Podle starých zápisků z kroniky „Old Boys Brno“ mnozí kamarádi píší a vzpomínají, jak jako mladí trampové seděli tiše v koutku a poslouchali písničky kamaráda Pegina, Rudy Zátraty a Ladise z Hrad'áku a jak byli rádi, že je tam starší kamarádi večer vůbec nechali sedět. Jak při letních lijácích sedávali pod střechou při světle svíček na trámech a stolech, oddělení od mokré přírody stěnami korálků a perel, tvořených kapkami, rychle stékajícími z taškové střechy. Stará kantýna byla v provozu přes letní měsíce, v době prázdnin, dovolených a tramských táboření. Vzhledem k tomu, že se tady setkávali jak místní trampové, tak i kamarádi, kteří zde pobývali jen jednou za rok. Mnohá kamarádství zde vzniklá přetrvala až do současnosti.

V době 60. let docházelo na úseku řeky Oslavy pod zříceninou Ketkovického hradu, jehož strmá skaliska a skalní hřeben, táhnoucí se nad šumnou řekou od splavu Vydrova mlýna až po soutok s říčkou Chvojnicí k největší tramské činnosti a hemžení, a to především v letních měsících. To bylo celé údolí a přilehlé lokality plné zelených, pískových a maskovaných stanů, většinou pocházejících z výstroje snad všech armád druhé světové války nebo také vlastnoručně ušitých. V těchto letech vypadaly břehy řeky Oslavy jako břehy Yukonu a louky jako Dawson City v období zlaté horečky. Mezi desítkami stanů, od splavu až k soutoku a na druhé straně v údolí říčky Chvojnice hořely ohníčky. Do skal se nesly

líbezné zvuky kytar a mandolín a střídavě melodie drsných durových a teskných mollových trampských písní. Zároveň během 60. let dochází na Ketkovickém hradu k obměně a střídání nových mladších kamarádů, kteří postupně nahrazovali starší odcházející kamarády, jenž se ženili a zakládali rodiny nebo se rozhodli na sklonku desetiletí emigrovat z vlasti. Do údolí pod Ketkovických hradem, kde řeka Oslava šumí a protéká kaňonovitým údolím přicházeli mladší kamarádi. Na řeku Oslavu jezdí brněnské trampské osady „Vydra“ se šerifem Pickem, trampská osada „Šibalové“ se šerifem Jorgessem, trampská osada „Ohio“ ze Židenic se šerifem Sinem, trampská osada „Bouřlivá peřej“ se šerifem Dechtřákem, trampská osada „Skalní orlí“ se šerifem Bimbou a mnohé mladé brněnské trampské osady. V dobách 60. let byla velmi populární potlachová místa na říčce Chvojnici, která se vlévala do řeky Oslavy pod zříceninou Ketkovického hradu. Byla to zejména místa „U Hrušky“ a „U Lipky“, dnes již sice zaniklá, kde kamarádi z trampských osad uspořádali mnoho krásných potlachů, na kterých se při večerním šeru a při zvuků kytar rozbíhaly písně po hladině řeky Oslavy. Doba 60. let trampování velmi přála, skončily pod záminkou provozované prohlídky SNB na nádražích, na trhu se začaly postupně objevovat řada nových potravin, zejména konzer a ceny byly relativně nízké. Životní úroveň měla vzestupnou tendenci (viz. Lucan 2004).

Uvolňující se politická situace umožňuje povolená pořádání večerů trampských písní v brněnských sálech. V roce 1963 vzniká v Brně trampská skupina Mariňáci, složená z kluků z osad „Vyžraný kotel“ a „Lutnaři“ ve složení Pupál, Michec, Renáč, Pimpec a Metla. Skupina, která zcela jistě předběhla svou dobu, zpívala písničky z vlastní tvorby nebo Michecovy texty k americkým originálům. V roce 1964 je založen legendární sbor „Příboj“. Předválečnou činnost oprašují skupiny „Vavasatch“ a „Kocouři“, v Třebíči jsou to předváleční „Fafejti“ a startují „Gustovi Čmeláci“ a Srncovo „Zlaté pádlo“ (viz. kronika „Old Boys Brno“ nepublikováno).

Bohužel v roce 1961 potkává tramping pod Ketkovickým hradem těžká rána v podobě vymezení a následného započetí s výstavbou vojenské základny. Jako by trampský osud řeky Oslavy pod Ketkovickým hradem již napovídal a naznačoval o osudu řeky Jihlavy, kterou postihlo začátkem 70. let ukončení a zmaření všech nadějí trampingu v podobě výstavby energetického komplexu, a to Dukovanské jaderné elektrárny a Dalešické vodní přehrady s kaskádou dvou přečerpávacích nádrží.

S výstavbou vojenské raketové základny přišli do Ketkovic „pétépáci“ a všechno bylo vzhůru nohama. Vždyť v této idylické a romantické oblasti lidé spatřili vojáky naposledy v květnu 1945. Trampská atmosféra pod Ketkovickým hradem začala postupně houstnout. V hospodě u Mohelských byly naráz častým zvykem krvavé rvačky, vojenské kontroly

trampů na cestách do údolí, razie na osadních tábořištích a na chatách a v neposlední řadě rozmístění cedulí, zakazující vstup do lesů od Ketkovic, Sudic, údolí Chvojnice včetně hradu se zákazem fotografování. Dokonce kamarády „Na Černém Víru“ sebrala dvě vojenská vozidla a vrátila je až po ostudě, kterou uspořádali jejich kamarádi na velitelství. Největším postrachem trampů byl major „kontrášů“, který se osobně zúčastňoval všech razíí, zejména v sobotu večer a v neděli brzy ráno, vytahoval kamarády z postelí jako králíky a dokonce byl velmi nepříjemný na samotné vojáky a choval se jako šílenec. Nechal se slyšet, že všechny lidi vyžene a kraj oplotí ostnatým drátem včetně Ketkovic, Sudic a Senorad. Nakonec jeho nesmyslných slov a příkazů bylo moc i na samotnou armádu, a tak brzy tohoto šílence odvelela. Vystřídal ho další major, lesák, myslivec a kamarád trampů, který nikdy při setkání s trampy nezapomněl podat ruku. Za jeho působení došlo k uvolnění lesů a údolí říčky Chvojnice a vytyčeno pouze bezpečnostní pásmo. To však naštěstí bylo od Ketkovického hradu hodně vzdáleno a kamarády vůbec nezajímalo. Novému panu majorovi navíc kamarádi slíbili, že do bezpečnostního pásma ani nepáchnou. Nakonec se stalo, že „pétépáci“ časem odešli a se zbylými vojáky a důstojníky se kamarádi skamarádili a zlaté časy se postupně opět vrátily (viz. Lucan 2004).

S příchodem 70.let se pod Ketkovický hrad vkrádají společně s novou dobou i nové manýry, které se postupně rozmáhají mezi trampy. Trampové už přestávají být nenároční a obyčejní jako dříve. Jezdili kousek vlakem, kousek stopem a hodně šlapali pěšky. Tak jako ostatní populaci je zachvátili motorová vozidla, která dovezla trampy až na místo určení. Přes různé motorky, staré káry a stará bojová vozidla se trampové dopravovali k osobním autům. Už dávno trampům nestačí jenom zavazadlové prostory, ve kterých přepravovali nejnutenější věci v podobě skromného občerstvení, kytary, nářadí dalších věcí, které již nedali do svých a milovaných usáren. Tvář Ketkovického hradu se postupně a pozvolna začíná měnit a modernizovat. Objevují se písně ve stylu country a často i pop – music. Nemění se jenom písničky. Mění se pomalu všechno. Už nejsou vidět cesty plné trampů, kteří spěchají se svými usárnami a kytarou z Rapotického nádraží do údolí řeky Oslavy pod Ketkovický hrad. V lesích začíná přibývat pasek, zarostlých černým bezem a ostružinami a lemovaných kopřivami. A taky cedulí s nápisem „Přírodní rezervace“. Dávno je pryč stará kantýna, zavřená z hygienických důvodů v roce 1972, staří hospodští a jejich malebné hospůdky, hodní a veselí vesničané, kteří měli kamarády trampy rádi a ve všem jim vyhověli. V roce 1973 postihuje ketkovický tramping veliká ztráta. Po krátké a těžké nemoci odchází na svůj poslední vandr kamarád Pegin. Krátce po pohřbu přichází Pipin s návrhem uspořádat na jeho památku setkávání kamarádů. První ročník se pořádal při příležitosti Peginových nedožítých

41. narozenin v únoru 1974 a další ročníky pak k výročí úmrtí první sobotu v lednu (viz. Lucan 2004).

S příchodem 80. let pod Ketkovický hrad dochází k pomalému odumírání trampingu v této části řeky Oslavy. Léta osmdesátá zde probíhala ve znamení postupující civilizace, která s sebou přinesla mnoho nových nešvarů. Objevuje se stále více lidí v „civilních“ oblecích, všechna volná místa jsou plná zaparkovaných aut. Někdejší mandolíny, banja i kytary jsou nahrazovány bateriovými přenosnými tranzistoráky všech možných typů a provedení. Postupující civilizace neúprosně zasahuje a zároveň ovlivňuje trampskou činnost pod Ketkovickým hradem a navíc s přibývajících desetiletími je každý kamarád čím dál tím starší. Nových a mladých kamarádů, kteří by doplňovali postupně odcházející generaci starších trampů je každý rok méně a méně. Ale přesto se stále mezi staršími trampa, takový kamarádi, kteří každý víkend zajíždějí pod Ketkovický hrad na místa svých oblíbených trampských campů, osad nebo chat. Staré časy poté připomínají víkendové večerní ohýnky, které se nesou za líbezných zvuků kytar, doprovázenými krásnými písněmi, z dob, kdy na řeku jezdili kamarádi Anýzek, Pegin a mnoho dalších kamarádů. Jedná se zejména o vzpomínkové ohně pořádané brněnskou trampskou osadou „Roverů“ potlachy trampské osady „Šedesáté míle“. Osmdesátá léta dále utíkají, tak jako voda v řece Oslavě a do té doby pro trampa zapovězené téma, kterým byla politika se začíná stále více objevovat na večerních besedách u táborových ohňů. A pak to najednou přišlo. Jednoho listopadového dne roku 1989 přišla do kaňonovitého údolí pod Ketkovický hradem vysněná svoboda na kterou trampa, tak dlouho čekali. Příští sezóna, počínaje 17. výročí Pegina vítá trampa ve svobodné a nezávislé zemi. Odraz nových časů se zatím významně nepromítl do trampování (viz. Lucan 2004).

V průběhu devadesátých let začíná ubývat trampů, i z toho mála co zbylo ze šedesátých let. Trampování zůstávají oddáni jen ti skalní. Ti noví, módní odpadají. Mění se s dobou. Trendem je úspěch a peníze. Cesty do zahraničí. Trampování se jeví jako přežitek. Zatímco minulý režim trampům nepřál, od šedesátých let je nechával žít, tak ten dnešní jim nepřeje vůbec. Považuje je za zbytečné. Představitelé se nechávají slyšet, že by všichni lidé měli působit v občanských iniciativách. Mění se majetkoprávní vztahy a neskutečným způsobem se drancují lesy, které lesní kolový traktor s radlicí devastuje, trhá a rve všechno, na co najede. Je nástrojem zisku a zároveň ekonomiky. Kromě toho se na scénu všeho dění dostávají do popředí „samozvaní ochránci přírody“, kteří chtějí vyvíjet činnost a dobře se živit. Po dlouholetých zkušenostech, postupují cestou nejmenšího odporu. Přes chudáka chataře, který léta sbíjí a stlouká svoji chatu, přes trampa, který spí v noci pod širákem nebo za deště si postaví stan. To jsou podle nich ničitelé přírody za kterými nikdo nestojí. Nemají

na soudy, nemají zastání. Tramp nebo chatař vlez do lesa a již je podle mínění „ochránců přírody“ je jejím devastátorem. Těžební společnost pokácí všechny stromy, ale které se jí nelíbí nechá ležet. Tramp nebo chatař uklidí sušinu, ale zabíjí přitom vzácné brouky, kteří ji zlikvidovali. Trendem je nechat v lese všechno hnít, ale zapomíná se na to, že to není prales, že se jedná o kulturní lesy, vysázené lidmi. V tomto duchu byl postupně zlikvidován tramping na Ketkováku. Stříšky stanů, vůně ohnišť, cinkání ešusů a zvuky kytar a písní navěky zmizely. Co se týče chatařů, tak všechna povolení, kolaudace, schodky, terasy, záchody, kůlny, ohniště, zkrátka vše bylo špatně. Nicméně do popředí se dere jedna otázka, zda by nebylo lidštější nechat trampský národ v klidu dožít. Potvrzují to zkušenosti mnohých kamarádů z každoročních vandru na řece Oslavě a Jihlavě, kteří v plné sezóně, tedy v červenci a v srpnu, za slunného počasí nepotkali ani nohu. Na chatách pod Lhánicemi nikdo, na Dlouhé Oslavě pár lidí v pár chatách. Znamé cesty Lhánice, Březník, Kuroslepy, kde chodívalo mnoho trampů s usárnami jsou nyní prázdné a kde zvoníval smích a drnkání strun, ani hlásek. Jsou to vskutku smutné. A proto asi možná v budoucnu zůstane jenom pár starých a skalních kamarádů, kteří mají trampování v lásce a dál půjdou po svých vyšlapaných trampských stezkách až na jejich konec.

7.2.2. Trampská historie řeky Oslavy – „Divoká Oslava – Údolí Klondike“

Jedná se o místo, které se nachází po proudu řeky Oslavy pouhé 2 km od města Náměště nad Oslavou. „Údolí Klondike“ zahrnuje 2 km úsek řeky Oslavy, který se táhne od hájenky „U Vlasáka“ až po brod pod Vlčím kopcem. V rámci „Údolí Klondike“ je zahrnuto trampské tábořiště „Orlák“ a „Kančí louka“. Jedná se o taková místa na řece Oslavě, kam se lze dostat pouze pěšky a kam si všechny potřebné věci kamarádi nosí pouze v usárnách na svých zádech a která vždy budou patřit k těm koutům přírody, jenž zůstávají jen velmi málo poznamenány necitelným dotekem a zásahem lidské civilizace. Jedním z nich je právě řeka Oslava v úseku od Vlasákovy hájenky pod Náměští nad Oslavou po brod pod Vlčím kopcem. Tento úsek řeky si díky své nepřístupnosti zachoval původní romantický ráz říčního kaňonovitého údolí, kde řeka v peřejích obtéká zbytky středověkého Sedleckého hradu a hradu Lamberka. Byla to část řeky Oslavy vyhledávaná trampy v době první republiky a následně v dobách válečných i poválečných. Pravá historie trampování v tomto divokém a kaňonovitém údolí řeky Oslavy se začala psát až v dobách 60. let. Právě pro svojí divokost a nádhernost dostala v těchto letech od trampů jméno „Údolí Klondike“ a peřeje pod obcí Sedlec pojmenovali „Peřejemi Pěti Prstů“.

V letech 1960 – 1961 se dala dohromady parta kamarádů a založili tramskou osadu „Orli“. Údolí řeky se jim natolik zalíbilo, že od té doby začali jezdit a podle své tramské osady ho pojmenovali „Orlák“. Když se potom osadníci v letech 1964 až 1965 vrátili ze zeleného vandru a vyměnili vojenský oděv za tramský, spěchali opět na Oslavu do svého údolí. Osadu přejmenovali na „Klodnike“ a tímto jménem také začali nazývat celý tok řeky proti proudu nad Orlákem a po proudu až po skálu Jinošovnici a Vlčí kopec. Tak vznikl dnes už legendární název „Údolí Klondike“. V roce 1965 si osada při příležitosti 5. výročí zhotovila indiánský stan tee – pee, který postavila na „Orláku“. Pomalu nastala doba staveb prvních tramských srubů a pro konání potlachů byla objevena legendární „Kančí louka“ , která za svoje jméno vděčí osadě „Divocí kanci“, která byla založena v roce 1961. Osada jezdila hlavně na řeku Oslavu, a to na Zelenou boudu a do Údolí Sosen, která byla na „Dlouhé Oslavě“ a kde byla členskou osadou. „Divocí Kanci“ bývali v údolí Oslavy také častými hosty na chatě osady „Toulaví Kocouři“. Když přišel čas v roce 1964 oslavit 3. výročí osady, byla pro potlach vybrána louka na pravém břehu Oslavy, kousek proti proudu od Vlčího kopce. Byl tam postaven první osadní totem a za další dva roky se tam konal druhý potlach 5. výročí založení osady. Tato louka se trampům na řece Oslavě zalíbila a v následujících letech se stala tradičním místem pořádání potlachů. Na počest toho, že první totem tam postavila a první potlach pořádala tramská osada „Divocí Kanci“, se tomuto místu začalo říkat „Kančí louka“. Tramská osada „Divocí Kanci“ potom jezdila na řeku Oslavu až do první poloviny 70. let a připojili se k nim ještě další kamarádi. Po roce 1974 už osada přestala existovat (viz. Lucan 2004).

„Kančí louka“ se od roku 1966 stala svědkem nesčetného množství tramských potlachů. Z těch nejstarších počátečních dob její slávy můžeme vzpomenout na potlachy osad „Tuláci přírody“, „Orlíci“, „Toulaví kocouři“, „Supi“, „Bílý Jelen“, „Lamberk“, „Kačáci“, „Moravská Orlice“ a mnohé další. V roce 1983 se na „Kančí louce“ konalo setkání trampů pod názvem Safari a u té příležitosti byla zhotovena přes řeku Oslavu visutá lávka, která kamarádům zpříjemnila a ulehčila přístupnost na „Kančí louku“ a vyřešila tak problémy s brozením přes řeku Oslavu v době chladnějších měsíců. Jediným problémem však zůstávala hrozba jarních povodní a ledových ker, které ohrožovaly visutou lávku. Zdaleka však hrozba povodní či ledových ker se nevyrovnala hrozbě v podobě „samozvaných ochránců přírody“, kteří visutou lávku v roce 1992 z důvodu jejího postavení na „černo“ nechali odstranit. Této události však předcházelo „buzerování“ kamarádů, kteří měli své chaty na „Dlouhé Oslavě“ a kteří kolem nich měli postavené dřevníky, dřevěná zábradlí a různé další přístavky kolem chat. V době, kdy byla odstraněna lávka došlo k současnému pokácení totemů na „Kančí

louce“ a navíc byly zničeny „samozvanými ochránci přírody“ pamětní desky pod Ketkovickým hradem. Tyto desky se jmény kamarádů, kteří odešli na svůj věčný trampský vandr, byly v roce 1992 rovněž násilně odstraněny. Po zničení lávky a totemů nastal na „Kančí louce“ na několik let útlum. Louka zarostla vysokou trávou, ve které ležely pokácené tetry. Až teprve v roce 1998 kamarádi „Kančí louku“ znovu vrátili trampskému dění. Vyčistili ji, vysokou trávu a lebedu pokosili a znovu postavili totem k 25. výročí trampské osady „Příboj“ z roku 1989, který jako jediný přečkal tuto dobu temna „Kančí louky“. Kamarádi také postavili novou lávku, která sice musí být vždy na podzim rozebrána, aby ji nevzala velká jarní voda a na jaře znovu postavena, ale která jistě dobře slouží svému účelu. Historie „Kančí louky“, kterou začala psát trampská osada „Divocí Kanci“, pokračuje i přes několikaleté období útlumu v průběhu 90. let, kdy společným potlachem časopisu Oslavské boudy, trampských osad „Podkova“, „Trappers“ a „Kanci“ v srpnu 1998 se „Kančí louka“ opět zaleskla ve své staré trampské slávě (viz. Lucan 2004).

Obrázek 6. Potlachové místo trampské osady „Podkova“ na „Kančí louce“. Foto – Válek.

7.2.2.1. *Trampské sruby v „Údolí Klondike“*

„Údolí Klondike“, které bylo od 60. let stále více a více navštěvováno trampskými osadami i kamarády samotáři, si svojí divokou přírodou podmanilo jejich trampská srdce. Kamarádi týden co týden se objevovali na svých osadních campech na „Orláku“ i po celém „Údolí Klondike“. Místa jejich tábořišť se stávala stálými a protože se do údolí jezdilo v zimě v létě bez ohledu na počasí, stávalo se, že začaly vznikat myšlenky na stavbu něčeho, co by chránilo kamarády před deštěm a co by umožnilo v teple přečkat i mrazivou zimní noc. A tak po vzoru traperů, kteří si na drsném severu Kanady stavěli svoje zálesácké sruby, tak i zde v „Údolí Klondike“ začali kamarádi stavět boudy a trampské sruby, které svým vzhledem zálesácké sruby ze severu nejen připomínaly, ale v mnohém i předčily. V těchto trampských srubech a boudách poté kamarádi prožívali svoje sny a žili zde nerušeným trampským životem.

Tak začala historie výstavby trampských srubů a boud v „Údolí Klondike“ ve druhé polovině 60. let. Tyto stavby se stavěly bez jakýchkoliv povolení, na černo, protože jinak to ani nešlo. Trampské sruby a boudy obvykle stavělo více kamarádů společně a časem dostaly jméno toho, kdo na ně trvale jezdil. Pokud trampský srub či boudu stavěla osada, nesl název jméno osady (viz. Lucan 2004).

Za pravého předchůdce ve výstavbě trampských srubů a boud můžeme považovat trampskou osadu „Divoši“. Tato osada byla založena v roce 1967. Trampská osada „Divoši“ si postavili, jako jedni z prvních, v údolí přístřešek pro přenocování, a protože byl pokrytý térovým papírem, začali mu říkat Térka. Osadní camp Térka však rychle podlehl zubu času a dnes existuje jen ve vzpomínkách kamarádů (viz. Lucan 2004).

Se stavbou prvního trampského srubu a boudy v „Údolí Klondike“ pod skálou na „Orláku“ je spojeno jméno trampské osady „Zlatá Podkova“. Trampskou osadu založili kamarádi Medvěd, Medvídek, Dany a Barča v říjnu roku 1965. Po dva roky potom jezdili na seník, který byl ve stráni nad „Orlákem“ a svoje potlachové místo měli a stále po 40. letech stále mají, na levém břehu řeky u skály, která uzavírá údolí „Orláku“. V roce 1968, koncem prázdnin, začali na pravém břehu řeky, naproti jejich campu, se stavbou již výše zmíněného srubu pod Převísem, později nazvaného „Skrčková bouda“. Ke stavbě trampského srubu je inspiroval anglický film Zálesák, který se právě v tu dobu promítal v kinech. Děj tohoto filmu se odehrával v Britské Kolumbii v Kanadě. Trampský srub byl do podzimu roku 1968 dostavěn a skýtal přístřeší mnoha kamarádům. Hlavní aktér stavby, podle něhož nesl trampský srub jméno poté v lednu roku 1969 odjel do jižní Afriky. Trampský srub pod Převísem – Podkova, potom ještě dlouhá léta sloužil kamarádům trampům. Bohužel jeho osud

byl spečetěn v roce 1983, kdy vyhořel. Lépe řečeno se o jeho osud postarali myslivci, kteří ho nechali zapálit, neboť se jednalo, tak jako u všech trampských srubů a boud o nelegální stavby bez řádného stavebního povolení. Příkazy myslivcům zřejmě dávaly místní ONV, které spatřovaly v trampech nebezpečí v podobě neorganizovaného, nezávislého a divokého živlu „devastující“ přírodu a bez jakékoliv kontroly. Tehdejší režim chtěl mít všechna hnutí či podobná uskupení mladých lidí pevně pod kontrolou a musela vždy fungovat v rámci řádně zapsaného a zaregistrovaného hnutí nebo organizace splňující určitá pravidla předepsaná právě tehdejším režimem. Zkrátka doba 70. a zejména 80. let trampování v tomto překrásném a divokém koutu přírody na řece Oslavě v podobě „Údolí Klondike“ vůbec nepřála (viz. Lucan 2004).

Jeden z prvních osadních trampských campů pro přenocování si také postavili kamarádi Mirus, Míček a Lulek. Camp neměl žádného jména a stával od října 1967 do léta 1968 kousek po proudu od „Čertova mostu“ na pravém břehu Oslavky. Tito kamarádi se na jaře roku 1968 potkali s Kódlkem z trampské osady „Orlí“. Svůj camp na u „Čertova mostku“ opustili a začali jezdit pod Březník na „Orlák“. Přidal se k nim Brabla a kamarádky Jindra a Dana a společně s dalšími kamarády začali na jaře roku 1970 stavět nad campem „Zlaté Podkovy“, tři sta metrů proti proudu ve stráni boudy, které se začalo říkat „Plechárna“, protože měla střechu z rozstříhaných a narovnaných pětilitrových plechovek od okurek. Kamarádi, kteří „Plechárnu“ stavěli nepatřili k žádné osadě. Byli to trampové samotáři, které dala dohromady stavba boudy. Na „Plechárnu“ jezdili po dva roky. Potom ji opět myslivci zapálili. Zřejmě jim vadila a také rušila výhledy do okolního kraje. Naštěstí byli tak solidní a velkorysí, že vynosili kamarádům věci ven, zabalili je do dek a teprve potom boudu zapálili (viz. Lucan 2004).

Na březnické straně řeky Oslavy, naproti louce pod Sedleckým hradem, si v létě roku 1968 postavili trampský srub kamarádi Baštím, Dyk, Žába a Miloš. Začalo se mu říkat „Dykova bouda“. Tento trampský srub však opět nešel pozornému oku myslivců, kteří ho nechali zapálit. Na jeho základech však kamarádi z vyhořelé „Plechárny“ začali stavět „Plechárnu II.“ Její stavba trvala pře dva roky, protože ti, co ji stavěli, v tu dobu postupně odcházeli na zelený vandr v podobě dvou roků základní vojenské služby. Nakonec byla po dvou letech „Plechárna II.“ úspěšně dokončena a slouží kamarádům dodnes. V roce 1989 bylo přistavěno podkroví a „Plechárna II.“ Tak dostala svoji současnou podobu (viz. Lucan 2004).

Obrázek 7. Trampský srub (bouda) „Plechárna II.“ postavená v roce 1989. Foto – Válek.

Na podzim roku 1968, asi dva měsíce po tom, co začala stavět trampský srub osada „Zlatá Podkova“, se začala stavět na pravém břehu řeky Oslavy z druhé strany skály „Orláku“ tzv. „Gastova bouda“. Do těchto míst v předcházejících letech začalo jezdit mnoho kamarádů a kamarádek. Každou sobotu ožívalo „Údolí Orláku“ trampským ruchem a zpěvy písní spolu s akordy kytar se nesly se září ohňů večerním údolím, kde se mísily s písní řeky, která tam se šuměním obtékala letité balvany v peřejích „Pěti Prstů“. V těchto místech, tedy z druhé strany skály „Orláku“, tam stávaly i dva indiánské stany tee – pee a dřevěná sroubená podsada, na kterou se proti nepřízni počasí natahovala autoplachta. A právě tato podsada posloužila jako základ ke stavbě již zmíněného srubu – „Gastovy boudy“, na které potom kamarádi prožili spoustu krásných večerů. Avšak postupem doby tam zůstal Rypoš sám a ostatní kamarádi se postupně ztráceli do světa nebo zakládali si rodiny. Nakonec až kamarádi Rypoš, Ivoš, Miloš a Marhul boudu v letech 1969 – 1970 dostavěli a začalo se jí říkat „Rypošova bouda“. Čas a doba výstavby „Rypošovy boudy“ později tedy s názvem „Čtyřicáté míle“ na „Orláku“ spadá do první poloviny 70. let. Trampská bouda jako ostatně řada dalších trampských srubů a boud zůstávala nezamčená, a tak mnohdy posloužila noclehem i jiným kamarádům, kteří utrmácení vzali za vděk nocleh, který jim bouda nabízela. Ráno vždy uklidili, doplnili zásobu dřeva, napsali na kus papíru poděkování kamarádům a odcházeli s pocitem toho, pro jiné lidi

nedefinovatelného vztahu tramského kamarádství a chování. „Rypošovu boudu“ – boudu „Čtyřicáté míle“ bohužel postihl neblahý osud stejně tak jako po vzoru mnoho tramských osad a boud v „Údolí Klondike“. V lednu roku 1978 byla zapálena opět všelidovým sdružením pod kterým se skrývají myslivci. Po dva roky potom bylo toto místo opuštěno. Až v roce 1978 pět mladých kamarádů, postavilo na vyhořelých základech novou boudu, které se pak říkalo „Ivoška“. Avšak i tato bouda byla spálena, a to v červnu roku 1985 (viz. Lucan 2004).

Snad asi nejznámější postavou v „Údolí Klondike“ šedesátých i pozdějších let je kamarád Kódl z tramské osady „Klondike“. V roce 1970 začal společně s kamarádem Nimrodem ve stráni na pravém břehu řeky na „Orláku“ budovat a stavět tramský srub „Walden“. Kamarád Nimrod se s odstupem času odstěhoval do severních Čech. Bohužel také tramský srub „Walden – Kódlovu boudu“ potkal podobný osud v podobě vyhoření v roce 1977. Po této události začal kamarád Kódl jezdit na „Silver boudu“. To byl tramský srub, který stavěl v roce 1970 na „Orláku“ na pravém břehu řeky Oslavy, kousek pod tramským srubem „Walden“, kamarád „Honza Silver“. Jeho bouda jako z mála stojí v „Údolí Klondike“ dodnes (viz. Lucan 2004).

Mezi Vlčím kopcem a skálou Jinošovnicí – viz. Lucan (2004) – teče divokou roklí směrem od Sedleckého dvora potok, který v prudkém klesání vytváří mnohé kaskády a vodopády. Proto se tomuto místu začalo říkat na „Vodopádech“. A tam právě začal stavět v zimě na přelomu let 1970 – 1971 svůj srub kamarád Čárli. Se stavbou započal záměrně v zimním období, protože chtěl, aby drsné podmínky co nejvíce připomínaly stavbu tramských srubů na Aljašce a na Klondiku v době Zlaté horečky. Při stavbě srubu mu byl nápomocen kamarád Johny. Na „Čárliho boudu“ potom jezdili kamarádi Grizzly, Fous, Fredy a další kamarádi. V roce 1975 Čárli boudu zbouřil s úmyslem postavit větší srub. V té době se však seznámil s osadou „Karabina“, která byla speologicky zaměřená zejména na průzkum Moravského Krasu a natolik kamaráda Čárliho okouzila, že se na řeku Oslavu a na „Vodopády“ nevrátil.

Pod „Čárliho boudou“ stávala na „Vodopádech“ „Jarova bouda“, která byla postavena v roce 1968 a jezdili tam zejména kamarádi Jara, Zdena a bratři Kubíčci. Jara později boudu zbořil a na jejím místě postavila z pražců nový srub tramská osada „Černý Kondor“. Tato bouda stojí na „Vodopádech“ do dnešních dnů (viz. Lucan 2004).

Mezi další dvě významné tramské boudy postavené v „Údolí Klondike“ kousek nad „Kančí loukou“ ve stráni pod Glorietem patří „Kančárna“ a „Fetoška“. Stavba tramského srubu „Kančárna“ spadá do let 1979 – 1981. Původně se jí říkalo „Jimova bouda.“

„Kančárna“ byla za dobu svého trvání dvakrát přestavěná. Dokonce jednou na ni spadl strom, ale řádění myslivců unikla a podobně jako „Fetoška“ stojí dodnes (viz. Lucan 2004).

Historie tramské boudy „Fetoška“ se začala psát na přelomu roku 1969 a 1970, kdy ji začal stavět kamarád Mustang. Tenkrát se jí ale ještě „Fetoška“ neříkalo. Byla to zkrátka „Mustangova bouda“. Během dalších let se pak Mustang odstěhoval do Čech a koncem 70. let byla bouda na spadnutí. A tak kamarádi boudu rozdělali a postavili ji znovu. Koncem roku 1981 byla bouda dokončena. „Fetoška“ potom přečkala potom dalších 20. let a v dnešní době pomalu chátrá na základech někdejší zašlé tramské slávy (viz. Lucan 2004).

Obrázek 8. Tramský srub (bouda) „Fetoška“ postavená v roce 1981. Foto – Válek.

V roce 1971 začal ve stráni nad „Rypošovou boudou – Čtyřicátá míle“ stavět tramskou boudu kamarád Hary. Tuto boudu dostal od Haryho v roce 1981 Žanek Policajt a ten ji v roce 1984 dal tramské osadě „Mňouci“. Když bouda potom v červnu roku 1985 vyhořela, postavili na stejném místě „Mňouci“ boudu novou. Tramská osada „Mňouci“ byla založena v roce 1982. Před svým založením jezdívali na „Plechárnu II.“ a v letech 1983 a 1984 měli svůj camp na Sedleckém hradě. Osada „Mňouci“ pořádá svoje potluchy na pravém břehu řeky Oslavy naproti „Plechárně II.“ a stále jezdí na boudu „Haryjovku“, která stojí na místě vyhořelé boudy kamaráda Haryho (viz. Lucan 2004).

Obrázek 9. Trampský srub (bouda) „Haryjovka“ postavená v roce 1987. Foto – Válek.

V „Údolí Klondike“ stávaly ještě další trampské boudy. Na levém břehu řeky Oslavy, poblíž „Čertova mostku“ stávala bouda trampské osady „Bílý Buvol“. Tato osada byla založena v roce 1968 a kamarádi boudu stavěli v letech 1969 až 1970. Bohužel zub času se na ni neúprosně podepsal a postupem času se postupně rozpadla (viz. Lucan 2004).

Mnohé trampské sruby a boudy v „Údolí Klondike“ skončily tak, jak je výše uvedeno, že byly zapáleny nebo zbořeny místními myslivci nebo „samozvanými ochránci přírody“. K řadě těchto případů se také přiřadila bouda trampské osady „Bílý Jelen“ kamarádů z Omic, kteří ji postavili v roce 1970. Trampská bouda stávala pod vyhlídkou z Holého kopce u obce Sedlec a poskytovala přístřeší osadníkům a kamarádům až do roku 1982, kdy podlehla ohni.

Naštěstí se však místním myslivcům nepodařilo zbourat nebo zapálit všechny trampské boudy a sruby, a to hlavně díky své nepřístupnosti a utajenosti před civilizací, které nabízeli strmé stráně řeky Oslavy v „Údolí Klondike“. Mezi takové sruby nebo boudy patří zejména „Archymova bouda“ nacházející se nedaleko skály Jinošovnice cestou směrem k obci Sedleci. Dále je to u „Čertova mostku“ trampský srub „Kely“ patřící trampské osadě „Sedící býk“. Na sedlecké straně řeky Oslavy naproti místu, kde stávala první „Plechárna“, je to trampská bouda „Umirajda“, kterou stavěli na jaře roku 1970 kamarádi Umirajda a Vocas, pod vyhlídkou ze skály Jinošovnice v meandru řeky Oslavy na pravém břehu je to srub

trampské osady „Kobra“ a na skalách na pravé straně řeky naproti „Orláku“, mezi místy, kde stávaly sruby „Ivoška“ a „Zlatá podkova“ do dnešních dnů stojí „Pedyho bouda“.

V „Údolí Klondike“ bylo postaveno od počátku 60. letech mnoho trampských srubů a boud, na kterých se psala trampská historie v tomto krásném, divokém a kaňonovitém údolí řeky Oslavy. Během posledních padesáti let prošlo „Údolím Klondike“ nesčítelně mnoho trampů z mnoha trampských osad. Mnozí z nich zůstali oddáni tomuto romantickému koutu řeky Oslavy až do dnešních dnů. A zbylí kamarádi, které osud během času rozvál na všechny světové strany, jistě nezapomínají na krásné dny a chvíle, které tam prožili a vždy se tam, nejen ve vzpomínkách, rádi vracejí.

Řeka Oslava dál bude, stejně tak, jako před těmi mnoha lety, spěchat dál svým kamenitým korytem kolem jejich nyní opuštěných tábořišť i kolem osadních campů, kde dosud záře ohňů probleskuje pobřežními olšemi a svou nekonečnou písni v peřeji „Pěti Prstů“ zdraví všechny ty, kteří na jejich březích zanechali kus svého trampského srdce a života.

7.2.3. Trampská historie řeky Oslavy – „Dlouhá Oslava – Údolí Sosen“

Řeka Oslava od Vlčího kopce až po Skřípinský mlýn (Theimerův mlýn) protéká dvaapůl kilometru dlouhým rovným úsekem, kterému se říká „Dlouhá Oslava“, jenž je vzdálen pouhé čtyři kilometry od města Náměště nad Oslavou. V tomto krásném koutu přírody na řece Oslavě započal na jaře v roce 1960 se stavbou trampské chaty kamarád Rolf z trampské osady „Kačeři“ (Lucan, 2004). Kamarád Rolf pocházel z blízké obce Březník a řeku Oslavu znal velice dobře, a to z dob, kdy jako vesničtí kluci pořádali první výzkumné výpravy po jejich březích. V roce 1940 byla založena trampská osada BRKO Tuláci. Byli v ní kamarádi z Březníka, Rosic a Kralic, a protože jezdili především na řeku Oslavu, dali si před název osady výstižnou zkratku BRKO. Kamarád Rolf se stal jedním z členů této osady. Později, kdy kamarádi vyrostli z dětských let a začali zakládat rodiny se Rolf odstěhoval do Brna. Na řeku Oslavu a do Březníka se však stále vracel a když k tomu nadešel vhodný čas, začal se stavbou trampsko – rekreační chaty. Rolfovi pomáhali se stavbou chaty kamarádi z trampské osady „Toulaví Kocouři“, kteří, když se jim nepodařilo koupit chatu na říčce Chvojnici v „Údolí Lišek“, začali přemýšlet o tom, postavit si trampsko – rekreační chaty právě v tomto úseku řeky Oslavy. Na tuto myšlenku je při stavbě své chaty přivedl Rolf. Jeho chata byla pak během léta 1960 dostavěna a mimo osadu „Toulaví Kocouři“, kteří než si postavili vlastní trampsko – rekreační chatu, k Rolfovi začali jezdit i další kamarádi (viz. Lucan 2004).

Řeka Oslava v „Údolí Sosen“ počátkem 60. let začala ožívat tramským ruchem a životem a mnozí kamarádi si zde začali postupně stavět svoje tramsko – rekreační chaty.

V roce 1961 staví v „Údolí Sosen“ tramskou chatu kamarád Tomík z osady „Indián“. Tomík byl dobrým trampem a na své chatě žil v pravém slova smyslu zálesáckým životem. Po řece Oslavě se toulával v indiánském oděvu, sbíral samorosty a žil v přírodě a zároveň s přírodou (viz. Lucan 2004).

Na jaře roku 1962 začíná se stavbou tramsko – rekreační chaty kamarád Donald z osady „Kačeři“ a osada „Toulaví Kocouři“ se definitivně stěhují z říčky Chvojnice na Oslavu, kde v dubnu při slavnostním položení základů začínají stavět svoji první osadní tramsko – rekreační chatu. Je to chata Bufova, která po dostavění dostává jméno „Kocourkov“ a slouží potom za přístřeší všem „Toulavým Kocourům“ jako chata osadní. Ve stejném roce vyrůstají v „Údolí Sosen“ další tramské chaty. Staví je Guli, Hombre a Bohoušek z osady „Toulaví Kocouři“ (viz. Lucan 2004).

V šedesátých letech začalo do údolí „Dlouhé Oslavy“ pod obcí Březník jezdit stále víc a víc trampů. Každou sobotu zde vzplanulo mnoho krásných táboráků se zpěvem písní a hlaholem hlasů kamarádů, prožívajících tam jistě jedny z nejhezčích chvil svého života. Do „Údolí Sosen“ v době 60. let ponejvíce zajížděly především tramské osady „Tuláci přírody.“ Dále to byli osady „Kačáci“, „Bobři“, tramská osada „Bobr“, „Rys“ a osada „Chobotnice“. Kromě těchto tramských osad do „Údolí Sosen“ zajížděli již výše zmíněné osady v podobě „Kačerů“, „Toulavých Kocourů“, „Indiánů“ a „Hubkařů“ – dřívější „Ztracená Podkova“. A právě v těchto posledně jmenovaných osadách vznikla myšlenka založení spojených osad. Nad jejich tramsko – rekreačními chatami se klenuly do údolí řeky Oslavy krásné a mohutné borovice, které dávaly řece zvláštní působivou krásu. Na základě toho bylo rozhodnuto, že spojené osady ponesou název „Údolí Sosen“. Stalo se tak v roce 1962 a guvernérem byl zvolen Donald z tramské osady „Kačeři“. A tak „Údolí Sosen“ začalo žít pravým osadním životem. Hodně se sportovalo. Ze sportovních činností dominovaly zejména míčové hry. Pořádaly se turnaje v nohejbale, volejbale a kopané, která se však někdy spíše podobala utkání v ragby. Mezi oblíbenou sportovní disciplínu také patřilo házení koulí a diskem a v zimě se na zamrzlé řece hrál „lední hokej“, který však velmi vzdáleně připomínal tuto hru. V „Údolí Sosen“ vždy bylo mnoho dobrých kytaristů a zpěváků, kteří nikdy nechyběli u žádného tramského ohně a vždy byli ozdobou pořádaných potlachů. Jedním z nejlepších kytaristů a zpěváků jistě patřil kamarád Rolf, který sám nebo ve spolupráci s kamarády, napsal spoustu krásných písniček. Jedna z nich byla věnována právě „Údolí Sosen“ a měla také stejnojmenný název. Vznikla na břehu řeky Oslavy doslova na obrácené kytaře. Na

Rolfovu melodii k ní napsal slova kamarád Kami z tramské osady „Hubkaři“ (viz. Lucan 2004).

Tramské osady, které se usadily v „Údolí Sosen“, tam také samozřejmě pořádaly svoje potluchy. Součástí takového potlachu vždy bylo velké sportovní utkání ve fotbale nebo ve volejbale, a to ve složení tramských osad pocházejících z řeky Oslavy nebo z řeky Jihlavy. Již v té době se ukázalo, že na řece Oslavě se sport bere přece jenom vážněji než na řece Jihlavě, a tak družstvo v podobě tramských osad z Oslavy většinou vyhrálo v obou utkáních. Za ta léta se v „Údolí Sosen“ pořádalo potlachů jistě daleko více, ale je velice těžké najít vhodného pamětníka trampa, který si vzpomene na všechny události a zážitky z pořádaných potlachů. Snad největší událostí byly však potluchy Spojených Osad Údolí Sosen. Na jejich přípravě se podílely všechny osady a kamarádi jezdící do „Údolí Sosen“ a největší událostí večera bývala vystoupení sborů tramských osad „Mariňáci“, „Vavasatch“ a „Příboj“. Tyto tramské sbory představovaly v Brně v době šedesátých let špičku tramského zpěvu a na různých tramských večerech a potlaších bylo vždy těžko se rozhodovat se o prvenství.

V současné době se už velké potluchy v „Údolí Sosen“ nekonají. V červnu roku 1998 se guvernér, Spojených osad Údolí Sosen, Donald odebral na svůj věčný vandr a Spojené osady už nového guvernéra ne zvolily. Na různá osadní výročí se vždy vzpomíná u malých ohňů u tramských chat kamarádů, která se ponejvíce odehrávají u chaty Mókovy nebo u Bufovy chaty „Toulavých Kocourů – Kocourkova“. „Údolí Sosen“ však žije bohatým osadním životem. Každou sobotu od jara do podzimu tu a tam na břehu vzplane oheň, u kterého se sejdou se svými kytarami kamarádi z údolí, které bylo vždy pověstné dobrým tramským zpěvem a kytarovou hrou. V „Údolí Sosen“ se také vždy v červnu u Mókovy chaty pořádá Galerie Skalpos, což je pod širou oblohou instalována jednodenní výstavka dřevořezeb, forografií, kreseb a podobných výtvorů, které mají vztah k přírodě a vztah k údolí „Dlouhé Oslavy“. Toto setkání kamarádů je pak večer zakončeno zapálením táboráku s nekonečnou řadou písniček, při kterém je vzpomenu na kytaristu srdcem i duší, a to na kamaráda Rolfa, který se jistě, spolu s guvernérem Donaldem a řadou dalších kamarádů, shlížejí z tramského nebe dolů na řeku, kterou měli tak všichni rádi a kteří jsou stále živí v srdcích kamarádů z „Údolí Sosen“ – dle ústního sdělení kamaráda Rolfa, srpen 2008.

V průběhu šedesátých let se v „Údolí Sosen“ stavěly další tramsko – rekreační chaty. V roce 1963 začal se stavbou kamarád Robin z osady „Tuláci Přírody“ a další. Na řece Oslavě měl také jednu z prvních tramsko – rekreačních chat kamarád Renáč z osady „Lutnaři“, člen

trampského sboru „Mariňáci“. Jeho tramsko – rekreační chata patřila mezi velmi dobře známé a proslavené chaty v „Údolí Sosen“.

V roce 1970 staví také v „Údolí Sosen“ svoji tramsko – rekreační chatu osada „Bobr“. Podle šerifa Penna dostala chata název „Penárna“. V roce 1970 rovněž staví v „Údolí Sosen“ svoje tramsko – rekreační chaty kamarádi Záhoř a Jura Vašina z tramské osady „Příboj“, která byla založena v roce 1964 a která se začlenila svými potlachy na „Kančí louce“ do tramského dění v „Údolí Sosen“. Potlachům tramské osady „Příboj“ na „Kančí louce“ vždy vévodil charakteristický totem zhotovený kamarádem Lampou a zúčastňovali se jich kamarádi z celé republiky. Jako jednu z posledních tramských chat v „Údolí Sosen“ postavil na břehu řeky Oslavy kamarád Melta (viz. Lucan 2004).

7.3. Tramská historie říčky Chvojnice

Tramská historie říčky Chvojnice se věnuje jejímu 10 km úseku od obce Kralice nad Oslavou až po její soutok s řekou Oslavou pod obrovskou kulisou divokých a přitom krásných skal Ketkovického hradu. Její tramská historie se začala psát záhy po skončení druhé světové války, kdy trampové poprvé zavítali a objevili její krásná a úchvatná zákoutí s řadou palouků a údolí. Na louku u říčky Chvojnice pod Ketkovickým hradem začaly jezdit v poválečných letech zejména tramské brněnské osady, mezi které patřily „Bouřliváci“, „Netopýr“, „Pistolníci“, „Rowers“, „Vavasatch“, „West Boys“, „Komáři“, „Vodáci“ a také osada „Kačeři“. A právě z této louky postupně začali trampové pronikat hlouběji do nepoznaných zákoutí a údolí říčky Chvojnice. Jejímu dolnímu toku až po ústí do řeky Oslavy se tenkrát říkalo „Údolí vlků“. V srpnu roku 1945 se tam konal velký tramský sněm, kterého se zúčastnily brněnské osady „Bílí vlci“, „Arizona“, „Ohnivý blesk“, „Dravci“, „Rowers“, „Osmět“, „Stříbrná peřej“, „Silver Star“ a mnohé další tramské osady, kdy na tomto sněmu bylo vyhlášeno založení Svazu brněnských osad a byl zvolen jeho první výbor. Další rok v červnu 1946 se na stejném místě konal potlach SBO, na kterém byl do čela Svazu postaven kamarád Max z osady „Caro“. Do údolí říčky Chvojnice jezdila v první polovině 50. let brněnská osada „Vyžraný kotel“. Kamarádům Špičkovi, Želvovi, Frantovi a Kutilovi z této osady se malebné údolí říčky natolik zalíbilo a natolik je očarovalo, že neodolali touze a výzvě si někdy v budoucnu postavit tramsko – rekreační chatu. Pro tento účel si vyhlédli pěkné místo na skalce na Černém Víru. Po návratu ze zeleného vandru v roce 1956 se k nim přidal kamarád Ladis. Když se však po dvou letech kamarádi vrátili, zjistili, že na skalce na Černém Víru už stojí jiná tramská chata. Kamarády to však neodradilo od jejich chystaného

záměru. Naštěstí se však tou dobou kamarádi dověděli, že je na prodej tramská chata u ketkovického lomu, kterou v roce 1948 postavili starší kamarádi Mirek Krásný a Pepa Benda. Ke stavbě této chaty byl použit kámen z lomu, a tak chata byla kamenná a krytý térovým papírem. Tuto chatu tedy koncem roku 1956 koupili a společným úsilím během léta 1957 opravili. Protože mimo podkroví byla chata celá z kamene, začal jim Rolf z osady „Kačeři“ říkat „kluci z hradu“. Byl to opravdu jejich, a proto nazvali svoji osadu jménem „Hradáci“ (viz. Lucan 2004).

Dnes už téměř před 50. lety, byla všude na Chvojnici krásná, nezničená příroda, ve které neměly místo ojeté pneumatiky, cáry igelitu ani láhve z umělé hmoty. Na Chvojnici, která byla plná pstruhů a raků se nepotkalo za celý den téměř žádnou lidskou bytost a žádné chaty zde ještě nestály. V polesí byla jelení zvěř a červenožlutí mloci, sysli, křečci a také nádherné žlutomodrozeleně zbarvené ještěrky, které byly součástí tehdejší přírody. Tato osadní pohoda na „Hradácké chatě“ trvala až do roku 1961, kdy byl na Chvojnici vymezen vojenský prostor. Chata byla vykoupena, a to byl konec „Hradácké osady“ na Chvojnici. V roce 1965, postavili chatu na řece Oslavě v „Údolí Sosen“ a osada „Kamzík. Osada „Kamzík“ byla založena v dubnu roku 1958 a v říjnu 1958 a 1959 pořádala u „Hradácké chaty“ svoje potluchy (viz. Lucan 2004).

Chvojnice se postupem doby stávala stále známějším a trampy vyhledávanějším místem. Jedněmi z těch, kterým Chvojnice přirostla k srdci, jsou kamarádi z osady „Zlaté Údolí“. Tato osada byla založena v listopadu roku 1968 a její jméno bylo odvozeno z názvu „Spojených osad Zlaté Údolí“, což byl Svaz osad, který existoval v Brně v letech 1960 až 1966. Za svůj camp si na Chvojnici vybrali známé místo trampování 60. let, kde byl v roce 1960 založen stejnojmenný tramský Svaz. Říkalo se tam „U padlé lípy“. Jezdívaly tak každý týden v zimě v létě, a protože málokdo měl tehdy spací pytel, brali mnohdy za vděk noclehem v Březníku, kde se souhlasem majitele přespávali ve stodole, které říkali „Asfaltka“. Protože podmínky kamarádům příliš nevyhovovaly, rozhodli se, že si na jejich campu na Chvojnici postaví malou tramskou boudu. Jednalo se o prostou stavbu vytlučenou tvrdým papírem se čtyřmi dvojitými palandami, dveřmi vysokými zhruba metr a jedním malým okénkem. Tato tramská bouda stávala přitisknutá pod strání ke skále v místě, kde jsou dnes pamětní desky kamarádů, kteří odešli na svůj věčný vandr. Tato bouda osadě sloužila tři roky. Jak se však osada rozrůstala bylo rozhodnuto, postavit nový a větší tramský srub. Místo pro něho bylo vybráno malý kousek od původního místa a srub, slavnostně dokončený v říjnu 1971, stojí na Chvojnici dodnes. Na stavbě se též podíleli kamarádi Michal, Brácha, Zonka, Kuba a Očko z osady „Mibrason“, kteří měli a dosud mají boudu kousek za ústím Sudického potoka nad

starým lomem. Název jejich osady je odvozen z prvních slabik jmen tří členů osady. Do tohoto lomu začala v roce 1983 jezdit osada „Desperadi“. Postavili si tam tramskou boudu, na jejíž stavbu použili dřevo ze staré stavby, která byla v lomu. Jezdili tam však velmi krátce, neboť v 1984 jejich boudu postihl požár. Kamarádi poté odešli na zelený dvouletý vandr a do lomu na Chvojnici se už nevrátili. U tramského srubu osady „Zlaté Údolí“ se na podzim roku 1974 konal druhý potlach „Svazu brněnských osad“, na kterém se tenkrát sešlo na osm stovek kamarádů a kamarádek. V roce 1976 osada „Zlaté Údolí“ utvořila společně s osadami „Mibrazon“ a „Samota“ trojspolek s názvem „Chvojnické Osady“ (viz. Lucan 2004).

Na říčce Chvojnici, kousek po proudu od ústí Sudického potoka, postavil koncem první republiky březnický občan František Pavlík chatu. Osadě „Toulaví Kocouři“ složených z kamarádů bydlících v Březníku se krásné údolí v okolí Pavlíkovy chaty natolik zalíbilo, že po domluvě s majitelem, začali na chatu jezdit. Na chatě, které začali říkat „Ranč v Údolí Lišek“, prožili koncem 50. let mnoho hezkých večerů, v létě při táborácích, i v zimě v teple vytopené chaty. Na podzim roku 1960 se u chaty v „Údolí Lišek“ konal společný potlach osad „Kajman“ a „Javor“. Tramská osada „Toulaví Kocouři“ potom do „Údolí Lišek“ jezdila ještě až do roku 1962. Vše ale stále víc a víc nasvědčovalo jejich odchodu z údolí. V roce 1960 se totiž začaly stavět na řece Oslavě v úseku po proudu od Vlčího kopce v „Údolí Sosen“ tramsko – rekreační chaty a kamarádi z osady „Toulavých Kocourů“, když se jim nepodařilo koupit chatu od pana Pavlíka v „Údolí Lišek“, začali přemýšlet o tom, že se tam přestěhují. Osada Silvestra na přelomu roku 1961 – 1962 ještě oslavili na Chvojnici, také tam v únoru 1962 pořádali osadní masopust, ale potom už jejich Ranč v „Údolí Lišek“ definitivně opustili. Stalo se tak na jaře roku 1962. Pavlíkova chata byla potom v dalších letech známá jako chata „Nezmarů“. „Nezmaři“ byli kamarádi z Brna, kteří už dříve několikrát „Toulavé Kocoury“ v „Údolí Lišek“ navštívili. Když se dozvěděli, že „Toulaví Kocouři“ už v „Údolí Lišek“ nejsou, šli za majitelem a chatu si pronajali. V 70. letech posléze na chatu postupně přestávají jezdit a chata zůstává nějaký čas opuštěná. Až teprve v 80. letech se do ní znovu vrátil život. Do údolí začaly jezdit osady „Dawson City“ a „King“ a chatu, která od doby, kdy ji opustili „Nezmaři“ podlehla zubu času, daly znovu do pořádku. S těmito osadami v té době 80. let jezdil kamarád Icák z tramské osady „Výr“, který tato místa navštěvoval už dříve v době, kdy na Pavlíkově chatě ještě jezdívali „Toulaví Kocouři“. Když po nějaké době osady „Dawson City“ a „King“ nejezdily do „Údolí Lišek“ už tak často, usadil se tam Icák natrvalo a bývalou chatu „Nezmarů“ s jejím potlachovým ohništěm a totemy udržoval v tom správném tramském pořádku a duchu. Tak tomu bylo až do roku 2001, kdy na podzim, na žádost majitele, musel chatu v „Údolí Lišek“ definitivně opustit (viz. Lucan 2004).

Na říčku Chvojnici jezdívalo v minulosti mnoho tramských part a osad a její břehy viděly mnoho potlachových ohňů. Do úseku Chvojnice pod Sudicemi jezdily také tramské osady z Černých Polí, které tam v září roku 1967 založily „Spojené tramské osady Černá Pole“. Mezi ně patřily zejména tyto osady: „Bílý Luňák“, „Černá Lilie“, „Delfin“, „Neznámí Tuláci“, „Salvador“, „Snake River“, „Tomahavk“. Ačkoliv se tyto osady sdružily do tramského svazku, byly i nadále naprosto nezávislé a svoje potlachy pořádaly samostatně. V dubnu roku 1968 se tak na říčce Chvojnici u Kuroslep uskutečnil potlach osad „Snake River“ a „Neznámí Tuláci“. V 70. letech se osady z Černých polí přemístily na sever od Brna, a to na Tišnovsko. Do údolí Chvojnice a Oslavy však jezdily při příležitostech potlachů zde usazených osad. Opětovný návrat do údolí Chvojnice nastal v roce 1980. Spojené tramské osady Černá Pole, nyní už s názvem „Blaf Fields“, posílené o kamarády u osad „Raci“ a „Rezavá Kotva“ si našly svůj osadní camp na přítoku Chvojnice u Jakubova, tedy mimo sledovaný 10 km úsek říčky Chvojnice, a v roce 1983 se k nim přidala ještě osada „Moravská Orlice“ (viz. Lucan 2004).

V současné době je v údolí Chvojnice možno potkat mimo kamarády z Chvojnických osad „Zlaté Údolí“, „Mimbrazon“ a „Samota“ i kamarády z tramských osad „Kat“, „Lesní Lůza“, „Moisidis“ nebo „Borovina“, kteří v údolí Chvojnice pořádají svoje potlachy. Na Chvojnici, v místě, kde se říkalo „U Hrušky“, byla také v roce 1978 založena osada „Šedesátá Míle“. Svůj tramský srub tam u obce Kuroslepy má i osada „Pražce“ (viz. Lucan 2004).

A tak tramská historie říčky Chvojnice žije dál v kronikách všech těchto tramských osad. A tam, kde více než před padesáti lety stanuli jejich předchůdci, když v „Údolí Vlků“ zakládali Svaz Brněnských osad, prochází dnes po stejných a vyšlapaných cestách trampingu kamarádi, kteří se stejnou láskou v srdci sedávají u svých osadních ohňů a prožívají tytéž chvíle radosti a volnosti jako Ti dávno bezejmenní trampové, kteří do údolí Chvojnice jezdívali a dnes již sedí u svých věčných potlachových ohňů.

7.4. Současnost a perspektivy tramského hnutí

Stejně tak, jako hospodářská krize dvacátých let minulého století svými společensko-ekonomickými dopady stála u vzniku trampingu, pak revoluční změny konce devadesátých let, ač paradoxně, stály u jeho útlumu. Tramské hnutí předválečných let nesdružovalo jen milovníky přírody, ale spojovalo i určitou sociální skupinu lidí, která byla ekonomickými změnami nějakým způsobem zasažena. Příroda se stala logickým útočištěm pro ty, kteří přišli o zaměstnání nebo se nemohli jiným způsobem v krizi zasaženém světě, realizovat.

Nástup komunismu v naší zemi a jeho totalitní praktiky pak přivedly k trampingu další tisíce lidí, kteří toužili nejen po svobodě myšlení, ale i po svobodě jednání, které jim bylo v totalitní, konformní společnosti odnímáno. Komunistický režim se všemožnými způsoby snažil o utlumení trampské činnosti a vymazání trampské myšlenky z podvědomí mladých lidí. Výmluvně o tom hovoří propagandistický článek z 50. let 20. století, typu: „...*Bojujte proti trampingu! Nedovolte, aby se z Vašich Petrů, Michalů a Tomášů stali jacísi Indiáni, Bělohaví supi, Vlci. Připoutejte mladé k svazáckým organizacím, aby se nedostali na cestu k zamřížovanému okénku. Pranyřujte a vysmývejte se veteránům lživé romantiky Divokého západu...*“ (Hurikán str. 251).

Revoluční změny devadesátých let, které se prohnaly východní Evropou, nepřinesly jen převratné změny v politicko – ekonomické sféře, ale následně změnily i myšlení a chování mladé generace, trampy nevyjímaje. Co bylo zakázáno, bylo povoleno. Nebylo před čím utíkat a nebylo se před čím schovávat. Kde kdo si pořídil auto, byť ojeté a způsob trávení volného času se začal ubírat jinými, dosud nepoznanými cestami. Zůstali jen ti věrní. Ti, které poutalo to, co překoná všechny věky a všechny režimy. Příroda a láska k ní.

V současné době můžeme v přírodě potkat trampy nebo chataře, které svým pojetím trávení volného času, můžeme zařadit zhruba do třech skupin.

Ta první skupina nejstarších trampů, která již opouští stezky našich dnů, jsou ti meziváleční. Není jich mnoho, ale zanechali po sobě stovky následovníků, kteří nesou jejich pochodeň dál. Jsou to ti, kteří uctívají hodnoty a vlastnosti předválečného trampingu, který položil základy dnešnímu chataření a který se projevuje čilým osadním životem, a to pořádáním nejen sportovních akcí, jako jsou turnaje v odbíjené nebo kopané, ale i pořádáním společenských akcí v podobě trampských potlachů a osadních ohňů. Typickým znakem je posezení u společného osadního ohně při zpěvu s doprovodem kytar. K tomuto způsobu života se hlásí až desetina chatařů z chatových osad modernější zástavby (Jakeš – Kayman, 1992).

Hlavními nositeli tohoto trendu a současně nejpočetnější skupinou, jsou usedlí trampové. Jedná se zejména o osadníky, majitele srubů a chat. Jejich chaty se po stránce hmotného vybavení sice stále více podobají a přibližují městskému standardu, ale osadním životem stále žijí. Zpravidla se jedná o příslušníky střední a starší generace. Do této skupiny patří i tzv. trampí – samotáři, kteří nikdy neopustili a nevzdali se myšlenky prožít svůj život v duchu odkazu trampského hnutí.

Druhou skupinu tvoří party, nebo skupinky mladých dívek a chlapců z řad dospívajících studentů a učňů, kteří nejsou nositeli žádného movitého majetku a svým

vystupováním a zvoleným životním stylem touží a snaží se přiblížit romantickému životu trampů dvacátých let. K této skupině bohužel patří i party neorganizovaných mladých lidí, kteří se již neoblékají jako pravověrní trampové a kteří v přírodě a na chatách spíše hledají možnosti pro skryté užívání drog a alkoholu. Někdy se stává, že se díky svéráznému způsobu ve zvoleném stylu oblékání a zvolenému typu výbroje, hlásí k tzv. vojenským trampům.

Do poslední třetí skupiny lidí, trávících svůj volný čas v přírodě můžeme svým příklonem k novým trendům, zařadit různá ekologická hnutí a organizace, středověké osady nebo nově vznikající indiánská městečka. Důležitou složkou této skupiny jsou i sportovně založení jedinci z řad hnutí vodních a jízdních trampů, vlastníků koní, severských psů. V nedávné době se postupně vyvinuly i skupinky cyklistů, horolezců a vysokohorských turistů, kteří ctí a vyznávají zásady tramských zákonů, kořenů a myšlenek.

Zdá se tedy, že něco starého končí a něco nového začíná. Takto jsou psány i zákony přírody, kterými se tramping řídí. Prolínáním těchto dvou trendů budou poznamenány jistě i další desetiletí jeho vývoje. Jedno je však jisté. Tramping bude žít i nadále, bude jen provozován jinými prostředky a jinou formou.

Na závěr subkapitoly, která se zabývá současností a perpektivami tramského hnutí, bych chtěl volně citovat Karla Jakeše – Kaymana (1992), který ve své knize vyjádřil a shrnul osmdesátiletý vývoj trampingu do jednoho odstavce, a to následovně (str. 144):

„Celá doba existence trampingu je svědectvím nevyhubitelnosti tohoto živého organismu volné přírodní romantiky. Tramping je volným a mohutným hnutím, které ctí svobodu, nevrávorá byrokratizmem, známým z jiných oblastí života, nezná věkové bariéry a nekádruje, tudíž nediskriminuje. Má za sebou bohatou a zajímavou historii hledačství, zrání, exploze, módy, setrvačnosti, radosti z osvobození a obnovy republiky i státnosti, ale pak i hluboký útlum v době temna 50. let, nový kvas v 60. letech, nové formy volného pobytu v přírodě během let 70. a 80. a svobodný vstup na práh desetiletí přecházejícího do dalšího tisíciletí.

8. ZÁVĚR

Obsahem této kapitoly je zhodnocení vytyčených cílů, které jsem si před vlastním vypracováním práce stanovil a které, jak doufám, přes obtíže s tím spojené se mi podařilo naplnit.

V řešeném území jsem zachytil a graficky znázornil do souboru tématických map územní rozložení chat v chatových osadách, které jsou seskupeny do chatových lokalit v rámci chatové oblasti (subkapitola 6.1.). Tématické mapy tvoří nedílnou součást přílohy diplomové práce. Následně jsem v řešeném území zpracoval typologickou rozmanitost chatových osad ve kterých byly zastoupeny jednotlivé typologické charakteristiky. Jednalo se o zastoupení architektonicko – stavebních typů chat v chatových osadách (subkapitola 6.2.1.), a jejich procentuální podíl po stránce období jejich vzniku.

Další charakteristikou bylo popsání chatových osad z hlediska jejich funkčnosti, architektonicko – urbanistické a půdorysné typologie (subkapitola 6.2.2. až 6.2.4.). Pak následoval popis typologie chatových osad po stránce krajinného uspořádání (subkapitola 6.2.5. až 6.2.6.). Poslední typologií zaznamenanou a popsanou v řešeném území bylo zastoupení typů chatových osad z hlediska možnosti trávení volného času chatařů (subkapitola 6.2.7.). Souhrnný přehled dat, zachycující zaznamenané typologické charakteristiky chatových osad, jsou zaneseny do několika přehledných tabulek, které jsou součástí přílohy diplomové práce.

Dalším úkolem, který jsem splnil a po jednotlivých dekáдах rozpracoval byla analýza vývoje chataření (subkapitola 6.3.). Za přispění kompetentních osob z řad pracovníků obecních a stavebních úřadů, referátů životního prostředí a v neposlední řadě také ve spolupráci s chataři, jsem mohl popsat aktuální problémy související s chatařením. Se všemi oslovenými osobami jsem vedl řízený rozhovor, a to dle předem připraveného scénáře. Jedním z dalších úkolů, které jsem si stanovil bylo vypracování prognózy rozvoje chataření a dalších forem rekreace a cestovního ruchu v řešeném území (subkapitola 6.5.).

Pak následovalo srovnání chataření ve dvou sousedních, ale přesto rozdílných okresech. Jednalo se o porovnání chataření v okrese Třebíč s chatařením v okrese Jihlava. Veškeré informace a data týkající se okresu Jihlava, které mi posloužily jako podkladový materiál, jsem použil z diplomové práce Hadrava (2007).

Posledním a zároveň jedním z hlavních vytyčených úkolů pro napsání diplomové práce byl popis vývoje trampingu a budování trampských osad na řekách Jihlavě, Oslavě a říčce Chvojnici. Pro napsání této kapitoly jsem využil informace zanesené ve starých

trampských písemnostech a trampských kronikách, ale také na základě provedených řízených rozhovorů s přímými účastníky (kamarády) trampského života a dění.

Naprostou většinu dat a informací o počtu rekreačních chat, rekreačních domků zahrádkářských, zahrádkářsko – rekreačních a architektonicko – specifických chat jsem získal na základě provedeného terénního průzkumu v řešeném území. Zbylá data mi i přes určitou neochotu byla sdělena kompetentními úřady v řadě případů až po několika urgencích. Většinu chat seskupených do chatových osad v rámci chatové lokality, bylo možno bez větších potíží najít a sečíst dle podrobné turistické mapy. Menší problémy nastaly s objevováním chat ležících mimo chatové osady. Zde mi byly nápomocny katastrální mapy, zejména pak internetový server www.bnhelp.cz. Naopak nejmenším problémem s lokalizací chat byly u chat seskupených do velkých chatových osad. Zde však nastaly problémy s jejich správným sečtením. U takových velkých chatových osad bylo nutno provést kombinaci vlastního terénního šetření s údaji zanesenými na podrobných a přehledných katastrálních mapách a porovnání jejich počtu s daty ze SLDB 1991. Stalo se také, že během terénního šetření při identifikaci chat, jsem narazil na problémy spjaté určením doby výstavby a definováním jejich jednotlivých typů z hlediska architektonicko – stavebního zařazení. Pro zcela správné zjištění stáří a zařazení příslušných typů chat jsem využil řízeného rozhovoru s chataři a znalci místních poměrů.

V rámci úvodní kapitoly diplomové práce jsem neopomněl na stanovení vstupních hypotéz, které se mi v průběhu terénního šetření a psaní diplomové práce v zásadě potvrdily. Výstavba chat s výjimkou malého počtu těch prvorepublikových skutečně začala až po válce, tedy v 50. letech 20. století. K postupnému rozmachu chataření v řešeném území dochází v průběhu 60. a 70. let, ve kterých se postavil největší počet chat s mírným přesahem a dozníváním v 80. letech. Výhledově nelze již počítat s novou a masovou výstavbou chat v chatových osadách. Nové chaty budou v omezené míře stavěny v již stávajících a větších chatových osadách. Z hlediska vzniku nových chatových osad však nelze v souvislosti s převodem zemědělské půdy ke stavebním účelům, vyloučit vznik nových osad. Naopak v chatových osadách, kde byla vyhlášena stavební uzávěra v dohledné době žádné nové chaty stavěny nebudou. K územně největším koncentracím chat patří vodní toky řek Jihlavy a Oslavy, kde jsou chaty převážně liniového uspořádání. Mezi další místa s velkým počtem chat, dle vyslovené hypotézy, skutečně patří oblast mnoha rybníků v severovýchodní části řešeného území. Zcela jednoznačně se potvrdila hypotéza řešící otázku výskytu zahrádkářských osad vázaných na okraje větších městských sídel. Mezi ně patří Třebíč, Moravské Budějovice a Jemnice. Z hlediska půdorysného typu uspořádání chatových osad se

jedná o uspořádání hromadné. Za zcela správnou hypotézu lze považovat tvrzení o jasně převládajícím rekreačním charakteru chat ležících mimo města nebo lokalizovaných v jejich blízkém zázemí. Dalším potvrzením vyslovené hypotézy bylo zjištění týkající se velmi malého počtu rozptýlených chatových osad.

V zájmovém území okresu Třebíč se vyskytují i některé negativní problémy spojené s chatařením, které vrhají špatné světlo na chataření jako takové. Všechny skutečnosti zabývající se zmíněnou problematikou byly popsány a rozebrány v subkapitole 6.4. Mezi nejzávažnější problémy jistě patří otázka odpadních vod, jejího zachycování, způsobu vývozu a likvidace. Druhým problémem je odstraňování komunálního pevného odpadu a jistě také kvalita podzemních vod s ohledem na možná rizika znečištění. Můžeme říci, že všechny výše uvedené problémy a možné způsoby jejich řešení jsou ovlivňovány nastavenou legislativou a lze do budoucna očekávat, že budou do značné míry ovlivňovat příští vývoj chataření v řešeném území okresu Třebíč.

Nedílnou součástí diplomové práce jsou i zhotovené mapové výstupy v podobě souboru tématických map, které jsou vypracovány novou metodou, která otevírá široké možnosti dalšího případného využití. Mapy byly převedeny do digitální podoby, a to prostřednictvím programu ArcGis. Mapy vytvořené klasickou pastelkovou metodou jsem do diplomové práce nezařadil, ale jsou k dispozici k nahlédnutí.

V obrázkové příloze je zařazeno několik digitálních fotografií reprezentativních architektonicko – stavebních typů chat, a to po jednotlivých dekádách výstavby, které byly vybrány z několika stovek fotografií, jež byly pořízeny během terénního šetření.

Pevně doufám, že má diplomová práce přispěje nejen k poznání rozmanitosti typologické struktury chataření, jejího vývoje a územního rozložení v šetřené oblasti, ale i k pochopení a smyslu lidské činnosti, kterému říkáme chataření.

9. SEZNAM LITERATURY

- ANDĚL, J. (2003): Hodnocení cestovního ruchu v zázemí města Ústí nad Labem. In: Novák, S. (ed.): „Geografické aspekty středoevropského prostoru“ – Sborník prací Pedagogické fakulty MU v Brně, svazek 169, řada přírodních věd 22, s. 148 – 151.
- BARTESOVÁ, I. (2008): Chataření v okrese Pelhřimov (vývoj, územní rozložení a typologická rozmanitost). Diplomová práce. České Budějovice, Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 65s. + přílohy.
- BIČÍK, I. (1998): Druhé bydlení v zázemí Prahy. Geografické rozhledy, 8 (5): 145 – 146.
- BIČÍK, I. (2001): Postavení, změny a perspektivy druhého bydlení v Česku. In: Bičík, I. a kol.: „Druhé bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 25 – 42.
- BIČÍK, I. (2002): Neveklovsko – změny funkce regionu. Geografické rozhledy, 11 (4): 86 – 89.
- BIČÍK, I., FIALOVÁ, D. (1997): Secound homes: case study Kocába region. Acta Universitatis Carolinae – Geographica, 32 suppl., s. 247 – 253.
- BIČÍK, I., SIMONÍKOVÁ, H. (2001): Druhé bydlení v těsném zázemí Prahy (modelová Území Jíloviště, Klinec, Trnová). In: Bičík, I. a kol.: „Druhé bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a Regionálního rozvoje, s. 113 – 121.
- CANCÁK, J. (1997): Trampská historie řeky Jihlavy. Oslavany, edice Lesní ozvěny, Zvláštní sborník prací Oslavských boud, svazek č. 12, 17 s. + obrazová příloha.
- DEMEK, J. A KOL.: (1965): Geomorfologie českých zemí. Praha, Academia, 336 s. + přílohy.
- DRAHOŠOVÁ, A., VÁGNER, J. (2004): Vývoj druhého bydlení v oblasti Jeseníků a Javornického výběžku. In: Vágner, J., Fialová, D. a kol.: „Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 125 – 130.
- FIALOVÁ, D. (2001): Informační základna o územním rozložení objektů individuální rekreace v České republice. In: Bičík, I. a kol.: „Druhé bydlení v Česku“, Univerzita

- Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 19 – 25.
- FIALOVÁ, D. (2004): Okolnosti podmiňující vznik a vývoj druhého bydlení. In: Vágner, J., Fialová, D. a kol.: „Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 38 – 49.
- FIALOVÁ, D., VÁGNER, J. (20011): Druhé bydlení v regionu Dolní Kocába. In: Bičík, I. a kol.: „Druhé bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 125 – 130.
- GARDAVSKÝ, V., RYŠLAVÝ, I. (1978): K metodám výzkumu rekreace (na příkladu Liberecka). Acta Universitatis Carolinae – Geographica, No.13/2, s. 43 – 75.
- HADRAVA, M. (2007): Chataření v okrese Jihlava (vývoj, územní rozložení a typologická rozmanitost). Diplomová práce. České Budějovice, Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 74 s. + přílohy.
- HAVRLANT, M. (1974): Hodnocení rekreačního ruchu na příkladu rekreační zástavby v Beskydské oblasti. Sborník ČSZS, 79 (1): 20 – 28.
- HULEŠOVÁ, D. (2006): Chataření v České republice – rozmístění a typologie územních struktur chataření. Diplomová práce. České Budějovice, Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 100 s. + přílohy.
- HURIKÁN, B. (1990): Dějiny trampingu. Praha, Novinář, 272 s.
- HYNEK, A., SEDLÁČEK, A. (2004): Vývoj druhého bydlení v zázemí Brna. In: Vágner, J., Fialová, D. a kol. „Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku“. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a sociálního rozvoje, s. 108 – 113.
- CHÁBERA, S. (1998): Fyzický zeměpis Jižních Čech. Skriptum. České Budějovice, Jihočeská univerzita České Budějovice, 151 s.
- JAKEŠ – KAYMAN, K.: Woodcraft, skauting a osmdesátiletý český tramping (1912 – 1992). České Budějovice. Nепublikováno.

- KAPICOVÁ, M. (2004) : Chataření na Lipně a v zázemí Českých Budějovic – rozmístění a typologie územních struktur chataření. Diplomová práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 59 s. + přílohy.
- KOLEKTIV (1958): Atlas podnebí Československé republiky. Praha, Ústřední správa geografie a kartografie, 1 sv. (různé stránkování) + přílohy.
- KOLEKTIV (1994): Statistický lexikon obcí české republiky 1992. Praha, ČSÚ, 895 s.
- KOLEKTIV (2002): Jihlavsko. Praha, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, svazek VII., s. 254 – 271.
- KOLEKTIV (1987): Okres Třebíč – Vlastivědná mapa 1 : 100 000. Praha, Geodetický a kartografický podnik v Praze, 34 s.
- KOLEKTIV (1980): Třebíč – Příroda Třebíčsko. Brno, Blok, 164 s.
- KOLEKTIV (2008): Tramping na řece Jihlavě. Oslavany, Oslavské boudy, 204 s.
- KRONIKA: Velká kronika brněnských osad – „Old Boys Brno“. Nepublikováno.
- KRONIKA: Kronika třebíčských osad – „Spojené trampské osady Třebíč“ (STOT). Nepublikováno.
- KUBEŠ, J. (2004a): Vývoj chataření v zázemí Českých Budějovic. In: Vágner, J., Fialová, D. a kol.: „Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 70 – 80.
- KUBEŠ, J. (2004b): Prvky územní struktury chataření a jejich typologie. In: Vágner, J., Fialová, D. a kol.: „Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 184 – 200.
- KUBEŠ, J., VORÁČEK, O. (2003): Vývoj chataření v blízkém zázemí Českých Budějovic. In: Novák, S (ed): „Geografické aspekty středoevropského prostoru „– Sborník prací Pedagogické fakulty MU v Brně 169, řada přírodních věd, s. 210 – 214.
- KUČERA, M. (2001): Soupis objektů individuální rekreace při sčítání lidu, domů a bytů 1991: Geneze, průběžné výsledky. In: Bičík, I. a kol.: „Druhé bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 11 – 19.

- KUNSKÝ, J. (1968): Fyzický zeměpis Československa. Praha, SPN, 537 s.
- LUCAN (2004): Trampská historie řeky Oslavky. Oslavany, Oslavské boudy, 112 s.
- LYSÁK, J. (2005): Pooslaví a Pojihlaví. Třebíč, Vydáno vlastním nákladem autora za podpory Areálu u Vamberka, 266 s.
- LYSÁK, J. (2006): Trampská vzpomínání. Třebíč, Vydáno vlastním nákladem autora za podpory Areálu u Vamberka, 86 s.
- MAKÁSEK, I. (2001): Poselství Svatojánských proudů. Praha, Ostrov, 77 s.
- MRÁZEK, I., REJL, L. (1991): Drahé kameny Českomoravské vrchoviny. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Vlastivědná knihovna moravská, svazek 77, 120 s.
- PECHÁČOVÁ, I. (2004): Vývoj druhého bydlení na Liberecku. In: Vágner, J., Fialová, D. a kol.: „Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 101 – 108.
- PLUCHA, M. (2006): Chatové oblasti České republiky – vymezení typologie a počty chat. Diplomová práce. České Budějovice, Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 73 s. + přílohy.
- PROCHÁZKA, P. (2001): Pohyb za rekreací v Česku. In.: Bičík, I a kol.: „Druhé bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 55 – 72.
- PTÁČEK, P. (2004): Vývoj druhého bydlení na Olomoucku. In.: Vágner, J., Fialová, D. a kol.: „Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 114 – 124.
- SMEJKAL, J. (2000): Zaplavené vzpomínky. Třebíč, Amaprint – Kerndl, s.r.o., 43 s.
- SMEJKAL, J. (2008): Zaplavené vzpomínky. Třebíč, Amaprint – Kerndl, s.r.o., 240 s.
- TRNKA, M., HOUSAR, S. (1991): Moravské vltavíny. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Vlastivědná knihovna moravská, svazek 77, 115 s.
- VÁGNER, J. (2001b): Druhé bydlení v regionu Hostovicko. In.: Bičík, I. a kol.: „Druhé bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a sociálního rozvoje, s. 134 – 145.

- VÁGNER, J. (2001a): Vývoj druhého bydlení v Česku. In: Bičík, I. a kol.: „Druhé bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 42 – 54.
- VÁGNER, J. (2004): Druhé bydlení v zahraničí – možnosti srovnání. In.: Vágner, J., Fialová, D. a kol.: „Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a sociálního rozvoje, s. 26 – 38.
- VÁGNER, J., FIALOVÁ, D. (2004): Prostorové rozmístění druhého bydlení v Česku – základní charakteristiky. In.: Vágner, J., Fialová, D. a kol.: „Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 49 – 57.
- VÁGNER, J., PROCHÁZKA, P. (2004): Vývoj českého trampingu a budování trampských osad. In.: Vágner, J., Fialová, D. a kol.: „Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 58 – 70.
- VORÁČEK, O. (2003): Vývoj druhého bydlení v zázemí Českých Budějovic (s důrazem na chataření). Diplomová práce. České Budějovice, Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 82 s. + přílohy.
- VOREL, J. (2004): Výstavba nových rekreačních objektů. In.: Vágner, J., Fialová, D. a kol.: „Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a sociálního rozvoje, s. 209 – 213.
- VYSTOUPIL, J. (1978): Individuální chatová rekreace obyvatel velkoměsta na příkladu města Brna. In.: Zprávy Geografického ústavu ČSAV, Brno, 15 (2-3): 43 - 46.
- VYSTOUPIL, J. (1983): K prognóze vývoje krátkodobé rekreace na příkladě individuální chatové rekreace. In.: Zprávy Geografického ústavu ČSAV, Brno, 20 (2): 55 - 68.
- WAIC, M., KÖSSL, V. (1992): Český trampingu 1918 – 1945, Liberec, Práh – Ruch, 116 s.
- ZOUHAR, J. (2008): Chataření v okrese Hodonín (vývoj, územní rozložení a typologie). Diplomová práce. České Budějovice, Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 96 s. + přílohy.

Internetové stránky:

<http://www.czechtourism.cz> – Turistický informační server.

<http://www.czso.cz> – Stránky českého statistického úřadu.

<http://www.bnhelp.cz> – Mapový server.

<http://www.portal.gov.cz> – Portál veřejné správy ČR.

<http://www.risy.cz> – Regionální informační server.

<http://www.trebic.cz> – Oficiální stránky města.

<http://www.cuzk.cz> – Český úřad zeměměřičský a katastrální.

<http://www.podkova.e-metro.cz> – Stránky redakce Oslavských boud.

<http://www.namestsko.cz> – Informační server regionu Náměštsko.

<http://www.radio.cz/clanek/74166> – článek zabývající se problematikou chataření.

<http://www.rozhlas.cz/radio-cesko/sc-zprava/458317> - rozhlasový pořad věnovaný chataření a chalupaření.

<http://www.ceskatelevize.cz/program/10176269182-01.01.2009-07:01-24-retro->

[chatyachalupy.cz](http://www.chatyachalupy.cz) – televizní pořad zabývající se chatařením a chalupařením.

10. PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

Obrázky v textu:

- Obrázek 1. Poloha okresu Třebíč v rámci ČR
- Obrázek 2. Geologická charakteristika okresu Třebíč
- Obrázek 3. Geomorfologické členění okresu Třebíč
- Obrázek 4. Vymezení turistických regionů v ČR
- Obrázek 5. Vymezení turistických oblastí v ČR
- Obrázek 6. Potlachové místo trampské osady „Podkova“ na „Kančí louce“
- Obrázek 7. Trampský srub (bouda) „Plechárna II.“ postavená v roce 1989
- Obrázek 8. Trampský srub (bouda) „Fetoška“ postavená v roce 1981
- Obrázek 9. Trampský srub (bouda) „Haryjovka“ postavená v roce 1987

Schémata v textu:

- Schéma 1. Funkční typy chat (CHAF)
- Schéma 2. Architektonicko – stavební typy chat (CHAA)
- Schéma 3. Typy chat z hlediska období jejich vzniku (CHAH)
- Schéma 4. Funkční typologie chatových osad (CHSF)
- Schéma 5. Architektonicko – urbanistická typologie chatových osad (CHSA)
- Schéma 6. Půdorysná typologie chatových osad (CHSP)
- Schéma 7. Terénně – polohová typologie chatových osad (CHST)
- Schéma 8. Vegetační typologie chatových osad (CHSV)
- Schéma 9. Typologie chatových osad z hlediska možnosti trávení volného času chatařů (CHSC)
- Schéma 10. Velikostní typologie chatových osad
- Schéma 11. Typologie chatových osad z hlediska období jejich výstavby

Tabulky v textu:

- Tabulka 1. Charakteristika vybraných klimatických podoblastí
- Tabulka 2. Charakteristika ročních průměrných četností větru v Nám. nad Osl. v roce 2006
- Tabulka 3. Počet tuzemských a zahraničních návštěvníků v Třebíči

Grafy v textu:

Graf 1. Roční průměrná četnost větru naměřená ve stanici Náměšť nad Oslavou v roce 2006

Graf 2. Návštěvnost památek v Třebíči

Ostatní přílohy:

Tabulkové přílohy:

Tabulka 1. 1. Charakteristiky chatových osad v Chatové oblasti VY12. – Jihlava – třebíčská

Tabulka 1. 2. Charakteristiky chatových osad v chatové oblasti VY9. – Oslava (pouze okres Třebíč)

Tabulka 1. 3. Charakteristiky chatových osad v Chatové oblasti VY11. – Povodí horní Rokytne a Želetavky (pouze okres Třebíč)

Tabulka 1. 4. Charakteristiky chatových osad v Chatové oblasti VY8. – Křižanovská vrchovina – západ (pouze okres Třebíč)

Tabulka 1. 5. Charakteristiky chatových osad v Chatové oblasti JM10. – Povodí dolní Rokytne (pouze okres Třebíč)

Tabulka 1. 6. Charakteristiky chatových osad v Chatové oblasti JM14. – Povodí Jevišovky (pouze okres Třebíč)

Tabulka 1. 7. Charakteristiky chatových osad v Chatové oblasti JM13. – Přehradní nádrž Vranov a okolí (pouze okres Třebíč)

Tabulka 2. Zastoupení architektonicko – stavebních typů chat v chatových osadách v jednotlivých chatových oblastech nebo jejich částech okresu Třebíč

Tabulka 3. Zastoupení architektonicko – urbanistických typů chatových osad v okrese Třebíč

Tabulka 4. Zastoupení architektonicko – urbanistických typů chatových osad v jednotlivých chatových oblastech a jejich částech v okrese Třebíč

Tabulka 5. Zastoupení půdorysných typů chatových osad v okrese Třebíč

Tabulka 6. Zastoupení terénně polohových typů chatových osad v okrese Třebíč

Tabulka 7. Zastoupení vegetačních typů chatových osad v okrese Třebíč

Tabulka 8. Zastoupení vybraných typů chatových osad z hlediska možností trávení volného času chatařů v okrese Třebíč

Tabulka 9. Zastoupení velikostních typů chatových osad v okrese Třebíč

Tabulka 10. Zastoupení typů chat v chatových osadách z hlediska období jejich výstavby v jednotlivých chatových oblastech nebo jejich částech okresu Třebíč

SEZNAM 1. Seznam chatových oblastí, chatových lokalit a osad v okrese Třebíč

Fotografické přílohy:

Foto 1. Rekreační chata CHAAR – subtyp: dřevěná tramsko – rekreační chata z konce 30. let 20. století

Foto 2. Rekreační chata CHAAR – subtyp: dřevěná – tramsko rekreační chata z poloviny 30. let 20. století

Foto 3. Rekreační chata CHAAR – subtyp: dřevěná – tramsko rekreační chata z poloviny 30. let 20. století

Foto 4. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} ze 40. let 20. století

Foto 5. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} z 50. let 20. století

Foto 6. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} ze 60. let 20. století

Foto 7. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} ze 60. let

Foto 8. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} ze 70. let 20. století

Foto 9. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} ze 70. let 20. století

Foto 10. Rekreační chata (montovaná) funkčně rekreační CHAAR_{fr} z 80. let 20. století

Foto 11. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} z 80. let 20. století

Foto 12. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} z 80. let 20. století

Foto 13. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} z 90. let 20. století

Foto 14. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} postavená po roce 2000

Foto 15. Rekreační domek CHAARD postavený po roce 2000

Foto 16. Skupina zahrádkářsko – rekreačních chat (CHAAZR) ze 70. let 20. století

Foto 17. Zahrádkářsko – rekreační chata (CHAAZR) z 80. let 20. století

Foto 18. Zahrádkářská chata (CHAAZ)

Foto 19. Skupina zahrádkářských chat (CHAAZ)

Foto 20. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp dlouhodobě zaparkovaná maringotka

- Foto 21. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp dlouhodobě zaparkovaná maringotka
- Foto 22. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp dlouhodobě zaparkovaný karavan
- Foto 23. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp stavební buňka
- Foto 24. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp dlouhodobě zaparkovaný přívěš
- Foto 25. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp dlouhodobě zaparkované maringotky
- Foto 26. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp dlouhodobě zaparkovaná maringotka
- Foto 27. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp dlouhodobě zaparkovaná maringotka
- Foto 28. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) subtyp dlouhodobě zaparkovaný přívěš
- Foto 29. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) subtyp dlouhodobě zaparkované maringotky
- Foto 30. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp trampský srub (bouda)
- Foto 31. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp trampský srub (bouda)
- Foto 32. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp trampský srub (bouda)
- Foto 33. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp trampský srub (bouda)
- Foto 34. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp trampský srub (bouda)
- Foto 35. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp trampský srub (bouda)
- Foto 36. Interiér trampského srubu (bouda) „Plechárna“ II
- Foto 37. Interiér trampského srubu (bouda) „Plechárna“ II
- Foto 38. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp trampský srub (bouda)
- Foto 39. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp trampský srub (bouda)

Foto 40. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp tramský srub (bouda)

Foto 41. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp tramský srub (bouda)

Mapové přílohy:

MAPA 1. Chatové osady v okrese Třebíč – Zastoupení architektonicko – stavebních typů chat v chatových osadách

MAPA 2. Chatové osady v okrese Třebíč – Zastoupení typů chat v chatových osadách podle období jejich vzniku

MAPA 3. Chatové osady v okrese Třebíč – Zastoupení funkčních typů chatových osad

MAPA 4. Chatové osady v okrese Třebíč – Zastoupení architektonicko – urbanistických typů chatových osad

MAPA 5. Chatové osady v okrese Třebíč – Zastoupení půdorysných typů chatových osad

MAPA 6. Chatové osady v okrese Třebíč – Zastoupení – terénně polohových typů chatové osady

MAPA 7. Chatové osady v okrese Třebíč – Zastoupení vegetačních typů chatových osad a jejich okolí

MAPA 8. Chatové osady v okrese Třebíč – Zastoupení chatových osad z hlediska možnosti volného času chatařů

MAPA 9. Chatové osady v okrese Třebíč

Elektronické přílohy:

CD se soubory

Tabulka 2. Zastoupení architektonicko - stavebních typů chat v chatových osadách v jednotlivých chatových oblastech nebo jejich částech okresu Třebíč

Architektonicko - stavební typ chaty	Počet chat daného typu v chatových osadách v jednotlivých chatových oblastech nebo jejich částech ležících v okrese Třebíč (absol./relat.[%])						
	1- CHO VY12. - Jihlava - třebíčská	2 - část CHO VY9. - Oslava	3 - část CHO VY11. - Povodí horní Rokytná a Želetavky	4 - část CHO VY8. - Křižanovská vrchovina - západ	5 - část CHO JM10. - Povodí dolní Rokytná	6 - část CHO JM14. - Povodí Jevišovky	CHO 1 - 7 (okres Třebíč)
1 - CHAAR	887 44,9	795 89,8	188 27,8	17 100	79 73,8	132 88,6	2098 55,4
2 - CHAAZ	282 14,3	3 0,3	232 35,8	0 0,0	6 5,6	0 0	523 13,8
3 - CHAARD	38 2,0	9 1,0	3 0,5	0 0,0	1 0,9	17 11,4	68 1,8
4 - CHAAZR	712 35,7	64 7,2	223 34,3	0 0,0	19 17,8	0 0	1018 26,9
5 - CHAAS	60 3,1	15 1,7	4 0,6	0 0,0	2 1,9	0 0	81 2,1
1 - 5 celkem	1979 100	888 100	650 100	17 100	107 100	149 100	3788 100

Tabulka 3. Zastoupení typů chat v chatových osadách z hlediska období jejich výstavby v jednotlivých chatových oblastech nebo jejich částech ležících v okrese Třebíč

Typy chatových osad z hlediska období jejich výstavby	Počet chat daného typu v chatových osadách v jednotlivých chatových oblastech nebo jejich částech ležících v okrese Třebíč (absol./relat. [%])						
	1- CHO VY12. - Jihlava - třebičská	2 - část CHO VY9. - Oslava	3 - část CHO VY11. - Povodí horní Rokýtna a Želetavky	4 - část CHO VY8. - Křižanovská vrchovina - západ	5 - část CHO JM10. - Povodí dolní Rokýtna	6 - část CHO JM14. - Povodí Jevišovky	CHO 1 - 6 (okres Třebíč)
1 - CHSH20-45	0 0,0	18 2,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	18 0,4
2 - CHSH46 - 59	59 3,0	79 9,0	7 1,0	6 35,0	1 1,0	5 3,0	157 4,0
3 - CHSH60-69	317 16,0	381 43,0	163 25,0	0 0,0	17 16,0	25 17,0	903 24,0
4 - CHSH70-79	851 43,0	248 28,0	344 53,0	3 18,0	60 56,0	93 62,0	1599 42,2
5 - CHSH80-89	574 29,0	142 16,0	123 19,0	7 41,0	27 25,0	13 9,0	888 23,4
6 - CHSH90+	178 9,0	18 2,0	13 2,0	1 6,0	2 2,0	13 9,0	225 6,0
1 - 6 celkem	1979 100,0	886 100,0	650 100,0	17 100,0	107 100,0	149 100,0	3788 100,0

Tabulka 4. Zastoupení architektonicko - urbanistických typů chatových osad
v okrese Třebíč

Architektonicko - urbanistický typ chatové osady	Počet chatových osad		Počet chat v chatových osadách daného typu	
	absol.	relat. [%]	abs ol.	relat. [%]
1 - CHSAR - a + b	0	0,0	0	0,0
- c	84	56,0	1887	49,8
- d + e	3	2,0	134	1,5
- celkem	87	58,0	2021	53,3
2 - CHSARS - celkem	2	1,3	55	1,5
3 - CHSARD - celkem	0	0,0	0	0,0
4 - CHSAZ - a	1	0,6	52	1,3
- b	1	0,6	22	0,5
- celkem	2	1,2	74	1,9
5 - CHSAZR - celkem	25	16,7	518	13,7
6 - CHSAZS - celkem	0	0,0	0	0,0
7 - CHSAS - celkem	0	0,0	0	0,0
8 - CHSAK1 - 1-...-2-...	1	0,6	11	0,3
- 1-...-4-...	3	2,0	23	0,6
- 1-...-5-...	6	4,0	261	6,9
- 4-...-5-...	21	14,0	797	21,0
- 4-...-7-...	1	0,6	6	0,1
- 1-...-4-...-5-...	1	0,6	8	0,2
- 1-...-3-...-7-...	1	0,6	14	0,3
- celkem	34	22,6	1120	29,5
1 - 8 celkem	150	100,0	3788	100,0

Tabulka 5. Zastoupení architektonicko - urbanistických typů chatových osad v jednotlivých chatových oblastech a jejich částech v okrese Třebíč

Architektonicko - urbanistický typ chatové osady	Počet chat v chatových osadách daného typu v jednotlivých chatových oblastech nebo jejich částech ležících v okrese Třebíč (absol./relat.[%])						
	1- CHO VY12. - Jihlava - třebíčská	2 - část CHO VY9. - Oslava	3 - část CHO VY11. - Povodí horní Rokýtna a Želetavky	4 - část CHO VY8. - Křižanovská vrchovina - západ	5 - část CHO JM10. - Povodí dolní Rokýtna	6 - část CHO JM14. - Povodí Jevišovky	CHO 1 - 7 (okres Třebíč)
1 - CH SAR	819 41,4	773 87,2	183 28,1	17 100,0	80 74,7	149 100,0	2021 53,3
2 - CH SARS	45 2,2	10 1,1	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	55 1,4
3 - CH SARD	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0
4 - CH SAZ	74 3,7	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	74 1,9
5 - CH SAZR	327 16,5	53 6,0	117 18,0	0 0,0	21 19,6	0 0,0	518 13,6
6 - CH SAZS	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0
7 - CH SAS	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0	0 0,0
8 - CH SAK	714 36,0	50 5,6	350 53,8	0 0,0	6 5,6	0 0,0	1120 29,5
1 - 8 celkem	1979 100,0	886 100,0	650 100,0	17 100,0	107 100,0	149 100,0	3788 100,0

Tabulka 6. Zastoupení půdorysných typů chatových osad v okrese Třebíč

Půdorysný typ chatové osady	Počet chatových osad		Počet chat v chatových osadách daného typu	
	absol.	relat. [%]	absol.	relat. [%]
1 - CHSPL - a	10	6,6	122	3,2
- b	34	22,6	684	18
- c	32	21,3	911	24
- d	3	2	92	2,4
- e	4	2,6	74	2,0
- f	14	9,3	130	3,4
- g	0	0	0	0
- h	0	0	0	0
- i	0	0	0	0
- celkem	97	64,6	2013	53,2
2 - CHSPH - a	40	26,6	1389	36,6
- b	4	2,3	50	1,3
- celkem	44	29,3	1439	38
3 - CHSPR - a	2	1,3	12	0,3
- b	4	2,7	90	2,3
- celkem	6	4,0	102	2,7
4 - CHSPK - celkem	3	2,0	234	6,1
1 - 4 celkem	150	100,0	3788	100,0

Tabulka 7. Zastoupení terénně polohových typů chatových osad typů v okrese Třebíč

Terénně - polohový typ chatové osady	Počet chatových osad		Počet chat v chatových osadách daného typu	
	absol.	relat. [%]	abs ol.	relat. [%]
1 - CHSTR - e	58	38,6	1381	36,4
- celkem	58	38,6	1381	36,4
2 - CHSTN - a	0	0,0	0	0,0
- b	40	26,6	978	25,8
- c	5	3,3	71	1,8
- celkem	45	29,9	1049	27,6
3 - CHSTSÚ - a	11	7,3	266	7,0
- b	1	0,6	10	0,2
- celkem	12	7,9	276	7,2
4 - CHSTST - a	13	8,6	274	7,2
- b	3	2,0	20	0,5
- c	13	8,6	540	14,2
- d	5	3,3	237	6,2
- celkem	34	22,6	1071	28,2
5 - CHSTV - celkem	0	0,0	0	0,0
6 - CHSTS - celkem	1	0,6	11	0,2
7 - CHSTK - celkem	0	0,0	0	0,0
1 - 7 celkem	150	100,0	3788	100,0

Tabulka 8. Zastoupení vegetačních typů chatových osad v okrese Třebíč

Vegetační typ chatové osady	Počet chatových osad		Počet chat v chatových osadách daného typu	
	abs ol.	relat. [%]	absol.	relat. [%]
1 - CHSVL - a	8	5,3	114	3,0
- b	1	0,6	7	0,2
- celkem	9	6,0	121	3,2
2 - CHSVLO - a	13	8,7	295	7,8
- c	4	2,6	52	1,3
- d	9	6,0	382	10,0
- celkem	26	17,3	729	19,2
3 - CHSVNL - a	1	0,6	6	0,1
- b	34	22,6	705	18,6
- celkem	35	23,3	711	18,7
4 - CHSVO - a	4	2,6	61	1,6
- b	4	2,6	88	2,3
- c	26	17,3	645	17,0
- celkem	34	22,6	794	20,9
5 - CHSVI - a	14	9,3	191	5,0
- c	32	23,3	1242	32,7
- celkem	46	30,6	1433	37,7
6 - CHSVS - celkem	0	0,0	0	0,0
7 - CHSVK - celkem	0	0,0	0	0,0
1 - 7 celkem	150	100,0		100

Tabulka 9. Zastoupení vybraných typů chatových osad z hlediska možnosti trávení volného času chatařů v okrese Třebíč

Typ chatové osady z hlediska trávení volného času chatařů	Počet chatových osad		Počet chat v chatových osadách daného typu	
	absol.	relat. [%]	abs ol.	relat. [%]
1 - CHSCPO + K	150	150,0	3788	100,0
2 - CHSCSP + K	40	26,6	1264	33,3
3 - CHSCRY + K	40	26,6	1150	30,3
4 - CHSCVO + K	47	31,3	1491	39,6
5 - CHSCPL + K	2	1,3	82	2,1
6 - CHSCLY + K	1	0,6	6	0,1
7 - CHSCHO + K	84	56	1588	41,9
8 - CHSCZH + K	54	36	1677	44,2

Pozn.: V tomto případě může chatová osada spadat do více typů.

Tabulka 10. Zastoupení velikostních typů chatových osad
v okrese Třebíč

Velikostní typ chatové osady	Počet chatových osad		Počet chat v chatových osadách daného typu	
	abs ol.	relat. [%]	absol.	relat. [%]
1 - CHSM5-9	48	32,0	336	8,8
2 - CHSM10-19	42	28,0	574	15,1
3 - CHSM20-49	37	24,7	1263	33,3
4 - CHSM50-99	21	14,0	1303	34,5
5 - CHSM100-199	2	1,3	312	8,3
1 - 5 celkem	150	100,0	3788	100,0

SEZNAM 1. Seznam chatových oblastí, chatových lokalit a osad v okrese Třebíč:

VY12. – JIHLAVA – TŘEBÍČSKÁ:

A. Řeka Jihlava – Horní Smrčné

- A.1. *Horní Smrčné – ř. Jihlava – Pruknerova samota*
- A.2. *Horní Smrčné – u zemědělského družstva*
- A.3. *Horní Smrčné – v Šavlátě*
- A.4. *Horní Smrčné – v Březinách*
- A.5. *Horní Smrčné – ř. Jihlava – Chlumský potok*
- A.6. *Chlum – ř. Jihlava – Dolní mlýn*
- A.7. *Chlum – ř. Jihlava – Křibky*
- A.8. *Číchov – ř. Jihlava – Křibky*

B. Řeka Jihlava – nad Hor. Přibyslavicemi

- B.1. *Číchov – ř. jihlava – u Studánky*
- B.2. *Přibyslavice – ř. Jihlava – Oblazeň*
- B.3. *Číhalín – ř. Jihlava – V odtokách*
- B.4. *Číhalín – ř. Jihlava – u zahrádek*

C. Višňová – Trnava

- C.1. *Trnava – rybník Opatůvka*

D. Řeka Jihlava – Sokolí

- D.1. *Sokolí – ř. Jihlava – Račerovický potok*
- D.2. *Krahulov – ř. Jihlava – Padrtův mlýn*
- D.3. *Sokolí – ř. Jihlava – Na skalách*
- D.4. *Sokolí – CHAAZR – ves*
- D.5. *Řípov – ř. Jihlava – Palečkův mlýn*
- D.6. *Sokolí – CHAAZR – Na skalách u potůčku*
- D.7. *Sokolí – ř. Jihlava – Pod borovím*

E. Rybník Lubí – Třebíč

- E.1. *Třebíč – CHAAZR – Ve zmolách*
- E.2. *Třebíč – CHAAZR – Ptáčovský žleb*

F. Rybník Steklý – Čechočovice

- F.1. *Čechočovice – rybník Steklý*

G. Město Třebíč

- G.1. *Město Třebíč – S – CHAAZR – Pod borovím*
- G.2. *Město Třebíč – SZ – CHAAZR – V loučkách*
- G.3. *Město Třebíč – SZ – CHAAZR – pod r. Kuchyňka*

- G.4. *Město Třebíč – Z – CHAAZ – Polanka*
- G.5. *Město Třebíč – Z – CHAAZR – Řípov*
- G.6. *Město Třebíč – Z – CHAAZR – Poušov*
- G.7. *Město Třebíč – JZ – CHAAZR – Nad zámečkem*
- G.8. *Město Třebíč – JZ – CHAAZR – „Žižka“*
- G.9. *Město Třebíč – J – CHAAZR – „Libuše“*
- G.10. *Město Třebíč – J – CHAAZR – „Sv. Čecha“*
- G.11. *Město Třebíč – J – CHAAZR – „Skalka“*
- G.12. *Město Třebíč – J – CHAAZR – „Vltavínská“*
- G.13. *Město Třebíč – J – CHAAZR – „Mojmír“*
- G.14. *Město Třebíč – J – CHAAZ – „Spytihněv“*
- G.15. *Město Třebíč – J – CHAAZ – „Na Kamínkách“*
- G.16. *Město Třebíč – J – CHAAZR – „Pod Kotrbovem“*
- G.17. *Město Třebíč – J – CHAAZR – „Terůvky“*
- G.18. *Město Třebíč – Z – sídliště Borovina – u dráhy*

H. Dalešická přehrada – levobřežní

- H.1. *Koněšín – levobřežní – u lodní zastáv. Koněšín*
- H.2. *Kozlany – levobřežní – Za sinčou*
- H.3. *Koněšín – levobřežní – Koněšínská pláž*
- H.4. *Kozlany – levobřežní – Na Dlouhé hoře*
- H.5. *Kozlany – levobřežní – Třesovská hájenka*

I. Hráz Dalešické přehrady – Kramolín

- I.1. *Kramolín – levobřežní – tábor*
- I.2. *Kramolín – levobřežní – rekreační stř. ČEZ*

Z. Zbývající chatové osady

- Z.1. *Radonín – u Vlčí hory*
- Z.2. *Číchov – zimní rekreační středisko Jalovec*
- Z.3. *Přibyslavice – CHAAZ – u železnic. přejezdu*
- Z.4. *Přibyslavice – CHAAZR – u viaduktu*
- Z.5. *Budíkovice – U kamene*
- Z.6. *Třebíč – CHAAZR – r. Záměš*
- Z.7. *Třebíč – CHAAZR – Týn u softbalového hřiště*
- Z.8. *Hostákov – r. Opatský*
- Z.9. *Valdíkov – r. Salák*
- Z.10. *Smrk – Mlýnský potok*
- Z.11. *Valdíkov – u zemědělského družstva*
- Z.12. *Valdíkov – Opatský mlýn*
- Z.13. *Ptáčov – Klatovský potok*
- Z.14. *Ptáčov – CHAAZR – Cihelna*
- Z.15. *Třebíč – CHAAZR – u žravost. směr na Ptáčov*
- Z.16. *Střížav – Střížovský potok*
- Z.17. *Kožichovice – Dobrá Voda – Hluboček*
- Z.18. *Kracovice – CHAAZR – r. Kacíř*
- Z.19. *Třebenice – CHAAZ – r. Brodka*
- Z.20. *Klučov – CHAAZR – ves*

Z.21. *Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály*

Z.22. *Stropešín – u zemědělského družstva*

VY9. – OSLAVA (POUZE OKRES TŘEBÍČ):

P. Řeka Oslava – Kamenná – Vaneč

P.1. *Tasov – ř. Oslava – Sladovna*

P.2. *Kamenná – ř. Oslava – Pánský mlýn*

P.3. *Kamenná – ř. Oslava – Na nivkách*

P.4. *Kamenná – ř. Oslava – Stejskalův mlýn*

P.5. *Tasov – ř. Oslava – Na boučku*

R. Řeka Oslava – Vaneč

R.1. *Vaneč – ř. Oslava – U kříže*

R.2. *Vaneč – ř. Oslava – potok*

S. Rybník Pyšelák – Budišov

S.1. *Budišov – rybník Pyšelák*

S.2. *Budišov – rybník Pyšeláček – Holeje*

T. Řeka Oslava – Čikov, Zahrádka, Naloučany

T.1. *Čikov – ř. Oslava – Studánky*

T.2. *Zahrádka – ř. Oslava – Zátíší*

T.3. *Naloučany – ř. Oslava – Na nivách*

U. Rybníky u Pucova a Jinošova

U.1. *Pucov – rybník Bělizna – JZ*

U.2. *Pucov – rybník Bělizna – SV*

U.3. *Jinošov – rybník Ouředník*

V. Rybníky u Pozďatína

V.1. *Pozďatín – rybník Hranečnick*

V.2. *Pozďatín – rybník Kačír*

V.3. *Pozďatín – rybník Vrbinec*

V.4. *Pozďatín – rybník Podhorník*

W. Řeka Oslava – Dlouhá Oslava

W.1. *Březník – Dlouhá Oslava – levobřežní*

W.2. *Kuroslepy – Dlouhá Oslava – levobřežní*

W.3. *Kuroslepy – Dlouhá Oslava – říčka Chvojnice*

W.4. *Mohelno – Dlouhá Oslava – Skřípinský potok*

X. Řeka Oslava – Senorady

- X.1. *Senorady – ř. Oslava – Senoradský mlýn*
- X.2. *Senorady – ř. Oslava – Senoradský potok*

Y. Řeka Jihlava – Mohelno, Lhánice

- Y.1. *Lhánice – ř. Jihlava – potok Mohelnická*
- Y.2. *Mohelno – ř. Jihlava – u kempu „Fiola“*
- Y.3. *Lhánice – ř. Jihlava – Pod Havranem*
- Y.4. *Lhánice – ř. Jihlava – Ve Víru*
- Y.5. *Mohelno – ř. Jihlava – most u kempu „Fiola“*

Z. Zbývající chatové osady

- Z.1. *Ocmanice – ř. Oslava – ves*
- Z.2. *Jinošov – Nový rybník*
- Z.3. *Okarec – u motorestu „Na Vyhlídce“*
- Z.4. *Náměš'ť nad Oslavou – vodní nádrž Nautilus*
- Z.5. *Okarec – CHAAZR – Čikovský rybník*
- Z.6. *Náměš'ť nad Oslavou – u viaduktu*
- Z.7. *Kralice nad Oslavou – ves – Pod Horkami*
- Z.8. *Vícenice u Náměš'tě nad Oslav. – Vícenický žleb*
- Z.9. *Sudice – Olšanský mlýn*
- Z.10. *Březník – Divoká Oslava – trampské boudy*
- Z.11. *Mohelno – CHAAZR – Staré hory*
- Z.12. *Mohelno – CHAAZR – u potoka Mohelnická*
- Z.13. *Mohelno – ř. Jihlava – „Papírna“*

VY11. – POVODÍ HORNÍ ROKYTNÉ A ŽELETAVKY (POUZE OKRES TŘEBÍČ):

V. Rybníky u Opatova

- V.1. *Opatov – Karlín – rybník Zlatomlýn*
- V.2. *Opatov – autokemp – rybník Vidlák*

W. Město Moravské Budějovice

- W.1. *Moravské Bud. – CHAAZ – proti r. Mastník*
- W.2. *Moravské Bud. – CHAAZR – r. Mastník*
- W.3. *Moravské Bud. – CHAAZR – „Budoucnost I.“*
- W.4. *Moravské Bud. – CHAAZ – silnice u „Míru“*
- W.5. *Moravské Bud. – CHAAZ – proti čerpací stan.*
- W.6. *Moravské Bud. – CHAAZ – „Mír“*

X. Rybníky u Budkova, Mladoňovic

- X.1. *Budkov – Široký rybník*
- X.2. *Mladoňovice – Hluboký rybník*

Y. Město Jemnice

- Y.1. Jemnice – CHAAZ – „Pod Javoří“
- Y.2. Jemnice – CHAAZ – „Na Nivce“
- Y.3. Jemnice – CHAAZR – „U Kapličky“
- Y.4. Jemnice – CHAAZ – „Na Tálkách“
- Y.5. Jemnice – CHAAZR – „Údolní“
- Y.6. Jemnice – CHAAZR – „U Černého mostu“

Z. Zbývající chatové osady

- Z.1. Kněžice – rybník Strážov
- Z.2. Opatov – CHAAZ – Fábešův rybník
- Z.3. Rokytnice nad Rokytnou – „Na Chobotě“
- Z.4. Kojetice – CHAAZR – „Křib“
- Z.5. Čáslavce – Nový rybník
- Z.6. Čáslavce – „Na Skalkách“
- Z.7. Výčapy – CHAAZR – Na kopci
- Z.8. Jaroměřice n. Rokyt. – CHAAZ – „Kopanina“
- Z.9. Jakubov u Mor. Bud. – CHAAZR – r. Vidlák
- Z.10. Jaroměřice nad. Rokyt. – CHAAZR – „U cihelny“

VY8. – KŘÍŽANOVSKÁ VRCHOVINA – ZÁPAD (POUZE OKRES TŘEBÍČ):

Z. Zbývající chatové osady

- Z.1. Oslavička – rybník Ovčírna – u dráhy
- Z.2. Horní Vilémovice – ves

JM10. – POVODÍ DOLNÍ ROKYTNÉ (POUZE OKRES TŘEBÍČ):

Y. Nové rybníky u Hrotovic

- Y.1. Hrotovice – Horní nový rybník – Mocla
- Y.2. Hrotovice – Dolní nový rybník – koupaliště

Z. Zbývající chatové osady

- Z.1. Lipník – CHAAZR – rybníky Rekovec, Vyhlídka
- Z.2. Dolní Vilémovice – rybník Tatarák
- Z.3. Lipník – CHAAZ – Nový rybník
- Z.4. Hrotovice – CHAAZR – u benzínové pumpy
- Z.5. Rouchovany – rybník Stejskal

JM14. – POVODÍ JEVIŠOVKY (POUZE OKRES TŘEBÍČ):

Y. Hrachovecké ryb. u Moravských Budějovic

Y.1. Moravské Bud. – Jackov – Nový Hrachovec

Y.2. Moravské Bud. – Jackov – Na Úvalech

JM13. – PŘEHRADNÍ NÁDRŽ VRANOV A OKOLÍ (POUZE OKRES TŘEBÍČ):

FOTOGRAFICKÁ PŘÍLOHA:

Foto 1. **Rekreační chata CHAAR** – subtyp: *dřevěná tramsko – rekreační chata z konce 30. let 20. století.*

Chata „Kavčice“ je postavena v rekreační chatové osadě Kuroslepy – Dlouhá Oslava – levobřežní (VY9.W.2.) a patřila tramské osadě „Kavčice“, jejíž členové v roce 1939 chatu postavili. Chata „Kavčice“ se stala místem úkrytu a četných schůzek členů ilegálního odboje v době německé okupace. Na podezdívce jsou patrné jednotlivé etapy jejího rozšiřování. Foto – Válek.

Foto 2, 3. **Rekreační chata CHAAR** – subtyp: *dřevěná – tramsko rekreační chata z poloviny 30. let 20. století.*

První dřevěnou tramsko – rekreační chatou na řece Oslavě byla chata „BOJA.“ Postavili ji studenti z Březníka, a to Bohdan Havelka a Jaroslav Kříž, kteří zahynuli během druhé světové války v koncentračním táboře. Byla postavena v roce 1933 při levém břehu řeky Oslavy na náhonu pod splavem mlýna Skřípina a v průběhu let byla několikrát přestavována. Ještě dnes najdeme na jejím štítě napsáno „BOJA 1933“, název složený z prvních slabik jmen svých stavitelů. Nachází se v rekreační chatové osadě Kuroslepy – Dlouhá Oslava – levobřežní (VY9.W.2.). Foto – Válek.

Boja - první chata na řece Oslavě v roce 1933

Takto vypadala chata BOJA v roce 1933 těsně po dokončení. Foto – Neznámý autor.

Foto 4. Rekreční chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} ze 40. let 20.století.

Zeiselova chata byla postavena bratry Zeiselovými, v roce 1941 a 1942 na náhonu Senoradského mlýna. Oba bratři zahynuli v průběhu druhé světové války v koncentračním táboře a chata byla konfiskována nejprve fašisty a po válce komunisty. Chata je součástí chatové osady Senorady – ř. Oslava – Senoradský potok (VY9.X.2.). Foto – Válek.

Foto 5. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} z 50. let 20. století.

Rekreační chata z roku 1958 se nachází v rekreační chatové osadě Březník – Dlouhá Oslava – levobřežní (VY.9.W.1.) a je architektonickým příkladem rozsáhle prosklené verandy na vysoké kamenné podezdívce. Foto – Válek.

Foto 6. Rekreční chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} ze 60. let 20. století.

Dřevěná rekreační chata byla postavena na jaře v roce 1963 kamarádem Donaldem z tramské osady „Kačeři“. Jedná se o patrovou chatu s venkovním komínem, která byla původně jen přízemní. Chata se nachází v rekreační chatové osadě Březník – levobřežní – Dlouhá Oslava (VY9.W.2.). Foto – Válek.

Foto 7. Rekreční chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} ze 60. let.

Dřevěná chata byla postavena na začátku 60. let a nachází se v rekreační chatové osadě Kuroslepy – Dlouhá Oslava – říčka Chvojnice (VY9.W.3.). Je zajímavým architektonickým příkladem rozsáhlé stavby s přízemním a patrovým obytným prostorem s dalšími postupnými přístavbami. Foto – Válek.

Foto 8. Rekreční chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} ze 70. let 20. století.

Chata byla postavena v první polovině 70. let a nachází se v rekreační chatové osadě Ptáčov – Klapovský potok (VY12.Z.13.). Je klasickou ukázkou výstavby rekreačních chat ze 70. let minulého století. Foto – Válek.

Foto 9. Rekreční chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} ze 70. let 20. století.

Chata byla postavena ve druhé polovině 70. let a je umístěna v rámci rekreační chatové osady Budišov – rybník Pyšeláček – Holeje (VY9.S.2.). Je ukázkou chaty se stanovou střechou, která snižuje náklady na její výstavbu, ovšem na úkor jejího vnitřního prostoru. Foto – Válek.

Foto 10. Rekreační chata (montovaná) funkčně rekreační CHAAR_{fr} z 80. let 20. století.

Rekreační chata byla postavena v roce 1982 a je ukázkou typizovaných montovaných chat, které se v různých provedeních vyráběly v průběhu 70. – 80. let dřevařskými závody, např. Západočeskými dřevařskými závody aj. Foto ukazuje typ „Poniklec“. Desítky těchto montovaných chat lze vidět v rekreační chatové osadě Kozlany – levobřežní – Na Dlouhé hoře (VY12.H.4.). Foto – Válek.

Foto 11. Rekreční chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} z 80. let 20. století.

Trojice chat vznikla počátkem 80. let přestavbou z bývalé drůbežárny a nacházejí se v rekreační chatové osadě Valdíkov – rybník Salák (VY12.Z.9.). Foto – Válek.

Foto 12. Rekreční chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} z 80. let 20. století.

Dřevěná rekreační chata se dvěma venkovními balkóny postavená v roce 1982 je klasickým příkladem uniformního vzhledu rekreačních chat postavených v rekreační osadě Kozlany – levobřežní – Na Dlouhé hoře (VY12.H.4.). Foto – Válek.

Foto 13. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} z 90. let 20. století.

Zděná rekreační chata s venkovním obložáním a se dvěma venkovními balkony. Chata byla postavena v roce 1997 a patří třebíčskému majiteli stavební firmy panu Jiřímu Vrbovi. Chata je umístěna v rekreační chatové osadě Kozlany – levobřežní – Na Dlouhé hoře (VY12.H.4.). Foto – Válek.

Foto 14. Rekreační chata funkčně rekreační CHAAR_{fr} postavená po roce 2000.

Zděná rekreační chata s kompletním dřevěným venkovním obložením byla postavena v roce 2004 a nachází se v rekreační chatové osadě Kramolín – levobřežní – rekreační středisko ČEZ (VY12.I.2.). Foto – Válek.

Foto 15. Rekreační domek CHAARD postavený po roce 2000.

Rekreační domek byl postaven v roce 2005 a je umístěný v rekreační chatové osadě Mor. Budějovice - Jackov - Nový Hrachovec (JM14.Y.1.). Domek lze využívat i k trvalému bydlení. Foto – Válek.

Foto 16. Skupina zahrádkářsko – rekreačních chat (CHAAZR) ze 70. let 20. století.

Zahrádkářsko – rekreační chaty byly postaveny v roce 1975 a můžeme je vidět v zahrádkářsko – rekreační osadě Výčapy – CHAAZR – „Na Kopci“ (VY11.Z.7.). Kromě klasické bílé venkovní omítky lze si povšimnout štítu, který je obložený palubkami. Mimo uniformity jejich vzhledu jsou dalším záporem příliš malé rozestupy mezi jednotlivými chatami. Foto – Válek.

Foto 17. Zahrádkářsko – rekreační chata (CHAAZR) z 80. let 20. století.

Zahrádkářsko – rekreační chata je příkladem nestandardního projektu z konce 80. let. Chatu lze spatřit v zahrádkářsko – rekreační osadě Ptáčov – CHAAZR – Cihelna (VY.12.Z.14.). Kosočtvercová konstrukce chaty řeší maximálně povolený půdorys o rozměru 4 x 4 m. Jedná se o podsklepenou chatu s technickým podlažím a se dvěma venkovními balkony. Foto – Válek.

Foto 18. Zahrádkářská chata (CHAAZ).

Zahrádkářská chata pochází z roku 1972 a nachází se v zahrádkářsko – rekreační osadě Třebenice – CHAAZ – r. Brodka (VY12.Z.19.). Foto – Válek.

Foto 19. Skupina zahrádkářských chat (CHAAZ).

Zahrádkářské chaty byly postaveny v první polovině 70. let 20. století a nacházejí se v zahrádkářsko – rekreační osadě Třebenice – CHAAZ – r. Brodka (VY12.Z.19.). Foto – Válek.

Foto 20. **Architektonicky – specifická chata (CHAAS)** – subtyp *dlouhodobě zaparkovaná maringotka*.

Upravená maringotka s vnějším palubkovým obložením napodobuje vzhled chaty. Dlouhodobě zaparkovanou maringotku lze spatřit na okraji rekreační chatové osady Opatov – autokemp – rybník Vidlák (VY11.V.2.). Foto – Válek.

Foto 21. **Architektonicky – specifická chata (CHAAS)** – subtype *dlouhodobě zaparkovaná maringotka*.

Postupně se rozšiřující objekt, jehož jádro tvoří maringotka, jejíž majitelé ji opatřují dalšími menšími přístavbami, které nejsou pevně spojené se zemí. Maringotka se nachází v rámci rekreační chatové osady Kramolín – levobřežní – rekreační stř. ČEZ (VY12.I.2.).
Foto – Válek.

Foto 22. **Architektonicky – specifická chata (CHAAS)** – subtyp *dlouhodobě zaparkovaný karavan*.

Zachovalý a snad ještě pojezdny karavan značky Avia lze spatřit v zahrádkářsko – rekreační osadě Třebíč – CHAAZR – rybník Zámíš (VY12.Z.6.). Foto – Válek.

Foto 23. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp *stavební buňka*.

Upravená stavební buňka, která majitelům poskytuje skromné podmínky k přenocování. Majitelé stavební buňku rozšířili o střešní pergolu. Stavební buňku lze spatřit v rekreační chatové osadě Opatov – autokemp – rybník Vidlák (VY11.V.2.). Foto – Válek.

Foto 24. **Architektonicky – specifická chata (CHAAS)** – subtyp *dlouhodobě zaparkovaný přívěs*.

Upravený přívěs můžeme vidět na okraji rekreační chatové osady Horní Smrčné – ř. Jihlava – Chlumský potok (VY12.A.5.). Foto – Válek.

Foto 25. **Architektonicky – specifická chata (CHAAS)** – subtyp *dlouhodobě zaparkované maringotky*.

Skupina maringotek v chatové osadě potenciálně mobilních rekreačních chat Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY2.Z.21.). Maringotky patří rybářům, kteří platí roční pronájem za jejich umístění na okraji kempu. Foto – Válek.

Foto 26. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp *dlouhodobě zaparkovaná maringotka*.

Upravenou a propojenou maringotku s dřevěným přístřeškem lze vidět v chatové osadě potencionálně mobilních rekreačních chat Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY12.Z.21.). Foto – Válek.

Foto 27. **Architektonicky – specifická chata (CHAAS)** – subtype *dlouhodobě zaparkovaná maringotka*.

Upravená maringotka s vnějším obložením a přistavěným bočním vchodem, který slouží jako předsíň. Maringotka se nachází v chatové osadě potencionálně mobilních rekreačních chat Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY12.Z.21.). Foto – Válek.

Foto 28. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) subtyp *dlouhodobě zaparkovaný přívěs*.

Unikátní architektonicko – specifická chata, která vznikla spojením a propojením přívěsu s přistavěnou malou dřevěnou chatou. Stavbu lze spatřit v chatové osadě potencionálně mobilních rekreačních chat Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY12.Z.21.). Foto – Válek.

Foto 29. **Architektonicky – specifická chata (CHAAS)** subtyp *dlouhodobě zaparkované maringotky*.

Upravené maringotky s přistavěnými přístěnky, které nejsou pevně spojené se zemí jsou důkazem chatařské vynalézavosti a stavitelské dovednosti. Skupina maringotek se nachází v chatové osadě potencionálně mobilních rekreačních chat Hartvíkovice – VDD – kemp u Wilsonovy skály (VY12.Z.21.). Foto – Válek.

Foto 30. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtype *tramský srub (bouda)*.

Tramský srub (bouda) pod názvem „Archymova bouda“ byl postaven v 70. letech minulého století v „Údolí Klondike“ u skály Jinošovnice a patří k osadě Březník – Divoká Oslava – tramské boudy (VY9.Z.10.). Foto – Válek.

Foto 31. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp *tramský srub (bouda)*.

Tramský srub (bouda) pojmenovaný „Černý Kondor“ byl postaven v roce 1968 u Sedleckého potoka na takzvaných „Vodopádech“ a patří k osadě Březník – Divoká Oslava – tramské boudy (VY9.Z.10.). Foto – Válek.

Foto 32. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp *tramský srub (bouda)*.

Tramský srub (bouda) „Kančárna“ byl postaven mezi léty 1979 – 1981 kousek nad „Kančí loukou“ ve stráni pod Glorietem a najdeme jej v osadě Březník – Divoká Oslava – tramské boudy (VY9.Z.10.). Foto – Válek.

Foto 33. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp *tramský srub (bouda)*.

Tramský srub (bouda) „Kobra“ byl postaven v roce 1970 kamarády ze stejnojmenné osady, a to pod vyhlídkou ze skály Jinošovice v meandru řeky Oslavy na pravém břehu a najdeme jej v osadě Březník – Divoká Oslava – tramské boudy (VY9.Z.10.). Foto – Válek.

Foto 34. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp *tramský srub (bouda)*.

Tramský srub (bouda) „Fetoška“ byl postaven v roce 1981 kousek nad „Kančí loukou“ ve stráni pod Glorietem v „Údolí Klondike“ a patří k osadě Březník – Divoká Oslava – tramské boudy (VY9.Z.10.). Historie tramské boudy „Fetoška“ se začala psát na přelomu roku 1969 a 1970. Tenkrát se jí ale ještě „Fetoška“ neříkalo. Byla to původně „Mustangova bouda“. Foto – Válek.

Foto 35. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp *tramský srub (bouda)*.

Tramský srub (bouda) pod názvem „Plechárna II.“ byl postaven na základech vyhořelého srubu „Plechárna“ v roce 1989, a to na pravé straně řeky Oslavy, naproti louce pod Sedleckým hradem a najdeme jej v osadě Březník – Divoká Oslava – tramské boudy (VY9.Z.10.). Foto – Válek.

Foto 36, 37. Interiér tramského srubu (bouda) „Plechárna“ II.

Tramské boudy se nezamykaly a poskytovaly přístřeší všem, kdo je potřeboval. Návštěvník vždy doplnil spotřebovanou zásobu dřeva a nezapomněl na písemné poděkování.
Foto – Válek.

Foto 38. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp *tramský srub (bouda)*.

Tramský srub (bouda) „Silver bouda“ byl postaven v roce 1981 na „Orláku“ kamarádem „Honzou Silverem“ při pravém břehu řeky Oslavy, a najdeme jej v osadě Březník – Divoká Oslava – tramské boudy (VY9.Z.10.). Stojí dodnes v „Údolí Klondike“ a jako jedna z mála přečkala řádění myslivců a „samozvaných ochránců přírody“. Foto – Válek.

Foto 39. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp *tramský srub (bouda)*.

Tramský srub (bouda) „Haryjovka“ byla postavena v roce 1987 na místě vyhořelé boudy kamaráda Haryho a najdeme ji pod Sedleckým hradem na pravém břehu řeky Oslavy v osadě Březník – Divoká Oslava – tramské boudy (VY9.Z.10.). Foto – Válek.

Foto 40. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp *tramský srub* (*bouda*).

Tramský srub (bouda) „Umirajda“ byl postaven v roce 1970 na sedlecké straně řeky Oslavy naproti místu, kde stávala první „Plechárna“ a najdeme ji v osadě Březník – Divoká Oslava – tramské boudy (VY9.Z.10.). Stavěli ji kamarádi Umirajda a Vocas. Foto – Válek.

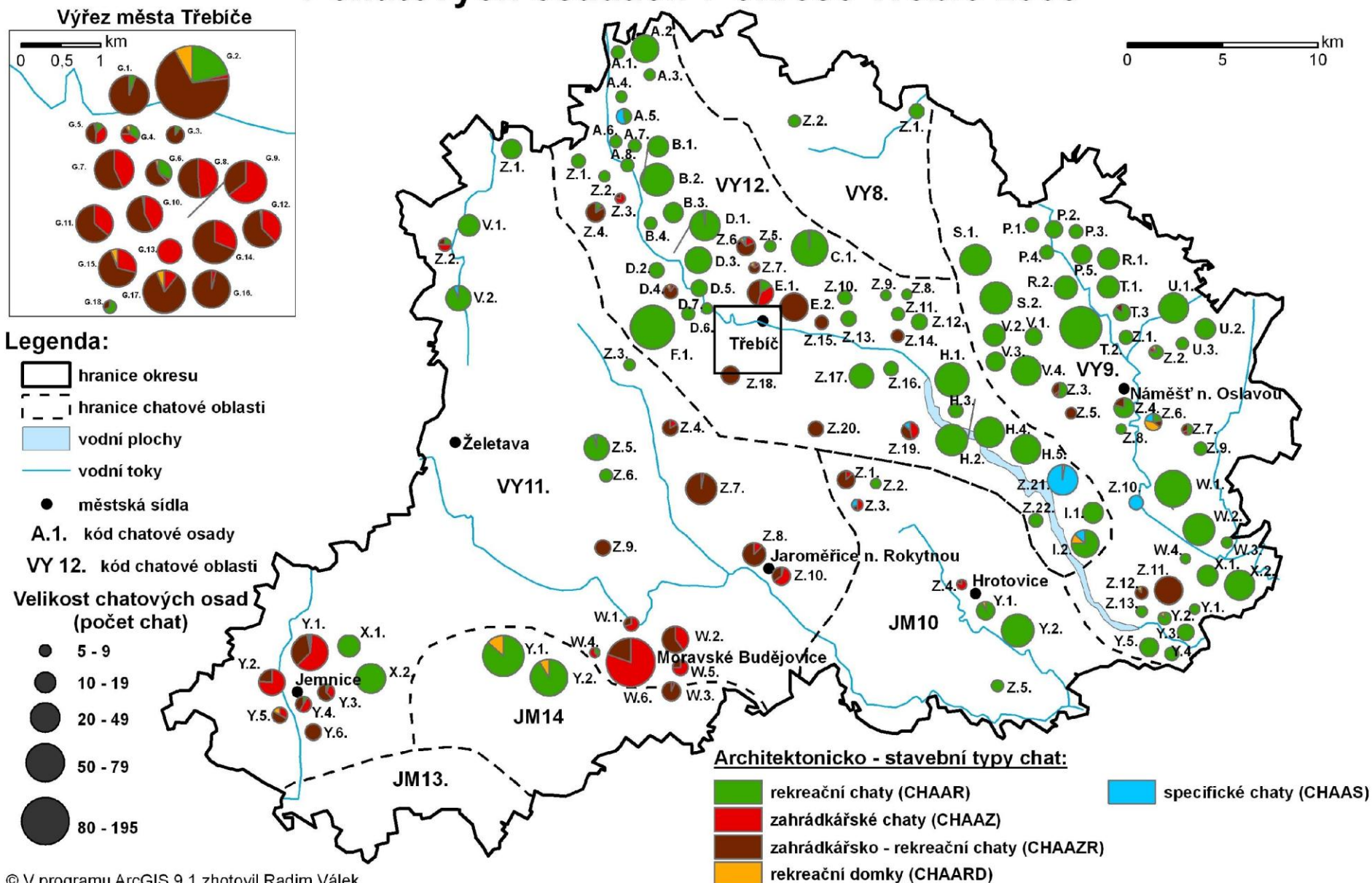
Foto 41. Architektonicky – specifická chata (CHAAS) – subtyp *tramský srub (bouda)*.

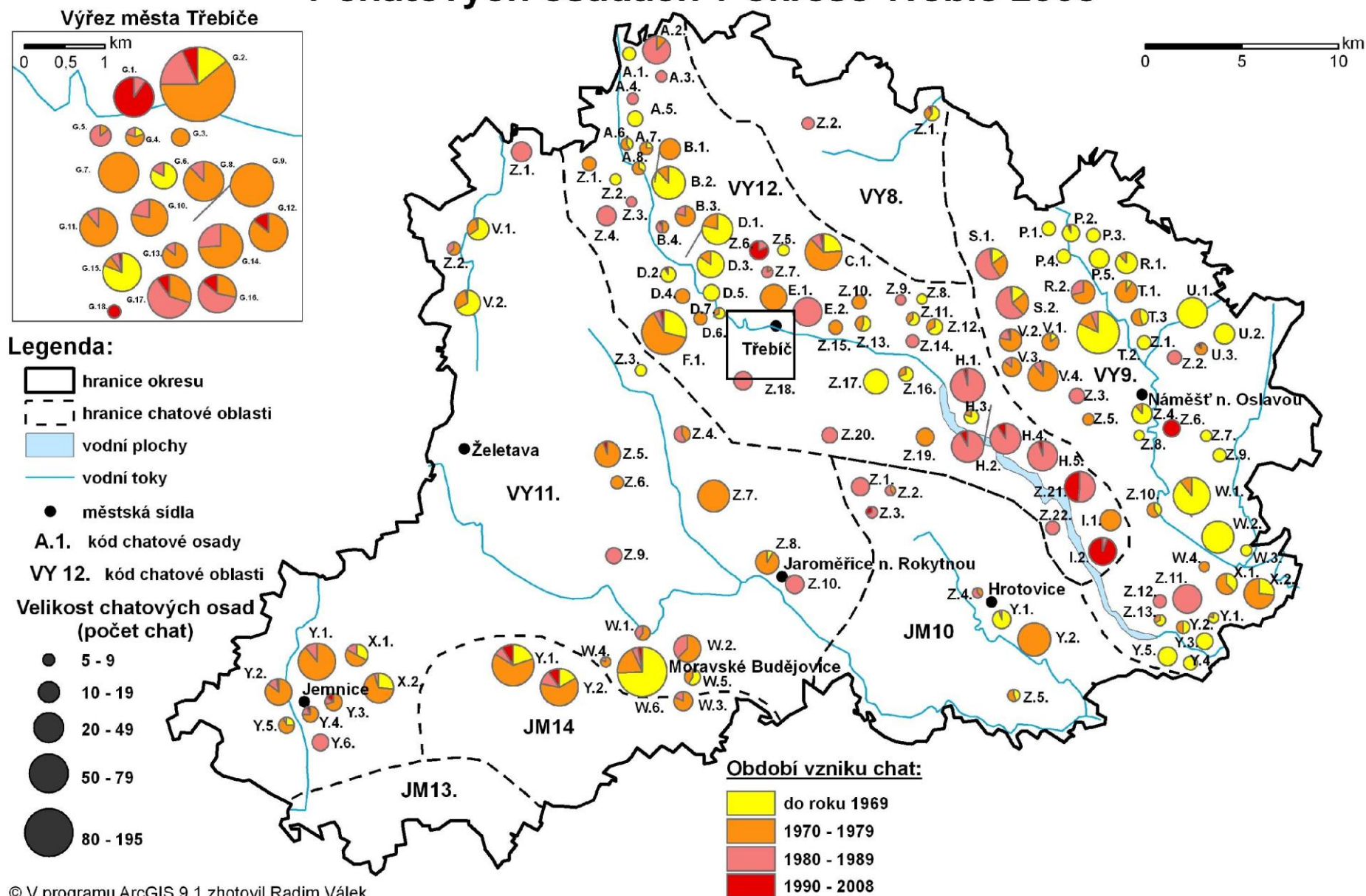
Tramský srub (bouda) „Kelyho bouda“ byl postaven u „Čertova mostku“ na pravé straně řeky Oslavy a patří tramské osadě „Sedící býk“. Najdeme jej v osadě Březník – Divoká Oslava – tramské boudy (VY9.Z.10.). Foto – Válek.

Mapa 1. Zastoupení architektonicko - stavebních typů chat v chatových osadách v okrese Třebíč 2008

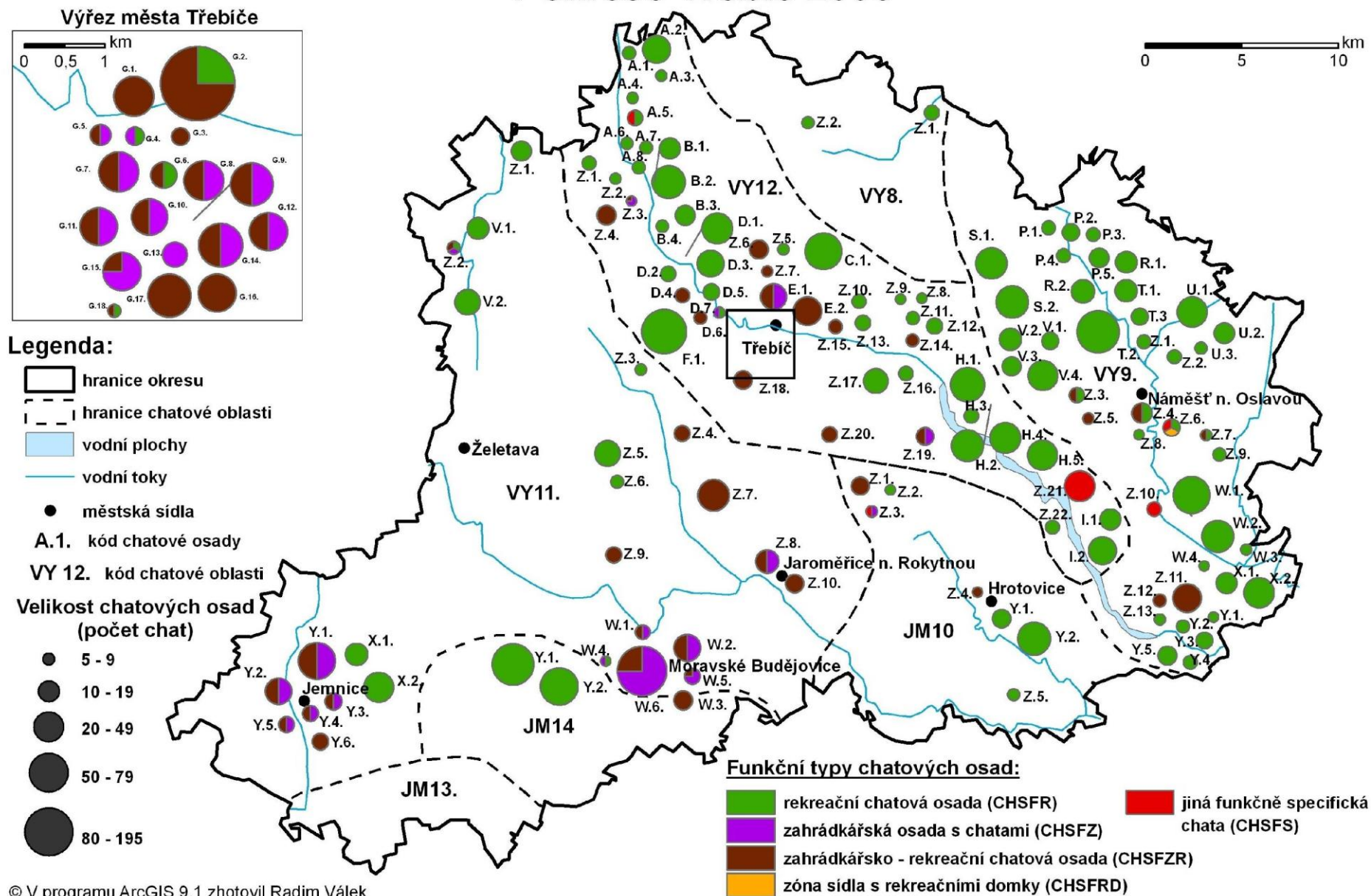

Mapa 2. Zastoupení typů chat podle období jejich vzniku v chatových osadách v okrese Třebíč 2008

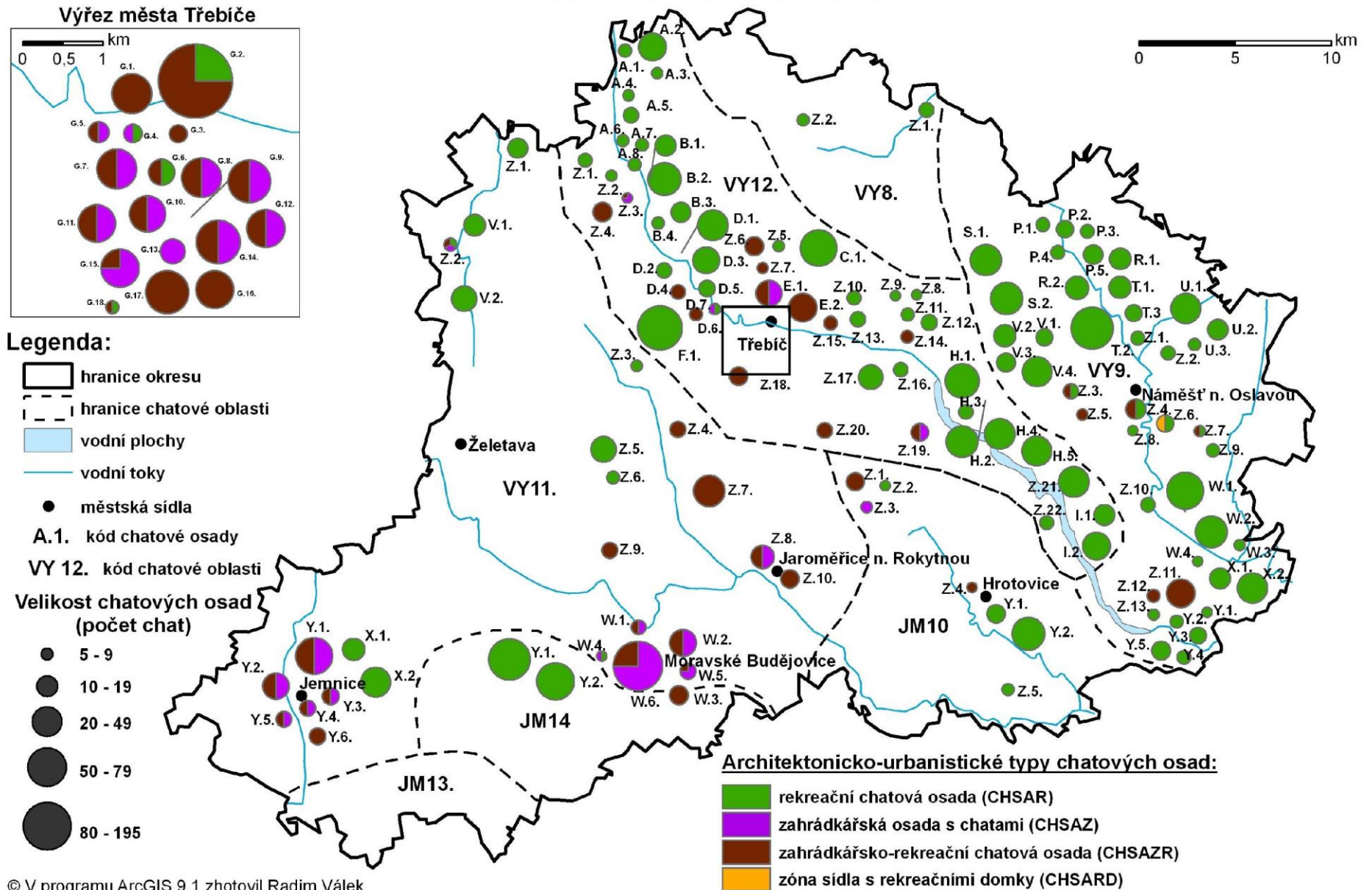

Mapa 3. Zastoupení funkčních typů chatových osad v okrese Třebíč 2008

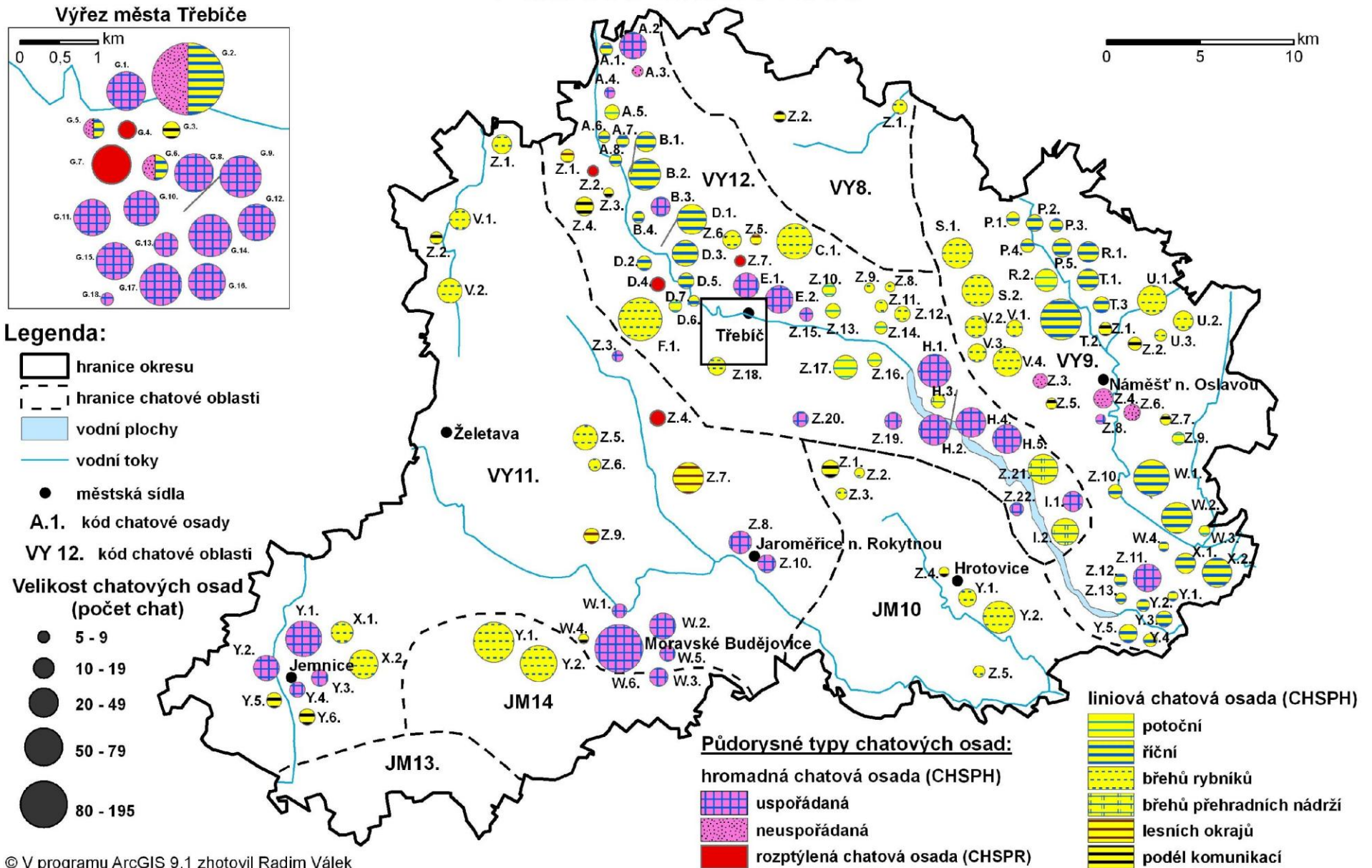

Mapa 4. Zastoupení architektonicko-urbanistických typů chatových osad v okrese Třebíč 2008

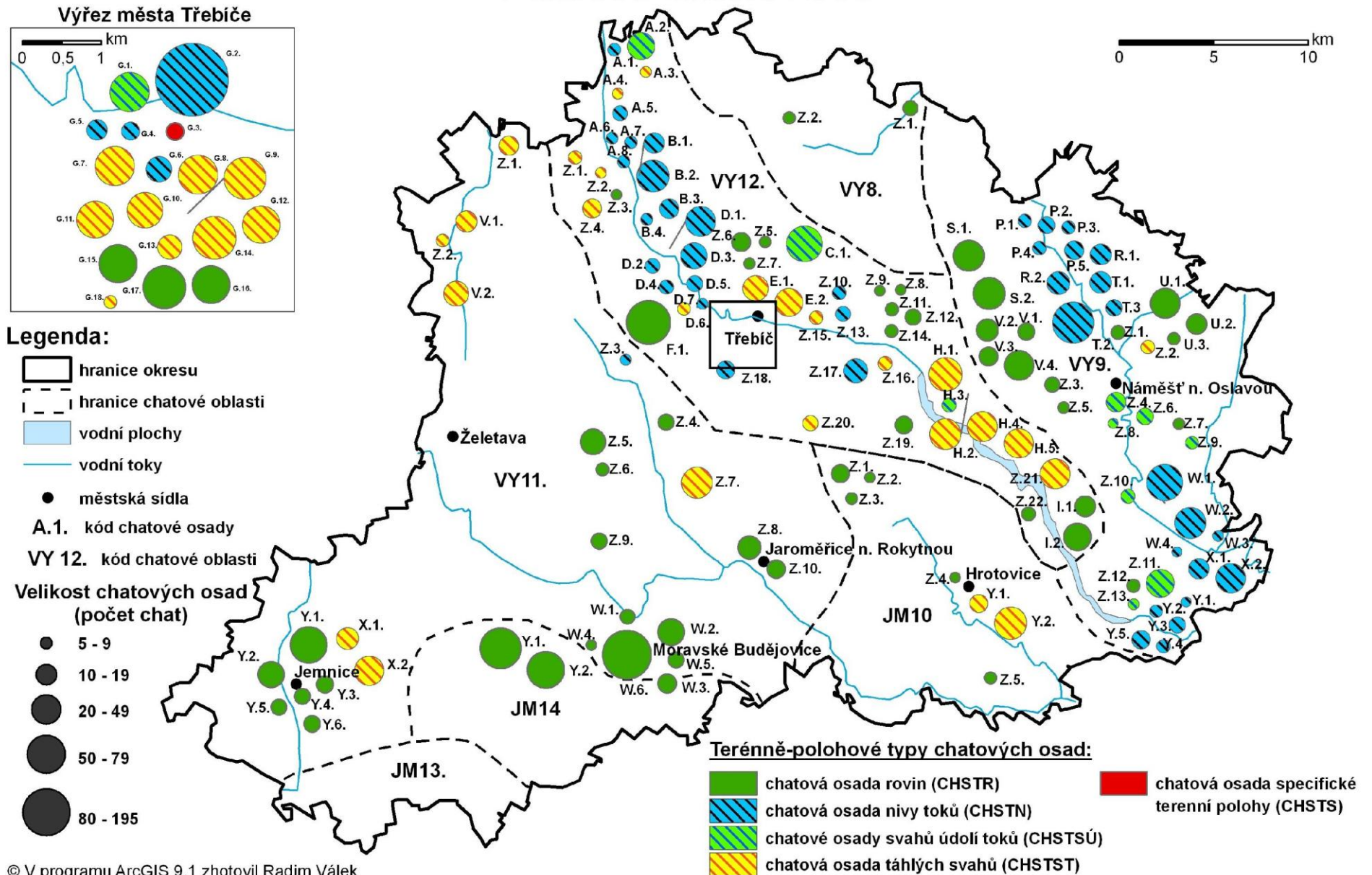

Mapa 5. Zastoupení půdorysných typů chatových osad v okrese Třebíč 2008

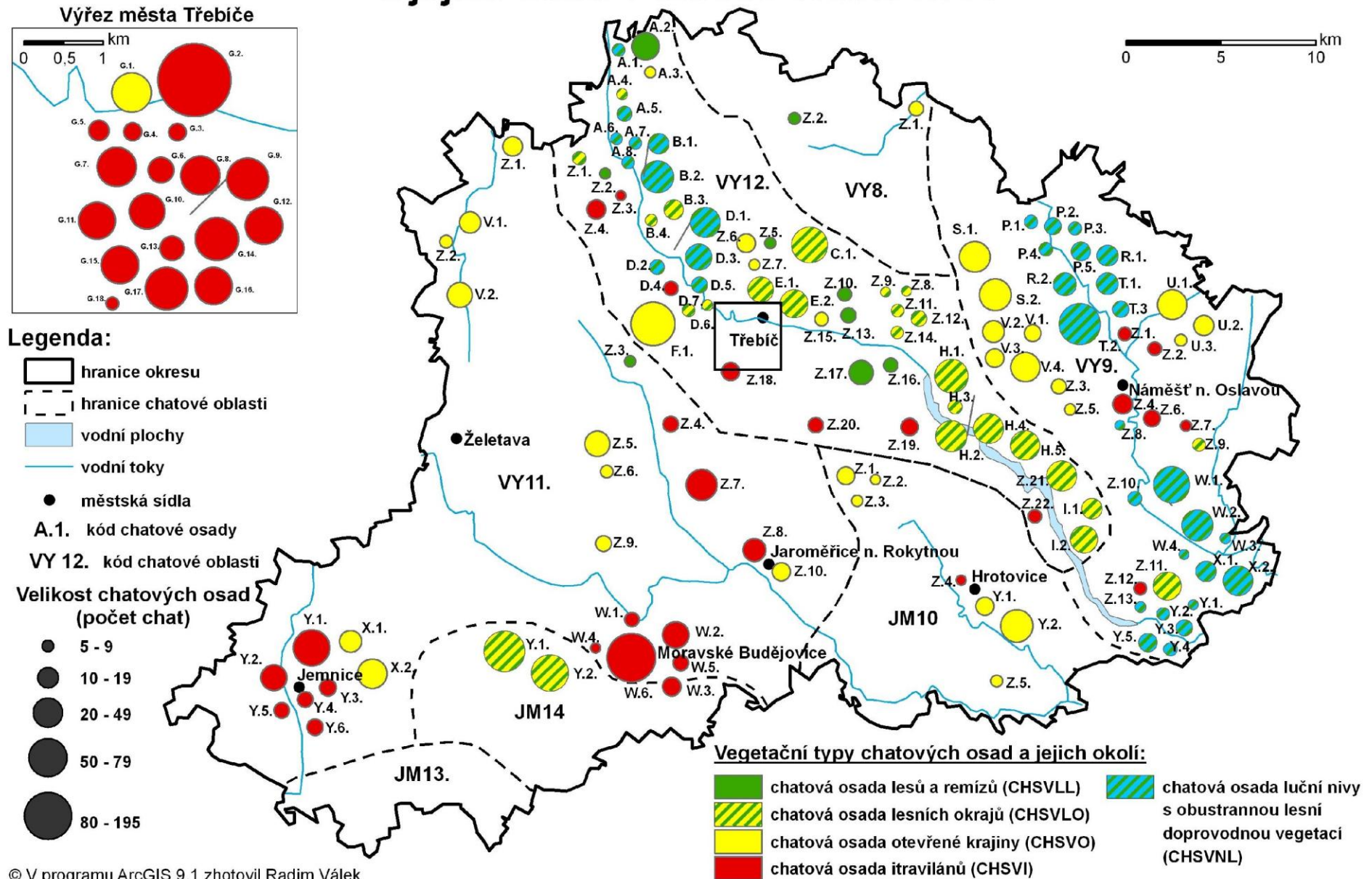

Mapa 6. Zastoupení terénně-polohových typů chatových osad v okrese Třebíč 2008

Mapa 7. Zastoupení vegetačních typů chatových osad a jejich okolí v okrese Třebíč 2008

Mapa 8. Zastoupení typů chatových osad z hlediska možnosti trávení volného času chatářů v okrese Třebíč 2008

